

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

dünyanın sokakları

4 Belgesel
Film İçeren

DVD

Ücretsiz

metin yeğin

patronsuzlar

sin patron

Metin Yeğın

METİN YEĞIN 1963'te İstanbul'da doğdu. İ.Ü. Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Cambridge Üniversitesi'nde sinema eğitimi aldı. Hiçbir zaman sınıf başkanı olmadı. 12 Eylül'ü cezaevinde karşıladı. Dünyanın birçok ülkesinde avukatlık, bulaşıkçılık, taksi şoförlüğü, sandviçcilik yaptı. Meksika'da Chiapas'da uluslar arası insan hakları gözlemcisi, Ekvador'da bambu evlerin yapımında işçi, Guatemala yerli hakları kongresinde katılımcı, Nikaragua'da karides avcısıydı. Chipas'da Subkumandan Marcos'la, Venezuela'da devlet başkanı Chavez'le, Arjantin'de uluslar arası terörizm cezaevi hücresinde Leonarda Bertualzzi ile görüştü. Yaptığı filmler 55 ülkenin festivallerinde oynarken, her festivalde, otel ve kahvaltı karşılığında o ülkelerin filmlerini yapmaya devam etti. İtalya'da II Manifesto'ya, İngiltere'de Nerve'ye Arjantin'de Pais'e yazdı. Türkiye'de ve dünyada birçok gazete ve dergiye, ayrıca duvarlara yazı yazmaya devam ediyor. Türkiye'de NTV'ye, Polonya ve Arjantin televizyonlarına belgesel yaptı. Filmleri Rize Çay Kongresi'nde Arjantin'de işgal fabrikalarında, Liverpool üniversitelerinde, sokaklarda gösterildi. Açık Radyo'da "İki Maceraperestin İnanılabilir Serüvenleri", "Yeryüzü'nün Lanetlileri" ve "Dünyanın Sokakları" programlarını yaptı. Bazı filmleri: Likya Yolu (2000), Üç Kıtada Devriâlem(2001), F (2001), After (2001), Güzel Günler Göreceğiz (2003), Para Pachamama (2003), Topraksızlar (2003). Bazı kitapları; Marcos'la On gün (2000), Firari İstanbul (2001).

Daha sonra Bolivya devlet başkanı Evo Morales'le, Uruguay Tupomoros gerilla lideri ve parlamento başkanı Pepe ile, Venezuela da Douglas Bravo, Şili FRMP lideri Kumandan Salvador'la, Kore de Jose Bove ile görüştü. Birgün ve Gündem gazetelerine 'Dünyanın Sokakları' köşesini yazdı. Topraksızlar'la yeniden yürüdü, bütün latin Amerika da işgal fabrikalarını dolaştı. CNN-Türk'e 'Dünyanın sokakları' nı yaptı. BBC'ye, Venezüella televizyonu Telesur'a yine 'sokak' programları yaptı. Filmlerine; 'Karanfiller' (2004), Barışarock (2004), Çocuklarından doğan anneler (2005), Bir şenlikli uzun yürüyüş (2005), Patronsuzlar (Galler, Brezilya, Uruguay, Arjantin, Mosconi, Bolivya filmleriyle 2006), Amazon'da dans (2006), Abril Vermelho (2006) gibi Dilek Çolak ile yaptıkları yeni belgeseller, 'Topraksızlar' ve 'Likya yolu' kitapları eklendi.

Ve 'Dünyanın sokakları'n da dolaşmaya devam ediyor hala...

Patronsuzlar

Metin Yeğın

Versus Kitap (11)
Patronsuzlar
Metin Yeğin

Dizi Editörü
Aslan Özgür

Yayına Hazırlayan
Esin Coşkun

Kapak Tasarımı
Bülent Arslan

İç Sayfa Düzeni
Bülent Arslan

Baskı
Yön Matbaacılık
0212 544 66 34

ISBN: 9944-989-10-X

VERSUS KİTAP Eylül 2006
© Her hakkı mahfuzdur.

Albay Faik Sözdener Sk.
Benson İş Merkezi No:21/2
Kadıköy / İstanbul 34710
Tel: 0 216 418 27 02 (pbx) Faks: 0 216 414 34 42

www.versuskitap.com
versuskitap@versuskitap.com

içindekiler

Sunuş	1
Önsöz	5
Brezilya İşgal Fabrikası - Kamulaştırma	13
Uruguay İşgal Fabrikası - Sendika	95
Arjantin İşgal Fabrikası - Öz Yönetim	147
Mosconi Barikatçılar - Doğrudan Demokrasi	183

*Hayatımda tanıdığım ilk işçiye,
Samim Yeğîn'e
Babama...*

sunuş

patronsuzlar

Neoliberal travma dñyanın her yerinde, aynı sonuçlara yol açıyor. Daha fazla işsizlik, daha fazla sefalet ve yoksulluk. Bugüne kadar insanlık tarihinin görmediğı en geniş hegemonyayı inşa ediyor. Bir yandan küçük çiftçileri tasfiye ederken, öte yandan özelleştirme uygulamalarıyla bir bütün yıkım yaratıyor. Aynı zamanda sağlığı ve eğitimi tamamen paralı hale getiriyor. Buna karşı her travma gibi yıkıcı etkisi yaratıcı sonuçlar da doğuruyor. Latin Amerika'da da böyle oldu. Özelleştirmenin sonucu olarak peş peşe iflas eden ve kapanan fabrikaların işçileri, başka yerlerde yeni bir iş bulamıyorlardı. Çünkü hepsi aynı durumdaydı. Bunun üzerine fabrikaları terk etmeyeerek işgal ettiler. 'Bu ekonomik krizin nedeni biz değiliz. Sorumlusu da değiliz. Fabrikaları da patronlar idare ediyorlardı. Ama şimdi biz sorumlu olmadığımız bu durumun sonunda fabrikaların makinelerine haciz gelip, alıp götürdüklerinde işimizi, eşimizin, çocuğumuzun ekmeğini alıp götürüyorlar.'dediler ve fabrikaları işgal ettiler. Barikatlar kurup makineleri vermediler. Aynı zamanda mutlaka üreterek, kolektif bir biçimde yeni formlar meydana getirdiler.

İşte 'Patronsuzlar' Neoliberal travmaya karşı yaşamını savu-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

nan bu işçilerin öykülerini anlatır. Brezilya, Uruguay, Arjantin, Bolivya ve Venezüella da işgal fabrikalarını, madenlerini, okullarını, otellerini yani binlerce işçinin direnişini aktaran bir çalışmadır. Bütün bu ülkelerde 'işgal fabrikaları' kendilerine özgü farklı nitelikler taşıdılar da ortak yönleri hepsinin 'işçi denetiminde' olmalarıdır. Bu yüzden Brezilya da işçilerin 'işgal fabrikası-kamulaştırma', Uruguay da 'işgal fabrikası-sindikata', Arjantin de 'işgal fabrikası-öz yönetim' ve Mosconi de 'Barikatçılar-doğrudan demokrasi' uygulamaları arasında ki karşılaştırmayı ve tartışmayı da içerir. Aynı zamanda bu film-kitabın ekim ayında yayına girecek ikinci kısmı Venezüella, Bolivya film-kitaplarıyla birlikte dünyanın en geniş kapsamlı 'Patronsuzlar' çalışması durumundadır. Yine bu kitapla birlikte ikincisini yayınladığımız, 'Topraksızlar' film kitabıyla birlikte 'Neoliberalizme karşı direniş' üçlemesinin parçalarını meydana getirir.

Ve bütün bu anlatılanlar aslında uzakta masalsı ülkelerde olan pembe rüyalar değil, Neoliberalizmin kısılcığında bizim kendi öykülerimizdir.

Teşekkürlerime gelince bu film kitapta, aylarca süren gezi, bir yılı aşkın bir sürede birçok kişinin emeği geçti ki ama öncelik, kesinlikle, birlikte yolculuğu, her şeyi paylaştığımız, filmlerin de diğer yönetmeni, Dilek Çolak'ındır. Dilek'in bütün filmlerde, kitapta en az benim kadar emeği vardır. O olmasaydı böyle bir çalışma geçkeleşmezdi.

Brezilya da işgal fabrikası işçileri, Serge Goulart, Cassia Elizabete, Carolina Leone Duriex, Pedro Santinho, Jaquim Amaro da Silva, Antonio H. Pacheco, Lizandra Barrera, Jose Renato Peneluppi, Antonio Helio Pereria, Silvia Agostini Pereria, parlamenter Luciano Zica,

Uruguay da Liliana Pertuy, işgal fabrikaları işçileri Alicia Paiba, Enrique Romero, Antonio Garcia, Ada Caluetti, Sonia Del

Pino, Andrea Olivera, tupomoros gerilla lideri parlamento başkanı Jose Mujica namı değer Pepe'ye, ve özellikle arkadaşımız yazar Aslı Pelit'e

Arjantin de ki işgalciler, Ana Gilardini, Juan Juncal, Gorriaran Merlo Enrique, Placido Penarrieta, Martin Cossarini, Eduardo Murua, Elena Gutierrez, Alicia Lourdes Paiva, Marcelo Rossetti, Alberto Sordelli, Marina A. Sitrin, Cladio Molina, Fabian Pieruci, arkadaşımız yazar Güneş Çelikkol'a ve özellikle Quintero ailesine, Diego, Monica ve Tato'ya

Mosconi de Pepino, Huan Carlos Fernandes, Chkio, Fernando ve Francisco'ya

Bize zamanlarını ayırdıkları, deneyimlerini aktardıkları, evlerini, yemeklerini, yaşadıklarını ve düşlerini paylaştıkları için,

Türkiye de her zaman kaçıp yazı yazabildiğim Çıralı'da Likya Ponsiyon'da arkadaşım Cengiz Kaya'ya, kitabın ilk düzelteleri yapan Çiğdem Hatacıkoglu'na...

Bütün filmlerimizde ki yoğun emeğiyle arkadaşım Emre Özkapı'ya

Her zamanki destekleriyle Mete Yeğin, Tracy Deliorman'a, ve özellikle Birleşik Metal Sendikasına bu çalışmanın yapılabilmesi için olanaklar yarattıkları için...

Ve mutlaka ki benim savrukluğum neticesinde adını anmaya unuttuğum arkadaşlarıma, dostlarıma, benimle her şeyi paylaşanlara en içten teşekkürlerimle...

Ve Vencereinos...

önsöz

patronsuzlar

işgal et, diren ve üret

Bu kitap-röportaj bütün işçi sınıfınınındır. Metin Yeğin'in bu çalışmasının mutlaka okuması gerektiğini söyleyebilirim. Bu aylarca süren çalışmayı ve Türkiyeli gazetecinin, Bolivya da madenciler kongresinde sunduğu manifestoyu yakından biliyoruz. Bütün bunlar Asyalı işçilerin Amerikalı kardeşlerinin mücadelesine katılmasıydı ve kuşkusuz bizim için çok büyük bir anlamı vardı.

Metin ve Dilek, Joinville de işgal fabrikası Cipla ya geldiğinde mücadelemizi, bu çalışmayla dünya işçi sınıfı ile paylaşacağımızın coşkusunu yaşadık. Bu aynı zamanda yazarların da işçi sınıfına katılmalarıdır. Yazarlar sadece gerçek diye 'iyi sosyetenin' yaşamlarını bize anlatıyorlar, gözleri sadece bunları görüyor. Onlar gerçek yaşamların nasıl olduklarına da sırt çevirirken, bizim kardeşlerimiz işçi sınıfı yazarları, deneyimlerimizi aktararak mücadeleye katılıyorlar. Bu sadece bir kitaptan ibaret değildir, işçi sınıfının bu genç hareketinin etrafını saran işsizliğe, sefalete karşı bir çıkış mücadelesinin parçasıdır.

Metin Yeğin'in yoğunlaşmış politik sorularıyla farkına vardık ki kendi mücadelemizin, deneyimlerimizin üstünü örten şeyi böyle çalışmalarla aşabiliriz ve bizim Brezilya da ki mücade-

miz, işgal fabrikaları pratiği sadece bizim değil, aynı zamanda birçok ülkenin sorumluluğunu da üstünde taşıyor.

Başlarken biz başarmamızın mümkün olduğuna inanıyorduk. Fakat kendi gücümüzün Patronları ve hükümetine karşı etkisinin ne olduğunu bilmiyorduk. Sonra anladık ki bizim gücümüz, işçi sınıfının bu hareket gücü, sanırım bizim politik düşmanlarımız için en tehlikelisi. Yani bütün bunlar işçi sınıfının çıkış yolunu inşa eder ve onlar bu direnişimize karşı duramazlar. Onlar Brezilya da üç yıldır her türlü yöntemle bizi yıkmaya çalışıyorlar.

Cipla ve Interfibra'yı işçiler, -bizim hareketin ilk fabrikalarıdır. 1 Ekim 2002 de işgal ettiklerinden itibaren hareketin rehber yolu gibi oldular. Bundan başlayarak Brezilya işçi hareketi için yeni önemli sorular; *Nasıl kendi işimizi koruyabiliriz? Nasıl kapitalizmin krizi karşısında dağılmadan durabiliriz ve bundan işçi sınıfı mücadelesinin yükselmesinde nasıl yararlanabiliriz?* şeklindeydi:

Birinci soruya işçiler işletmelerde gösterdikleri çabalarıyla pratikte cevap verdiler. Onlar burjuvazinin ve merkezi toplumsal yapının yarattığı problemlere karşı ayakta durabildiler. Aileleriyle birlikte işlerine sahip çıkıp, gelecek için bir perspektif sundular. İki şirketin finansal kontrolü dahil her şeyi gayet başarılı bir şekilde yönetip, ilkesel olarak topluluğun ihtiyaçlarını ve işin gereğini tamamıyla yerine getirdiler.

Cipla ve Interfibra da işçiler mücadeleye grev ile başlayıp kontrolü ellerine aldıklarından bugüne kadar, 3 yıl süresinde üstlendikleri sorumluluklarıyla, çok önemli birçok sorunun cevabını çözenin mümkün olduğunu gösterdiler. Hiç bir dönemde açıkladıkları ilkelerin dışına çıkmadılar. Her zaman halkın yapabileceğini gösterdiler. İşçi kontrolü eylemi ile fabrikayı yönetirken 'işçilerin yaşamını ancak işçilerin değiştirebileceğini' kanıtladılar.

Bu dönemde iki yoldan ilerlediler. Biri 'Normal' duruma gelebilmek için, Patrona karşı haklarını müdafaa etmek, bir kısım mahkemeleri sürdürmek, hükümete kendini anlatmak, politikalar oluşturmak ve birçok sendikal hareketleri ile ilişkileri oturtmak yoluydu. Öteki patronlu idare biçimini değiştirerek kolektif bir biçimi oluşturmaktı.

Diğer açıdan Cipla ve Interfibra da ki bu süreç, işçiler için bir okul oldu. İşçi kontrolü altında, 'Nasıl bir yönetim biçimi oluşturacaklardı?' Bunu yaşayarak oluşturmaya başladılar. İlk 90 gün içinde genel bir toplantı ile bir komisyon seçildi. Bu soru aslında nasıl bir formun kullanılması gerektiğine dair tartışmaya da yardımcı oldu. Fabrikanın bir girişimci ile işçi işbirliği halinde yürütülemeyeceğini, işletmenin yönetiminin paylaşılamayacağını tespit ettiler. Bunun sonucu olarak ilk günlerden itibaren mücadelenin bir kamulaştırma mücadelesi olarak sürdürmenin gerçekçi bir çıkış olduğunu gördüler ve bin işçi, işçi sınıfı mensubu olarak mücadeleyi sürdürmeye karar aldı. Burada tartışmanın bir bölümü ulaşılan nokta, tek başına bir çıkış yerine, bu pozisyonun politik bir çizgi olarak ilan edilmesi idi. Bu duruma karar verilmesinin temel nedenlerinden en önemlisi, burada kooperatiflerin tarihsel olarak gelişimleri ve son yıllarda vardıkları noktaydı. Bu işçi sınıfını, sınıf mücadelesinin dışına taşıyabilecek potansiyel bir tehlike taşımaktaydı. Sonuç olarak 'teşebbüsün idamesi' temel probleminin baskısı altında, işçi sınıfı dayanışmasına karşı bir durum ortaya çıkmaktaydı. Açık bir şekilde kapitalist markete tabii, işçi-patron yaratan, işçi sınıfı arkadaşlığını iflas ettiren, sınıfın dışına düşüren bir anlayış doğurabiliyordu. 'Doğal' olarak piyasanın dediğini yapan, çok uluslu kapital finanssın kontrol ettiği bir alanda yeni 'işçi girişimleri', süper-keşfedilmiş işçiler, sonuç olarak yine iflas ettiler ya da yolsuzluklar ortaya çıktı. Ya da her halükarda işçi sınıfı ile bağlarını kopardı.

Örgütsüz sınıf, anlamı yeni bir özelleştirme olan iki durum üretmektedir. Birincisi sonuç olarak bir şekilde kapitalist bir

sınıf yaratmakta, onlarla bir uzlaşma yaratarak yolsuzlukların, kapitalist sınıfın hâkimiyetinin pekişeceği bir durumun parçası olmaktadır. İkincisi bütün bunlar işçi sınıfı haklarının'ortadan kalktığı, moralsiz, direnişi zayıflatan, sosyal problemleri nedeniyle sermaye ilişkilerini yeniden üreten, krize tabii, sosyal olarak bir başka işçi sınıfı ortaya çıkarmaktadır.

Biz ise Cipla ve Interfibra okulunda, tek gerçekçi çıkış olan yolda yürüyerek, özellikle işsiz kalmaya karşı mümkün olan bir şey gerçekleştirdik. Halkın gücünün yapabileceğini, dört yüz milyon realden daha fazla bir miktar değer yaratarak gösterdik. Aynı zamanda bin işçiye içine atıldıkları işsizlik yerine, yaşamlarını sürdürebilecekleri kamulaştırmayı, neden yıllardır gerçekleştirmediklerini cumhuriyetin başkanına doğrudan sorduk. Cipla ve Interfibra işçileri olarak, halkın bütün problemlerinin, temel kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinin, konut meselesinin, diğer emekçilerin sorunlarının, hükümetin sorumluluğunu olduğunu ilan ettik. Yetmiş bin işçinin imzaladığı mektupla başkan Lula ya üç yüz elli kişisel soru ilettik. Neden geldi 11 Haziran 2003 de?

Ücretlerimizin ödenmesi için greve başladıktan sonra bunu işimizi savunmak için bir greve dönüştürdük. İşçi denetiminde fabrikayı nasıl örgütleyeceğiz sorusunu sorduk. İkinci soru ise hükümetin krizde ki sorumluluğu ve buna karşı iş hakkımızı korumak için neden hiç bir şey yapmadığı idi. Sonra işçiler karar verdiler ki kapitalist pazarın krizinden dolayı kendilerinin hiç bir sorumlulukları yoktu. Çok uluslu finans kapitalin politikalarından da sorumlu değillerdi. Bu sorunun cevabı çıkış için kamulaştırmanın gerekliliğidir. Çünkü Brezilya fabrikaları emperyalist politikalara kurban gitmiştir. İşçi sınıfının sorusu Hükümetin Brezilya halkını bunlara karşı nasıl koruyacağıdır? Bunlara karşı ne yapacağıdır? Bu nedenle işçiler, kamulaştırma taleplerini dile getirir, 'İflas eden fabrika, İşgal fabrikası ve fabrikanın kamulaştırılması.' Sloganıyla hareket ederler.

Bu açık talebimize Brezilya çalışma bakanı Jacques Wagner, onunla görüşmemizde 'Bu bizim menümüzde yok' diye cevap verdi. Ancak Lula gerçekte 11 Haziran 2003 de seçilirken bunu beyan etmişti. Bunu biliyoruz. Şimdi binden fazla işçi işlerini koruyorlar ve bunun hükümetin programında olması gerektiğini biliyorlar. Bir sürü nedenden dolayı işçilerin bu önerileri ulusal anlamda da çok ciddidir.

Ne zamanki kamulaştırma programı uygulanacaktır o zaman bin işçi için gerçek bir çıkış olacaktır. Yetmiş bin imzacının Brezilya için attığı imza da buna yöneliktir ve bu Lula için bir denemedir. CUT (İşçilerin Birliği Merkezi-Merkezi İşçi Sendikası)'nın bütün toplantılarında bu anlatılacaktır. Sendika yönetimleriyle, parlamenterlerle görüşmelerle bütün partilerde tartışılarak, CUT ve MST (Topraksız işçi hareketi) ile birlikte gerçekleştirilecek 'Conferência Nacional em Defesa dos Empregos-Ulusal işimizi savunma konferansı' inde haklarımızı talep edeceğiz. 'Toprak reformu' ile birlikte bu konferansta 'Neden Brezilya işgal fabrikası.' konuları tartışılarak, kamuoyuna işgal fabrikası marifeti ile ücretlerin ve işlerin savunması programı sunulacaktır.

Bu biçime doğrudan katılmayan sendikaların ve yalnız hareket eden işçilerin Brezilya da yürüyüşü zordur. Tek gerçekçi birlik iş için yetenekli bir mücadeledir. Bunun gibi grev ve işgaller; 'JB Costa em Refice' de, 'Praspelo' de Pernambuco'da ki -Sendika ile birlikte sürdürülen, henüz geçen pazar günü polisin saldırısına maruz kalan- mücadeleler aynı mücadeledir. 'Esquadrimetal' Pernambuco da ki yine, Sumare de ki Flasko, Flakpet deki kahramanca mücadele, 'Itapevi ambas em SP' ve 'Parmalat de Garanhuss', bütün bu mücadeleler yükselmektedir.

Bütün işçiler mücadeleyi geliştiriyor ve farklı aşamalarda şeytana karşı ayakta kalıyorlar. Onlar direniyor, savaşı sürdürüyorlar. Bütün olumsuz koşullara karşı süreci yaşama geçirmek için, tek çıkış olan perspektifi, iflas eden fabrikalarının tek çı-

kışı için olan perspektifi yaşama geçiriyorlar. Onlar aslında bu süreci biliyorlar, eski başkan Fernando Henrique Cardoso (FHC)'nın hükümetine karşıda yaşadılar. Ancak Lula'nın zafelerinden sonra işçi sınıfı için bir başka yöntem bulabilme şansı ve kendini savunma şansının büyüdüğü düşünülmüştü.

Gerçekte ise Lula buna karşın esas olarak daha fazla bankerlerin politikasına, çokuluslu tekellerin ve IMF in programını uygulamıştır. Açık bir şekilde işçi sınıfına karşı saldırılar başlatmış, 'iflas eden fabrika, işgal fabrikası ve fabrika kamulaştırması' şiarına saldırmıştır. Hükümet ve kapitalistler, partiler, süper işletmeler -tröstler- işleri öldürerek hakları yok etmektedirler. İşçiler gelecek seçimlerde de güvenmiyorlar, yeni gelebilecek hükümet de gelecek için hiç ümit vermemektedir özellikle işçi sınıfı için. Artık işçiler bu pozisyonda yer almaktan, aynı şeyleri yaşamaktan, geriye dönmekten yorulmuşlar. Onlar bu hükümetin yaptıklarından da bıkmıştır.

Bütün buna karşın; daha çok işçi işsiz kalırken ve yok olurken, işgal fabrikaları hareketi ise mücadelelerini sürdürerek direnmektedir. Bununla bağlantılı olarak bizim mücadelemiz güvenle artarak, çoğalan örgütlenmemiz ile benzer işçileri yaratıyor. 'Özgür kalan işçiler kendi işçilerini yaratıyor.'

Metin Yeğin'in bu kitabı bizi de yüreklendiriyor. Çünkü işgal fabrikası mücadelesinin, tarihsel olarak kolektifi zafere taşımasında ki payını yansıtıyor. Bu kitap bu aşamaya nasıl varıldığı gerçeğini ortaya çıkarıyor, işçilerin kabiliyetlerini, gücünü, kapasitelerini, fabrikada ki örgütlenme biçimini, düşüncelerini, uzun ve sonuna kadar sürdürülen mücadeleyi objektif olarak anlatıyor. Benzeri olarak ne zaman eğer ihtiyaçlarımız için karar aldığımızda, bu dertleri üstlendiğimizde işte o zaman bizi gerçek, rüyalarımıza taşır. İşte bu da bize hazır olarak sunulan bir 'menü' değildir.

Çok etkili olarak Metin Yeğin bu kitapta, İşçilerin yapabilme

gücünü, savunma biçimlerini tanımlıyor. Fabrikanın varlığını sürdürdürebilmesini, ekonomik olarak çıkışını ve doğrudan toplumsal yapıya yansımalarını aktarıyor. Aynı zamanda kapitalist sınıfın parazitliğini ve barbarlığın derinlerindeki acımasızca davranışın benzerliğini anlatıyor. Buna karşı toprakta işsizlerin sefalet olmadan, herkesin eşit olduğu ve özgürlük sahibi olduğu bir toprağın yaratılabileceğinin umudunu veriyor.

Her şeyi işçi sınıfı üretiyor. Bugün modern teorisyenler 'işçi sınıfı artık yok oldu.' Dedikleri esnada işçi sınıfı üretiyor, işgal ediyor ve sınıf olarak var oluyor. Bütün kapasitesiyle yeni olanı inanılmaz bir şekilde cesaretle inşa ediyor. Bu bütün insanlığın geleceği için önemlidir, kapitalist sistemi tarihin çöp kutusuna gönderecek mücadelenin bir parçasıdır.

Bu anlamda temel olarak Brezilya da ki bizim işgal fabrikaları mücadelesi bütün olarak bir iş hakkını savunma biçimi ve üretimi inşa etme direnişidir. Bu mücadeleyi size taşıyan Metin Yeğin in bu çalışmasına hepimiz müteşekkirimiz. Aynı zamanda bizim Brezilya işgal fabrikaları mücadelesine Türkiye'li işçi kardeşlerimize de bu bilme çabası için şükran duymaktayız. Yürekten dostluk ve dayanışma duygularıyla...

Serge Goulart

Brezilya İşgal fabrikaları

konseyi koordinatörü

Temmuz 2006

brézilya

patronsuzlar

işgal fabrikası - kamulaştırma

"Un sueno labriego" 2002 (işçi sınıfının düşü)

Ricardo, işçi ressam

www.laborart.com

Kapıda bizi aydınlatılmış büyük bir tabela karşılıyordu. CIP-LA 'Bu girişimi işçiler kontrol ediyor' yazıyordu. Hemen altında da 'işsizliğe karşı destekleyin' ibaresi vardı. –Joinville, Brezilya'nın güneyinde küçük bir kenttir. Burada en büyüğü CIP-LA olmak üzere aynı şirketler grubuna dahil Interfibra ve Flakpet gibi fabrikalar da bulunuyordu. Bu şirketler grubu iflas ettiğinde fabrikalar da, makinelerinin haciz edilerek götürülmesi ve dolayısıyla kapanma durumuyla karşı karşıya kaldılar. Son yıllarda üst üste işçi çıkartmalarıyla küçülmüş bu kentin en önemli fabrikalarıydılar. Dolayısıyla, bu fabrikaların kapanması sadece orada çalışan işçilerin işsiz kalmasına neden olmakla kalmıyor, aynı zamanda zincirleme olarak bir kentin bütün olarak ekonomik yaşantısını etkiliyordu. Bu yüzden işgal fabrikası baştan beri bunu halka anlatmaya çalıştı ve bunda da başarılı oldu. Mücadelenin meşruiyetinde en önemli etkenlerden biri budur.– Kadın işçi Salaci Franse sabahın altısında bize fabrikayı gezdiriyordu. Dilek ve benim dışımda FLASKO işgal fabrikasından işçi temsilcileri vardı. FLAKPET'den de bir işçi vardı. İşgal fabrikaları konsey toplantısı için buraya gelmiştik. Salaci, uzun boylu ve iriydi. Sovyet işçilerini andırıyordu. Plastik makinesinin hata yapan ka-

lip parçasını eline aldı. Çelik parça avucunda küçük kaldı. –İstanbul’da bir plastik kalıpcısı anlatıyordu. Yeni çocuğu olmuştu. ‘Ağır çelik parçaları tuta tuta alışmışım sıkıca kavramaya, ne zaman çocuğu kucağıma alsam ağlıyor,’ diyordu. –Elektroliz makinesine koymadan hatayı gösterdi. ‘Dişlileri yemiş.’ ‘Evet, evet,’ dediler diğer işçiler. Makineye koydu. Çelik oyulmaya başladı. Milim milim. –Üç gün sonra Salacı ile konuştuğumuzda, ‘Yoksa fabrika kapanacak ve bu kadar kişi işsiz kalacak. Şimdi buradan aldığımız parayla hepimiz geçiniyoruz. Eğer burası olmazsa biz evimize nasıl ekmek götüreceğiz? Bütün işçiler aynı durumda. Ayrıca bu kent, Joinville de fabrikanın kapanmasıyla O da fabrikayla aynı kaderi paylaşacak. Bu yüzden başka yol yok. Düşünmeye zaman yok. Hadi yıkmaya,’ diyordu. –Fabrikada o sırada bin üç yüz kişi çalışıyordu. İflas eden bu şirket Brezilya’nın bu sektördeki en büyük grubuydu. Dev plastik enjeksiyon makineleri arasında geziyorduk. Her türlü plastik ürünü imal edebiliyorlardı. Klozet kapakları basıyorlardı. Makinenin her açılış kapanışında yenileri dolduruyordu alttaki kutuyu. İki işçi onu alıp keskin bir falçata darbesiyle çabukça ortasını çıkarıyor, çapaklarını alıyordu. Otomobil parçaları üretiyorlardı. Yine temizlenen parçalar, yürüyen bir bandın öte ucuna kadar ellerden geçiyordu. Her el yeni bir şey katıyordu. Plastik borular, plastik dişliler, sifonlar, somunlar, mutfak, banyo malzemeleri, yani her şey yapıyorlardı. Bazıları kromajla kaplanıyordu. Kulaklıktan müzik dinleyen bir genç kız, bağıra bağıra konuşan iki kadın, üretim bandının sıkıntısı altında sessiz kalanlar ya da futbol konuşan erkekler vardı.

Joagum Amaro da Silva durmadan soru soruyordu. FLASKO’ndan, bir diğer işgal fabrikasından birlikte gelmiştik. Sumere, Sao Paulo’ya bir saat uzaklığında bir kentteydi bu fabrika. Önceden aynı şirketler grubuna mensuptu. CIPLA ve INTERFIBRA’dan bir yıl sonra, orayı da işçiler işgal etmişti. İki yıldır onların denetimindeydi. Joagum ile Sumere’de konuşmuştuk. Patronun ofisine bir showroom yapmışlardı. Patronun yerine klozet kapakları ve bidonları koymuşlardı. ‘Nasıl başladı her şey?

Patron iflas etmişti. Paramızı alamıyorduk. Alabilmemiz için hiçbir ısk da görünmüyordu ve bugünlere getiren de patrondu. Artık hiçbir üretim de yapamaz duruma gelmiştik. Birçok arkadaş atıldıktan sonra artık fabrika tamamen kapandı. O zaman bir araya geldik, toplantı yaptık. İşçiler olarak fabrikayı “işçilerin fabrikası” olarak işler hale sokmaya karar verdik. Kendi haklarımızdan hareket ederek müdür yerine koordinatör koyduk ve işletmeye başladık. *Daha önce başka örnek var mıydı önünüzde?* CIPLA vardı aynı gruba mensup. İlk olarak onlar işgal etti. Biz oradan biliyorduk ve zaten onların toplantılarına Joinville’de katılıyorduk. Önceden dinliyorduk. Sonra Sumare’de de toplantılara başladık ve aramızda tartıştık. Ve işgale karar verdik. Zaten başka bir yolumuz da yoktu. Başka türlü sürdürebilmek mümkün değildi. Fabrika kapanacak ve herkes işsiz kalacaktı. Tabii ki zordu. Önce toplantıda konseyi belirledik, ama her şey çok zordu. En büyük problem paraydı tabii ki. Ayrıca müdür yoktu. Üretimi nasıl örgütleyecektik? Hepsi çok değişik ve zor problemlerdi. Sorunlar bir bütün olarak vardı. Para ödenmediği için elektriği kesmişlerdi mesela. Ayrıca herkes kuşkulu bakıyordu. Kimse güvenemiyordu böyle bir işe. Mesela başlangıç için hammaddeyi nasıl alacaktık. Paramız zaten yoktu. Ürettikten sonra ödeyebilirdik, ancak para ödemedi hammaddeyi alamıyorduk. O zaman nasıl üretecektik? Eğer finansımız olsaydı zaten üretir ve sonra çarkı çalıştırdık ama finans sıfırdı. Patronun mal aldığı yerler bize vermiyorlardı. Hammadde satın almak için çok zorluk çektik, ama mücadele edip aştık. Günbegün geliştik. Hiç kolay olmadı. Deneyimlerimizden hareketle sonunda üretimi gerçekleştirdik ama çok zordu. Ayrıca üretimden sonra da kazanılan parayı nereye, nasıl ödeyeceğimiz vardı. Çünkü bir yandan hammadde parası, diğer yandan elektriği açık tutmak lazım, ayrıca insanların parası...

Önce öteki fabrikaları da dinledik. Sonra genel bir toplantı yaptık, tartıştık ve yürümeye başladık. Mesela birçok işçinin sigortasının olmadığını öğrendik. Altı yıldır çalışan işçiler vardı ve sigortaları yoktu. Biz onları sigortalı yapmalıydık. Bizim finansımız sıfırdı, ama işçilerin sigortası olmalıydı. Bu nedenle mutlaka işçiler örgütlenmeliydiler. Organize olmalıydılar... Zordu ama yaptık. Elli yaşlarında

bir siyahtı. 1994'ten beri fabrikada çalışıyordu. FLASKO'nun bahçesinde birlikte maç yapıyorduk. Zaten fabrikanın bahçesinde, patronun daha önceden oraya gelince kaldığı evde kalıyorduk. Yüksek su deposunun altında ve futbol sahasının yanında.

CİPLA'da büyük su varilleri de imal ediyorlardı. Bin litrelik varillerdi. Yukarıdan aşağıya kalıp kapanıyor, yüzlerce derecede eriyen plastik arasına akıp şekilleniyordu. Makinenin başındaki işçi hemen bizi tanıdı. Uzun yürüyüşte işgal fabrikası delegesi olarak o da varmış. On üç bin kişi iki yüz yetmiş üç kilometre yürümüştük. On yedi gün sürmüştü. MST-Topraksız İşçi Hareketi'nin yürüyüşüydü. İşgal fabrikaları da destek vermişti. Her gün yaklaşık yirmi kilometre yürüdükten sonra o gece için işgal edilmiş topraklarda kalıyorduk. Bazen yakında bir yer varsa oraya gidiyorduk. İşgal fabrikası işçileri de her zaman geliyorlardı. Bira içip, muhabbet edip, bılardo oynuyorduk ya da kampta kalıp her gün bu kadar yürüyüşten sonra dans edenleri seyreliyorduk. Yorgun olduğumuzu söyleyip danstaki beceriksizliğimizi göstermekten kaçınıyorduk. -Geçen gelişimde Topraksızların uzun yürüyüşünden ayrılırken sürpriz bir uğurlama düzenlemişlerdi. O yıl bin kişi yürümüştük. Yine benzer uzunlukta bir yoldu ve yine her gece dans ediliyordu. Benim için yapılan uğurlamada dans etmek zorunda kalmıştım. Kamerayı bir topraksıza vermiştim. İlk defa eline almasına rağmen maalesef çok iyi çekmişti. Kendimi seyrettim. Dehşet vericiydi. Gelinin köyünde heyecanlanıp göbek atmaya kalkan Alman eniştelere gibiydim. Hatta kendi sünnet düğününde göbek atan bir Alman enişte. Bu kadar müzik yok-sunu ve uyumsuz olunamazdı. Kollarım havadaydı galiba ya da bir kazığın iki çıkıntısı vardı. Kaseti arşivimin en dibine yerleştirdim. Sonra kendime gerekçeler buldum. Ben ritim düşmanıydım. Yani düzen ve intizam... Hoşuma gitti bu bahane. Ayrıca bir filmde vardı: Bale kursuna giden ufak kız için dans hocası babasına söylüyordu. 'O dağ kızları gibi. Hiçbir şeyi dinlemiyor. Kendi türküsünü söylüyor.' Teselli oldum...

Bizimle beraber FLAKPET'ten de bir işçi vardı. Daha önce tanışmıyorduk. Fabrikanın yemekhanesinde kahvaltı ederken sohbet başladık. Hemen susturmaya çalıştık. Çünkü bu konuşmayı çekmek istiyorduk ve ikinci kez anlatılırsa hiçbir şey gerçek ve güzel olmaz. Kahvaltı sırasında da çekemezdik. Bizim için onlarca çeşit kahvaltı hazırlanmıştı. Ayıp olurdu. Ayrıca doğrusu açtık. İşçi bisikletlerinin arasından birlikte geçtik. Yüzlerce bisiklet vardı. Fabrikaya görüşmek için gelenlerin beklediği bir odaya girdik. Bu tür bütün bekleme odalarında olduğu gibi bir sehpa, iki koltuk ve dişçi muayenehanelerinde, berber dükkânlarında olduğu gibi masanın üstünde eski tarihli dergiler vardı. *Flakpet nasıl bir fabrika ve orada ne oldu?* Flakpet'in inşasını finanse eden BDS-Federal Devlet Bankası'dır. Sonra 1999'da patron otuz iki milyon real ödeyerek Itapevi'deki fabrikayı satın aldı. Çok büyük yeni makineler de aldı krediyle. Bütün makineler inanılmaz moderndi. Birçok ziyaretçi hayranlıkla dolaşıyordu. Sonra 2000 yılında Itapevi şehrindeki işçileriyle bir sözleşme imzaladı. Üç yüz işçi, yirmi dört saat, üç vardiya çalışıyordu. Sadece hammadde sağlandıktan sonra, her şeyi A'dan Z'ye imal ediyordu. Coca Cola ve Gorana –Gorana meyvesinden yapılan harika bir meşrubat– için plastik şişe imal ediyorduk. Yani ham plastik olarak başlıyor, her birinin bir bölümü olduktan sonra bant diğerine, oradan diğerine geçiyordu. Markası dahil her şeyi bu süreç sonunda bitiyordu. Su ile soğutuluyordu. O kadar sıcak oluyordu ki suyu kaynatıyordu. Hemen sonra marka kâğıtları yapışıyordu. Bir makineden bir makineye plastiği eritiyor, şişiriyordu. Her şeyi bütün olarak fabrikada yapılabiliyorduk. Çocuğunu anlatır gibi anlatıyordu. Gözlerinde koca bir mutluluk ve övünerek. Elleriyle koca koca işaretler çizerek anlatıyordu. Makinelerimiz daha büyüklerini, elli kilolukları bile üretebiliyordu. Eğer defolu çıkanlar varsa bunlar büyük kırma makinelerine gidiyor, orada küçük parçalara ayrılıp hammadde ile karıştırılarak bir kez daha üretimde kullanılabiliyordu. Her şeyi komple gerçekleştiriyordu. Buraya kadar olan duygusu yavaşça hüznə dönüştü. Saçlarını ıslatarak arkaya taramıştı. Çenesinin altında ufak sakalı vardı. Bir sürü şey yaşadık, ama ben süreci hızla aktarayım. 20 Ekim 2003'te hammaddede bazı

problemler çıktı. Biz işçiler on beş gün aralıksız eve gitmeden çalıştık. Bu arada paramızı da alamıyorduk. Banka ödemeleri filan var tabii ki. Bu arada plastikte on beş gün çalışmak çok zor ve zehirleyicidir. On günden sonra evimize gittik. Hava çok sıcaktı. O kadar çok şey içtik ki! Biz Brezilyalılar soğuk şey içmeye bayılırız. Geri döndük ki, koca bir makine vardı –kollarıyla gösteriyor, iki kolunu açarak sanki iriyarı birisini anlatır gibi tarif ediyordu– paketleme makinesi. O yerinde yoktu. Sendikada konuşmaya başladık. Patron bize ve bankaya olan borçlarından dolayı makineleri kaçırmaya başlamıştı. Fabrikayı işgal etmeliydik. Toplantı yaptık ve karar verdik. Fabrikayı işgal ettiğimizde 9 Kasım'dı ve 30 Mart 2004'e kadar üretim yaptık. Sonra Sao Paulo'dan federal polisler geldi. Yüzlerce polis geldi. Normalde hukuksal olarak gelemezlerdi, fakat patronlar onlara para yedirmişti. Sendika avukatının bir gün sonra federal hükümetin Çalışma Bakanı'yla randevusu vardı. Her şey saçma sapandı. Nasıl böyle bir şey yapıyorlardı. Fabrikayı kapatıyorlardı. Sürekli güvenlikçiler yerleştirdiler. Bizim fabrikaya girişimizi engellediler. O kadar aile, kadınlar, çocuklar yaşamlarını sürdürmek için fabrikaya bel bağlamışlardı, ama onlar fabrikayı kapatıyorlardı. Oradan alınan ücretle yaşamın devamı düşünülüyordu. Ağlamaya başlıyordu neredeyse. Düşündük ki, işçilerin yeterince sesi duyulmuyor. Fabrikanın kapatılmasını nasıl durdurabiliriz? Ağlıyordu. Patronla görüşmeye karar verdik. Bizimle görüşmedi. Düşündük ve fabrikanın önünde altı ay kamp kurmaya karar verdik. O durumu görmeliydiniz. Aileler, kadınlar, çocuklar, sendikadan arkadaşlar, CIPLA'dan, Campinas'tan, Flasko'dan, Interfibra'dan arkadaşlar... Hayatımızda yaşadığımız en onurlu zamanlardı o günler. Gözlerinde gözyaşlarından başka coşku ve hasret vardı. Belli etmeden gözyaşlarını silmeye çalışıyordu. Coşku ve hasret yerinde duruyordu. İşgal fabrika komisyonu destek verdi. Birçok harekettten destek geldi. Üç ay, beş ay fabrikanın önündeydik. Patron üç yıl sonra ilk defa fabrikaya geldi... Herkes bizimle röportaj yaptı. Herkes farkına vardı. Yalnızca Başkan Lula duymadı. Biz işçiydik, Brezilya'nın başkanı da İşçi Partisi başkanıydı. On iki defa görüşmeye çalıştık, başaramadık. Başkan Lula'ya oy veren bizdik. İşçilerdi. Ona oy veren kapitalistler değildi. Her şeyi kızgınlığa dönüştü. Bu ülkede milyonlar

ca işsiz var, milyonlarca. Yeni işsizler için kıllarını bile kıpırdatmadılar. Değil mi? Biz ödüyoruz onların paralarını, biz. Değil mi? Onlar uluslararası bankalara para ödüyorlar, işçilere gelince para yok. O, Kuzey Amerika emperyalizminin dediklerini yapıyor, işçiye kulağı kapalı. Bir Akdenizli gibi elleriyle de konuşuyordu. MST'nin sloganı aklıma geliyordu: 'Ey Lula! IMF'yi değil, bizi dinle!' O, onlar Brezilya için çalışmıyorlar, diğer ülkelerin dediklerini yapıyorlar. İnsan, biraz yiyeceği varsa, önce kendi evindekilerle paylaşır. Onlar bizi aç bırakıyor, onlara veriyorlar. Yoksulluk, sefalet... Anladın mı? Direnişe hiçbir destekte bulunmadı. Bizi o sefalete gönderdi Lula hükümeti. Ben İşçi Partiliydim. Şimdi ise yıkılışınlar istiyorum... *Neden kazanamadınız sizce? Kaç işçi işgale katıldı? Kaç kişi mi katıldı? Kapandığında, yok kapanmadan önce iki yüz yetmiş kişiye kadar inmişti. İki yüz yetmiş kişinin hepsi katıldı. Hepsisi. Biliyor musun işsiz kalan işçilere Çalışma Bakanlığı ne kadar ödedi? Otuz real, sadece otuz real! Ne ülke değil mi? Demokrasiymiş hah! Diktatörlük bu, diktatörlük. Poo. Şu anda işçiler ne yapıyor peki? Bir sürüsü işsiz, bir sürüsü geçici işlerde çalışıyor. Fabrika komisyonu çalışmıyor, çünkü hangi fabrikaya gitseler solcu diye patron işe almıyor. Yiyecek bulamıyorlar kendileri, aileleri için... Devrim gerekiyor, devrim. İşçi sınıfı devrimi. Ben devrimciyim. Diğer ülkeleri bilmiyorum ama Brezilya'da sosyal haklar yoktur. Çok pahalıdır. Burada her şey ama her şeyde ayrımcılık vardır. Her şey çok büyük kapitalistlerin istediği gibi gerçekleşir. Kuzey Amerika'nın istediği gibi gerçekleşir. Fabrika iflas etti, değil mi? Evet. Peki neden? Bunda işçilerin, sizin bir hatanız var mıydı? Önce anlamadı. Tabii ki şaşırdı. Bizim mi? Biz şunu diyoruz: 'Fabrica Quebrada, Fabrica Ocupado, Fabrica Estatizado-iflas eden fabrika, işgal edilen fabrika, kamulaştırılan fabrika'. Yaşamları garanti altına alınmış işçiler, aynı zamanda cumhuriyetin sürdürülmesinin de garantisidir. Şu anda kamulaştırma yapılmazsa ne zaman yapılacak? Mesela Lula daha önce kamulaştırma istiyordu. Biz mesela kooperatif istemiyoruz. İşçiler için iyi değildir. Çünkü öbür ülkelerde bunun örneklerini gördük. Bir sürü yoldaş kooperatifte çalışıyor. Kooperativizmin ilk kusuru hiçbir zaman garantisi olmamasıdır. İşçinin hakları doğru dürüst uygulanamaz. Mesela bir kadın çalışırken çocuğu olursa, bebek için izin söz konusu olmaz.*

İşte kooperatiflerde işçinin hiçbir hakkı yok. Neden onu isteyelim? Bir de en önemlisi, işçi düşüncesi yerine daha çok patron düşüncesi gelişir. Onun gibi düşünmeye başlar. Hiçbir hakkı yoktur, ama karşı çıkamaz. Çünkü patron kendisidir. Ücret en düşüğüdür. Asgari ücrettir. Üç yüz real ile dört kişilik bir aile nasıl geçinebilir? Bir kilo et şöyle böyle on iki-on dört realdir. Nasıl yaşayacak? Yoksullar nasıl yaşayacak? *Ama bir yandan da IMF var. O varken kamulaştırma yapılabilir mi? O her yeri özelleştiriyor zaten?* Başkan Lula giyindi, kuşandı, kravatını taktı, üç-dört ay önce IMF'nin önüne çıktı. Sonra, 'Bizim IMF'ye ihtiyacımız yok,' dedi. Madem ona ihtiyacın yok, niye onun dediklerini yapıyorsun? Sadece kâğıt üzerinde senin her şeyin. Ona milyonlarca dolar ödüyorsun. Sonra işçilere gelince para yok. Onlar senin işçilerin, Brezilya'nın işçileri... Senin sağlık teşkilatın, senin okulların. Herkes büyük kent diye Sao Paulo'ya göç ediyor. Bütün ülke başka şansları kalmadığı için Sao Paulo'ya göç ediyor. Neden insanlar Sao Paulo'ya geliyorlar? Neden? Çünkü başka çareleri kalmadı. Çünkü bütün diğer şehirlerde özelleştirmelerden sonra hiçbir iş kalmadı. Çalışma Bakanlığı, İşsizlik Bakanlığı olsun. Bütün her yer diplomalı işsiz dolu. İşsizlik parası olarak elli beş-altmış real ödeniyor bir ay için. Bu hangi ülkenin başkanı, hangi ülkenin? Hı?... Philadelphia'nın mı? *Türkiye'de de işçiler aynı sorunu yaşıyor. Onlara söyleyecek bir şeyiniz, mesajınız var mı?* Nasıl bir başkan var sizde? Nasıl bir fonksiyonu var, bilmiyorum. *Hemen hemen aynı sistem var.* Kameraya döndü. Sanki direkt olarak işçilerin yüzüne konuşuyordu. Türkiyeli işçiler, fabrika işçileri, adım Oswaldo Consenetu. Ben otuz sekiz yaşındayım. Benim kentim Itapevi, Sao Paulo eyaletinden. Ben fabrika Flakpet'in işgal komitesi sözcüsüyüm. Patrona karşı Türkiyeli işçiler yaşamak için ileri! ileri! Birbirinizden ayrılmayarak birlikte mücadele ediniz. Şimdi bizim fabrikamız Itapevi'de ve şu anda çalışmıyor, ama biz mücadeleye devam ediyoruz. Ta ki çalıştırana dek... Eğer birleşerek mücadele ederseniz kazanırsınız. Bom Cia-lyi günler... Kendi konuşması hoşuna gitti. Güldü...

Kromaj atölyesini geziyorduk. Ürettiklerinin arasında Mercedes arması da vardı. Bazı diğer parçalarla birlikte doğrudan

Mercedes'e satıyorlardı. Fabrikanın iş yaptığı yerler sayılırken her zaman ön planda geliyordu. Çünkü Güney Amerika'da Mercedes, burada olduğundan da prestijli bir markadır. –Arma özellikle çok sembolik bir şeydir. Türkiye'de de uzun yıllar Mercedes arması çalınması geleneği vardı. Hatta birçok Mercedes sahibi portatif arma yaptırarak, arabasından ayrıldığında cebinde taşıyordu. Çok çok küçükken biz de burjuvaziye tepkimizi Bağdat Caddesi'nde Mercedes arması kırma, lüks restoran önünde yemek yiyenlerin karşısında burun karıştırma ve geceleri lüks mağazaların vitrinine işeme eylemleriyle gösteriyorduk.– Yan yana son kurumaya bırakılmış armalar vardı. Uzun çubukların üstüne dizilerek kromaja batırılıyor, içindeki sert plastikten ana gövde tamamen parlıyordu. En büyük sorun kromajın artıklarının kanserojen olması ve yok edilememesiydi. Muhtemelen sadece emeğin ucuz olması nedeniyle değil, aynı zamanda yarattığı kirlilik nedeniyle de Almanya'da üretilmiyordu. İşgal fabrikası buna önlem olarak bahçede küçük bir tepe halini almış artığın üstünü branda ile örtmekten başka bir şey yapamamıştı. Endüstri mühendisi ile konuşuyorduk. *Mercedes gibi büyük tröslere nasıl satabiliyorsunuz?* Bizim fabrikamız Brezilya'nın en büyük üreticilerindendir. Jo-inville'nin de en büyük fabrikasıdır. Dolayısıyla, büyük bir müşteri potansiyelimiz var. Hangi malın siparişi varsa onun üretimine yönelmek şeklinde bir sistem uyguluyoruz. Kamyon üretiminde kullanılan parçalarımız var. Mesela, Mercedes bir parça projesi veriyor ve biz onun üzerinde üretim hesabı yapıyoruz. Nasıl bir süreçte üretilceğine dair hesaplamalar yapıyoruz. Bunun için neye ihtiyacımız olduğunu ve hangi tekniği kullanacağımızı tespit ediyoruz. Diyelim ki kromaj yapılması gerekiyor, bunun için örnekler oluşturuyoruz. Sonra Florianopolis ile temasa geçip ürünü doğrudan veriyoruz.

Pazarlama bölümündeydik. Arkamızda, telefonların başında kızlar onlarca telefonla konuşuyorlardı. Başlarında kulaklıklar, birini açıp birini kapatıp, CIPLA'nın ürünlerini satıyorlardı. Bir pazarlamacı haritada satış bölgelerini gösteriyordu. Bizim ayrı ayrı satış bölgelerimiz var. Biz Santa Catharina bölgesinde-

yiz. Doksan altı tane ayrı tanıtım noktamız var. Siparişler telefonla alınarak, mallar onlara ulaştırılıyor. Bizim ürettiklerimizi dışarıda görüyorsunuz. Biz gerçekten iyi, kaliteli mallar üretiriz. CIPLA iki alanda endüstriyel faaliyet gösterir. Bu iki alanda, bütün mallarımız ticari olarak çok değerlidir. *Marka olarak CIPLA bilinir mi? Kolay satılabiliyor mu?* Tabii ki, bizim kırk yıllık bir markamız var. En güçlü markaydık aslında. Daha önce Heinze, Brezilya'nın en güçlü grubuydu. Sonra bölününce, CIPLA alanında yine en önemlisiydi. Özellikle iyi, kaliteli mallar arasında sayılan, Önemli bir markadır. *Peki, önceli üretim ile şimdiki üretim arasında kalite anlamında bir değişiklik oldu mu?* Yok yok, kalite açısından bir değişiklik yok. Ayrıca, biz kalitesiz ya da bozuk çıkan malları değiştiriyoruz. Hatta biz daha kaliteli üretiyoruz. Bu nedenle, bize dönen iade mallar daha da az işgalden sonra. Demek ki daha istikrarlı bir üretim var. Ayrıca başka tür, yeni tarz ürünleri çıkartmayı kendi aramızda tartışarak karar veriyoruz. Bu sayede de ürünler daha öncekine oranla daha fazla satış şansı yakalıyor. Şu anda daha düzgün yürüyen ticari ilişkilerimiz var. *Peki şu anda CIPLA markaları piyasanın yüzde kaçını elinde bulunduruyor?* Plastik piyasasında, iki markayla birlikte Brezilya pazarını paylaşır durumda. *İşgalden önceki markalarla aynı markayı mı üretiyorsunuz?* Yok. İşgalden önce iki yıl istikrarlı üretim yapılamadığından markette büyük yer kaybetmiştik. İşgalden sonra bunun bir kısmını geri almayı başardık. En büyük olduğumuz zaman pazarın yüzde yetmiş beşi bu fabrikanındı. Ayrıca işgalden hemen sonra da yeterli hammadde satın alamadığımız için az üretim yapabildik ve pazarı kaybettik. Ancak yaşayabilmek için mücadeleye devam ediyoruz. FLASKO da pazar ve satış konusundan hiç şikâyetçi değildi. Joagiin'a sordum. *'Kapitalist marketle nasıl savaşıyorsunuz? Nasıl rekabet ediyorsunuz?'* Biz Sao Paulo eyaletine ve Gyois eyaletine mal satıyoruz. Şimdi Rio de Janeiro'ya da açıldık. Tüccarlarla kontratlar imzaladık. *Peki, farklı kurallar mı geçerli tüccarlarla ilişkilerde?* Yok, yok klasik ticaret kuralları. İşgal fabrikaları diğer ticaret kuralları ile satıyor. Sözleşmeleri için bir avukatı var. Alırken ve satarken her zaman kontratlar üzerinden hareket ediyoruz. Hepsi de çok düzgün yürüttüğümüz ilişkiler. Daha fazla üretebilsek, daha fazla satabiliriz. Çünkü çok kaliteli üretiyoruz ve ürünlerimiz çok kaliteli.

CIPLA dev bir fabrikaydı. Tabii ki bütün fabrikalar gibi üretime, gözetime ve denetime göre şekillenmişti. Ama her şeye rağmen işçi denetiminin aykırılıkları vardı. Yemekhaneyi bir şirketten alıp, MST'nin küçük çiftçilerle birlikte kurduğu kooperatife vermişlerdi. Ayrıca, ana kapıdan fabrikaya girince sağda bir yer MST'ye ayrılmıştı. Orada MST işçilere ekolojik ürünler satıyordu. Böylece hem MST'liler ürünlerini doğrudan değerlendirmiş oluyor, hem de işçiler üreticiden sağlıklı ve ucuz ürünler alabiliyordu. Kadınlar çocuklarıyla alışveriş yapıyorlardı. Masaların üstü sebzeler ve meyvelerle doluydu. Küçük bir rafta, kavanozlardaki renk renk konserve duruyordu. –Topraksızlara, ‘Üretirken hiç kimyasal kullanıyor musunuz?’ diye sormuştuk. Brezilya'nın güneyinde Grande del Sur'da, ortasında Para'da, Belem'de, ya da Amazon'un kıyısındaki birçok kampında, daha doğrusu Brezilya'nın her yerinde. Toplamında İrlanda'dan büyük bir toprağı ‘Latifunda-Çok büyük toprak sahipleri’n den işgal edip kolektif tarım yapıyor, alternatif eğitim ve tıp uyguluyorlardı. Herkesin her karar sürecine katıldığı bir demokrasi, başka bir dünyada yaşayan yaklaşık üç milyon kişiydiler. ‘Elbette kullanmıyoruz. Çünkü bizim çocuklarımız bundan yiyor. Onları nasıl zehirleriz?’ diyorlardı. Şaşkınca yüzümüze bakıyorlardı. – Duvarları MST afişleriyle doluydu ve bir kadın ve bir erkek topraksız işçinin elinde machetasıyla durduğu kızıl bayraklarla. Bütün MST satış yerlerinde olduğu gibi tişörtleri, şapkaları ve tabii ki çoğunun üstünde Che Guevara vardı. CIPLA’da Serge Goulart ile dört gün sonra konuştuğumuzda MST ile ilişkileri sorduk. CIPLA’nın ve Brezilya işgal fabrikaları konseyinin koordinatörüydü. Diğer hareketlerle ilişkiniz var mı? MST ile ya da diğer hareketlerle? MST’nin işgal et, diren ve üret sloganı bizim fabrikadaki mücadelemizin şiarıdır ay-

nı zamanda. Onların mücadelesi bizi çok ilgilendirdi. Birçok noktada etkilendik MST'den. Onlar büyük toprak sahiplerinin topraklarını işgal ediyorlar, biz fabrikaları işgal ediyoruz. Onlar üretiyor. Biz üretiyoruz. Onlar toprak reformu talep ediyor, biz kamulaştırma. Birçok benzerliğimiz var. Yalnız biz köylüleri değil, işçileri örgütlüyoruz. Tabii ki işçiler ve köylüler, yani Brezilya'nın yoksulları, her zaman birlikte hareket etmeli, katılmalı. MST'nin on iki bin kişilik uzun yürüyüşüne biz fabrika işgalcileri de bir kolon olarak katıldık. Cumhuriyetin başkanına karşı... Biz bunun dışında her fırsatta dayanışıyoruz. Özellikle eğitime ilişkin.

Konsey Toplantısı

CIPLA'nın toplantı salonunda Brezilya işgal fabrikaları konsey toplantısı yapılıyordu. Bütün fabrikaların delegeleri gelmişti. Kendi fabrikalarında alınan kararları buraya getirmişlerdi. Duvarda afişleri vardı. 'İşçiler kamulaştırma diyor' yazıyordu. Oylamada ellerini yukarı kaldırmış işçilerin fotoğrafı vardı. Toplam otuz kişi kadardı. Serge Goulart bir geçmiş günler özeti veriyordu. Ama önce bizi tanıttı. Türkiye'nin de onlarla aynı sorunları yaşadığından ve işçi dayanışmasından söz etti. Sonra gündeme sıra geldi. Fabrikalardan raporlar aldılar. Flasko, Interfibra, CIPLA ve diğer fabrikalardan. Ayrıca, Venezüella'daki, Chavez'in de katılacağı Latin Amerika işgal fabrikaları toplantısından söz etti. MST ile birlikte yürüyüşten ve yine birlikte hükümetle görüşüp toprak reformu talebinde bulunduklarından söz etti. Sonra yine kamulaştırma talebiyle devam etti. Grev esnasında, yani daha fabrikayı işgal etmeden önce Lula ile Florianapolis'te görüştük; işçilerin sorunlarından ve fabrikayı işgal düşüncesinden bahsettik. O zaman Lula destekliyordu. Şimdi o başkan ve biz çok daha örgütlüyük. Serge aynı zamanda Başkan Lula'nın eski arkadaşıdır. Uzun yıllar süren sendikal mücadele sırasında ya da PT, İşçi Partisi başkanı olduktan sonra da Florianapolis'e ne zaman gelse Serge'nin evinde kalmıştır. İstedğimiz kamulaştırma için görüşelim diye bekliyoruz, ama bu mümkün olmuyor. Bizimle beraber yoksul Brezilya da hâlâ umutla bekliyor. Ve bütün Brezilya da hala sosyal değişiklikleri bekliyor, dayanışmayı bekliyor. Aslında hükümet her şeyi biliyor ve şimdi

kendisi için bir politika belirlemek zorunda. Geçtiğimiz günlerde yapılan bir konferansta profesörler de özelleştirmenin sonuçlarından söz ediyorlardı. Fabrikaların iflas ettirilip kapanmasına neden olduğuna değiniliyordu. Sonra hükümete soruldu. Hükümetin rakamlarına göre yetmiş bin kişi özelleştirmeden sonra işini kaybetti ki bu yalnızca sigortası olanlar. Bir de olmayanlar var ve bu özelleştirme için bir milyar üç yüz milyon real harcandı. Bir Latin Amerika uzmanının da bahsettiği gibi her şeyin sorumlusu hükümettir. Bütün bu paranın sadece yüzde onu bile bizim işgal fabrikalarının bütün sorunlarını halleder. Şimdi daha fazla düşünmemiz gerekiyor. Nedir işçilerin Brezilya'da pozisyonları? Ne olacak? Evde ne yiyecekler, ailesi ne yiyecek? Eee buna karşılık biz işçiler kapanmış bir fabrikayı üç yıldır işletiyoruz. Biz kolektif olarak her şeyi örgütlüyoruz. Bizim için sürekli olarak dert, üretimi sürdürebilmek oldu. Bir kamyon hammadde alıp onu üretmek, daha çok işçi çalıştırabilmek ve işçilere daha fazla ücret verebilmek... Bizim lükslere, gösterişlere harcamak için bir kuruş bile paramız yoktu. Ülkede bizim kadar sorumlulukla çalışan kim var? İşçinin sağlığının nasıl daha fazla korunabileceğini gösterdik. Bu konjonktürde bütün ülkedeki en iyi örneğiz. Bizim için MST yürüyüşü güçtü. Fabrika işgalcileri bağımsız olarak katılıyordu. Kendisini anlatmak zorundaydı. Günlerce süren yürüyüşte hem MST'ye, hem de herkese ne istediğimizi anlattık. Bütün Brezilya'ya bir kez daha anlattık. Sendikalarla yaptığımız toplantılar gittikçe daha da büyüyor. Aynı zamanda onlardan da birçok şey öğrendik. Şimdi Venezüella'daki toplantıya gidecek olan delegemiz de aynı şekilde bizi oraya aktaracak ve birlikte çalışma koşullarını arayacak. İşgal toprakları, işgal fabrikaları, yani halk hep birlikte aynı masaya oturacak, karşı bir mücadele yürütecek. Venezüella'da büyük toprak sahiplerine karşı sürdürülen köylü hareketi, MST ile birlikte hareket edecek; Venezüella işgal fabrikalarıyla biz birlikte hareket edeceğiz. Kapanan, iflas eden fabrikaların çoğu kamulaştırmayı talep ediyor. Üç bin işçinin işsiz kalmasını engellemek için, bu iyi, yeterli bir öneridir. Mesela bugün Flakpet kapandı, işçiler dışarı atıldı. Peki, şimdi ne oldu? İşte böyle benzer bir durumda Chavez fabrikaya kredi açarak kamulaştırıyor. Yüzde elli biri kamulaştırılıyor, yüzde kırk dokuzu işçilerde, yönetim ve denetim ise mutlaka işçilerde. On milyon dolar karşılığı satın alınıyor. İşçiler üretime de-

vam ediyor. Üç bin işçi yaşamına devam ediyor. Buraya Bolivya COB'dan Nelson Guevara yoldaş geldi (Üç ay sonra, Brezilya, Arjantin, Uruguay'dan Bolivya'ya ulaştığımda Nelson Guevara ile tanıştım. Bolivya Madenciler Sendikası Uluslararası Sekreteri'ydi.) Nelson Guevara ile birlikte işçiler, orada özelleştirmeyi dinamit lokumları kullandıkları yürüyüşlerle durdurdular. 2003'te hükümeti yıktılar. Bugün yine dediklerine uymayan hükümeti başlarına yıktılar. Yani bir cephe kurmak, öğrenmek, bir kez daha kurmak... Şu anda Bolivya'daki genel yürüyüş, deneyimler taşıyan bir tarih olacak. Arjantin hükümeti karşısında da işçi hareketi her zaman kazanabileceğini gösterdi. Uruguay'da sol cephe yüzde yetmiş beş oyla ilk defa iktidara geldi. İşte biz şimdi Lula'ya diyoruz ki; sadece Kuzey Amerika'nın peşinden gitme. Chavez'in, Uruguay'ın, Bolivya'nın izinden git. Ekvator'da da hükümet indirilmek üzere... Şimdi Lula hükümeti kendi yönünü belirlemeli. Neden bir hastane açmıyorsun? Neden elektrik bağlamıyorsun? Meksika'da Başkan Fox, bütün neoliberal uygulamaları yaptığı için büyük olasılıkla kaybedecek. Özelleştirme ve serbest ticaret karşısında bütün dünyada işçi sınıfı atakta. Bütün bunlarda halk hareketi güçlendirilmelidir. Peki, hükümetten biz neler talep ediyoruz? Sendika için reform. İşçi sınıfı için bir reform. Bu bütün Brezilya için harika olacaktır. Mesela bir sürü sendika bağımsız olarak varlığını koruyabilecektir. Eğer bunlar gerçekleşmezse büyük krizler meydana gelecek, yoksulluk daha da artacaktır. Lula eğer bunu yapamıyorsa, demek ki lider değildir.

Biz objektif olacağız ve adım adım ilerleyeceğiz. Bence, konseyin bu konuda en önem vermesi gereken şey, eğitimidir. İşçi sınıfının eğitilmesi meselesidir. Daha doğrusu, kendimizi ifade etme meselesidir. Geçenlerde, yine yeni bir işgal metal fabrikasında bizim deneyimlerimizin hiç bilinmediğini gördük. Yaşadıklarımızı yoldaşlarımıza aktararak, onların bizim yaptığımız hataları tekrarlamamasını sağlayabiliriz. Bizim 3 yıllık deneyimimiz, onlar için yol açıcı olabilir.

Ekonomik olarak Kuzey Amerika'nın saldırısı ve doların baskısı karşısında bizim minimum ücretimiz her ne kadar asgari ücretten daha

fazla olsa da yeterli değil. Kısaca, üretim özellikle Kuzey Amerika'nın ekonomik baskısı altında ve uluslararası tekkellerin baskısı altında gittikçe daha zor koşullarda sürebiliyor. Bu da bizim işçilerin hayatını daha da zora sokuyor. Mesela şimdi küçük konfeksiyoncuların bütün işleri çökmek üzere. Çünkü ithal edilen çok ucuz malzemeler karşısında ayakta durabilme şansı yok. Peki, işçiler üretilmezse nasıl yaşamlarını sürdürecektir, işsizlik parası otuz dolar ile nasıl geçinebilecekler?

İşte genel pozisyon bu ve biz bu durumda ayakta durmalıyız. Kim konuşmak ister? Konuşacaklara bakarken aklına geliyor. Bizim, katıldıkları MST yürüyüşünün getirdiği kazanımlardan olduğumuzu hatırlatıyor. Orada birbirimizi daha yakından tanıdığımızı, bunun da deneyimlerin aktarılmasında, kıtalar ötesinde bile bir dayanışma doğurduğuna dikkati çekiyordu.

Sağımızda Flasko'dan gelenler oturuyordu. Orada da uzun süre kalmıştık. Yine bir plastik fabrikasıydı. CİPLA'ya göre küçüktü, ama tam kapasite ile çalıştığı günlerde bin dört yüz işçi vardı. İşgalden çok önce işçiler krizde büyük ölçüde çıkarıldılar. Sonra işçiler işgal ettikten sonra yeniden eski işçilerin bir kısmını geri aldılar. Şu anda iki yüz otuz dört işçi çalışıyordu. Büyük bidonlar ürettiyordu. Bu nedenle büyük plastik şişme makineleri vardı. Hammadde olarak daha çok polietilen kullanıyorlardı. Bu bidonları üreten en büyük makine kapının girişindeydi. Kırk yıllık bir makineydi ama hâlâ tıkır tıkır çalışıyordu. Onunla övünüyorlardı. Konuşurken makineye dokunuyorlardı. Bütün plastik makineleri gibi aslında basit bir sistemi vardı. Hammaddenin konduğu bir hazne vardı. Oradan rezistanslarla iki yüz elli-üç yüz derece civarında ısıtılan bölümde eriyen plastik kalıba dökülüp şekilleniyordu. Ayrıca şişme makinesi olduğundan, yukardan inen erimiş plastik, kalıba dolarken bir yandan içine hava basıyordu. –Biliyordum. Yıllar önce çalışmıştım. Daha küçük ve daha az otomatik olanıydı. Her seferinde koruyucu dış bölümü kapatmak zorundaydım. Tam kapanmazsa çalışmıyordu. Sonra presi kapatan

kolu sol elimle soldan sağa itiyordum. O kapanınca plastiği enjekte eden kolu sağdan sola itiyordum. İçine plastik dolunca bırakıyordum. Şanzıman düğmesine basıyordum. Geri alıyordu plastik basınç kolunu. Hepsinin ayrı sesi vardı. Bu sesi sürekli takip ediyordum. Bir terslik çıkarsa anlaşılıyordu. On saniye ile on beş saniye arası bekliyordum. Plastik kalıpta donuyordu. Her mal için ayrı bir süre oluyordu. Daha önce bu ayarların hepsini yapmış oluyordum. Tepemde ışık yanınca tekrar presi açıyordum. Sonra koruyucu dış bölümü, içinden malı söküp her şeyi tekrar yapıyordum. Ucundaki plastiği dondurmamak için hızlı yapmam gerekiyordu. Günde bin beş yüz-bin altı yüz kere bu hareketleri yapıyordum. Sekiz-on saat kadar. Bazen daha da fazla. İş yetiştirmek gerekiyordu. Bütün bunları yaparken kitap okuyordum. İki kolun arasına koyuyordum. Çay bardağının yanına... Kolları iterken, şanzımanı çalıştırırken, presi açana dek okuyordum. On-on beş saniyelik bekleme süresinde hem çay içip, hem de okuyordum. Kitap, çalışmayı katlanır kılıyordu.– Makineden çıkan bidonları kenarından yuvarlayarak bir kesme makinesine götürüyordu. Yukandan aşağı inen bu özel giyotin fazlalıkları kesip atıyordu. Sonra çıkarıp ileri götürüyordu. Liftlerle üst üste dizilmiş bidonların yanına koyuyordu. *Öncelki zamanla şimdiki işçi kontrolü altındaki fabrika arasında ne değişiklik var?* Epey önemli değişiklikler var. Daha önce, patron zamanında çalışırken üzerimizde büyük bir baskı vardı. Şimdi daha sakin, daha normal çalışıyoruz. Üretime, aktivitelere, aslında her şeye karar veren bir fabrika konseyi var. Bütün kararlar konseyden çıkıyor. Ayrıca, konseyin altında, fabrikanın politik haklarını savunan bir komite, finans yönetimi için de bir başka komite var. Bunların hepsi fabrika konseyine karşı sorumlular. Bütün konsey de fabrikanın hepsine karşı sorumlu, herkesin oy hakkı var. Gülüyordu. *Türk işçileri için bir şey söylemek istiyor musun?* Türkiye'deki işçi arkadaşlar! Patronun yönetiminde iflas eden fabrikalar kapandığı zaman, aslında bizim buradaki yaşamlarımız da sona erdi. Ne yapacaktık? Nasıl çalışacaktık? Arkadaşlara ben bunları söylemek istiyorum. Böyle bir şeye maruz kaldığınız zaman bir daha nerede çalışabileceksiniz? Fabrika kapanınca, yaşamınız da kapanıyor. Bütün işçiler işsiz kalıyorlar. Bunları söylemek is-

tiyorum. Zayıf, ince bir işçiydi. Siperlikli bir şapkayı başına ters takmıştı. FLASKO'nun işçi konseyindeydi. Bidonlar bir yandan liftle büyük bir kamyonu yükleniyordu. Fabrikanın kamyonuydu. Fabrikayla beraber o da işgal edilmişti. İşgal fabrikası ürünleri, işgal kamyonuyla Sao Paulo'ya yola çıkıyordu.

Ofiste, ticari bölümde çalışan bir kız işçi ile konuşuyorduk. Adı Lizandra Barrera'ydı. Yirmili yaşlarda, sarışın, mavi gözlüydü. Çok güzel gülüyordu. Üretimi müşterilerin siparişine göre düzenlediklerini söyledi. Sao Paulo'da değişken bir müşteri potansiyeli olduğunu, çok küçük bir bölümünün sürekli müşteri olduğunu ve onların isteklerine göre üretimi planladıklarını. Fabrikanın kapasitesinin çok altında çalıştığını, daha fazla üretebilse daha çok satılabileceğini, pazarlama sorunları olmadığını söylüyordu. *Finans durumu nasıl daha önceki durumla karşılaştırıldığında?* Patron sırasında en son dönemlerde aylık otuz bin, otuz beş bin fatura ediliyordu. Şu anda altmış-yetmiş bin düzeyinde. Yani çok büyük oranda bir gelişme var. Önceki döneme oranla çok daha iyi durumdayız. *Ailen ya da arkadaşların işgal fabrikasında çalışmana ne diyorlar?* Gülüyordu. Ailem zaten burada çalışıyor ve bu fabrikanın devam edebileceğine her zaman inandılar. Her zaman birlikte hareket ettik. Çünkü biz bunun daha iyi olacağını biliyorduk. Arkadaşlarım ise önce hiç inanmadılar, ama aradan iki-üç yıl geçti. Biz hâlâ sürdürülebiliyoruz. Ben, patronsuz olarak yürütebilmenin mümkün olduğunu görüyorum. Tabii bu başka bir girişim, ama herkes sorumluluğunu bildiği takdirde neden olmasın ki!

Konsey toplantısında bir işçi söz aldı. Tanımıyorduk. Rio de Janeiro'dan geliyordu. Normalde patronla yaptığımız sözleşmede ücretlerimiz asgari ücretin çok üstünde, ama paralarımızı alamıyoruz. Maaş zamanını yirmi gün geçmesine rağmen sadece yüzde yirmisini alabildik. Bu arada üretime devam ediyoruz ve ürettiklerimiz aslında bizim paralarımızın çok çok fazlasını çıkarıyor. Sektör genel olarak bir zorluk yaşıyor zaten ve bir bütün olarak sektörün çökmesi söz konusu. Bu yüzden başka bir iş bulabilme şansı da yok. Diğer yerlerde de maaşlar verilmiyor. Mücadelenin bir bütün olarak sürdürülmesi gerek. İşgal fabrikaları, konsey toplantılarına işçi de-

netimindeki fabrikaların yanında, mücadeleleri devam edenler, hatta biraz önce konuşan işçi gibi hâlâ patronlu olan fabrikalar bile katılabiliyorlardı. Böylece hem önceki yaşanan deneyimlerden ders çıkarabilme şansları oluyor, hem de yakın gelecekteki birlikte hareket edecekleri işçileri yakından tanıma şansı oluyordu. Zaten hemen hepsi benzer süreçlerden bu noktaya gelmişlerdi.

Bu sürecin hukuksal kısmıyla ilgili daha önce FLASKO'da avukat Carolina Leone Duriea ile konuşuyorduk. O da zaten konsey toplantısında idi. Bu fabrika, bir bakıma Çalışma Bakanlığı'nın sorumluluğu altında çalışıyor şu anda. Başta işçilerin hiçbiri fabrikanın finansal durumunun ne olduğunu bilmiyordu. Bunu işçilere anlatmamız gerekiyordu. Özellikle mahkeme karşısında fabrikanın hukuksal durumunu. Aynı şekilde mahkemeye de bu fabrikanın işçilerin kontrolü altında bir yer olduğunu, yani sadece ticari bir işletme değil, aynı zamanda ortada sosyal bir durum olduğunu da anlatmak gerekmektedir. Çünkü makineler hacizliydi. Fabrikanın patronlu döneminden kalmış borçları vardı. Bütün bunların halledilmesi gerekiyordu. 1993 yılında esas ana gruptan ayrıldığından beri fabrika zaten her zaman kötü durumdaydı. Brezilya, sürekli olarak kriz üstüne kriz yaşıyordu. Bu nedenle aldığı kredileri geri ödeyemedi. Hammaddenin satın alamadı. Mesela biz işgalden sonra fabrikanın çok büyük bir elektrik borcu olduğunu öğrendik. Eğer elektrik olmazsa fabrika da yok demektir. Yani bankalara, piyasaya, hükümete, herkese borcu vardı. İşçilerin de çok fazla alacakları vardı. Bu nedenle işçiler bir sürü eylem yapmışlardı daha önce. *Peki, fabrikadan alacakları olanlar nasıl duruyor şu anda?* Yaklaşık on yıldır nasıl duruyorlarsa öyle! Yani bu krizin ya da fabrikanın bugüne gelmesinin sorumluluğu işçilere ait değil. Bankalar ya da hükümet, on yıldır buna aldırıyorlar. Şimdi fabrika işçinin denetimine geçtiği zaman mı borçlarını istiyor? Brezilya mahkemeleri, bürokrasisi her zaman böyle çalışır. Esas müdahale etmesi gerektiği zaman müdahale etmez. *Yani aslında mesela Banka de Brasil gelip buraya haciz koyabilir değil mi?* Evet, sadece biz değil, bütün bu grubun fabrikaları için yasal olarak bunu yapabilir. Yani fabrikaları kapatabilir. Ancak bu aynı zamanda bir sosyal durumdur. Bu kadar kişiyi işsiz bırakmak-

tır ki, bu da esas olarak hükümetin sorumluluğu altındadır. *Burada bir mücadele var, ama aynı zamanda hukuksal mücadele de sürüyor değil mi?* Aslında bütün mahkemeler tabi ki bunu biliyor. Yani verdikleri kararın neye yol açabileceğini. Bu nedenle bize sürekli zorluk çıkararak bizim yasallaşma durumumuzu güçleştirip, aynı zamanda işçileri direnme fikrinden de vazgeçirme çabası var. Ama buna karşın kardeşlerimiz biliyor ki, eğer burada direnirlerse, işçi denetiminde üretimi sürdürebilirlerse, işleri her zaman olur ve maaşlarını her zaman alırlar. Bu yüzden kamulaştırma talep ediyoruz. Bu geçen on yılın bütün sorumluluğu hükümetindir. Krizlerin sorumlusu odur, buradaki yanlış yönetime, doğan borçlara göz yuman yine odur. İşçiler bunların hiçbirinin sorumlusu değil. Nasıl fabrika kapatılarak onların yaşantısı da ortadan kaldırılabilir ki?

FLASKO'nun arka bölümünü dolaşıyorduk. Ana bölümü kadar büyüktü. Bazıları üstleri örtülü makinelerden başka bir şey yoktu. Örtülü olmayanlar da sessizce yatmaktan başka bir şey yapmıyorlardı. İşçiler buraya makine mezarlığı diyorlardı. Bir futbol sahası kadar büyüklükte ki bir yerde, çeşitli büyüklüklerde onlarca makine vardı. Köşesindeki laboratuvar da ölmüştü. Daha çok liselerin kullanılmayan laboratuvarları gibi kalın bir toz altında uyuyordu. İşçiler makineleri anlatıyorlardı. Çalıştığında ne kadar üretim yapabileceğini, saat başı yaratacağı değeri ve eğer burası çalışırsa kaç kişinin daha işsizlikten kurtulabileceğini anlatıyorlardı. Çalışırkenki halini anlatıyorlardı. Eskiden montaj buraya yapılıyordu, yukardan aşağıya bant geliyor, ondan sonra işçiler diğer tarafta montaj yapıyorlardı. Kollarıyla sanki duran bandı hareket ettiriyor, yanımıza kadar getirip, sonra öteki uca uzatıyordu. Bu makineyle grafikleri yapılıyordu. Bütün üretim otomatikti. Bu bölümde on iki değişik üretim yapılıyordu. Otomobil için üretim yapılıyordu ve çok kaliteliydi, çok para kazanılıyordu. Patron buradan imzaladığı kontratlarla çok para kazandı. Şimdiyse hiç çalışmıyor, makinelerin şu anda işlevi yok, çünkü yatırım yok. *Peki, şimdi sizin patrona mı ihtiyacınız var?* Yooo. Yok. Aslında tekrar malzeme almamız, yatırım lazım. Bu işi sürdürmek için yeni işçiler lazım. O zaman fonksiyonel hale gelir, çalışır hale gelir. Patron her şeyi almaktan başka bir şey yapmaz ki.

Gülüyordu. *Bu makineleri çalıştırmak için umudunuz var mı gelecekte?* Şimdi kapalı burası, sermayeye ihtiyacımız var. Bunun için hükümetin müdahale etmesi lazım, böylece işçileri de işsiz bırakmıyor. Böylece işçiler üretecek, kazanacak, herkes kazanacak. Tek umut hükümette... *Peki, yeni bir makine alarak bunu işler hale getirmek mümkün mü?* Bu uzun bir süreç istiyor. Bu süreçte halledebilirsek daha fazla üretim gerçekleştirebiliriz. Burası çok büyük bir fabrika, çok büyük bir yatırım. Şu anda ölü olarak duruyor. Tabii ki işletilebilse bir sürü işçi işsizlikten kurtulur. Bu nedenle federal hükümetle ilgili görüşmeler devam ediyor. *Peki, başka bir patronsuz fabrika size yardımcı olamaz mı? Dayanışma olmuyor mu? Şaşırdı.* Patron mu? Patron olan bir fabrika mı? *Yok yok. Hayır, patronsuz bir fabrika, dayanışma için.* Aa evet evet, tabii ki. Tabii ki biz dayanışıyoruz. Patron olan bir fabrika anladım da. Kafasını sallıyor. Diğer fabrika işçileriyle, diğer işgal fabrikalarıyla birlikte mücadele ediyoruz. Biz hepimiz, hepimizin yaşamı için, birlikte mücadele ediyoruz. *Peki diğer ülkelerdeki, Arjantin'deki, Venezüella'daki fabrikalarla ilişki kurmanız mümkün mü?* Eee tabii ki mümkün. Zaten Venezüella konsolosu buraya geldi, biz ona burayı gösterdik. Bütün üretimi anlattık. Bir de bizim hammadde ihtiyacımız petrole dayalı ve Venezüella'da petrol var. Eğer bunu gerçekleştirebilirsek, fonksiyon olmayan, çalışmayan yerleri işler hale sokabiliriz. *Daha önceki işçiler ne yapıyorlar şimdi?* Patron ayrı ayrı zamanlarda ve parça parça işten çıkardı. Sonra bir kısmı geri döndü. Şimdi tabii ki daha iyi bir dönem. On beş kişiden fazlası geri döndü. Biz umut ediyoruz ki, daha çok ürettiğimizde daha çok arkadaşımız geri dönecek işe. Ve bunu da yapacağız. Makineleri sevmiyordum. İnsanlığın mutluluğu için endüstrinin sınırlandırılması gerektiğine inanıyordum. Hele makineleşmek hiç istemiyordum. Bu nedenle kapanmış fabrikalar, İstanbul'daki gazhane, Uludağ'daki terk edilmiş madenden aslında hoşlanıyordum. Dev makinelerin terk edilmiş görünümleri, bilimkurgu filmlerinde oyuncuların seksi, güzel yüzlerini sıyırdıklarında ortaya çıkan gerçek, dehşetli suratlar, tek tepeden göz ya da uzun dikenli kulaklar gibiydi. Daha önce ki sevişme sahnelerinde kendimizi esas çocuğun yerine koymaktan pişmanlık duyulması gibiydi. Makinenin yarattığı sahte

refahın altındakinin açığa çıkması gibiydi. Ancak bütün bu film-kitap sırasında işçilerin makineleriyle, fabrikalarıyla kurdukları, belki bağımlı ama sıkı bir ilişkinin işçiyle her zaman kurulduğunun farkına vardım. Bu yüzden on yıl, yirmi yıl birlikte günün yarısının geçirildiği, yaşamın birlikte tüketildiği makinelerin sökölüp götürülmesi ya da artık işlememesi, her şeyin yanında işçinin bir organının da koparılıp atılması anlamına geliyor. Makine ve fabrika ile kendini tanımlayan işçi, kendisini bütün yaşamından atılmış hissediyor. *Peki, mücadele sırasında kimse tutuklandı mı?* Bu fabrikada yok. Serge yattı cezaevinde, CIPLA'nın mücadelesinde. Şimdi tutuklu değil, CIPLA'nın mücadelesi zamanında. Buradan elli kilometre ileride bir fabrika var, ltapevi. Orası da işgal edildi, ama daha sonra işçiler polis tarafından çıkartıldılar. Şimdi fabrika kapalı, bir işlevi yok.

Serge konsey toplantısını koordine ediyordu. Herkes notlar alıyordu. Çoğunun üstünde işçi tulumları vardı. Geçen üç yılda daha fazla fabrikaya ulaşmışlardı. CIPLA'nın işgalinin etkisi yayılmıştı. –Beş gün sonra Serge ile konuşuyorduk. Ellili yaşlardaydı. Oldukça kiloluydu. Bu enerjisini engellemiyordu. Konuşurken bütün herkesi etkiliyordu. Bolivya'da, özelleştirme karşıtı madencilerin konferansında da birlikteydik. İspanyolcayı da aynı şekilde kullanıyordu. Sakin, etkili bir konuşma ve coşkulu bir son.– *Şimdi siz aslında illegalsınız, yasadışısınız değil mi?* Eee... şöyle böyle. Burada hangisi legal, hangisi illegal tartışmalıdır. İlegaliz, ama şimdiki pozisyonumuz legal olmak üzere artık. Normalde polisler gelip makineleri alabilirler. Fiziksel olarak ve hukuksal olarak. Mülkiyet anlamında onlara sahip değiliz. Bu yasadışı. Tabii ki hukuksal olarak illegaliz. Onlar bir hukuksal bahane bulup, içeri girip makineleri almak isterler, ama burada bayağı zor... Her şey kesinlikle illegal tabii ki. Ancak bizim pozisyonumuz öyle bir pozisyon ki, illegal olarak çalışabilir ve böylece işçiler yaşantısını sürdürebilir. Çünkü burada Lula hükümetinin seçim zaferinden sonra güçlü bir pozisyonu vardı. Bu hükümeti zafere taşıyanlar zaten işçi sınıfıdır ve bu durumu getirenlere karşı olarak onu hükümete taşımıştır. Kendi yaşamını sürdürmek için. Eğer bu mücadele, bu

işgal ve üretmek yasadışı ise, işçi sınıfı nasıl yaşamını sürdürecektir? Bu cümlelerin ortaya koyduğu net haklılık karşısında gülümsüyordu. *Peki, fabrika işgali tehlikeli değil mi sizin için?* Tehlikeli tabii ki. Hukuksal anlamda tehlikeli, polislerin saldırısı muhtemel. Ayrıca büyük kapitalistlerin de. Çünkü diğer fabrikalar bizi örnek alıyorlar. Biz şimdi mesela bu fabrikada iflas ettik ve daha önce işçiler maaşlarını hiç alamıyorlardı. Şimdi bizim fabrikalarımızda işçilerin hepsi maaşlarını almaya başladı, hem de sendikanın garantisi altında. Şimdi ondan sonra tabii ki büyük fabrikalar gösteriler yapıyorlar eğer maaşlarını almazlarsa ve hemen akıllarına bugüne kadar parazit olan patronların çöpe atılması geliyor ve görüyorlar ki işçiler fabrikayı mükemmel bir şekilde işletiyorlar. Ve hem ekonomik anlamda, hem de sosyal konjonktür olarak biz patronsuzuz. Ve aynı zamanda yoksul insanlar, işçiler ekonomik anlamda her şeyi kontrol ettikleri gibi aynı zamanda gerçekçi bir şekilde, yoldaşça örgütleniyorlar. Aynı zamanda çekirdek bir örgütlenme var, şiddetin uygulanması ihtimalinde böyle bir örgütlenmeyle karşı çıkmak söz konusu. Bu çok zor, ama bunu gerçekleştiriyoruz.

Konsey toplantısında Joze Renato Peneluppi söz aldı. Flasko'da enjeksiyon makinesinden ve oradaki işçi konseyinden tanıyorduk. Bizimle bir toplantı yapmışlardı. Bir masanın etrafında oturuyorduk. Biz soruyorduk, onlar soruyordu. Türkiye'den Brezilya'ya geldiniz. Burası çok çok uzak bir ülke... Latin Amerika çok farklı bir yer. Çok önemli bir deneyim tabii ki. Peki, zor olmuyor mu? Neden bunu yapıyorsunuz? *Bence dünya çok küçük ve bizim benzer problemlerimiz var. Bizi de etkileyen IMF ve ALCA gibi neoliberal kurumlar var. Ben dolaşırken birçok ülkede aynı sorunları görüyorum. Birçok ülkede. Ve bütün ülkelerde de egemen bir medya var ve onlarda hiçbir zaman gerçek bilgiyi vermiyorlar. Her zaman özellikle psikolojik tarafın önemli olduğuna inanıyorum. Eğer bu kısmını kırsak her şeyi yapabiliriz. Mesela siz düşünüyorsunuz ki, biz koca ülkede bir fabrikada çalışan işçileriz, önemli değiliz diye. Aslında çok önemli bir örneksiniz bizim için, bütün dünya için. Ve dünya bizden oluşuyor. İşçilerden, köylülerden, emekçilerden... Patronlar, burjuvazi çok çok az. Biz kafamızdaki barikatları kırmalıyız. Mesela*

söz ve karar hakkı işçilerin

öbür ülkelerde birçok insan MST'den bihaber, ama MST'nin işgal ettiği toprağın büyüklüğü Belçika'dan büyük ve iki milyondan fazla insan bu topraklarda yaşıyor öyle değil mi?.. Şimdi soru sorma sırası benim. Nasıl bir işlevi var konseyin? Bir sistem var. Yeni bir sistem bu. Üretimi devam ettirebilmemiz için gerekli bir sistem. Herkes konseye karşı sorumlu, konsey de herkese karşı sorumlu. Diğer türlü, herkesin her şeye karıştığı ama sorumluluğun olmadığı bir durum söz konusu olabilirdi. Bu bizim aktivitemizi sağlıyor ve bizce bütün yöntemlerden daha iyi. Teknik olarak işleri yürütüyor. Aşağı yukarı konsey böyle bir şey. Şimdi ben bir soru sorabilir miyim Metin'e? Hayır hayır, benim soru zamanım. Eskiden çoğu işçi hiçbir şey bilmiyordu. Para sorunu ya da başka problemler... şimdi hepsiyle uğraşmak zorundalar, bu zor gelmiyor mu? Genel işleri aramızda paylaşıyoruz zaten. Herkes her işi yapmıyor, ama tabii ki herkes her bilgiye sahip. İki yıl önce sadece ücretlerimize ilişkin düşünüyorduk Şimdi hammadde- den enerjiye kadar her türlü sorunu düşünmek zorundayız, ama burası bizim ve biz burayı yaşatmalıyız. Tabii ki bu konuda hem çok fazla deneyime sahibiz, hem de deneye yanlı birçok şeyi öğrendik ve hâlâ öğrenmeye devam ediyoruz. Aynı zamanda, birçok konuya ilişkin genel toplantıda karar alıyoruz. Mesela ücretlerin ne kadar olacağına dair her zaman genel toplantı yaparız. Bunu ne kadar pa-

ra kazandığımıza bağlı olarak belirleriz. Aşağı yukarı böyle bir işle-yiş var yani...

Şimdi de Brezilya işgal fabrikaları konseyinde FLASKO'nun mali durumundan söz ediyordu. Ne kadar üretim yaptıkların-dan ve ne kadar kazandıklarından. Söylediği sayıları işçiler not alıyordu.

Sonra Carlos söz aldı. CIPLA işçisiydi. Üstünde sadece mavi işçi gömleği vardı. Önünü açmıştı. Vardiyadan yeni çıkmıştı. Görüntüsünde çalışmanın yorgunluğu vardı, ama sözlerinde değil. Şimdi ben Flasko'nun verdiği bilgiler üzerinden de konuşuyo-rum. Mahkemelerdeki söz konusu parayı ödemeye kalksak üç mil-yon real ödememiz gerek. Bu durum bütün CIPLA'daki işçileri de il-gilendiriyor, çünkü elimizdeki bütçeyi ortak kullanıyoruz bir nokta-da. Şimdi bir noktayı unutmamamız gerek: Burjuvazinin bizim mal-larımıza ihtiyacı olduğu sürece bize ihtiyacı vardır diyebiliriz. Üreti-me devam edebiliriz, ama ilk boş bulduğu anda saldıracak. Buna kar-şın hükümet, direkt olarak değil belki ama dolaylı yoldan altımızı oyuyor. İstediklerimize hiç cevap vermeyerek de bunu yapıyor za-ten. Adalet ve mahkemeler ise zaten esas olarak bizim mahkemeleri-miz, adaletimiz değil. Birçok mahkeme onların işlemlerinin fason uygulayıcısı gibi; mesela Flakpet'te olduğu gibi. Hareketin bütün her şeyle uğraşması gerekiyor. Sınıra yakın bir yerde duruyoruz. Burju-vaziye karşı zaten mücadele etmeliyiz, ama hükümete karşı doğru-dan mücadele etmeliyiz. Sanki hakem gibi duruyor, ama aslında bur-juvazinin yanında. Bu noktada halk ile birlikte hareket etmekten başka şansımız yok. Ulusal bir manifesto ile yeni bir adım atmalıyız. Biz işçiler tartışmalı, sonuçları diğer sektörlere ulaştırmalı, onlarla birlikte hareket etmeliyiz. Biz bütün emekçiler birlikte mücadele et-menin koşullarını yaratmalıyız. CIPLA işçileri yayılarak bütün işçi-leri etkin bir duruma sokmak zorunda. Bir bütün olarak emekçileri harekete geçirmek zorundayız. Sadece bir işgal fabrikası ya da grev yapan bir fabrikayı değil, bir bütün olarak harekete geçirmek zorun-dayız. Yoksa yeniliriz. Bunu hemen, çok hızlı bir şekilde yapamayız, ama adım adım, birlik içinde hareket ederek gerçekleştirmeliyiz.

Luiz Gonzaga de Oliveira ile CIPLA'da konuşuyorduk. Fabrikada güvenlikçi olarak çalışıyordu. 1.90 boylarında, iriyarı, sakallı, güçlü proleter resimlerini andıran bir işçiydi. Fabrikanın önünde kurulan barikat zamanında bir fotoğrafı o günlerin bütün gazetelerini süslemişti. Atlı polisler, uzun kılıçlarını çekmişlerdi. İşçilerin ve barikatın en önünde Luiz vardı. Sakin ve küfreder gibi onlara bakıyordu. –MST ile birlikte yaptığımız son yürüyüşte, on iki bin sekiz yüz yedi kişi on yedi gün yürüyüp başkente varana dek polisle pek sorun çıkmamıştı. Başkente varıldığında delege sayısı yirmi bin oldu. Yirmi bin kişi başkent olarak ormanın ortasına inşa edilmiş, modernizmin simgesi bu kentin sokaklarını doldurdu. Ancak kentin özellikle parlamento ve bakanlıklarının olduğu yer o kadar ama o kadar büyüktü ki, yirmi bin kişi bile çok küçük bir topluluk olarak görünüyordu. Nerdeyse bu meydan bir kent kadar büyüktü. En ucunda devasa parlamento ve hükümet binası yanına dizilmiş, her biri onlarca kat yüksekliğindeki bakanlık gökdelenleri bile kibrit kutusu gibi duruyorlardı. Artık her şey bitti dendiği anda, yani Maliye Bakanlığı'nın önündeki protestolardan sonra, parlamento önündeki konuşmalara ve konserlere sıra geldiğinde, bir polis helikopteri yirmi bin kişinin üstüne pike yapmaya başladı. Öylesine alçaldı ki, açık kapısında dışarı oturmuş polisin, elindeki silahın ağzına mermi vermesini bile rahatça görebiliyorduk. Sonra herkesin üstüne iyice inmeye başladı. Kalabalığın ortasında kaçışmadan düşen kadınların, çocukların arasında neredeyse yere değiyordu. Topraksızların elinde sadece machetaları ve orakları vardı. Koca bir meydanın ortasında çıplak gibiydik. Ortada taş bile yoktu. Helikoptere ellerindeki bayrak sopalarını, hindistancevizlerini fırlattılar. Belki de tarihte ilk defa hindistancevizleri bir polis helikopterine karşı kullanılıyordu. Helikopter tekrar yükseldi, ama sonra pike yapmaya devam etti. Kenardaki polislerle çatışma çıktı. Sonradan okuduğuma göre orada otuz bin polis vardı. Bu sefer atlı polisler ortaya çıktı. Bakanlıkların arkasından hızla meydana sürdüler atlarını. Topraksızlar el ele vererek bedenlerinden barikatlar yaptılar.

Machetalarını ve oraklarını sallıyorlardı. Atlı polisler kılıçlarını çektiler. İki İşçi Partili parlamenter vardı. Biri Anna adında kadın parlamenterdi. Atların önünde durdu. Biz beş-altı gazeteci de yanında. Üstünde bizim gibi MST'nin iletişim tişörtü olanlar da vardı. Anna bir polis atının üzengisinden tuttu. 'Bana komutanını çağır,' diye bağırdı. Bir an duraksadı polisler. Elli metre arkamızda yirmi bin topraksız vardı. Önümüzde atlı polisler, onların ayaklarının dibinde biz vardık. İki parlamenter, beş-altı gazeteci. Atlar o kadar büyüktüler ki, bana o devasa binalardan daha büyük geldiler. Şaha kalktıklarında ön ayakları bile boyumuzu geçiyordu. Ellerinde çekilmiş kılıçlarıyla polisler atlar gibi emirleri bekliyordu. Garipti. Gözlerinde korku vardı. Arkada topraksızlar bir araya gelmişler, 'Força, Força-diren, diren' diye bağıryorlardı. Ellerine ne bulmuşlarsa almışlardı. Yemek için kesilmiş şeker kamışları, bambular bile vardı. Polis komutanı geldi. Endişeliydi. Anna'ya ve kameralara bakıyordu. Kaçmayan kameralar etkili bir silah halini aldı. Bir anlık duraksama bile saldırının havasını bozdu. Polis komutanına Anna, 'Burada ölecek her kadının, her çocuğun hesabını verirsiniz,' dedi. 'Kanunu çiğniyorlar,' dedi polis komutanı, ama tereddüt kanına girmişti. 'Başkan Lula'yı arayacağım,' dedi diğer parlamenter. Pazarlığa başlandı. Uzun kılıçlar kınına girdi. O büyük atlar, üstümüzden geçebilecek koca ayaklarını, koca bedenlerini üzengilerin emrine uyarak çektiler. Koca binaların yanına döndüler. Egemenler meydanı boş bırakmayacaklarını, Topraksızlar her şeye rağmen direneceklerini, hindistancevizleri de sert kabuklarının yararlarını gösterdiler. Polisin saldırısı mucize olarak durdurulmuş olmasına rağmen kırk kişi yaralandı. Polislerin kılıçları ve atların ayakları altında kalmışlardı. Atlı polisler ve kılıçları. Egemenlerin akıncıları...— Luiz duvar gazetesini gösteriyordu. Fabrikadaki her karar vardı. Son ayın hesap durumu; harcamalar, satın alınan hammadde, üretim ve satış miktarı. Luiz anlatıyordu. İşte burada hangi insanların sorumlu olduğu var. Burada her şey ilan edilir. Mali durum, fabrikanın ödemeleri, alacakları, hepsi... Bütün işçilerin bilgilenebilmesi için, son pesosuna kadar, sendikanın

durumu, işçilerin hakları... *Fabrika nasıl örgütlendi? Şemadan gösterebilir misiniz?* En üstte genel asamble, bütün konsey, direktörler, hepsi ona bağlıdır. İkincisi fabrika komisyonu, fabrika koordinatörü ile ilişkilidir. Onunla beraber finans komisyonu, denetim komisyonu, teknoloji sorumlularını kontrol eder. Bütün bu bölümler normal idari birimlerdir. Bunların hepsi üretim ile ilgili birimlerdir. Bu konuda uzlaşma vardır. Mesela bir işçi çalışmıyorsa, o zaman disiplin kuruluna gider. Ücretinden kesinti yapılabilir. Bu form üretim için ve işçiler için çok iyi formdur. Burada patron için çalışılmıyor, işçiler için çalışılıyor ve bunun bir sorumluluğu var. Bu formda, hem herkes işçi hem de mücadele içindedir. *Peki, bu sıralamada ücretler değişik mi?* Mesela şu sorumlular fakülte bitirmişlerdir. Tabii ki bu yüzden daha yüksek maaş alırlar. *Mühendisler falan mı?* Tabii tabii. Diğer alt çalışanlar fakülte bitirenler, teknikerlerden daha iyi maaş alırlar. Eğer koordinatör de kurs almışsa onun maaşı da daha iyidir. *Mesela Sergio ya da Carlos daha fazla mı para alıyor?* Yok, yok, bizim maksimum maaşımız vardır. Fakülte bitirdilerse ancak onu alabilirler. Yani koordinatörler diğerleriyle aynı maaşı alırlar. Aynı ilkeler geçerlidir. *Yani sadece üniversite bitirmişlerse daha iyi maaş alırlar di mi?* Evet, daha iyi ücret alırlar, ama o da şu şekilde hesaplanır: Şimdi bir işçinin yaşamını sürdürebilmesi için gerekli bir ücret vardır. Önce bu belirlenir ve herkes bunu alır. Bu tabii ki kapitalistlerin belirlemesi gibi değildir. Yani işçilerle mühendislerin arasındaki fark çok büyük değildir. *Nedir fabrikadaki en alt ücret ve en üst ücret?* Burada, minimum maaş dört bin real, maksimum dört bin üç yüz real. Yani aralarında yüzde dokuz oranında bile fark yoktur. En üst ücreti üniversite bitirenler, eğitim alanlar alır. Bizim ücretlerimiz arasında uçurumlar yoktur. Tabii ki şu anda en üst üretimi yapamıyoruz. Eğer en üst üretimi yapabilirsek o zaman tabii ki ücretlerimiz hemen yükselecektir, ama düşük ücretlerin yükselecektir. Üst ücretlilerin ilk başta değişmez. Çünkü daha çok ihtiyacı olan düşük ücret alanlardır. Diğerleri daha küçük etkilenir. Sosyal olarak da bu doğrudur.

Bu sistemin gerçekleşmesi bir süreç sorunudur. Brezilya'da bunun önderliğini yapan CIPLA ve başından beri bu örgütlen-

menin mimarı Serge, üretimin ve işçi denetiminin birlikte sürdürebilmesi için gereken bu durumu, işçi komisyonundan işçi konseyine dönüşmesi biçiminde teorize ediyordu. Bizde ilk olarak, her şeyden sorumlu 'genel asamble' tarafından bir komisyon belirlenir. Fabrika komisyonu, fabrikanın bütün sorunlarıyla, bütün her şeyiyle ilgilenir. Bu aynı zamanda, politik anlamda hareketin tanınmasını ve hareketin politik çizgisinin de ortaya çıkmasını sağlıyor. Ondan sonra fabrika komisyonu, bütün fabrikayı tanıtır. Bir finans komisyonu oluşturulur ve bu komisyon, o fabrikanın her türlü finansal işlerini yürütür. Bu konuda da her zaman açıklık ilkesine uymak zorundadır. Bu basit fabrika komisyonu yavaş yavaş konseye dönüşür. Bu, şöyle veya böyle yavaş yavaş fabrikayı tüm işçilerin kontrol altına alması demektir. Bütün dünyada da halen tartıştığımız bu konu çok önemlidir. Sürekli bu tartışmaya tekrar dönüyoruz. Ne zaman işgal başlasa, bütün işçiler hepimiz şefiz demeye başlarlar. Bunu biz de defalarca tartıştık. Bu doğru değil! Tamam, bütün işçiler fabrikanın yönetiminde politik hareket olarak şeftirler, politik olarak yönlendirirler, ama üretimi başka türlü örgütlemek lazımdır. Neden peki böyle bir kavram var? Bir üst denetçi var bir sektörde, çok sempatik ama aynı zamanda oradaki örgütlenmeyi de gevşetiyor, dolayısıyla üretimi de düşürüyor, daha çok politik olarak hareket ediyor. Şimdi işçiler bütün her şeye kumanda edecekler, fakat aynı zamanda üretimi denetleyen bir şef olacak. Ama aynı işçi, şefle uyum halinde olmak zorunda, yoksa üretimi gerçekleştiremezsek zaten fabrika olmaz. Bu diğerlerinde de böyledir. Mesela 1970'lerde İtalya'da bütün işçilerin içinde olduğu toplantılar yapılıyordu. Fakat üretim yapılamıyordu bu sefer. Aynı zamanda Venezüella'da kamulaştırılan fabrikalarda komisyon tarafından üretim sürdürülürken toplantılar, tartışmalar sürekli yapılıyordu. Hepsi şefti yani. Sonuç olarak, üç ayda üç bin ton üretim olması gerekirken sadece bir ton üretim gerçekleşebildi. Bunun üzerine burjuvazi durmadan fabrikayı özelleştirin diye baskı yaptı. Özelleştirin çünkü fabrikanın yeterli fonksiyonu yok diye. Kendileri için bir bahane buldular bir şekilde. Burada önemli olan politik olarak yönlendirmektir, demokratik olarak kontrol etmektir ki bu kontrolü bütün işçilerin birliği yapar. Öte yanda teknik anlamda, kimya bölümünde, ma-

kine bölümünde, bunların hepsinde bir hiyerarşi vardır, bir baskı söz konusudur. Orada üretimi tamamlarlar bu bölümler, ama esas önemli olan demokratik olarak işçilerin bütünü kontrol etmesidir, bunu da konsey yürütür. İşte bu çok önemlidir işgal fabrikasını anlayabilmek için. İşgal fabrikası işçiler içindir ve bir halk hareketidir aslında. Ancak üretimi bir komitenin denetimiyle, bir disiplin altında sürdürmek gerekir. Burada bir paradoks var, böyle bir şey kolay anlaşılabilir aslında, ama her aybaşında maaşları nasıl ödeyeceğiz? Aynı zamanda bir politik hareket yaratmamız gerekiyor, öte yandan da insanların kafalarını da değiştirmek lazım, çünkü sürekli kapitalist kültürün baskısı söz konusu. İşgalden sonra biz 'fabrika işçilerin' diye deklare ettik, sonra tartıştık tartıştık, yaşadık, bir yıl tartıştık. Hâlâ tartışıyoruz ki bu çok zor. Çünkü bir yandan kapitalist bir üretim yapmak zorundayız ve bunun karşılığında herkesin ücretlerini ödemek zorundayız ve bütün bunları da işçi kontrolünde sürdürmek zorundayız. Bu çok güç bir durum. –Latin Amerika'da Troçkist hareket değişik versiyonlarda da olsa etkilidir. Brezilya'da var olan bu durum gerek CUT (Centro Urbanos Trahabodores –bir işçi sendikaları konfederasyonudur) içinde, gerekse işgal fabrikalarında geçerlidir. Biraz da bu nedenle, Serge'nin bu işgal fabrikaları üretim ve denetim biçimi, daha sonraki bazı uygulamalar ve tartışmalarla da Troçki'nin Kızıl Ordu örgütlenmesini çağrıştırdı. Devrimden sonra yeni bir ordu inşa ederken subay ihtiyacı olan Bolşevikler, teknik bilgiye sahip subayları kullanma zorunluluğu karşısında onları komutan olarak kullanmış ancak yanına onu denetlemek için Bolşevik siyasi komiserler atamıştır. Serge'nin teknik şefleri üretim için kullanması ancak bunu işçi konseyinin denetimi altında sürdürmesi, yani ikili örgütlenme zinciri bunu aklıma getirdi. Ancak tabii ki burada yine de MST'nin sıkça kullandığı 'Hayat her zaman teorilerden daha yaratıcıdır' sözü bana daha yakın geliyor.–

Joaguim FLASKO'da bu süreci daha basit bir şekilde tanımlıyordu. Fabrika şimdi işçi konseyi tarafından yürütülüyor. Ne hammadde alınacak? Ne, kaç, nasıl satılacak? Nasıl ödenecek? Hepsini

fabrika konseyi yürütüyor. Her şey konsey tarafından tartışılarak yürütülüyor. Bütün fonksiyonlar tartışılıyor. Tabii ki birçok değişik fikir oluyor. Başka konular birleşiyor. Çok tartışılıyor ama yürüyor. Tabii ki demokrasi var konseyde her zaman. İki türlü konsey var; bir üretim konseyi (dört kişi) ve fabrika konseyi. Ne kadar ücret ödenecek, çalışma saatleri, personel durumu vs. her şeye konsey karar verir. FLASKO'daki konsey toplantısında, bu işleyiş tartışmaları konusunda bana Leon cevap veriyordu. Masanın kenarında oturan konseydeki beş kişiden biriydi. İki gün önce makine başında konuşmuştuk. Kafasında ters takılmış siperlikli bir şapka ve üstünde atlet vardı. Siz hiç *finans jalan bilmiyordunuz*. Belki *üretim programı filan da*. Şimdi siz nasıl yapılabiliyorsunuz, bu zor gelmiyor mu size? Önündeki kâğıtları göstererek: Bu kâğıtlar hep kafamı karıştırdı. Birçok numara vardı. Birçok yalan vardı. Belki zor oldu aına hepsini yaptık. Her şeyin üstünden geldik yani. Şimdi bütün sözleşmeleri, hepsini denetimden geçirebiliyoruz. *Patronsuz bir işletme mümkün mü?* Aslında bu kişilere bağlı, işçilere bağlı, işçiler isterlerse büyük avantajdır patronun olmaması. Biz üç ay boyunca büyük zorluklar çektik. Fabrikadan eve, evden fabrikaya... İnsanlar hiçbir şeyden anlamıyorlardı ve umutsuzdular, ama şimdi herkes daha fazla umutlu. Bunun en büyük nedeni işçilerin ilk başta her şeyi patronların yaptığını sanması. Sonra kendisi işletmeye başlayınca her şey daha umutlu. Aynı masada oturan Pedro Santinho da FLASKO'nun siyasi çalışmalarını yürütüyordu. Uzun saçlı, yaşı otuza yakın bir militandı. Küçük Troçki sakalı vardı. Onunla konuşmak için uzun zaman ayırın, Pedro susmaz diyorlardı. Konsey toplantısında ise daha çok diğer arkadaşlarının cevap vermesini sağlamak istiyordu. Daha iyi gözlemlememiz için yer açıyor gibiydi. Bugünkü fabrika konseyinde özellikle uluslararası ilişkilerden söz edeceğiz, çünkü Venezüella'da beş işgal fabrikasının kamulaştırılması söz konusu. Şu anda onlarca işgal fabrikası var Uruguay'da. Brezilya'dakiler de. Venezüella'da bir araya geleceğiz bütün Latin Amerika fabrikaları, bu tabii ki çok önemli. Venezüella hükümeti, fabrikayı kamulaştırmak için işçilerle kontrat imzaladı. Birçok ülkede işçiler fabrikayı işgal ettikten sonra kooperatif kurdular, ama ilk kez Venezüella hükümeti iş-

çilerle böyle bir kontrat imzaladı. Şimdi bütün bunlar işgal fabrikaları arasında tartışılacak ve işgal fabrikalarının hakları konuşulacak. Bu çok önemli bir konu. Bu yüzden Metin'in deneyimlerini aktarması da bizim için önemli. Bana dönüyordu. Yaptığım işlerin, bütün kitapların ve filmlerin ikili yönü vardır. Bir yandan orada olanları buraya aktarmak için dinlerken, aynı zamanda dünyanın öte tarafında olanları da oraya aktarmak. Yani bütün seyahatların yaptığı gibi her zaman öte yanın öykülerini taşımak. Bu yüzden ben bir yandan öğrenirken, öte yandan deneyimleri aktaran bir ilişki biçimi oluşturuyorum. Bu yüzden her zaman ilişki birlikte paylaşılan mücadele biçiminde doğru olarak hissedildiğinden doğrudan ve çekincesiz bir kaynak olarak iletilir. *Ben Galler'de bir maden gezdim. Çok iyi koşullarda. Yaklaşık on yıldır işçi kontrolünde ve çok iyi durumda. Her yıl yüz binlerce dolar vergi ödüyorlar. (PATRONSUZLAR 1 filmi, diğer cildi ile verilecek Tower madeni öyküsü.) Ben bu konuya çok önem veriyorum, çünkü Türkiye'de birçok fabrika satılıyor ve birçok fabrika da iflas etme durumunda. Mesela sigara fabrikaları var. Şu anda Türkiye hükümeti oraları özelleştirmek istiyor ve muhtemelen de kapanacaklar. Bu nedenle Türkiye için çok önemli, yirmi bin işçi tekel fabrikalarında çalışıyor. Peki, sence bizim buradaki gibi bir durum olabilir mi? Evet, evet bence olmalı, çünkü bir sürü insan işini kaybediyor. (Seka öyküsünü anlatıyordum.) Venezüella'ya işgal fabrikası toplantısına gelecekler mi? Bu sene sanmıyorum, ama bir sonraki sene sizinle birlikte olurlar herhalde. Peki, siz Türkiyeli işçilere bir şey söylemek ister misiniz? Mesajınız var mı? Birbirlerine bakıyorlar. İşçi tulumu olan işçi konuşuyor, daha önce de konuştuğumuz. Patronsuz işgal fabrikasında biz çok mutluyuz. Eğer mücadele edersen hayatta varsın. Yoksa zaten bu fabrika çoktan kapanmış olacaktı. Fabrikanın kapanması bütün hayatımızın kapanması demektir. Üç ay boyunca ilk olarak bunu anlatmaya çalıştık. Türkiyeli işçilere de diyeceğim şu: İşgal et, diren ve üret. Yaşamı sürdürmek için mücadele etmekten başka çare yok. Eğer mücadele edersen hayatta var olabilirsin. Bu fabrikanın geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz? Hükümetten burayı kamulaştırmasını talep ediyoruz. On-on beş yıl fabrikanın sürdürülebilir olduğunu düşünmüyorum. Çünkü oraya öde, buraya öde.*

Uluslararası tekellerle başa çıkılabilir mi? Bundan önce konuşmaya, 'Sen konuşmak istemiyor musun? Bak Türkiye'de meşhur olursun,' diyorlardı. Birlikte gülüyorduk. Pedro hemen devam ediyordu. Metin ben Türkiye'ye verilen mesaja ekleme yapmak istiyorum. Yok, aslında sadece Türkiye'ye değil, bütün dünyadaki işçilere, fabrika işgalcilerine, örgütlenmeye ilişkin. Şimdi en önemlisi ücretler, çünkü işçiler bununla yaşamını sürdürüyor. Bu yüzden Türkiye'ye ve öbür ülkelere mesaj verdiğimiz zaman zorlukların ne olduğunu anlatmalıyız. Burada zorluklar nedir peki? Biz burada öbür fabrikalarla rekabet etmek zorundayız. Her harcamamız için saatlerce düşünmek zorundayız. Çünkü paramız yok. Cebinde milyonlar olan patronlarla aynı pazardayız. Biz şimdi marjinaliz, ama bütün fabrikalar patronlarını kovduklarında biz esas olarak güçlü olacağız. Üreten kim? Biziz, köylüler, madenciler, bütün dünyada biziz, yani marjinal olan biz değiliz. Eğer diğer fabrikalar da bize katılırsa biz daha güçlü olacağız. Bu mesajı verirken en çok bu noktayı düşünmemiz gerek. Biz ücretleri verirken, tabii ki işçinin hakkıdır, ancak bir de fabrikanın sürdürülebilir olmasını, geleceği de düşünmeliyiz. Bu konuda çok objektifiz. Biz işçiyiz, bu yüzden objektifiz. Biz burada üç fabrikayız. Onların eğer milyonlarca parası varsa biz de milyonlarcayız ve üreten biziz. Biz eğer örgütlenirsek onlar ne Türkiye'de, ne Afrika'da, ne de bütün dünyada hiçbir şey yapamazlar. Aynı burada olduğu gibi önce bir fabrika, daha sonra iki, üç, öyle çoğalıyoruz. Mesela burada patron sorumluydu ve fabrika zaten batmıştı. Bu ekonomik durumda birçok yer battı. Biz bu fabrikaya, patronun bakış açısından bakmıyoruz. Çünkü biz burada kâr için değil, yaşamak için çalışıyoruz. Burada en önemli olan şey örgütlenmek... Konseyin örgütlenmesi, üretimin örgütlenmesi ve ücretlerin ödenebilmesi... Geleceğin hazırlanması. Siz *konseyde kararları alırken güçlük çıkmıyor mu?* Öncelikle fabrikanın bir bütçesi var ve biz ona göre hareket etmek zorundayız. Bütün her şeyi göz önünde bulundurup mesela ücretleri belirlemeliyiz. Ama kararları tamamen demokrasi kurallarına göre alıyoruz. Burada herkesin bir oy hakkı vardır. Her işçinin bir oy hakkı vardır. Burası demokrasi ile işler.

Casia Elixabete söze giriyor. Flasko'nun yayın sorumlusu, yirmi altı yaşında bir kız. Öğlene kadar üniversiteye gidiyor, öğleden sonra da fabrikada çalışıyor. Flasko'nun Avukat Carolina ile birlikte mahalleli kadınlarla, kadın komitesi örgütlemeye çalışıyorlar. Ben Metin'e deneyimlerinden kaynaklı bir soru sormak istiyorum. Sence işçiler nasıl kendi bürokrasilerinin dogmasını engeller ve diğer hareketlerle nasıl bağlantı kurar? *İşgal fabrikası öncelikle, sadece ekonomik bir iş olarak algılanmamalı bence. Bir başka yaşama biçiminin örneği olarak inşa edilmeli. Bu yüzden de aynı zamanda mutlaka diğer halk hareketleriyle ilişki kurnmalı. Bu kontagı kestiğiniz anda burjuvazi size saldıracaktır. Bu ilişkiler sizin sigortanızdır. Mesela Galler'de madenciler çok iyi bir kondisyonda yaşıyor. Önceleri birçok kaza olan madende artık hiç kaza olmuyor, çünkü işçiler kendi yaşantılarına önem veriyor. Onlar kendilerini düşünüyor. 'Tabii ki işçilerin güvenliği en ön planda olmalı,' diye araya giriyorlar. Devam ediyorum. Onlar sadece diğer politik hareketlerle değil, mesela şehirde yaşayanlarla da örgütleniyorlardı. Çünkü maden kapalırsa, bütün kent ölecektir. O yüzden bütün kentte herkes madencilerin sinemalarını bizim sinema, kültür merkezini, bizim kültür merkezi olarak tanımlar. Sanatçılarla ilişkiler kurarlar. Bu yüzden fabrikaya karşı bir saldırı olduğunda, orası bizim fabrikamız denir, bizim. Joaguim Burada da Üç bin kişi fabrikaya sahip çıktı. Üç bin kişi. Türkiye'deki söyleşilerde mesela topraksızlar da 'Bu eşitlikçi durum ne-reye kadar devam edebilir diye sorulduğunda anlattığım bir şey vardı. Nusaybin'e davet edilmiştik. Bir kültür merkezi açılıyordu. Kim açıyor diye bile sormamıştım. Nusaybin ve kültür adının yan yana gelmesi yeterliydi. İlk defa gidiyordum. Otuz yıldır da ilk defa kar yağmıştı. Orada Erdal Hoca anlatmıştı. Bir şey anlatacağım ama dama çıkmamız gerek, demişti. Kar yağıyordu. Soğuktı. Karşıda Suriye'nin ısıtılı sokakları görünüyordu. Paltosunu sırtıma verdi. Anlatmaya başladı: Buralar hep Bedirhan Bey'inmiş. Çocukluğundan beri arkadaşısı olan kâhyasıyla bağlarında dolaşmaya çıkmışlar. Beyi bir yorgunluk almış. Biraz burada uyuyayım, demiş. Uzanmış bağın içine bir yere. Kâhya bakmış ki biraz sonra bir şahin, be-yin gözlerinin üstüne inmiş. 'Ahh!' demiş. Ne yapmalı? Eğer*

şimdi beyi uyandırmaya kalksam, hareket edince şahinin tırnakları gözüne girecek. Eğer şahini kovmaya kalksam, yine tırnaklarını kalkarken gözlerine geçirecek. Çıkarmış kılıcını, bey ile şahinin arasına sokmuş. Kılıçtan korkan şahin, beyin gözüne hiç dokunmadan havalanıp gitmiş. –Erdal Hoca sanki şahinin uçtuğu yeri görmüş gibi konuşuyordu. Onun öyküsüydü. Çok güzel anlatıyordu.– Ama o esnada bey uyanmış, bir bakmış ki kâhyanın kılıcı alınının ortasında. ‘Niye öldürmek istersin beni?’ demiş. ‘Şimdi sana ne söylesem inanmazsın beyim,’ demiş kâhya. Bey, ‘Git,’ demiş, ‘gözüm görmesin seni.’ Kaybolmuş kâhya. Gel zaman git zaman beyi, can dostu kâhya niye böyle bir şey yaptı diye bir merak sarmış. Bulmak için adamlar salmış, bulamamış. En sonunda yaşlılara danışmış, nasıl bulurum diye. Onlar demişler kâhya çok akıllı birisidir. Mutlaka bir beyin, padişahın yanındadır o şimdi. Bir bulmaca soralım, bunu nereden bilirlerse anlayın ki oradadır. Bütün saraylara birer koç göndermişler. Demişler ki, bir yıl sonra bu koçu geri alacağız, eğer tamamen aynı gramda geri dönerse kırk kese altın vereceğiz. Kâhya o sırada İran Şahı’nın yanındaymış. Ne yapmalı diye sormuş ona şah, bulmacayı çözebilmenin onuru için. ‘Şahım,’ demiş kâhya, ‘biz bu koça hep darı verelim bir gram bile kaybetmez, ama karşısına da bir kurt bağlayalım ki sürekli atak dursun, o zaman bir gram bile almaz.’ Dedigi gibi yapmışlar. Aynı gramda kalmış koç. Ne bir gram vermiş, ne de bir gram almış. Bey kâhyanın orda olduğunu anlayıp, çoban kılığında şahın sarayına gelmiş. Şah herkesle satranç oynarken karşısına geçmiş. Sıkıştırmış şahı. Bir çobanın kendisini yenmesini kendine yediremeyen şahın, çobanı, yani beyi katledeceğini anlayan kâhya beye yine bir dörtlük söylemiş. Verilen mesajı anlayan Bedirhan Bey şahı yenmekten vazgeçip, berabere kalmış. Sonra bey, kâhyaya demiş ki: ‘Sen beni o bağda öldürmeye çalıştın, ama şimdi de hayatımı kurtardın. Söyle bakalım neden o gün kılıcı başıma saplayacaktın?’ Gülmüş kâhya. ‘Beyim,’ demiş, ‘o gün ben ne söylesem inanmayacaktın. O yüzden söylemedim. Bugün de ben ne söylesem inanacaksın. O yüzden söyleyiorum.’ Öykü çok şi-

irseldi. Çok daha güzeldi. Kar yağmaya devam ediyordu. Aklima koçla birlikte MST ve işgal fabrikaları geldi. Eşitlikçiydiler ve bürokratik değillerdi. Çünkü karşılarında her zaman bir kurt olduğu için mücadele ediyorlardı. Sürekli mücadele onları dinç ve güvenilir kılıyordu.

Serge Goulart, konsey toplantısından üç gün sonra bize böyle bir mücadeleyi anlatıyordu. Önce kitabını imzaladı. 'Racismo e luta de classes-Irkçılık ve Sınıf Mücadelesi'. Yıllarca sürdürdüğü sendikal mücadelenin içinden çıkan önemli bir analizdi. Bu süre içersinde gerek fabrikada sendikanın, CUT'un örgütlenmesinin, gerekse de fabrikanın işgalinin önderliğini yürüttü. CIPLA'nın işçiler tarafından işgalinden sonra, Brezilya'daki diğer fabrikalara da örnek teşkil ederek, diğer kentlerdeki işgal fabrikalarının da katılmasıyla Brezilya işgal fabrikaları konseyi oluştu. Serge Goulart aynı zamanda uzun yıllar aynı sendikada mücadele eden şimdiki Brezilya devlet başkanı Lula'nın eski arkadaşıdır da. Görüştüğümüz günlerde, işçi kontrolünde varlığını sürdüren işgal fabrikası CIPLA'nın mücadelesinin üçüncü yılı toplantıları için ilk hazırlıkları yapıyorlardı. *CIPLA işgal fabrikasının tarihçesi nedir? Nasıl başladı işgal? CIPLA'nın tarihçesi...* Şimdi CIPLA kırk beş yıllık bir fabrika ve Joinville'nin en büyük endüstriyel kurumudur. Brezilya'nın da önemli fabrikalarından biridir. Plastik mamuller üretir. Fabrika normal kapasitesinde çalıştığında altı bin beş yüz işçi çalışmaktaydı. 2002 yılında, çalışanlar ancak maaşlarının yüzde onunu, yüzde yirmisini alabiliyordu. Son on yılda da sosyal hakları sürekli budanmış, yok olmuştu. Sonra işçiler greve başladılar bu haklarını almak için ki bu grev çok önemliydi Joinville için, bütün halk için, diğer sendikalar için de. Bu grev karşısında da patron, işçilerin hiçbir hakkını ödemedi. Bunun üzerine fabrikanın bütün işletmesini üzerimize aldık, finansal işletmeyi de. Bu hakların nasıl alınacağına ve bundan sonra ne yapabileceğimize dair bir komisyon oluşturduk. Üç ay sonra fabrikayı tekrar işler hale sokup, aktif hale getirdik. İlk başta seksen milyon reale ihtiyacımız vardı. Bu yaklaşık iki buçuk milyon dolara tekbül eder. Bunun yüzde sekseni federal hükümete olan borçtu. Bu

iflas eden fabrika İşgal edilen fabrika

50 patronsuzlar

durumda, diğer fabrikalar Interfibra ve Flasko ile beraber binlerce işçi işsiz kalacaktı. Bunun üzerine fabrikanın kamulaştırılmasını talep ettik. Böylece 2002 Kasım'ında başlayan bu mücadeleyle işgal ettiğimiz fabrika, işçilerin kontrolünde üretime devam ediyor. Bu aslında çok zordu. Özellikle de sermaye olmadan üretime nasıl devam edeceğimiz ve buna bağlı olarak en önemlisi de tabii ki hammaddeydi. Bunu sağlayıp, fabrikayı işler hale getirip, ayrıca işçilerin parasını da ödemek gerekiyordu. Bunu örgütlemek için genel bir toplantı (asamble) yaptık. Her bölümde işçi konseyleri oluşturduk. Sonra bir tane finans komitesi oluşturduk. Bu şekilde bütün finansal durumu da herkes tarafından denetlenebilir hale soktuk. Böylece herkesin gözü önünde bütün ödemeler, gelen paralar, işçilere ödenecek paralar, hepsi belirlendi. Ayrıca polisin büyük bir baskısı olduğundan çok zordu. Tutuklamalar yaptı, hareketi durdurmaya çalıştı. Çünkü bu aktiviteyi milyonlarca insan izliyordu, bir örnek teşkil edebilirdi. Herkes bizi dinliyordu. Bu federal hükümet için de çok önemli bir konuydu. Çünkü ne olacaktı bu kadar makine, bu kadar işçi? Makinelere haciz koymaya geldiklerinde barikatlar kurduk. Onları vermemeye kararlıydık. Çünkü makineler olmazsa fabrika ne işe yarayacaktı? Makineleri alırlarsa boş fabrikanın ne anlamı vardı. Fiziksel olarak zaten makinelerin alınması demek işçilerin işsiz kalması demekti. Bu nedenle biz sosyal ve hukuksal anlamda mücadeleye giriştik. Polis ve adalet üzerinde bir baskı kurduk. Joinville'de hayatın sürdürülmesi bakımından da çok önemliydi, bu açıdan federal hükümete karşı da bir baskı oluşturduk. Bunun sonuçlarını da federal hükümet ödemeliydi zaten, bu durum onun politikasının eseri. Aynı

zamanda Lula hükümeti bütün Brezilya'nın sorumluluğunu taşıyor. O, IMF ile uluslararası anlaşmalar imzalarken, bu anlaşmaların sonucunda bu durum ortaya çıkıyor, bu nedenle ekonomik durumun sorumlusu onlar. Bu aynı zamanda, hükümetin kendi varlığını sürdürmesinin de koşuludur. Bu nedenle buranın kamulaştırılmasını talep ediyoruz ve mutlaka kontrolün de işçilerden oluşan bir koordinasyon komitesinde olması koşuluyla... *Fabrika işgal fikri ilk nasıl doğdu sizde?* Uzun yıllarca ücretlerimiz hiçbir zaman doğru dürüst ödenmedi. Grev sırasında hareket artık düşündü ki bir daha geçmişteki o paramızın ödenmediği dönemlere dönmek istemiyorduk. Bu her zaman aynıydı çünkü. Bize son on yıldır hiçbir dönem sosyal haklarımız tam olarak verilmemişti. İşgal, bütün bunlardan çıkardığımız bir durumdu, sonuçtu. Biz çalışıyoruz ama hiç para ödenmiyor. Diğer bir konu; biz grev yaptığımız esnada fabrikayı yönetebileceğimizi ve bu güçte olduğumuzun farkına vardık. Çünkü fabrikayı idare eden patron esnasında fabrika iflas etmişti. Biz ondan iyi yönetecektik. *Bundan önce başka bir işgal fabrikası örneği var mıydı Brezilya'da?* Brezilya'da buna benzer grevler yaşanmıştı, ancak birçok fabrika, patronun yönetimine geri dönmüştü kısa dönemde. Buna benzer sorunlarda bazı hareketler oluşmuştu. Ancak ilk defa işçi kontrolünde bir fabrika üç yıldır varlığını sürdürüyor. Mesela işçi konseyi kontrolündeki fabrikanın örgütlenmesi ve finansal durumu patron yönetiminden çok daha iyi durumda... Ödediği borçları, fonksiyonu hepsi daha iyi durumda... *Siz daha önce demiştiniz ki, yalnızca fabrikaların önüne bariyer kurmak yeterli değil, aynı zamanda üretmek de gerekiyor?* Bu bir uyum sağlama süreciyse bizim bir sloganımız var: "İflas eden fabrika", "işgal edilen fabrika" ve "kamulaştırılan fabrika". Şimdi ilk iş, iflastan sonra fabrikanın işçilerin kontrolü altına girmesidir. Bundan sonra mutlaka fabrikanın satın alması, satması, bütün fonksiyonların işler hale getirilmesi ve aynı zamanda işçilerin parasının

fabrika
kamulaştırılan

ödenmesi gerekir. Bunda MST sloganını kullanıyoruz biz: İşgal et, Diren ve Üret.

İşgal fabrikaları, bir kez daha vurgulamalı ki sadece ekonomik bir durum değildir. Esas olarak her zaman sosyal yanı ön plana çıkarılmalıdır. Bu yüzden esas gücünü üretiminden, hukuksal gerekçelerinden daha çok, işçilerin içine düşürüldüğü durumdan alır. Bu yüzden, bu durumu ortaya çıkartan siyasal koşulları, sonuçlarını ve bu sonuçların yaratacağı etkileri mümkün olan en geniş cepheye anlatarak, meşruiyetini sağlamak zorundadır. Yoksa hukuksal olarak iflas etmiş, haczedilmiş makinelerle ve paylaşılmış pazarlarıyla ayakta durabilmesi zaten mümkün değildir. Ayrıca esas doğru olan da bu bakış açısıdır. Asıl sorun, egemenin öğretisi ve hegemonyası altında her şeye kâr ve zarar açısından bakma durumundan sıyrılmasıdır. –Türkiye’nin birçok yerinde söyleşilerde bazen dinleyiciler, hatta özelleştirilecek ya da kapanacak fabrikanın işçileri bile, ‘Onlar da haklı, fabrika kâr etmiyor,’ diyor. Burada ilk karşı çıkılması gereken nokta bu bakış açısının kendisidir. İnsanların yaşamlarını ‘kâr ve zarar’ üzerine sürdürüp sürdüremeyeceğine karar verilmesidir. Eğitime, sağlığa, her şeye kâr ve zarar üzerinden bakmaktır. Ayrıca eğer her şeye bunun üzerinden bakılacaksa, önce kaymakamlıklardan başlanmalıdır. Hiç kâr getirmez. Çaycılar hariç. Hemen kapanmalıdır. Sonra da valilik. Yine çaycısı dışında. Ve parlamentoya sıra gelmelidir. Tabii ki çaycıları, kırmızı desenli klasik tabakları ve ince belli bardakları dışında. Esas olan, insanın bu dünyada var olmasıyla beraber sahip olduğu yaşama hakkıdır. –İstanbul’da, İstiklal Caddesi’nde bir ‘deli’ görmüştüm. Daha doğrusu aklın hegemonyasından sıyrılmıştı. Bir tatlıcının önünde polisler onu güçlkle zaptediyorlardı. İçeri girmeye çalışıyordu. ‘Ne oldu,’ dedi polisler. ‘Yemek istedim vermediler,’ dedi kızgınlıkla. Polisler güldü. Sonra da devam etti: ‘İçerde kendileri yiyor ama...’– Bütün bu nedenlerle işgal fabrikaları bir sosyal-siyasal mücadeledir. Kendisini ayakta tutabilmesi, yaşayabilmesi, dolayısıyla işçilerinin, ailelerinin yaşamlarının idame ettirebilmesi bu mücadelenin etkisiyle olabilir

ancak. Bu nedenle, bütün işgal fabrikalarında üretimin yanında siyasal çalışma olmazsa olmaz koşuldur.

CIPLA'da, fabrika kapısından girince büyük binanın üç büyük odası sağlık ocağı haline getirilmişti. Bir doktor ve bir fizik tedavi uzmanı sürekli burada hizmet veriyordu. Topraksızlar ile iki yüz yetmiş üç kilometre yürüdükten sonra, FLASKO'da işçilerle akşam maçları oynayıp, en sonunda da fabrikanın tepeden görüntüsünü çekmek için su deposuna tırmanırken sağ dizimde bir şey oldu. İki bacağım kalınlığında şişti. Zorlukla yürüyordum. Fizyoterapiste gittim. Otuz yaşlarında bir kadındı. İki yıldır burada çalışıyordu. İşgal edilmeden önce fabrikada fizik tedavi uzmanı tabii ki yoktu. İşçilerin en çok ihtiyaç duyduğu şeydi. Küçük iş kazaları, çalışmanın yarattığı bedensel arızalar ya da diğer fizyoterapi ihtiyaçları hemen karşılanıyordu. 'Her gün yirmi-otuz yakın şikâyet oluyor,' diyordu. Bacağımı indirmek için akupunktura başlamadan önce konuşuyorduk. 'Artık futbol oynayamaz mıyım?' diye sordum. 'Aklimdan bile geçirme,' dedi. Futbol hayatım Brezilya'da sona erdi. Daha önce Serge ile konuşuyorduk. Kasım ayında fabrikayı işgal ettiğimizde 2002'de yüz elli kaza oluyordu. Ciddi kaza. İşçilerin kontrolünden sonra toplam sadece on üç kaza oldu. Çünkü patron için bütün bu önlemler bir masraf kapısından başka bir şey değildi. Bu nedenle işçilerin hayatı onun için masraftı. Bu nedenle bu konularda ekonomik(!) davranıyordu. O işçinin yaşamını riske atmak konusunda hiçbir çekincesi yoktu. İşçilerin kontrolünden sonra bütün önlemleri alıyoruz ve bunu bizzat işçiler uyguluyor zaten. Fizyoterapist halinden memnundu. 'Çok fazla kazanmıyorum belki ama iyi bir şey yaptığımı düşünüyorum,' diyordu. Dizimde bir karış uzunluğunda akupunktur şişleri vardı.

Bisikletlerle dolu otoparkın sonunda küçük bir oda vardı. Yürüyüşten tanıdığımız bir kadın işçi orada çalışıyordu. Siz burada ne iş yapıyorsunuz? Ben işçilerin sağlık fişlerini dolduruyorum. Hasta olanların işlemlerini yapıyorum. Onların sigorta hastanesine sevk edilmesi için gerekenleri yapıyorum. Eğer burası kapanırsa, asla bir başka iş bulamam. Ben CIPLA ve Interfibra'da on yıldır çalışı-

yorum. (Kimliğini gösterdi.) Bir kadın için evin ne kadar önemli olduğunu bilirsiniz. Burası benim evim gibi. Benim sağ kolum, Inter-fibra'da çalışırken patron zamanında sakatlandı. Sonra buraya geçtim, yine ağır işte çalışıyordum ama zorunluydum. İşçi kontrolünden sonra arkadaşlar buraya geçirdiler. Böylece daha rahat koşullarda çalışıyorum. Ondan önce hiç düşünmüyorlardı tek koluyla nasıl üretebiliyor diye. Eger buna karşı çıksaydım, bu sefer işten atılırdım. Halbuki benim kolum yine bu işte sakatlandı. *Nasıl bir şey patronsuz çalışmak?* Tabii ki zor koşullarda üretmek ve daha fazla sorumluluk isteyen bir şey. *Daha mı zor yani?* Evet, evet daha zor, ama kolay olan ne var ki! Patron zaten iflas etti. Paralarımızı alamıyorduk. İşçilerin yönetiminden sonra hepimizin oy hakkı var ve üretime öyle devam ediyoruz. Şimdi biz daha fazla üretebiliyoruz, çünkü kendimize çalışıyoruz. Oylarımızla zaten haklarımızı alıyoruz ve çalışanların sesi oluyoruz. Büyük zorluklar çektik, daha fazla okumak zorundaydık, daha fazla konuşmak zorundaydık, ama hâlâ ayaktaız. Ücretlerimizi alabiliyoruz ve sosyal haklarımıza sahibiz ki bu çok önemli. Ve biz arkadaşlık ilkesine göre çalışıyoruz. Eger işi ben yapmazsam arkadaşıma yüklenecek bu iş. Bu şekilde çalışıyoruz. Bazen daha fazla çalışıyoruz ama yaşamayı sürdürüyoruz. Yoksa mesela on yıl çalıştıktan sonra sokakta kalmak da mümkün. Tazminatı bile almadan, birikmiş maaşları bile almadan sokakta kalmak. Yani, on yıl çalışmışsın, sonra evine gönderiliyorsun. Patronlayken de hiçbir garantisi yok. Şimdi biz kamulaştırma talep ediyoruz. Geleceğimizin garantisi için. Yoksa geriye emeğimizden hiçbir şey kalmayacak. *Peki, işgal etmek tehlikeli değil mi? Illegal değil mi?* Yoo, illegal değil. Sonra durdu düşündü. Evet illegal. Evet, aslında bir açıdan. Durdu bir kez daha. Daha uzun bir süre düşündü. Önce düşünmek lazım ne illegaldir, ne değildir. Biz çalışıyoruz. Biz çalışmak zorundayız. Illegal ya da değil. Biz herkese, bütün bulduklarımıza, bölge milletvekillerine, yöneticilerine derdimizi anlattık. Biz iş istiyoruz. Biz bu işten sonra nasıl başka bir iş bulabiliriz? Kırk yaşından sonra? Cevabını bulmanın coşkusu vardı. Dolaylı olarak, onların yaptıkları, bizi işsiz bırakmaları illegaldir... Biz burayı işgal ettik. Evimizde üç çocuk, dört çocuk bizim ekmeğimizi bekliyor. Biz doğrudan yaşamamız için direniyoruz, mücadele ediyoruz. Bunun neresi illegal? Biz hükümetin kamulaştırmasını talep ediyoruz. Biz üç

yıldır çalışıyoruz. Burada iş var çalışıyoruz. Yoksa on yılımız yok olacak. Illegalse illegal. Anlatırken bu duruma kızdı. Brezilyalılar bizim gibi elleriyle, bedenleriyle konuşuyorlardı. Onun tek kolu bedenine yapışık duruyordu. Bir Avrupalı olsaydı, o kolunun sakat olduğu anlaşılamazdı. *Peki, Türkiyeli kadın içiler için söylemek istediğin bir şey var mı?* Ben Türkiyeli kadınlara derim ki; onlar beni anlar, kadınlar yapabilirler, ataktırlar. Savaşçıdırlar. Biz aslında sizi tanımıyoruz, ama kadın delegelerle bir araya geldiğimizde daha iyi tanırız. Bizim kadın komisyonu toplantımız oluyor. Yarı toplantımız var. Orada problemlerimizi tartışıyoruz. Onlara ilişkin problemleri de tartışarak dayanışma yollarını arıyoruz. Biz kadınlar atak için bir araya gelmeliyiz, eğer birlikte hareket etmezsek bir şey yapabilme şansımız yok. Banliyölerden, favelelerden diğer kadın yoldaşlarla bir araya geldiğimizde çok daha güçlüyüz. Bir araya gelemesek sadece Julia'nın problemi, Cassia'nın problemi olarak kalır. Hiçbir şey yapamayız. Mesela şimdi Natalia var. dört aylık bebeği var ve evde. Bir araya gelip yardım etmeliyiz. Çünkü biz kadınız ve onun durumunu anlıyoruz. Mücadele etmeliyiz yoksa yok olacağız. *Daha önce doğum izni dört aydı, peki şimdi CIPLA'da kaç ay doğum izni?* Yok, aynı dört ay olarak devam ediyor. Bu tür uygulamalar devam ediyor. Burada işçi kontrolü var. Artık burada patron yok. Ben daha çok izin yapacağım diye kimse diyemez. Koordinatör bunu tespit eder ve ona göre davranılır. Yani hiç kimse kendi kafasından patron nasıl olsa yok diye çalışmazlık yapamaz. Her şey koordinatör tarafından örgütlenir. Yani telefon konuşmanızdan, izinli gitmenize kadar her şey koordinatörün kontrolüne bağlıdır. Yani herkes her şeyi yapamaz.

Salaci Franse ile konuşuyorduk. Bizi karşılayan uzun boylu kadın işçiyle. Kadın komisyonundandı. Bu işgal fabrikasının işçisiydi ve ayrıca fabrikanın kadın komisyonunda da mücadele ediyordu. Torna kalıp bölümünde çalışıyorum. Bu bölümde, aşağı yukarı kırk altı erkekle beraber çalışan tek kadını. Hepimizin mesleği tornacılık aslında. İki yıl üç aydır burada çalışıyorum. Bu süre içinde örgütlenirken neden ayrıca bir kadın komisyonunu gerekli buldunuz? Çünkü CIPLA'nın pozisyonunda kadınların durumu güçtü. Önemli sayıda kadın çalışıyordu ve en başta ücrette eşitlik isti-

yorduk. Yani eşit işe, eşit ücret talep ediyorduk. Ve kadınlara adalet sağlanması için mücadeleye etmemiz gerekiyordu. Şu anda komisyonda otuz beş-kırk kadın var aşağı yukarı. Şu anda komisyonun esas konusu, gelecek. Geleceğe ilişkin durum en başta kadınları ilgilendiriyor, çünkü işini kaybettikten sonra kadınların iş bulması daha da güç. Ayrıca kadınların sorunlarından en önemlilerinden biri, kadınlara karşı şiddet uygulanması. Birçok kadın evde şiddete maruz kalıyor. Onların doğrudan savunancıları yok, çünkü aile içinde olduğundan zor bir durum. Biz böyle bir durum olduğunda eşlerin, kadınların hemen bu sorunu komisyonla paylaşmasını sağlayarak işçi konseyine taşıyoruz, onlarla paylaşıyoruz ve sorumlusu için önlem almaya çalışıyoruz. Mesela fabrikada çalışan bir işçinin karısını dövmesi olayını düşün. Bu durumda bir baskı, bir çözüm yolu üretiyoruz. *Daha önce, patron zamanı ile şimdi arasında kadınlar açısından bir değişiklik var mı sizce?* Ben iki buçuk yıldır çalışıyorum (yani işgalden sonra). Benim fikrimce pek yok. Ben erkeklerle aynı işi yapıyorum, ama daha az ücret alıyorum. Bununla ilgili mücadele ediyoruz konseyde. Benim gibi birçok kadın aynı üretimi yapmasına rağmen erkeklerden düşük ücret alıyor. Bunu birçok zaman tartışıyoruz. Bu bir ayrımcılık. Bütün işçilerin eşit ücret alması gerekir değil mi? Ama yok... Biz de sorumluluk sahibiyiz. Fabrikanın tiyatrosal salonunda konuşuyorduk. Etrafımızda Marx-Engels posterleri, takvimler, ilk grev illüstrasyonları filan vardı. *Peki, sizin dışarıdaki kadınlarla, kadın hareketleriyle ilişkileriniz var mı?* Var. Özellikle gecekondlu kadınlarıyla ilişkimiz var. Evsiz hareketleriyle var. Bazı kadın gruplarıyla ayrıca sürekli bir ilişkimiz var. *Kadın işçiler, işgalci kadınlar özellikle ne istiyorlar?* Biz bütün kadınlar burada özellikle grup olarak mücadele ediyoruz ve diyoruz ki, her şeyden ilk etkilenen biziz ve yaşamda her şey günden güne daha kötüye gidiyor. Çünkü kadınlar sürekli olarak ilk başta suçtan etkileniyorlar. Bu yüzden herkes için sağlıklı çalışma koşulları talep ediyoruz. Bu yüzden kadınlar olarak bir araya geldik ve mücadele ediyoruz. Biz bu toplumun yüzde ellisini değil, yüzde altmışını teşkil ediyoruz. Bunun için, daha güzel bir ülke için, bizim haklarımızın verilmesi gerekir. *Türkiyeli kadın işçiler de benzer problemler yaşıyorlar. Siz onlara bir şey söylemek ister misiniz?* Kadınlar! Sakın mücalededen vazgeçmeyin. Çünkü mücadele etmeden kesinlikle olmaz.

lyi geçinerek hiç olmaz, bir sürü nedenden dolayı. Ve güçlü bir birliktelik halinde direnmeli. Eger kadınlar bir araya gelip mücadele ederlerse, direnirlerse, bütün toplum güzel olacaktır, dünyanın her yeri için.

FLASKO'nun dış kapısının yanına bir çeşme yapılmıştı. 'Bu fabrika işçilerin kontrolündedir' yazısının hemen yanı başına. Aynı mahalle susuzluk çekerken, yüz metreden daha derin artezeyen kuyusu ve tonlarca kapasiteli büyük su deposu ile işgal fabrikası bir şey yapmadan duramadı. Dış kapının yanına bir çeşme yaparak mahallenin ihtiyacını karşıladı. Bu sadece basit bir ihtiyacın karşılanması değil, aynı zamanda birlikte hareket etmenin başlangıç noktalarından biriydi. Bu suyu işgal fabrikaları aynı zamanda kendi arka bahçesini işgal eden sem tetaevsizlere de verdi. Fabrikanın binalarının bulunduğu asıl bahçeye bitişik, kuyunun ve bazı hurdaların bulunduğu alana gecekondu yapılmaya başlandı. Birbirleriyle aynı boyda bile olmayan tahtaları birbirlerine çaktılar. Biraz daha ince gibi duranlarıyla çatı kurdular. Naylon torbalarla üstünü örttüler. Renk renk duralitlerle etrafını çevirdiler. Bütün bunları yaparken çocuklar her yerde koşturuyordu. İçeri konmak için getirilmiş eski karyolanın üstünde uyuyorlardı. Kenar tahtaları çakılmadan önce, nedense çok büyük, kenarlarında oymaları bile olan ve kırık orta tahtası yine kırılmış bir başka oymalı tahtayla tutturulmuş karyola içeri taşındı. Üstünde çocuklar hâlâ uyuyorlardı. Karyola içeri konar konmaz yine koşmaya başladılar. Henüz dışarıda olan klozetin etrafında döndüler. Masanın üstüne çıkıp kameraya bakmaya çalıştılar. Masayla karyolanın oyması aynıydı galiba. Bir de bir büfe gibi bir şey vardı. Üstünde oyması yoktu. Uyumsuz duracak gibiydi. Siyah bir kadını bu yeni evin, dünyanın sahibi. En fazla otuz yaşındaydı. Üç dört çocuğu, sürekli gülen bir yüzü, geniş kalçaları ve büyük göğüsleri vardı. Tam bir anne idi. Burada biz dört aileyiz. Diğer aileleri sayıyordu. Burada kendimiz için yeni bir yaşam inşa ediyoruz. Buraya geledi dört ay oldu. Şimdi burasının güvenliği önemli. Bunu artık kendimiz gerçekleştiriyoruz. Kontrol altında tutuyoruz. Buraya bir sürü de para harcadık. Burayı organi-

ze etmek bize en az yüz elli reale mal oldu. Şimdi burayı biz yapıyoruz, bu çok önemli. Değil mi? *İşgal fabrikasıyla ilişkiniz var mı peki?* Tabii ki var. Onlar buraya yerleştiğimizden beri bizimle iyi ilişkiler kurdular. Eğer onlar karşı çıksaydı buraya yerleşemezdik. Ayrıca bize su verdiler. Burada hiç su yoktu ve işçiler verdi. Burada bir problem olursa, birlikte oluşturacağımız komisyon ile bunu çözeceğiz.

FLASKO'da bu arazi için bir plan çizildi. Orayı işgal edenlerle birlikte ihtiyacı olan işçileri kapsayacak bir mahalle planıydı bu. Bir tarafta evlerin toplandığı, sayının sınırlandığı, yolların belirlendiği plan basit ama güzeldi. Basit olduğu için güzeldi. Versellus çizdi. Fabrikanın siyasi bürosunda çalışan Troçkist bir militandı. Yirmi sekiz yaşında, fabrikada yarım gün çalışanlardandı. –1980 öncesi devrimcilerin yaptığı gecekondu planları gibiydi. Tek farkı, sigara paketlerinin kâğıtları yerine bilgisayarla çizilmiş olmasıydı. 'Şirin mi şirin gecekondu evleri' diye sonra dalga geçtiler bu söylemle. Sitelerde oturan, çocuklarını özel okullarda okutma ayrıcalığını yaşatan eski solcular, hâlâ solcular. Hatta İstanbul'da sel baskınlarından etkilenen eski gecekondu sular altında kalmasının nedeni olarak da bu planları yapan, suçu güzel yarınları çizmek istemekten öte olmayan devrimcileri suçladılar. Aslında o dönemde yapılan hiçbir gecekondu bu şehir felaketlerinin nedeni değildir. İnsanların kendileri için doğrudan inşa ettikleri tek odalı gecekondu; yüksek yüksek mimarların, mühendislerin diplomalı imzalarının sermaye yatırımına köle olmuş siteleri ya da iş merkezleri yanında bir çocuktan daha masumdur. Aynı mantığın rüzgârında tek odalı yerlerin aıncaoğluna kiralandığı ikinci, üçüncü katları, bahçesinde dudak bükülen ağaçları, gölgesinde yetiştirilen biberleriyle şehrin son kalan yaşayan yerleri üzerine, yok edici hırsın müteahhitlerin benimsemesinin ardında bu orta sınıf, elitist imzalı yapıcılar vardır.– Fabrikanın büyük, boş deposunda bir toplantı yaptılar. Akşamdı. Bisikletlerle, dökülen arabalarla geldiler. Herkes Versellus'un ve Venis'in etrafında toplandı. Venis daha çok bizim kaldığımız misafirhanede kalıyordu. Daha önce patronun kaldığı, fabrika bahçesinde bir evdi. Siyaha daha yakın bir me-

lez, elli yaşlarında, diktatörlük zamanından beri mücadele eden bir militandı. Akşamları beraber içki içmeye gidiyorduk. İki gün ortadan kayboldu. Ailesi gelip durmadan fabrikaya sordu. Sonra geldi. 'Neredeydin?' dedik. 'Arkadaşlarla denize gitmiştik,' dedi. Esas buradaki mücadeleyi sürükleyendi. Hava sıcaktı. Herkes etraflarını sardı. Venis konuşmaya başladı. Bu gece hepimiz buradayız. Yeni kararlar almak için. Üstüne düşeni yapan arkadaşlar, yerleşim için altmış altı kişi her şeyi gerçekleştirdi. Yetmiş beş kişi ise hâlâ bir şey yapmadı. Şimdi bunu gerçekleştirme-yenler için ne yapmamız gerektiğini düşünmemiz gerekiyor. Ama önce iki yoldaşı tanıştıracam; Metin ve Dilek Türkiye'den geldiler. Burada işgal fabrikasına ilişkin film yapıyorlar. Biz MST yürüyüşün-de de onlarla birlikteydik. Şimdi size Metin birkaç şey söyleyecek. *İyi akşamlar herkese. Bizim ülkemizde de yoksullar evsiz, bizim ülke-mizde de gecekondular inşa ediliyor yaşamı sürdürebilmek için ve aynı şekilde birçok fabrika kapanıyor ve işçiler açlığa sürükleniyor aynı si-zin gibi. Biz de Brezilyalı yoksulların, siz evsizlerin, işçilerin mücade-lelerini Türkiye'ye, dünyaya anlatmak için buradayız. Çünkü bizde de burada olduğu gibi işçiler, yoksullar mücadele ediyorlar. Bütün dünya-daki yoksulların dayanışması için. Herkesi selamlıyoruz. Daha önce kaldığım yerden devam etmek istiyorum, üç tane önemli nokta var: Birincisi, bu sorunlar sadece Brezilya için değil. Fransız işçiler plebi-sit uygulamasına karşı, Avrupa Birliği oluşturulmasına karşı. Çünkü ABD politikalarının baskısında, konjonktüründe bir Avrupa'ya kar-şı çıktılar. Çünkü işçilerin haklara sahip olduğu Avrupa'yı değiştir-mek istediler. Bunun üzerine işçiler buna karşı çıktılar. Şimdi Latin Amerika ile de bu tür bir ilişki kurmak istiyor ABD. Latin Amerika-lı işçiler, Brezilyalı işçiler de buna karşı çıkmak zorunda. Yani dün-yanın bütün işçilerinin durumu aynıdır. Ayrıca Metin'in yaptıkları bu yüzden, işçilerin birliğini sağlamak adına çok önemlidir. İşçilerin haklarını tanıtmak ve savunmak çok önemlidir. İkinci nokta, geçti-gimiz hafta CIPLA'ya, öbür işgal fabrikasına Venezüella konsolosu giderek işbirliği koşullarını incelemiştir. Çünkü bizim Venezüella işgal fabrikaları, kamulaştırılan fabrikalarla ilişkilerimiz vardır. Sen-dikalarla ilişkilerimiz vardır. MST'nin toprak reformu için çiftçilerle ilişkileri vardır. Bu nedenle Venezüella Çalışma Bakanı ile bir proje üzerine çalışılmaktadır. Venezüella ile işgal fabrikaları arasında*

hammadde konusunda işbirliği projesidir. İşte bu, Venezüella işçileri ile Brezilya işçilerinin arasındaki dayanışma ve işbirliğidir. Bizim birliktelğimiz budur. Yoksa ABD'nin ya da AB'nin neoliberal birliktelikleri değil. Toprak reformu ve işgal fabrikalarını kamulaştır talebiyle bir mücadele birliği ortaya çıkmıştır. Venezüella'da ve Brezilya'da bu nedenle ortak mücadele kararı alınmıştır. Bir üçüncü durum Bolivya'dadır. İşçiler ülkeyi işgal etti. Bütün ülkenin sokaklarını. Ve manifesto yayınladı. Ülkeyi sattırmayacağız! ABD'ye petrol gerekiyor. Bu yüzden Irak'ı işgal etti. Gaz gerekiyor, bu yüzden Bolivya ile uğraşiyor. Öte yandan Bolivya halkı ise sefalet içinde yaşıyor. Bolivya'da yirmi bin madenci işsiz kaldı. Bu nedenle Bolivyalı işçiler özelleştirmelere karşı gösteriler yaptı. Biz de Bolivyalı işçilerle dayanışıyoruz. 2003 yılında COB-Centro Obrero Boliviano'dan Nelson Guevara bizimle dayanışma duygularını belirtmişti. Peki, neden bunları size anlatıyorum? Çünkü Metin'in dediği gibi Türkiye mücadele ediyor, Brezilya'yla Bolivya yine benzer şekilde mücadele ediyor, Fransa mücadele ediyor. Kolombiya'da FARC savaşıyor. Hepimiz emperyalizmin baskısına karşı mücadele ediyoruz. ABD emperyalizmine karşı, Bush faşizmine karşı mücadele ediyoruz. Aynı mücadeleyi veriyoruz. Bütün dünya işçileri birlikte mücadele etmeliyiz... Aslında evsizler bu konuşmanın bitmesinden başka pek fazla bir şey beklemiyordu. Venis de bunu biliyordu, ama süreci kendi inisiyatiflerine alacak, biçimi yansıtacak bir ilişki oluşturmaya çalışıyordu. Bir ev sorununun çözülmesini sağlayacak ama ilk başta kendilerinin dışında gelişen bir durumu da kontrol altına almak istiyorlardı. Versellus sözü aldı. Burada ilk söyleyeceğim, kadın örgütlenmesinin başlamış olduğu. Katılmak isteyenler Casia, Carolina ile ilişkiye geçsinler. Kadınların sorunlarını tartışacakları toplantıya iştirak etsinler. Burada ilk olarak bir toplantı, konferans olacak. İlk toplantının kadınlara ilişkin olması daha da önemli. Bununla ilgili bilgileri onlardan alınız. Bütün dünyada olduğu gibi bu evlerin kurulmasında da esas olanlar kadınlardı. Bu yüzden işgal fabrikacıları, FLASKO'nun iki kadın çalışanı Carolina ve Cassia ile bir kadın çalışması başlattı. İlk toplantıya çağırdıklarında ikisinden başka kimse gelmedi. Toplantı saatinden iki saat kadar sonra, normal bir Latin Amerika zamanlamasıyla altı kadın ev gezmesine gelir gibi geldiler

ve bütün gece muhabbet ettiler. İkincisi, toprağı işgal eden evsizlerin birçoğı hiç orada durmuyor ve hiçbir şeyle ilgilenmiyor. Bu nedenle şu bildiriye imzaya açıyorum. Okuyorum. 'Biz, yaşamımızı sürdürbilmek için fabrika Flasko'nun yerini işgal edenler şu karara katılıyoruz: Bizim yaşamsal, sosyal ve kültürel örgütlenmemizde birlikte hareket ettiğimiz FLASKO işçileriyle dayanışma içinde yeni yaşama alanımızı birlikte düzenleyeceğiz.' Bunu zaten daha önceki toplantıda konuşmuştuk. Bir başka konu, bunu daha önce de ilan etmiştik, fabrikadan ihtiyacı olan işçiler de buraya yerleşebilecekler. Böylece birlikte oluşacak yeni yaşama alanı meydana getireceğiz... Kâğıt herkesin elinde dolaşmaya başladı. İmza atmaya başladılar. İsteyenler söz aldı. İki türlü durum var. Birincisi her isteyen gelip, istediğı gibi bir yer yapıp yerleşecek ya da önceden düzenleyeceğiz, kime neresi ve ne kadar yer belirlenmişse oraya yapacak. Bu nedenle, düzenli gerçekleştireceksek, buranın ve çevrenin düzenlenmesi, güvenlik önlemlerinin alınması için aile başına altmış real verilmesi gerekiyor. Bununla ilk olarak teller tamir edilerek, girişin tek bir yerden yapıldığı güvenli bir alana dönüşecektir. Bu nedenle artık kim gelirse, ancak listede adı olması koşuluyla yeni yaşama alanımıza katılabilecek. Şimdi bunu oylayacağız. Daha önceki toplantılarda evsiz konseyinin sözcüsü seçilen adam konuşuyordu. Bütün yoksullar gibiydi. –Onları yara ve berelerinden ve yoksunluklarından tanıyacaksınız. (Marx-1844 Alman Fransız yıllığı)– Üstünde kırmızı bir tişört ve yüzüne terk edilmiş sakalı vardı. Bir yandan imzalama devam ediyor, bir yandan tartışma sürüyordu. Şimdi bu kabul edildiğinde bu toplantıda artık önceden kim adını yazdırmışsa o gelebilir. Aldığımız karardaki altmış reali ödeyerek dahil olabilir. Doğru, doğru sesleri... Birisi karşı çıkıyordu. Aslında hep birlik olarak karar vermemiz gerekir, birbirimizle mücadele etmememiz, didişmememiz gerekir. Kafa sallıyordu hoşnut olmaksızın. Ben altı aydır buradayım. İlk başta olan bir sürü kişi burada değil şu anda. Bir sürü de hiç katılmayan yeni gelenler var. Toplantıya katılanlar arasında tam bir karmaşa hâkimdi. Birkaç tane lüks arabayla gelenler bile vardı. Burası çok iyi para edecek bir süre sonra diyorlardı bana. Bize de 'kayıt olun' diyorlardı, 'Sonra satarsınız.' Venis ve işgal fabrikacıları da aslında böyle durum olduğunu biliyorlardı, ama önce her şeyi

kendi inisiyatiflerine alıp, sonra müdahale etmeyi planlamışlardı. Venis tekrar konuşmaya başladı. Şimdi çok dikkat edin. Alanın paylaşılmasına ilişkin burası; iki olasılık var ve karar alacaksınız. Şimdi bütün alan üç bin metrekaREDİR. Şu anda yaklaşık yetmiş aile vardır. Buranın projesine katılacak ailelerdir. Birincisi; bu alanın markalanarak paylaşılması, her bir aileye belli miktar alan verilmesidir. Anlaşıldı değil mi? Bütün alan... İyi o zaman. İkincisi; alan bir bütün olarak parsellenecek, neresinin okul ya da boş alan olacağı belirlenip evler ona göre inşa edilecek. Bunun için de herkes metrekaRE başına kırk real parselleme parası ödemelidir. Çünkü parsellenmesi için bu para isteniyor. Hesap makinesi ile arazi başına ne düşeceğini hesaplıyor. İki yüz bin real tümü için gerekli, kırk real toplanması gerekiyor. Toprağın taşınması, düzeltilmesi filan için. Şimdi dikkat! Eğer şimdi planaj yani düzeltme filan yapmayacaksak paylaşmak zor olacak. Çünkü bazı yerler iyice kötü olacak. Daha sonra sorun çıkacak, barış olmayacak. Daha sonra çok daha fazla ödemek zorunda kalınacak. Evet, fikirlerinizi söyleyin. Ka'abalıkta herkes bir ağızdan konuşmaya başladı. Birisi, 'Problem paramızın olmaması,' dedi. Venis konuşmaya devam etti. Diğer durumda kadastroyu yapacağız ve her şey bitmiş olacak. Ancak bin beş yüz fazla ödeyeceğiz, yani adam başı altmış real fazla ödenecek. Her şey olmuş olacak. Hesaplar yapılıyordu rakam rakam. Koca deponun içinde çocuklar bisikletle dolaşıyordu. Bu deponun, Arjantin işgal fabrikalarında olduğu gibi diskotek haline getirilmesini önermiştim. Belki de bir düğün salonu ya da haftada bir MST-Topraksızlar hareketinin ürünlerini satabileceği bir semt pazarı. Henüz CIPLA'yı gezmemiştik ve orada MST'nin satış yeri olduğunu bilmiyorduk. Kadınlar bisiklete binmeyen ve koşmayan çocukları kucaklarında tutuyorlardı. *Nasıl bu toprağı işgal ediyorsunuz, ne yapmaya karar verdiniz?* Biz sadece kırk real ödemeye karar verdik. Çünkü bizim için diğer türlü çok pahalı oluyordu. Diğer yandan karıştı hemen. Hem de daha zor. Çünkü biz özellikle bir an önce evlerimize girmek istiyoruz. Bu tür örgütlenmenin daha iyi olduğu kanısındayız. Şu anda çok heyecanlıyız, bizim hayatımızda hiç toprağımız olmadı ve ilk defa sahip olma şansımız var. Şu anda hiç yok. Bir üç ay daha beklemek istemiyoruz. *Şimdi toprak işgal edilirken en büyük zorluğu siz kadınlar çekeceksi-*

niz. Buna nasıl karar verdiniz? Nasıl bir yer istiyorsunuz? Çok karışık aslında. Ama biz artık içinde banyosu, suyu, elektriği olan sağlıklı evler istiyoruz. Ne istediğini anlatırken neredeyse hep beraber konuşuyorlardı. Onaylıyor, susuyor ve sonra hep beraber tekrar başlıyorlardı. Bir yaşlı kadın da arkadan dinliyordu. Dayanamayıp sürekli konuşmaya katılıyordu. *Peki, işgal fabrika işçileriyle nasıl bir ilişkiniz var? Farklı nedenlerle hareket ettiğiniz bir pozisyon var. Nasıl birlikte hareket etme durumunu yaratıyorsunuz?* Onların işe, bizim eve ihtiyacımız var. Bu nedenle zaten baştan beri kendimize yakın hissettik. *Peki, mücadele nasıl, zor mu?* Hep bir ağızdan. Tabii ki zor. Arkadaki yaşlı kadın, bu sefer öne geçerek konuşmaya başladı. Zor ama mücadele etmek zorundayız. Bir plan inşa edilmiş ve onun üzerinden hareket etmeliyiz bence. İşçilerle birlikte hareket etmeliyiz. Zaten onlar olmazsa şu anda hiçbir şey yapabileceğimize inanmıyorum. Zaten bir kadın demişti daha önce biz de işçiyiz diye. *Peki, evlilik, aile kurmak zor mu Brezilya'da?* Çooook çok... Çok fazla baskı var, çok çok zor. Hep beraber zorluklardan bahsetmeye başladılar. *Ücretler yeterli mi sizce? Aaa mümkün değil, insanların geçinmesi hiç mümkün değil. Çalışan kadınların çok büyük sorunları var. Kadınların iş bulması çok daha güç. Ulaşım çok pahalı, çocukların bırakılması lazım. Zaten kreş çok pahalı. Çalışmamız kreş ve ulaşım parasına bile yetmiyor. Elimize hiçbir şey kalmıyor. Eve hiç para kalmıyor. Eve ne kadar para ödüyorsunuz Sumare'de?* Değişiyor. Bazı yerler çok pahalı; beş yüz, yedi yüz, sekiz yüz real. Satın almaya kalkarsanız otuz bin realden aşağı bulamazsınız. Brezilya'da yaşamak çok zor. Venis arkada konuşuyordu. Toplam bir planaj yerine, şimdilik herkesin toprağı paylaşması, sonra diğer işlemlerin yapılması kararı alınmıştı. Yani aslında Versellus'un planı çöpe atılmıştı. Yine de okul alanı ayırtmayı başarmışlardı. En önemlisi de esas olarak inisiyatifi ele almışlardı. Yarın saat onda yine toplanacağız. Planaj yapılmamasına karar verildi. Herkes birden konuşmaya başladı. Venis kısa, keskin bir ıslık öttürdü. Sessizlik oldu. Versellus liste çıkartıyor. Kadastroda çalışacakların listesi. Bu çok önemli. Uygulamada eşitlik çok çok önemli. Sendikayı, sınıf mücadelesini içine katmamız gerek, çünkü biz burada mücadeleyi örgütlüyoruz, ne ilgisi var dememek gerek, ne kadar insan katılırsa o kadar iyi. Kim-

ler katılacak oylaması. Kâğıtlar yazılıyor. Yeni katılanlar isimlerini yazdırıyor. Sonra herkes gitmeye başladı. Bisikletlere bindiler ve kapısı güçlkle açılan Amerikan otomobillerine. Yürüyerek ve otobüslerle uzaklaştılar. Bazıları lüks arabaları ve hırslarıyla hızla yoldan kayarak gittiler. Bizim için de bir ev yeri yazdırmadık tabii ki. 1980'den önce şimdi İstanbul'un göbeğinde olan gecekondu yerleri gibi. Hâlâ akıllanmadığımızdan söz ettik. Ev yerimiz olmadı. Biz ev yerinin olmadık.

CİPLA'daki konsey toplantısında, Rio de Janeiro'dan gelen yeni işçi bir kez daha söz aldı. Geçen hafta yaptıkları direnişten söz etti. Haklarında devam eden mahkemenin ayrıntılarını verdi. Kendileriyle dayanışanlardan söz etti. Özellikle öğretmenlerin duyarlı tavrından... Buna karşı patron ise fabrikayı kapatıp, makineleri başka fabrikaya kaçırmak istiyordu. Mahkemeye gidiyoruz, bizim hakkımız var. Ancak mahkemeyi etkilememiz lazım. Kooperatifler içinde. Kooperativizm de bir işçi mücadelesi. Flakpet'ten Oswaldo Consenetu sözü aldı. Yine onunla daha önce konuştuğumuz gibiydi. Coşkulu. Biz de Flakpet'te bunu tartıştık. Şu anda her şeyi kaybettik zaten ama... Biz işgal fabrikası işçileriyiz. İşçiyiz, iflas etmiş fabrikaların işçileriyiz. Ne demokراسisi! Bu ülkede faşizm var. Kendi insanlarını dinlemeyen hükümetlerle demokrasi mi olur? Bir başkan ki, yeterli gücüm yok diyor. Yüzde elli oranında oy aldın, ne gücün yok. Hepimiz Brezilyalıyız, hepimiz işçiyiz. Serge konuşmaya başladı. Anlaşılan daha önce defalarca tartıştıkları bu konuya yeniden girdi. Ve yine kooperatif tartışması... Kooperatiflerin de bu konseye katılması durumu. Sendikanın fikri, konkordato ilan edilen fabrikanın işçiler tarafından işgal edilmesidir. Mahkemeye gidilerek işçilere devri istenmelidir. Ancak mahkeme yeterli değil ki ve hiç olmadı. Doğru değil mi? –Aynısı bugünlerde ülkemizde de sık sık ortaya çıkan bir durumdur; her şeyi mahkemelere havale etmek... Hele Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de devreye girdikten sonra, herkes yüksek mahkemeleri kendisine bir alan olarak seçer. Sendikalar, sosyal hareketler haklılıklarını ve sözde direnişlerini sadece yüksek mahkemelerde aramaktadır. Bu biçimde hak arayış, sendikaları bir avukat bürosuna dönüştürmüştür. Üre-

timden doğan gücünü kullanmayan işçi örgütlenmeleri, ertelene ertelene küçülen ve yok olan bir umudun peşinden gitmekten başka bir şey yapmaz. Var olan hukukla sınırlı adalet arayışları çıkmaz bir sokağı hatırlatır. Sonuna vardığınızda geri dönmekten başka çareniz olmadığını anlarsınız.— Mesela, Joinville CIPLA'da dokümanlara göre bizim ödemek zorunda olduğumuz milyonlarca real var. Bunları bizim ödememizi nasıl beklerler? Bunun sorumlusu biz değiliz... Biz şu anda kendimizi anlatmalıyız. Üç-dört yoldaş diğer fabrikaları ziyaret etmeli, üç-dört yoldaş öğretmenleri, okulları ziyaret etmeli. Kendimizi anlatmalıyız. Öbür şehirlerdeki sendikalı işçiler buna açıktır. Ücretlerini konuşmalıyız... Bir program yapmalıyız. Bu programı her fabrikada mesela on beş dakika, her cumartesi anlatmalıyız. Bu aslında bizim yaptıklarımızın analizi de olacaktır. Bu arada kendi gazetemizi sürekli olarak, özellikle Sao Paulo'da yaymalıyız. Bu hem kendimizi anlatmak, hem de diğer insanlarla ilişki kurmak anlamında önemlidir. Diğer ülkeler de dahil, dayanışma yollarını aramalıyız. Gene Bolivya konusu geldi. Biz nasıl oradaki insanlarla ilişki kurabiliriz? Sormak gerekir. Bunun benzeri, Venezüella konsolosu fabrikayı ziyaret etti. Bu hangi açıdan iyi olur bizim için, bu çok önemli. Yine Madrid'deki işçi konfederasyonu, bağımsız madencilerle bağlantımız var. Madenciler, Avrupa Birliği'nin madenlerin kapatılması kararına karşı nasıl yaşayabileceklerini düşünüyorlar? Bu binlerce madencinin işsiz kalması demektir... Sonra Flasko'da harcamaların fazla olduğu eleştirisi geldi. O kadar işçiye karşı üretim az bulundu. Bu sefer teknik önerilere geçildi ve konsey bu sorunu teknik konseye verdi. Çünkü bunun faturası bütün işgal fabrikalarına çıkıyordu. Uluslararası konferanstan sonra geri döndüğümüzde yine tartışacağız ve gelişmeler üzerinden kararlar alacağız. Venezüella'daki bu işgal fabrikaları konferansı daha sonra ertelendi. Kendi aramızda bilgi değişimi yapmalıyız. Mesela Buenos Aires'te işgal fabrikaları aynı zamanda kültürel merkezdir. Aynı zamanda takas yapılabilir. Mesela, Metin ya da başka yoldaşların aktarmaları gösteriyor. Bundan etkilenen yeni hareketler inşa ediliyor. İşte bu şekilde bütün ülkelerdeki malları, deneyimleri ve kültürü değiştirebilme şansını yaratmalıyız. Fabrikanın bağımsızlığı, tek başınalığı düşünülemez. İşçi sınıfı her zamankinden çok dayanışma içinde olmalı.

Patronsuz
çalışmak
mümkün mü?
Ne istiyorsunuz?

Neden olmasın ki?

Patronsuz
çalışmak her
zaman daha iyi.
İşçiler patronsuz
daha da iyi çalışıyor,
patronun hiçbir
yararı yok ki.
Tabii ki mümkün!

FLASKO işgal fabrikası işçisi.

Plastik enjeksiyon makinesinde çalışırken

Kooperatif ya da kamulaştırma bütün işgal fabrikaları sürecinde tartışacağımız bir konudur. Brezilya işgal fabrikaları kamulaştırmayı savunur. Ancak bu kamulaştırma sadece devletin mülkiyeti alması ile sınırlı değildir. Mülkiyetinin yüzde elli birinin devletin, yüzde kırk dokuzunun işçinin olması, ama işçi denetiminde yürütülmesidir. Bu nedenle bu kamulaştırmayı, bizdeki klasik tanımının dışında, natüralizasyon-doğallaştırma olarak tanımlamayı tercih ediyorum.

Serge Goulart ile yine bu konuyu konuşuyorduk. Yaşanılanların sonucunda Brezilya'da bunu teorize eden esas olarak zaten oydu. Arjantin'de hâkim olan *kooperativizm* ya da İngiltere'de, Galler'de benim gezdiğim bir maden vardı. İşçi şirketi ve çok iyi koşullara sahipti. Bunların yanında sizin önerdiğiniz kamulaştırma... Bu önemli bir tartışma konusu... Neden siz kamulaştırmayı savunuyorsunuz? Neden kamulaştırma ve neden istiyorsunuz? Öncelikle neden kooperatifi benimsemediğimizi söyleyeyim. Kooperativizmin bir formdur; işçiler, işçi mücadelesi direkt olarak ücret, çalışma saatleri, haftalık, yıllık izinler üzerine yürütülen bir mücadeledir. Bu işçiliktir. Kooperatif ile işçinin elinden bütün bu mücadele alanları alınır. Yani işçi patrona dönüştürülür. Burada emekçi-patron meydana geliyor. Normalde işçiler sekiz saat çalışır, ancak kooperatifte on iki saat, on dört saat, on sekiz saat çalışıyor, hatta daha fazla. Daha fazla işçi bile talep edemiyor. Burada fabrika kendine ait olduğu için direnemiyor. Biz ise işçi sınıfını savunuyoruz, onun sürmesini istiyoruz. Mesela burada Joinville'de bir kooperatif meydana getirseydik, plastik işçileri sendikası olmayacaktı. Biz buradaki her türlü eylemde vardık. Gösteriler, açıklamalar, ama kooperatif olsaydık bizi işçilerin sorunları ilgilendirmeyecekti. İşçi sınıfından başka bir forma sıçrayacak, küçük üretici durumuna gelecektik. Çünkü kooperativizm ile kapitalist pazarın baskısı altında kalınacaktır. Kapitalist pazar ve uluslararası finansın baskısı altında nasıl ve ne kadar yaşama şansı olabilir? Hammadde satın almada, ürettiklerini satmada hepsini onlar kontrol ediyor. Küçük üretici olduğun zaman şansın yok ki? Bu nedenle onlarla rekabet etmek için daha çok çalışmak zorunda. Eğer kooperatif iyi kazanırsa bu sefer on-on iki saat çalışmıyor ve kendi yerine işçi ça-

lıştırmaya başlıyor. Birçok kooperatifte üye olmayan üç yüz-dört yüz işçi çalışıyor, üretimi sürdürüyor. Peki, bunun patronlu üretimden ne farkı kalıyor o zaman? Değil mi? Ayrıca küçük üreticiler olduklarından çok da kötü koşullarda. Çünkü mesela bir aile gibi çalışırken çok ilkel koşullarda üretmek zorunda kalıyor onun karşısında. Mesela General Motors binlerce, milyonlarca fazla üretiyor ve kooperatif yok olmak durumunda kalıyor. Çünkü onlar kapitalist marketi, hammaddeyi, her şeyi kontrol ediyorlar. Bu nedenle hangi sektör daha emek yoğun, hangi alan daha acımasız sömürü, daha az para söz konusuysa kooperatifler orada var olabiliyor. Ayrıca mücadele, yani kapitalizme karşı, sömürüye karşı mücadelede onlar başka bir yerde duruyorlar. Dayanışma yok. Çünkü işçi degiller. Şu anda mesela bir fabrikanın işini yarı fiyatına yapabiliyorlar. Aslında işçilerin dayanışması söz konusu olması gerekirken, yaşaması için mücadele etmesi gerekirken, o fabrikada işçinin işini kaybettiren bir durumu da ortaya çıkarıyor. Bu nedenle kooperativizmin herhangi bir çıkışı yoktur. Başka bir formdur. Bir sürü deneyimde Avrupa'da, Fransa'da, İngiltere'de bunu gösterdi. Kapitalizmin hâkim olduğu bir yerde onun kurallarıyla hareket etmek durumundadır. Troçki, bu tarihsel durumu açıklar. Yani hiçbir zaman işçi-patron, emekçi-patron olamaz. Tek yol bütün işçi sınıfının sistemi değiştirmesidir. Eğer kamulaştırma olursa, işçi yine ücretleri ve hakları için mücadele eder. Onun sıkıntısı değildir kapitalist pazar ve finans dünyası. Bütün kontrolün, pazara karşı direnmenin, hepsinin sorumlusu devlettir. Toplumun parazitlerini yok etmek için örgütlenir, diğer işçilerle dayanışır, toplumu değiştirmek için mücadele eder. Kolektif bir değişimi savunur. Peki, şöyle bir şey olamaz mı, tehlikeli değil mi? Mesela şimdi Lula hükümeti kamulaştırdı. Ondan sonra sağcı bir hükümet geldi ve haklarınızı elinizden alıyor ya da fabrikayı özelleştirdi. O zaman ne yapacaksınız? Sadece işçi sınıfı zaferin garantisidir. Mesela kooperatif olsaydı tamamen uluslararası bankerler ve finans dünyasının baskısında kaybolup gidecekti. Mesela Lula hükümeti kamulaştırdı diyelim. O bütün bu baskılara karşı mücadele etmek durumunda olacaktı. Diyelim ki sağ bir hükümet geldi ve özelleştirme kararı verdi. O zaman mücadele edeceğiz (gülerek). Şimdi nasıl kapatılmasına karşı mücadele ediyorsak, o zaman da özelleştirilmesine

karşı mücadele edeceğiz. Eğer sağ hükümet özelleştirme isterse yine mücadele ederiz. Çünkü işçi sınıfı mücadelesi bütün ekonomiyе bağılı olarak sürer zaten. Bir neden de, zaten hiçbir şeyin asla garantisiz olamaz. Eğer özelleştirme yapılmak istenirse, buna karşı küçük üretici olarak piyasaya tabi olan kooperatiflerden daha güçlü bir direniş örgütlenebilir. Özelleştirmeye karşı mücadele, sermayesiz kooperatiflerin var olma savaşıdır daha kolay. Büyük kapitalist marketin altında dünyanın fakirleri olmak, küçük üretici olarak büyük krizlerin dibinde yaşamaktan daha iyidir. Özelleştirmeye karşı çıkmak daha iyi. Biz bunu çok uzun süreler tartıştık, hâlâ da tartışıyoruz diyebiliriz. Uzun zaman tartıştık, bazen diyoruz ki neden olmasın, patronsuz kooperatifler, dayanışan işçiler, tabii ki neden olmasın, çok güzel. Çünkü bir sosyal probleme karşı bir şey, ancak aynı zamanda bu biçim deforme ediyor işçileri, bir bölümünü patron haline sokuyor ya da onlar gibi düşündürüyor. Biz sadece bir parti işçinin patron saflarına geçmesini istemiyoruz ki! Aslında biz bütün olarak bütün patronlara karşıyız. Tamam, biz şimdi zor bir yoldayız. Kamulaştırma! Bütün burjuvazi, hükümet, patronlar, bankalar hepsi kamulaştırmaya karşılar. Bizim tek güvendiğimiz kendi kollarımızdır. Kooperatiflerde ise uluslararası bankalar, kapitalist pazar baskısı yok ediyor. Tamam, sosyal bir çözüm, ama iki-üç yıl sonra çoğu çözülüyor. Her şey kayboluyor. İşte bu nedenle savunuyoruz kamulaştırmayı ve çok önemli olduğunu düşünüyoruz. *Yalnız bütün ülke kooperatif olursa ya da işçi sınıfı hükümeti olursa mı olabilir?* Eğer bütün ülke sosyal olarak böyle bir durumdaysa neden olmasın, bütün kooperatiflerin merkezi olarak planlandığı bir durum olabilirse belki. Yani burada bir ayakkabı fabrikası, yanında bir başka ayakkabı fabrikası varsa bunun yaşayabilmesi mümkün mü? Ya biri batacak, ya diğeri. Sosyal, politik olarak bir plan gereklidir. Şimdi kim kontrol ediyor? Kapitalistler. Onların kontrol ettiği yerde nasıl var olunabilecek? Eğer sosyal olarak örgütlersen burada bir ayakkabı fabrikası, yanında bir başka ayakkabı fabrikası. Güzel, demek ki gerekli bir başka fabrika mesela bir terlik fabrikası olmalı. O zaman ben bir ulusal plan savunuyorum. Planlı ekonomi savunuyorum, ama bürokrasinin yaptığı bir plan değil. İşçilerin yaptığı bir plan, çünkü aynı zamanda işçi kontrolü söz konusu olmalı. Yani başkan,

parlamenteler, dört yılda bir seçim filan değil. İşçilerin meydana getirdiği, işçi konseylerinin kararlarının meydana getirdiği bir plan. Hem politik, hem de sosyal olarak bir plan. Ne öyle dört yıl; beş yılda bir oy kullan, sonra hiç ortada olma. Biz bütün olarak bu şekilde örgütlenebilirsek o zaman kontrol kolektiftir. Bu anlayış Serge'nin dışında, muhtemelen de onun etkisiyle, genellikle bütün işçilerde de hâkimdi. Uzun tartışmalardan sonra vardıkları sonuç aynıydı. Luis daha doğrudan ve militan olarak yine de aynı sonuca varıyordu. *Neden kooperatif olarak örgütlenmiyorsunuz?* Bir kere kooperatifte işçiler kendi niteliklerini kaybediyorlar. Çoğunun sözleşmeleri, sosyal sigortaları yok. Hepsi kendisinin işçi olmadığını düşünüyor ve biz böyle bir şey istemiyoruz. Ayrıca kooperatifler iyi durumda değiller. Ben bütün kooperatifleri biliyorum, hiç iyi durumda değiller. Birçok işçi parasını alamıyor. Özellikle kriz durumunda işçilerin hiçbir garantisi yok. Gelecekte de insanlara bir güven veremiyor. Biz işçiyiz, patron değiliz. Biz, işçi sınıfı bilincine sahibiz. Kamulaştırma olursa hem bugün için, hem de gelecek için güvenceye kavuşuyoruz. Mesela burada kooperatif olsa, işçiler istifa ederse tazminatlarını nasıl ödeyecek? Bu milyonlarca real demek. Ama kamulaştırma ile hem fabrika daha güçlü olur, hem de iş güvenliği sağlanır. Pratik olarak bu durumdan zaten federal hükümet sorumludur. Tabii bu zor bir süreç ama onlar sorumlu. Liberal uygulamalar ile ülkeyi bugünlere getiren onlar. Eğer hükümet kamulaştırırsa parayı ödemek zorunda. Eğer fabrika iflas ederse, devlet kamulaştırması gerekir. Fabrika zaten artık özgür kalmıştır. Patron muhtemelen başka bir ülkede para yiyordur. Biz işçiler olarak vergilerimizi ödedik, her şeyi yaptık, şimdi neden sonucuna biz katlanıyoruz ki? Bizim ne suçumuz var. *Geçenlerde konuşurken demiştin ki, kooperatif düşüncesine karşı, 'Eğer hiçbir şeyin yoksa bu mücadele etmenin garantisidir.'* Bunu açıklar mısın? Evet evet. Ben işçiyim. Hiçbir şeyim yok. Ben sadece üreterek kazanıyorum. Bu nedenle politik mücadele veriyorum aynı zamanda. Bunun için örgütlenmemiz gerekir, esenliğimiz ve sağlığımız için. Biz bunu da örgütlenerek öğrendik. İşçilerin hakları vardır. İşçiler üretirler ve aynı zamanda politik baskı yaratırlar. Örgütlenirler çünkü güçlerini makinelerde çalışmalarından, örgütlenmelerinden alırlar.

Vardiya sonrası, sigara molası- Can Yücel'in Mal Beyanı şiirin-
deki gibi: 'Büro mobilyası ve çelik kapı üreten bir fabrikanın
öğleüzeri yaslanıp sigara içilen beyaz duvarı...'

Can Yücel'den Mal Beyanı

(Aslında herkesin mal beyanı böyle olmalı...)

- 1- Avşa adasında üç daire, dört üçgen, beş dikedörtgen
- 2- Gökyüzünde bi bulut
- 3- Bitlis'te beş minare
- 4- Biri yazlık, biri kışlık iki platonik sevgili
- 5- Büro mobilyası ve çelik kapı üreten bir fabrikanın öğle üzeri
yaslanıp sigara içilen beyaz duvarı
- 6- Islıkla da çalınabilen dört anonim türkû
- 7- Palandöken'de bir palan, iki döken
- 8- Kastamonu'da üç kasto
- 9- Üç fay hattı
- 10- Bir çarşamba, iki perşembe, üç cuma
- 11- Dünyada mekan
- 12- Ahirette iman
- 13- Denizde kum
- 14- Uzayda yerçekimsizlik
- 15- Bi çuval gazoz kapağı
- 16- Bi kibrit kutusu sigara izmariti
- 17- On sekiz saç biti
- 18- Biri İngilizce 6 adet küfür
- 19- Yirmi tane boş naylon poşet
- 20- Sevenlerin kalbinde kurulmuş bir taht
- 21- Bi sürü saç sakal, kıl, tüy, yün
- 22- Üç ayrı parkta üç ayrı belediyeye ait üç ayrı banka reklamı bank
- 23- Bi ayakkabı çekeceği
- 24- İki büyük taş kütlesi
- 25- Bir adet ağaç gölgesi
- 26- Üç kuş kanadı sesi
- 27- Bi sürü kedi köpek
- 28- Bi Marmara Denizi
- 29- Camına yaslanıp seyredilen iki piliç çevirmeci
- 30- Her akşam karıştırılan dört çöp bidonu
- 31- Çalıp çalıp kaçılan beş melodili apartman zili
- 32- Nakit 15 kuruş
- 33- Anne babadan kalma yarısı yaşanmış bi ömür

Konsejde INTERFIBRA'nın koordinatörü Antonio H. Pacheco konuşuyordu. Bu fabrika, Joinville'nin on kilometre dışında bir işgal fabrikasıydı. CIPLA ile aynı gruba ve benzer bir tarihe sahipti. Kentin kıyısında, ormanın kenarına kurulmuştu. Fiberden çok büyük su depoları, tekneler ve petrol boruları imal ediyordu. Küçük yemekhanesinde yemekten sonra koordinatörle konuşmuştuk. Ellili yaşlardaydı. İlk başta çok resmi bir görüntü veriyordu. Ancak konuştukça, daha çok teknik bakan ama çok gerçekçi birisi olduğu anlaşılıyordu. Fabrikanın büyük atölyesinin kenarındaki küçük bir odada konuşuyorduk. Atölyede üretimin sesi içeriye dolduruyordu. *Interfibra'nın tarihçesi nedir?* Interfibra, Heinze grubunun bir fabrikasıydı. PVS'li maddeler üretir. 1986'da patron Heinze'nin oğlu ölünce, kızlarına kaldı. Sonra onlar 1989'da fabrikaları aralarında bölüştüler. Kızlardan Elizetti'ye CIPLA, INTERFIBRA VE FLASKO kalmış oldu. Sonra PROFIBLAST da bu gruba katıldı. Önce farklı farklı ürünler imal etti. Sonra değişerek sadece polyester ürünleri imal edilmeye başlandı. Her geçen yılda petrokimya ürünlerine yapılan zamlarla peş peşe gelen krizler bugünlere getirdi. –Bu nokta çok önemlidir. O konuşmaları yaparken ayrı ayrı farkına varmadığım bir şey, bütün ülkelerde işgal fabrikalarının içinde plastik fabrikalarının var olmasıydı. Dolayısıyla, iflas eden fabrikaların içinde plastik fabrikaları her zaman önemli bir yer tutuyordu. Ve hepsinin iflas nedeni olan krizlere sürüklenişleri, petrokimya endüstrisinin kısım kısımda olsa özelleştirilmesiyle başlar. Bu özelleştirmelerle birlikte daha yüksek girdilerle çalışan fabrikalar, özellikle uluslararası tröstlerin ele geçirdiği bu işletmelerin bağlantılı plastik fabrikalarıyla rekabet edebilme şansını tamamen kaybetmektedir. Bu nedenle, özelleştirilen bir ana endüstriyel kurum domino etkisi yaratır. Kanser gibi yayılır ve bütün olarak söz konusu alanın A'dan Z'ye söz konusu tröst tarafından ele geçirilmesini birlikte getirir. Böylece satılan her kurumla birlikte, neoliberal uygulamaların domino etkisi tırnaklarımızın ucuna kadar hâkimiyetini, etkisini ulaştıran yıkıcı bir etki yaratır. – Aile prensip olarak burayı sürdürdü. 1989'dan itibaren bu şekilde çalışıyor. Genel olarak fabrika yirmi al-

tı yıldır işler haldedir. 1999'da bu pazarın birincisiydi. *İşgal fikri nasıl başladı?* 1989'da büyük gruptan ayrıldıktan sonra Elizetti'nin kocası kötü bir yönetim gösterdi. Büyük gruptayken daha dinamik fabrikalardı buralar ve grubun bir parçası olarak daha güçlüydü. 1993–1994'e kadar bu durumunu sürdürdü. Sonra finans problemleri doğmaya başladı. Sermaye ihtiyacı doğdu. Aynı zamanda işçilerin sosyal talepleri de artmaya başladı. Bu da daha zor bir durum yarattı. Lula'nın yükselişi zaten bu döneme tekabül eder. 2000–2001 yıllarında işçilerin mücadelesi de arttı. Aynı zamanda hammadde fiyatları arttı. Yaşam pahalandığı için işçiler de daha çok para talep etmeye başladılar. Sonunda bütün grup konkordato ilan etti. Bu durumda fabrikanın kapanması söz konusu oldu ve işçiler, biz harekete geçmeye başladık. Artık yeter dedik. Sonra Ekim 2002'de grev başlattık. Sonra işler yürümeye başladı. Güçlükler içinde. CIPLA ve INTERFIBRA olarak biz, hep birlikte hareket ettik. Bu güçlüklerin en başında fabrikanın yürütülmesi için gerekli ilk hammadde'nin bulunması vardır ve işgal fabrikalarının en önemli ilk sorunları budur. Aynı süreçteki CIPLA'da da bu yakıcı biçimde yaşanmıştı. Bu soruyu Serge'ye de sormuştum. *Bu fabrika iflas etmiş bir fabrika değil mi? Yani zaten ölmüş bir yer. Peki, nasıl burası işletilebiliyor? Finans problemi var hâlâ değil mi?* Paramızı alamıyorduk. Grev yapıyorduk. Fabrika iflas etmişti. İşgal ettik. Önce hammadde bulmalıydık. Ücretleri ödeyebilmek, diğer masrafları karşılayabilmek için ilk olarak üretim yapmak zorundaydık. Nasıl yapacağız? İşçi komisyonu, belediye başkanıyla, bölge milletvekilleriyle görüştü. Baskı oluşturmaya çalıştık. Kendi aramızda hammaddeyi nasıl bulacağımızı tartıştık. Biz üretmediğimiz için kimse bize kredi vermiyordu. Üretelim ve paramızı ödeyelim. Yoksa fabrika kapanacak. İşçiler işsiz kalacak. İlk olarak gönüllü olarak para topladık. Uluslararası işçilerin yardımını aldık. Sonra biraz kredi alabildik. İlk ürettiklerimizi sattığımızda, yine ücretlerin tamamını veremedik. Belli bir oranda verdik, sonra yavaş yavaş normale geldik. Ürettikçe normal bir duruma geldik. Tabii ki çok güç oldu. Çünkü bir sürü yere ödeme yapmak zorundaydık. Ayrıca biz kredili aldığımız için, ilk hammaddeyi de pahalı almıştık. Eğer elinde bir milyon realin olursa tabii ki daha ucuz hammadde alabilirsin. Finans komitesi her

gün, kasada kaç lira varsa ona göre o günkü ödemeleri paylaşıyordu. Aynı dönemi INTERFİBRA da aynı şekilde yaşıyordu. *İşgalden sonra nasıl hammadde satın alabildiniz ilk olarak?* Yüzünden o günlerin sıkıntısını anlatan bir ifade geldi geçti. Birçok yatırımcı ile bire bir görüşerek aldık. Çok zordu, ama kişisel ilişkilerin de harekete geçirildiği birçok ilişki kullanarak alabildik. Birçok kişisel krediyi kullandık. Yaşamımızın sürdürülmesi için en büyük adımlardan biriydi. Şu anda iki yıl altı ay oldu ve hiçbir senedimiz daha protesto olmadı. Yani hiçbir ödememizi geciktirmedik. Ne bir protesto, ne bir erteleme, hepsini saatinde ödedik. Eğer bir kere protesto olsaydı, bütün hizmetler hemen kesilirdi. Bu çok önemli. *İşçi kontrolünden sonra başka türlü bir üretim, başka türlü bir organizasyon mu oldu?* Esas olarak üretim organizasyonu aynı kaldı. Normal klasik durumda kaldı. Yani bir müdürün olduğu, yukarıdan aşağıya hiyerarşinin olduğu bir biçim esas olarak kaldı. Yalnız müdür yerine, on iki kişiden oluşan bir işçi komisyonu geldi ve üretim süreci değişmedi. Düşünce biçimi aslında değişmedi. *Peki, iş kazası oranında bir değişiklik oldu mu? İşgalden önce ve sonra?* Hayır! Biz hiç risk almıyoruz üretimde. Bütün fonksiyonlar fabrikada normal olarak işliyor. Burada soruyu, başıboşluk nedeniyle arttı mı şeklinde yanlış yorumladı. Fabrikada üretim patronsuz olarak devam ediyordu. Büyük kalıpların içine dökülen elyaflar söküldüğünde, tonlarca büyüklükte depolar ortaya çıkıyordu. Bunları özel siparişler üzerine üretiyorlardı. Zaten fabrika uzun zamandır bir sipariş sistemi üzerinden üretiyordu. İşçiler ağızlarında maskelerle çalışsalar bile, yine de bu üretimin kendisinden kaynaklı sağlıksız bir durum vardı. Ayrıca emek yoğun bir işti. Bir depo bile sızdırmazlığının sağlanması için üst üste defalarca çeşitli maddelerle kaplanıyordu ve bütün bu işlemler elle gerçekleşiyordu. Petrol taşıma boruları da esas olarak el yapıymıydı ve bu nedenle de kalitesiyle, daha fazla güvenilir olmasıyla övünülüyordu. Venezüella konsolosunun bu fabrikaya da yaptığı ziyaretten sonra, bu konu daha da ön plana çıktı. Böylece Venezüella'dan petrol kökenli hammadde alınarak, yine onlara kullanmak üzere petrol borusu satılabilmesi için anlaşma üzerine konuşuluyordu. Kitabın ilerleyen bö-

l mlerinde de göreceğiniz gibi, bütün Latin Amerika'da Vene-
z ella ve Chavez çok önemli bir konumdadır. CIPLA'da Vene-
z ella ile bu iliŐkiyi sürdüren Serge'ye bunu da sormuştum.
Bana biraz Chavez, chava –(anahtar) gibi geliyor? Özellikle Latin
Amerika için ne dersiniz? Chavez işçiler için önemli. Çünkü Chavez
hükümeti, Kuzey Amerikan emperyalizmine karşı halkı savunuyor.
işçileri savunuyor. Eğer halk hareketleri hükümete daha fazla baskı
yapabilirlerse, daha çok Şey kazanırlar. Chavez de kazanır. Ve bunu
bildiği için toprak iŐ alcileriyle, fabrika iŐ alcileriyle her geçen gün
iliŐ ilerini güçlendiriyor. Aynı zamanda, mesela biz Venezüella ile
dayanıŐmadan söz ediyoruz. Bu süre içinde Venezüella hükümet
yetkilileriyle birçok kez temasta bulunduk. Birbirimizle karşılıklı
yardımlaŐtık. Kesinlikle Chavez'in Kuzey Amerika emperyalizmine
karşı mücadelesini destekliyoruz. Venezüella'dan fabrikaya geldiler.
Karşılıklı neler yapabileceğimizi konuştuk. Aynı zamanda Boliv-
ya'dan madenciler de geldi. Burada konuştuk ve mesela onların ko-
operatifleri ile ilgili olumsuz deneyimlerini de dinledik. Çok kötü
kooperatif örnekleri vardı. Orada da hükümet madenleri kapattı ve
yerine kooperatifler oluştu. –Bolivya'daki madenci kooperatifle-
rinin durumunu bu kitabın ikinci cildinde ayrıntılı olarak g -
receğiz zaten. Burada Serge'nin Bolivya için çok haklı olduğu-
nu belirtmeliyim.– Interfibra'nın ortasındaki petrol boruları
aynı zamanda yeni bir iliŐ inin aracı durumundaydı. Uzun ka-
lıbından çıkan boruların üstü, bir kol ya da bacak sanki sargı
beziyle sarılıyornuŐ asına yine bir fiber örtü ile kaplanıyordu.
Bütün bu iŐ emler yine el emeği ile oluyordu. Bu fabrika Şu an-
da Patronsuz. Uzun zaman bu Şekilde sürmesi mümkün mü sizce? Bu
Çok karmaşık, komplike bir durum. Yaklaşık yetmiş kişi... Uzun s -
re patronsuz olarak üretime devam edebilir mi? Patron bir baŐtır.
Şimdi altınıŐ-yetmiş tane baş var. Bu birçok d Ő uncedir, fikirdir,
baŐtır, ama bütün olarak komün olarak karmaşıktır, zordur. Şunu
söylemeliyim. Bir grup olarak bir araya gelme ihtiya ı vardır. Kon-
sey oluşturmak gerekir. –Burada komisyon ve konsey arasında
ayrımı anlatan Serge'nin anlatımlarını hatırlıyorum yeniden.–
Yani düşünce ve ideal birlikteliği oluşturmak gerekir ki diğer insan-
lar etkileyecek bir düşünce oluŐması için ya da baskın bir düşünce.

fabrika işi

Yani şöyle düşün; konsey bir patron gibi, tek bir baş gibi hareket edebilmelidir. Bu tabii ki patronlu dönemden, kapitalizmden daha iyidir. Karmaşıktır ama iyidir. Kapitalizme karşı daha işlevseldir, ama karmaşıktır. Geçmişte Minas'ta, güneyde benzer deneyimler yaşadılar. Buradan biraz değişti. Orada kondisyon biraz daha farklıydı. Bir kooperatif vardı ve birçok işsiz insana bir model durumundaydı. Brezilya'da endüstrinin özelleştirilmesiyle ortaya çıkmıştı. Birçok nedeni vardı. Patronsuzlar için önemli bir deneyimdi. Birçok insanın bir araya gelerek hareket etmesi gerekiyor, ki bu her zaman çok komplike bir durum ortaya çıkarıyor. Bütün insanların dayanışma içinde üretmesi gerekiyor. Basit değil. Evet, daha iyi, ama hiç kolay değil. *Fabrika iflas etmiş bir fabrika değil mi? Şimdi tabii ki birçok finans problemi var. Fabrikanın işçi kontrolünde devam edebilmesi mümkün mü?* Evet, mümkün, tabii ki finans problemleri var, ama fabrikanın yaşaması sadece ekonomik bir durum değil, daha fazla olarak bir sosyal durum. Bu nedenle sessiz kalmaları mümkün değil. Konseyin finans dünyasını, kapitalist marketin finans dünyasını öğrenmesi gerekir. Fabrika zaten iflas etmişti. Şimdi iflas halinde devam ediyor, ama her şeye rağmen ediyor, hâlâ yaşıyor. Ve eğer sermaye yetersizse gelecek için rekabet şansı azalıyor Brezilya için üretmek gerekiyor. Yani üç-dört tane marka ürün yaratmak gerekiyor. *Türkiye'de son krizde birçok fabrika iflas etti. Özelleştirme aldı başını gidiyor. Siz Türkiyeli işçilere bir şey söylemek ister misiniz?* Türkiyeli işçilerin durumu nasıl şu anda? Bir grup ya da sendika var mı? Başını çeken, liderlik yapan? Hükümet özelleştirme yapınca, bundan sadece bir sektör ya da alan değil, bütün işçiler etkileniyor. *Yani sizin yakından bildiğiniz IMF programları uygulanıyor. Aaahh anladım. IMF programları. Sosyal olarak tam anlamda bir yıkım yaşıyorsunuz yani. Peki, nasıl kondisyon*

Türkiye? *Aşağı yuları Brezilya ile aynı düzeyde endüstrileşmiş bir ülkedir. Mesela geçen aylarda bir kağıt fabrikası SEKA kapandı ve işçiler işgal etmesine rağmen iki ay direnebildiler. Çok karmaşık bir durum anladığım kadarıyla, Brezilya gibi. Biz işçiler işaret veriyoruz ve Brezilya hükümeti kesinlikle bu konjonktürde kamulaştırmaya yanaşmıyor. Aslında CIPLA, INTERFIBRA, FLASKO Brezilya'nın önemli fabrikalarıdır ve buna hükümet kulak tıkıyor. Çünkü hükümet şu anda kamulaştırmayla değil, satışla ilgileniyor. Yani kalan şeyleri satıyor. Mesela telefonu sattı. Hükümetin bu kültürü, bu yolu, özelleştirme yoludur. Bu bizim için sefalet demektir. Bu bizim, yani yüzde seksenin, yüzde doksanın haklarını almaktır. Buna karşı mücadele etmek gerekir. Mücadele etmek neye karşı? Savaşmak ne için? Burası Brezilya, kamulaştırma demek, bizim malımız demek. Bütün işçilerin kamulaştırdığı fabrikalarda çalışması her zaman daha iyidir. Bu bütün üretimin halk için yapılması demektir. Komün için yapılması demektir. Türkiyeli işçiler, köylüler, iflas eden fabrikalar, özelleştirilen fabrikalar... bütün kapitalist pazara karşı kamulaştırma mücadelesine başlayın! Biz niye kamulaştırma istiyoruz? Eğer hükümet kendini sosyal bir organ olarak görüyorsa, bütün fabrikaların üstünde bir koordinatör gibi üretimi örgütleyebilir. Böyle bir programa ihtiyaç vardır. Biz Lula'nın sosyal, ekonomik bir bütün olarak bir politika uygulamasını talep ediyoruz. Bu nedenle Türkiyeli işçilere de kamulaştırma için mücadele etmelerini öneriyorum. Yani şunu anlayın, çok basit, başka çıkış yok aslında burada. Sendikal mücadelenin deneyimlerini de içeren bir mücadele sürdürmeli. *Peki, sendika var mı burada ve işlevi ne?* Benim neslim özellikle diktatörlük döneminde büyüdü. Yirmi iki yıl kadar süren bir diktatörlük. Hiçbir hakkın olmadığı, sendikanın bile olmadığı uzun yıllar yaşadık. Brezilya sendikal hareketi aslında çok yenidir. 1983 yılında diktatörlük bittikten sonra başlamıştır, yirmi üç yıllık bir geçmişidir. Sendikal hareket açısından da en gelişmiş eyalet de Sao Paulo'dur. İşte bu sendikal hareket PT'nin de kurucusudur. Lula kuruculardandır. Serge de PT'nin kurucularındandır. Yirmi üç yıl önceden bahsediyorum. İşçi mücadelesinin temelidir o yıllar. Bu nedenle sendikal mücadele zor ama birçok mücadeleyi kapsayan bir niteliktedir. Brezilya politikası birçok iflas eden fabrika ortaya çıkardı.*

Ekonomik anlamda Brezilya hiçbir şey üretemeyen bir ülke halini almıştır. İşsizlik çok büyük boyutlardadır. Özellikle güneyde sendikal mücadele gelişkindir ve işçiler kendi haklarına sahip çıkarlar. Benim söylemek istediğim, eğer sizi bu ülke, bu topluluk ilgilendiriyorsa mücadele etmelisiniz. Sosyal olarak yeni bir durum yaratmalısınız. Şimdi sendikalarla politik alternatifler yaratmalısınız. Yürümek zorundasınız. *Bir başka ironi: iyi bir sendikacı, mücadelecisi Lula şu anda başkan, ama yardımcı olmuyor değil mi?* Evet, sendikacı lider, direnişçi, ama şimdi... Ayrıca partinin adı 'İşçi Partisi'. Ama başkan olduktan sonra başka bir yol izliyor. İşçiler için çalışacağına, kapitalist markete hizmet ediyor. Eh normal! Finans markete bu kadar yakın olunca öyle oluyor demek ki. Alaycı bir şekilde gülüyordu. İşçiler büyük su depolarının içinde ellerinde ıspatullarla çıkıntılar kazıyordu. Büyük bir yatağın üzerinde yavaş yavaş dönerken, ikiye kişi ellerindeki küçük rulolarla üstlerini asitliyordular. Sanayi tipi bir üretimden çok, el sanatı gibiydi.

Sendikal mücadele, Brezilya işgal fabrikalarının ilk çıkış noktasıdır. Önce hak talepleri için yapılan grevler ve ondan doğan işgaller, birbiriyle ilişkili ama bağımsız bir süreç izlemiştir. CUT-Centro Urbania Trahabadores- merkezi işçi konfederasyonu ile güçlü bağları sürmektedir. Aynı zamanda CIPLA işçileri bu sendikanın üyesidir. Ancak FLASKO'da baştan itibaren sendika ilişkisi zayıftır. Şu anda da örgütlü bir sendika yoktur. Joaguim buna değiniyordu. *Siz işgal ettiğinizde sendikanın tavrı ne oldu?* Burada sendikanın hiç etkisi olmadı diyebilirim. Zaten çok küçüktü. CIPLA'da oldu. CIPLA'da sendika, direkt olarak işgali destekledi. İşçiler onlarla beraber hareket etti. Zaten fabrika kapanınca, orada sendika da yok olacaktı. Burada şu anda sendika yok sayılır. Direkt fonksiyonu yok. Var, ancak işlevi pek yok. Hâlbuki işçilerin gücüdür sendika ve her yerde, her alanda mutlaka olmalıdır. Interfibra da, CIPLA ile birlikte yoğun sendikal mücadelenin sürdüğü bir fabrikaydı. Bu kitap sırasında göreceksiniz ki, işçi denetiminde sendikal durum her ülkede başka bir boyutta da olsa, her zaman çok önemli bir yeri vardır ya da en azından konumu itibarıyla işgal fabrikasını sınıflandırır. Uru-

guay'da baştan beri yönetimde yer alır ve kooperatiflerin kapitalistleşmesine karşı bir denge unsuru rolü oynar. Arjantin'de klasik sendikalar tarihsel olarak Peronizmin bir aparatı olarak kullanıldığından ve krizdeki konumundan dolayı uzak durulur. Bolivya'da kooperatiflerle ilişkide daha devrimci, radikal bir tutum alanlar sendikalardır. Venezüella'da işgal fabrikalarının Chavez hükümeti ile arası iyi olmasına rağmen, işgal fabrikalarında üretim yaparlarken sendikal örgütlenmeler yoktur. Galler'de Tower madeninde maden işçilerin olmasına rağmen, sendika varlığını sürdürerek işçilerin haklarını müdafaa eder.

Konsey toplantısında bir Profiplast işçisi konuşuyordu. Yine Joinville'de bir fabrikaydı. CIPLA ve INTERFIBRA direnirken, onlar aynı durumda olmalarına rağmen katılmadılar. Çünkü daha çok işgal fabrikasının sürdürülebilir olduğuna inanmıyorlardı. Bu endişe, Joaguim'ın anlattığına göre FLASKO'da da geçerliydi. *Peki, sizin ailenizin tavrı neydi? Sizi desteklediler mi? Korktular mı? Ailelerimizin yaklaşık yüzde altmışı destekledi, diğerleri ürktüler. Uluslararası tekellere karşı üretimi nasıl sürdürecektik? Zordu tabii. Yüzde altmışı destekledi. Peki, arkadaşlarınız söylediler mi siz başaramayacaksınız, imkânsız olan diye? Şimdi fikirlerini değiştirdiler mi? İşgalden önce bütün arkadaşlar, siz delisiniz dediler. En fazla üç ay sonra çökersiniz dediler. Fabrika kapanır dediler. Şimdi üç yıl oldu. Biz hâlâ üretimimizi sürdürüyoruz. Sözleşmeler yapıyoruz. Herkes parasını alıyor. Genel olarak hemen herkes şimdi katılıyor. Yüzde doksan oranında insan çok çok memnun. Zaten diğer türlü fabrika çoktan iflas etmişti. Kapanmıştı ve hepimiz de işsizdik. Ancak işgal fabrikaları üretimlerine devam edip, bütün işçilerin paralarını ödeyebildiği halde, PROFIBLAST ücretleri ve işçilerin hak ettiği tazminatları ödeyemiyor. Bu nedenle işçiler bu fabrikada da bu sürece başladılar. Ancak daha önceki örnekler nedeniyle, farklı bir biçimde süreç gelişti. Patron buraları kaçırmamak için korumalar tutup, baskı kurdu. Buna karşın işçiler mahkemeye başvurarak, tazminat alacaklarının karşılığında fabrikanın işçilere devrini talep ettiler.*

Mahkeme günü salonun önü CIPLA, INTERFIBRA, CUT'tan işçiler ve diğer sendikalarından temsilcilerle doluydu ve tabii ki PROFIBLAST. Ben kırk yıllık işçiyim. Şu anda mahkememiz var. Son on yıldır bizim paramızı doğru dürüst vermiyorlar ve şu anda fabrika kapanabilir. Tazminatlarımız da içerde kalacak. Biz işçiler olarak hakkımızı, fabrikayı almak istiyoruz. İçerde bunun için yapılan mahkemenin duruşması var ve bu nedenle baskı kurmak için buradayız. Duruşma üç aydır devam ediyor. *Şu anda işçi kontrolü mü var?* Aslında şu anda ortada bir durum var. Fabrikayı bir müdür yönetiyor. Patron giremiyor, ancak tam anlamıyla bizim kontrolümüz altında da değil. Biz iki aylık süreçte bunu çözmek istiyoruz. Mahkeme sadece iki dakika sürdü. İşgal fabrikaları avukatı Francisco Lessa bir açıklama yaptı. Şu anda ayrıntılı sonucu bekliyoruz, onlar toplantı halinde. İkinci kez uyutacaklar. Hâlbuki bu süreci uzatmaları için hiçbir neden yok. Birisi eline yazılı kararı verdi. Şöyle bir pozisyondayız arkadaşlar. İki aylık süreçte bizim beklediğimiz birinci aşamanın bitmesi, ama sonuç olarak, artık bir dahaki seferde karar vermek zorunda. Şimdi bunu dinlerken, bir dahaki hafta her şey tükenecek diye düşünmeyin. Çünkü şu anda bütün her şey tek elde toplanıyor. Gelecek sefer son karar verilecek. Birçok arkadaşın endişesine karşı diyebilirim ki, işler iyi yolda ilerliyor. Yani işçi kontrolü için bir imza mümkün ve yeterli şu anda. Yani bu hafta biraz daha sakin olun ve gelişmelere göre hareket edelim. Yani kesin bir şey söylenemez. Ancak, bizim getirdiğimiz kişilerle, bizim lehimize karar çıkmalı. Eğer olmazsa ona göre çeşitli yerleri ziyaret edebiliriz.

Desteklemek için gelen bölge milletvekili sözü aldı. Adliyenin bahçesinde, işçilerin ortasında, etrafı basınla çevrilmiş olarak bağırarak konuşuyordu. Eğer sonuç adaletli olarak gelişmezse, biz bu sefer Başkan ile görüşerek hakkımızı alırız. Bir başka partiden bir başka bölge parlamenterleri de vardı. Ben bir dahaki sefer kararın çıkacağına inanıyorum. Eğer tersi olursa, söz veriyorum ki birlikte hareket edeceğiz. Sonunda işçiler bir açıklama okudular. Biz PROFIBLAST işçileri burada ilan ediyoruz ki, bu şekilde bizi oyalamazlar. Biz, CIPLA ve INTERFIBRA işçileriyle beraber hareket et-

meve, gösteriler yapmaya devam edeceğiz. Bölge parlamenterlerinin de katılacağı bu eylemlerle haklılığımızı duyurucağız. Gelecek hafta yine burada buluşalım. Alkışlarla herkes dağıldı. Dolayısıyla fabrika şu andaki gibi yediemin olarak eski müdürün denetiminde üretimine devam ediyordu. Kapısında patronun korumalarıyla birlikte. Fabrikaya gittik. Kapıdaki korumaları atlattık, ama müdür çekim yapılmasına izin vermedi. Her şeyden korkan birisiydi. Süreci kimin kazanacağını bilmediğinden, kimseyi kızdırmadan her şeyi sürdürmeyi amaçlıyordu. Biz gizlice de olsa yine de çıktık. Bu da grubun plastik fabrikalarından biriydi. Daha çok banyo araçları imal ediyordu. Küvetler, klozet kapakları, havluluklar, ayna çerçeveleri, plastik mutfak dolapları gibi. Ayrıca kromajla da kaplanıyordu. PROFIBLAST için bir gün önce bütün işçilerle birlikte şehir meclisine de gidilmişti. İşçiler pankart açtı. Bir parlamenterin talebiyle temsilcileri kürsüden konuşma yaptı. Tam bir işçi gibiydi. Heyecanı herkesi sardı. Her cümleinin sonunda 'Anladın mı, anladın mı?' diyordu. Ağlamak üzereydi. Ben PROFIBLAST'ta kırk yıldır çalışıyorum. Kırk yıl. Anladın mı? Daha sonra, özellikle krizde hammadde fiyatlarına olan büyük zamlardan sonra, fabrika sürekli olarak bizim paralarımızı ödememeye başladı. Anladın mı? Fabrikanın mensup olduğu grup zaten battı. Anladın mı? Bize olan ödemelerini gerçekleştirilemedi. Şu anda da kapanma tehlikesiyle karşı karşıya. Anladın mı? Biz işçiler fabrika kapanırsa işsizler ordusuna katılmak istemiyoruz. Fabrika işçilerin, kapatılamaz. Anladın mı? Şu anda patron korumalar tuttu. Onlar sürekli olarak fabrikayı denetim altında tutmaya çalışıyor. Anladın mı? Ve fabrika, bizim alacaklarımızı, maaşlarımızı, ücretlerimizi vermemeye devam ediyor, anladın mı? Sözünü ıslıklar ve alkışlarla kesildi. Toplantı televizyondan da veriliyordu. Hemen herkes destekliyor gibiydi. Her yere para harcıyorsunuz. Buraya yatırım yapmadığınız gibi bir de açık fabrikaların kapanmasına göz yumuyorsunuz. Kenti öldüreceksiniz. İşte CIPLA önümüzde. Çoktan kapanacak olan yer hâlâ çalışıyor ve siz ona destek vermiyorsunuz. Alkışlarla yerine oturdu. Kimseye belli etmeden gözyaşlarını silmeye çalışıyordu.

Ofiste, FLASKO'nun bahçesinde maç yapmak için Joaguim ile birlikte diğer arkadaşları bekliyorduk. Birasına iddiaya girdik. Kaybedersek sevinecektim. Çünkü Türkiye'deki gibi hiçbir şeyin parasını vermiyorlardı. Fabrikanın içinde kalıyor, anlaştıkları lokantada yiyor, ofisten yazıları gönderiyorduk. İki yüz yetmiş üç kilometre yürüdükten, MST'nin Amazon kamplarından sonra kendimizi toparlıyorduk. *Ozelleştirme hakkında fikriniz nedir? Çok zor bir durum yarattı Brezilya için. Biz kamulaştırmayı savunuyoruz. Büyük sermaye için gerçekleştirildi ve hayatımızı her alanda daha da zora soktu. Uluslararası büyük sermaye, işçiler için ölüm demek. Sizin bir yandan kapitalist pazara karşı ayakta durmanız gerekiyor. Büyük kapitalistlerle rekabet etmelisiniz. Bir yandan aslında yasal değilsiniz. Tek bir fabrikanın bütün bunlara karşı tek başına mücadele edebilmesi mümkün mü? Fabrikanın kapitalist pazarda yer alabilmesi çok zor tabii ki. Özellikle uluslararası tekelere karşı mücadele etmek, onlara karşı ayakta kalabilmek çok zor...* Tek bir fabrikanın mücadelesi zor, ama gelecekte diğer fabrikalar da katılacak ve her geçen gün çok daha güçlü olacağız. *Türkiye'de de benzer problemler yaşıyoruz. Sizin onlara yönelik söylemek istediğiniz bir şey var mı? Patronlar ne yapıyorlar ki? Fabrikanın batmasının nedeni onlar. İşçiler fabrikaları işgal edin! Hemen! Çalışmayı sürdürürebilmek için, yaşamı sürdürürebilmek için! Fabrika kapandığı zaman işçiler sakince durumu değerlendirmeliler. Hangi koşullardayız ve fabrikada üretimi nasıl sürdürebiliriz? Bu şekilde üretimi örgütlemeliler. Bu şekilde zorlukların üstesinden nasıl geleceklerine çareler arayıp bulmalılar. Mesela sen başka sorular da sormalısın problemler hakkında. Peki, sürekli yönetimin aynı olması mümkün mü fabrikada? Bir süre sonra patrona dönüşmesi mümkün değil mi? Bu fabrikada bir daha patron olması mümkün değil. Çünkü yönetimde hepimiz varız. Belki çok uzak bir gelecekte süreç değişebilir, ama bence artık burada bir patron olması pek mümkün değil, çok zor. İşçiler patron olmadan çalışabilirler, ama patronlar işçiler olmadan yapamazlar.*

*Patronla
çalışmak mı daha
iyi sizce, patronsuz
çalışmak mı?*

Patronla çalışmak
daha iyi. Böylece yok
genel toplantı, yok
üretim toplantısı
filan yapmazdık. Bu
yüzden bir de cumartesi,
pazarlarımız gidiyor.

FLASKO işgal fabrikası işçisi- 2 yıldır çalışıyor.
Sadece işçi kontrolü döneminde. Atölyede oturmuş kahve içerken.

Parlemonter Luciano Zico ile söyleşı

Şu anda nasıl bir pozisyonda ülke sizce? İlk olarak federal hükümetin her şeyi özelleştirme kararı var. Bu nedenle federal hükümet, ortaya çıkan bu durumun büyük sorumluluğunu taşır. Mesela, hammadde fabrikaları ilk olarak diktatörlük zamanında özelleştirildi. Brasil Petrokimya satıldı ve başka eyalete taşındı. Objektif olarak özelleştirme zaten mantıklı değil. –Başka eyalete taşınınca bu plastik fabrikaları burada zarar etmeye başladı.– Modern ekonomi diyorlar, ama değil. Çünkü sosyal ve kültürel olarak büyük yıkıma neden oluyor. Büyük hata. Bu tarihten sonra Brezilya abandonede oldu. Fiziksel ve sosyal olarak... Bütün bağımsızlığımız için de büyük darbeydi. Bu nedenle, bu durumun ortaya çıkardığı her şeyden Brezilya Federal Hükümeti sorumludur. Bunu mutlaka tespit etmemiz gerekir öncelikle. Bu politikadan sorumlu olan muhafazakârlardır. Mesela PETROBRASS plastik hammaddesi üretemez olması, hiçbir şey üretmez olması böyle bir durum. Şimdi hükümetin temel fabrikaları kamulaştırması gerekiyor. Mesela elektrik enerjisi böyle bir durumda. Kamunun yürütmediği temel üretimlerden sonra, Brezilya'nın bu endüstriyel durumda yaşayabilmesi mümkün değil. İşte bu noktada sermaye ve işçinin durumu çok önemli. Kapitalizmin pozisyonu da önemli. Şu anda Brezilya'nın ekonomisini uluslararası tröstler kontrol ediyor. Bütün dünyayı kontrol altında tutuyorlar. Bütün işletmeleri, küçük bile uluslararası şirketler kontrol altına alıyor. Mesela Campinas çok küçük olmasına rağmen telekomünikasyonu İspanyollar, ABD, İtalyanlar kontrol ediyor. Petrol ve kimyasal sanayii aslında bir çokuluslu ortaklık olan Brezilya şirketi kontrol ediyor. Yani tamamen bir tek elde toplanma var, ki bunu da ilk ortaya çıkartan özelleştirmedir. Mesela telefonun uluslararası şirketlerin kontrolüne geçmesi de böyle bir durumdur. İşte şu anda Interfibra, CIPLA, Flasko işçilerin hakları için çok önemli bir projedir. Öncelikle işçilerin işsiz kalmasının sorumlusu devlettir. Ve devletin kamulaştırması ve kamulaştırılan yerlerin işçilerin kontrolünde olmasıyla, bu sorumluluk da yerine getirilmiş olur.

İşte şimdi ulusal bir kongrenin böyle bir şeyi başarabilme şansı vardır. Çünkü federal hükümeti ilgilendiren büyük bir sorun finansal komisyonun yardımıyla da çözümlenmiş olur. Sizin yaşadığınız bir deneyim var. İşçilerin kontrolünde çalışan bir fabrika deneyimi. Bundan yararlanmak gerekir. Bu aynı zamanda endüstriyel ticareti de, ekonomiyi de rahatlatır. Burada politik bir tercih durumu vardır. Deneyimlerden ders çıkarmalı. Mesela PETROBRASS deneyimi. Onun terk etmesiyle bölgenin girdiği güç durum, Joinville'de CIPLA'nın kapanmasıyla da ortaya çıkacaktır. Bu deneyimler çok önemli bence. Bunun için hükümet de çok önemli. Aslında böyle bir şey için devrimci bir hükümet gereklidir, ama bu hükümet, bizim şu anki hükümet demokratik bir değişim hükümetidir. Şimdi sadece ufak değişiklikler –reform– olabilir. İki ayrı süreç vardır. Devrimci süreç ve seçimsel süreç. Seçimsel süreçte parlamentonun durumu ve rolü öne çıkıyor. Gelecek seçimlerde belki. Şu anda ancak yüzde yirmisinin gerçek olarak bizim arkadaşımız olduğu söylenebilir parlamentoda, bu eyalette. Federal parlamentoda biraz daha fazla. Diğer çoğunluk muhafazakârlardır. Şu anda biz fabrikaların de facto durumunun değişebilmesi için beklemek zorundayız. Hükümet öncelikle bankerlerin isteklerini gerçekleştiriyor. Çünkü IMF'nin büyük finansal baskısı altında. Burjuvazinin isteklerini dikkate almak durumunda kalıyor. İşçi Partisi böyle bir durumdadır. Bu durumda, Flasko'nun mücadelesinin sağlıklı gelişimi, hükümeti de etkilemesi açısından çok önemlidir. *İflas eden fabrikaların kamulaştırılması ve işçi kontrolünde işletilmesi önerisi, uluslararası tekellerin denetiminden kurtulmak için de önemli bir öneri değil mi?* Bence kamulaştırma mücadelesi çok güç bir mücadele. İşgal etmekten de, üretmekten de daha zor bir durum aslında. PT'nin aslında ihtiyacı olan şey işçi sınıfıdır. Kapanmış fabrikalar değil. Minimum ödeme ve kamulaştırma ile işçilerin durumu onuruyla sürdürülebilir. Bu aslında mükemmel bir olasılıktır. Küçük bir satın almayla birçok problemi sosyal olarak halledersiniz. Bir gerçek vardır, bir de ütopya. Burada Che Guevara'nın dediği gibi, "Gerçekçi ol, imkansız istek!" sözü

aklıma geliyor ve bugün bu ütopyayı gerçekleştirme şansımız var. Bu şekildeki kamulaştırma bir ütopya'dır şu anda. Şimdi endüstriyel ticaret açısından da, Amerikan serbest pazarına karşı mücadelede de bu ütopyanın parçasıdır. Ben şimdi, evet kamulaştırılabilir burası diye bir şey söyleyemem. Mesela bugün bence PETROBRASS kamulaştırılması, en azından yüzde ellisinin Brezilya'da bırakılması şarttır. Aslında kapitalizm zaten gerçekdışıdır. *Brezilya çok önemli bir ülke Güney Amerika için, bir yanda ALCA var, yani bir diğer anlamda IMF, öte yanda ALBA alternatif Amerikan pazarı, PT ve işgal fabrikaları. Fikriniz ne? Bu noktadan sol bir zafere yönelmek mümkün mü?* Öncelikle söylemem gerekir ki, Lula hükümeti mümkün olabilen bir cephe hükümetidir. Herkes, Lula nasıl böyle şeyler yapıyor, diye soruyor. Çünkü bir de öte yandan ABD ve uluslararası ticaret kuralları var. Mesela bir yandan CIPLA işçilerinin işgali söz konusu, öte yanda ALCA'nın hayata geçirilmesi için bir sürü şey yapılıyor. İşte bu durumda, işgal fabrikaları ve diğer alternatif hareketler çok daha önemli bir pozisyon almış oluyor. Bence, Lula hükümeti sosyal bir durum için yine de çok önemlidir. Çünkü aynı zamanda diğer Latin Amerika ülkelerini de yakından ilgilendiren bir durum söz konusudur. Burada prensip olarak Brezilya'nın sorumluluğu olması çok normal. Ama eğer Lula'nın hükümetinin olmadığı bir durum olsaydı, mesela STAN LEHMAN olsaydı, 2006'daki muhtemel rakip, o zaman çok kötü bir durum ortaya çıkacaktı. Çünkü perspektif olarak, bugün için Lula hükümetinden daha solda bir hükümet alternatifi yoktur. Alternatifi sağdır. Eğer PT demoralize olursa, tartışılırsa belki olabilir. Öte yandan bir uluslararası cephe vardır. Çünkü Lula'nın alternatifi sadece sağdır. Yani her şeye rağmen önemlidir. Bu seçimsel PT'nin bugün içinde bulunduğu durumdur. PT daha sola sürüklenebilirse, bundan ülke de etkilenecektir. Diktatörlük zamanında mücadele eden sol, işçiler ve muhalif hareketler bu saiklerden hareketle zaten PT'de bir araya geldi. Çok dikkat etmek gerekir bu duruma. *Evet, şu anda mesela*

Bolivya'da eylemler var. Evet, evet, Ekvator'da da... Ekvator'da da, ama özellikle Bolivya çok ilginç. Madenciler ayakta. Burada Lula var... Soruyu kesti, araya girerek devam etti. Çok ilginç bir durumdayız. Bir de başka nokta, Venezüella'da da Chavez var. Arjantin, Uruguay, Bolivya biraz daha değişik durumda, Ekvator. Yarın ulusal kongrede de söz edeceğim. Mesela Brezilya petrolü direkt satılır da, neden ülkede işlenmez? Dışarı satılır. Sonra dışardan işlenmiş olarak geri alınır. İşte bu noktada Bolivya deneyimi sosyal hareketlerin önemi ni yine ön plana çıkarıyor. İşte burada siyasal hareketlerin otonomisi, bağımsızlığı çok önemli. Mesela trenler satıldı. Bundan önce petrol tekellerine petrol işletmeleri satıldı 2002'de. Bu nedenle artık trenler işlemiyor. Daha önce kabotaj hakkı vardı. Sadece ulaşım Brezilyalıları ait. Başkasına verilemiyordu. Sonra ABD'lilere satıldı. Şimdi Brezilya bu hakka hiç sahip değil. İşte bu noktada meyvenin dağıtımını da elimizden kaçırmış olduk, onun işlenebilmesini de. Bu, neoliberalizmin domino taşı etkisine çok güzel bir örnekti. Birini yıkmaya başlarsınız hepsi sırayla yıkılır.

CİPLA'daki konsey toplantısında Pedro konuşuyordu. Uluslararası konjonktürden söz ediyordu ki, işçiler kendi durumlarının doğrudan bu duruma bağlı olduğunu tartışmıyorlardı bile. Genel işçi durumu açısından çok hareketli günler yaşıyoruz. Bolivya, Venezüella filan. Özelleştirmenin doğurduğu sonuçlar ve petrolün durumu. Özellikle ABD'nin Irak'ı işgalinden sonra... Halk hareketi sorumluluğu bütün her alandadır. Görüyoruz ki Türkiye'nin durumu da bizimle aynı. Görüyoruz ki bir sürü ülkede aynı. Yani yalnız Joinville ya da Sumere benzerliği değil. Aynı zamanda bütün dünyada ezilenlerin durumu hiç farklı değil... Sonra özelleştirmeden ve sonuçlarından söz ediyordu. Sadece konuştuğu dil farklıydı. Türkiye'nin bugün yaşadıkları bazen tarih olarak anlatılıyor, bazen aynı döneme denk geliyordu. Serge de özelleştirmeyi, 'Kamunun, halkın sosyal varlığının özelleştirilmesidir,' diye tanımlıyordu. 'Tabii ki bir yer özelleştirilirse, oranın tek amacı kâr etmektir. Dolayısıyla, onu sosyal boyutu hiç ilgilendir-

mez,' diye tanımlıyordu. Bu koşullarda, yani kapitalist bir pazar, neoliberalizmin sınır tanımaksızın her şeyi egemenliği altına aldığı bir kısaç içerisinde ne yapacaklardı? *Siz şu anda Lula hükümetinden iki milyon real talep ediyorsunuz? Neden? Santa Cat-harina'da federal bir banka var ve objektif olarak bizim gibi yerlere kredi açmak temel görevi. Biz de, federal hükümet ile kamulaştırma konusunda tartışıyoruz ve bu konuda federal hükümete baskı yapmak için federal bankadan iki milyon real talep ediyoruz. Eğer bu olursa, bir şekilde istediğimizin de, fiili olarak bir kısmının gerçekleşmesi mümkün. Çünkü şu anda üretimimizin tümü hammaddeye ve ücretlere gidiyor. Ama bu durumdan hükümet sorumlu ve bu durumu karşılamak zorunda. Eğer federal banka iki milyon real verirse, bu kamulaştırmanın da ilk adımı olacak. Sizin bu talebinize karşı Lula hükümeti ne diyor? Lula hükümeti kamulaştırma için ne evet, ne de hayır diyor, ama onların sorumluluğu bu. Başka çıkışı yok. Biz harekete geçeceğiz. Daha fazla işçinin katılımıyla harekete geçeceğiz. Başka çareleri yok. Onlar ne düşünüyorlar bilmiyorum. Sadece seçimde değil biz işçiler her zaman çokuz. Milyonlarcayız. Ne yapacakları onların sorunu. Eğer işçi sınıfı harekete geçerse hiçbir patron ortada kalmaz. İşçiler olmazsa kapitalist market falan olmaz. Eğer biz, bütün fabrika işgalcileri olmasaydık daha fazla işsiz olacaktı. Bu aynı zamanda çok önemli sosyal bir durumdur. İnsanların yaşamlarını sürdürebilmesi için uyuşturucu satmasını da engelleyen, yaşamlarını sürdürmesine yarayan bir durumdur. Bu onların problemi. Ya kapitalistlerin, emperyalistlerin yanında yer alacak, onlara rampa olacak, ya da topraksızların, fabrika işgalcilerinin yanında yer alacak, fabrikaları kamulaştıracak. Onun seçimi. *Lula özelleştirme için çok fazla para harcadı değil mi?* Onun uyum sağlamak için yaptığı özelleştirmeler, her geçen gün daha da yoksullaştırıyor. Sadece uluslararası bankalara akan para kesildiği anda bütün Brezilya doyar. Tarım için, eğitim için, bizim için bütün sorunlar çözülür. Bizim ülkemiz çok zengindir. Geçtiğimiz günlerde milyarlarca dolar ödedik. Bu parayla Brezilya esenliğe kavuşur ve daha da artar. Bunu ne zamana kadar sürdürebilecek? Bu politikanın sürdürülebilmesi mümkün değil. *Daha önce dediniz ki, federal banka eğer iki milyon ödemezse caddelere barikat kuracağız. Bunu yapacak mısınız?* Bizim dört*

yüz-beş yüz işçimiz parayı almak için bankaya gidecek. Çünkü bankanın sosyal bir işlevi var ve eğer bu para alınamazsa insanlar işsiz kalacaklar. Bu, kapitalistlere daha fazla kredi açmaya benzemiyor. Federal mahkemeler, parlamenterler, belki de fabrikanın kapatılması, hepsi çeşitli eylemlerdir. Belediyenin işgali, sokaklarda barikatlar, diğer fabrikalardaki işçilerle birlikte tartışarak Joinville'de bir genel grev bile örgütleyebiliriz. Ne gerekiyorsa. Çünkü binlerce işsiz zaten ulusal bankaların önünde. Her şeyi yapacağız. *Peki, fabrika bu durumda var olmaya devam edebilir mi? Yani kamulaştırma olmasa da işgal fabrikası, yani CIPLA yaşayabilir mi?* Tabii ki devam etmesini dileriz. Geçmişte işçi kontrolünde fabrikanın varlığını sürdürebileceğine kimse inanmıyordu. De facto olarak yıllarca devam edebileceğine kimse inanmıyordu. Herkes birkaç gün, birkaç hafta sürer diye düşünüyordu. Maksimum iki-üç ay diye düşünüyorlardı. Devrimciler de böyle düşünüyordu. Burada durum çok karmaşıktır. Yani bütün dünyada emperyalizmin pozisyonunun da içinde olduğu bir durum söz konusudur. Yoksulların, işçilerin direnişi çok büyüktür. Kapitalistlerin değil işçilerin konseyi, kamulaştırma talebi vardır. Özellikle Latin Amerika'da devrimci bir durum var. Bütün Latin Amerika'da. Mesela Meksika'da bir milyon kişi Fox hükümetine karşı yürüdü. Bence yavaş yavaş devrimci bir duruma gidiyor. Venezüella bence emperyalizme karşı bir devrim yaşıyor ve proletarya devrimine dönüşebilir bir durum var. Bir yandan işçiler fabrikaları işgal edip kamulaştırma talep ediyorlar, öte yandan köylüler için toprak reformu söz konusu. Ekvator'da halkın baskısıyla başkan Kuzey Amerika'ya kaçtı. Peru'da, Toledo'ya karşı merkez işçi hareketi yürümeye başladı. Toledo yüzde ellinin desteği, işçi sendikalarının desteği ile gelmişti. Şimdi güç durumda. Bolivya'da devrimci işçiler eylemleriyle petrol ve gazın kamulaştırılmasını talep ediyor. Pratik olarak hükümeti yıktılar. İşçiler, COB (merkezi işçi sendikası), işçi meclislerini, işçi hükümetini tartışıyor. Arjantin'de Kishner hükümeti IMF paralarını ödemiyor. Uruguay'da solun kazandığı seçimlerden sonra ülkenin yüzde otuzu festivale katıldı. Devrim gibi. Yani Fransa'da yirmi milyon insanın festivale katılması gibi. Türkiye'nin nüfusu kaçtı? *Yetmiş milyon.* Mesela Türkiye'de de yirmi milyon insanın başkanı kutladığı bir festival düşün. Yirmi milyon. Me-

sela Brezilya'da yetmiş milyon kişinin katılması gibi, devrim gibi. Bütün Latin Amerika'da işçiler, köylüler, hareketler pozisyonlarını aldılar. Yani onlar olmasa üç yıllık işgal fabrikası mümkün olabilir mi? Hayır. Yani emperyalizm gücünü yerel hükümetlerde bulduğu anda, askeri polis iki günde burayı geri alabilir. Nasıl direnilebilir? Emperyalizm askeri şiddet uygularsa, karşısında birçok kişi bulacağından yapamıyor. Mesela Irak, ABD tarafından işgal edildi, ama direniyor. Filistin'de İsrail her türlü yöntemi uyguluyor yok etmek için, ama hâlâ halk direniyor. Yani bizim burada var olmamızın bir yönü tabii ki mücadelemiz, ama öte yanı bir bütün olarak dünyanın pozisyonudur. *Burada neoliberal bir proje olarak ALCA var, bir de ona alternatif olarak ALBA var. Sizce başarılı olabilecek mi?* ALCA, ABD hükümetinin serbest pazar projesidir ve pratik olarak uluslararası pazara, Kuzey Amerika pazarına entegre etme projesidir. Ulusal koruma duvarlarının bütün olarak kalkması demektir. Bu bir kolonizasyon değildir. Emperyalist kolonizm gemiler getirir, limanlar inşa eder, tabii ki bunu yapmasının nedenleri vardır, ama neoliberalizm ondan beterdır. Yeni kolonizm bunların hiçbirini yapmaz, senin yaptıklarını da elinden alır. ALBA, Başkan Chavez'in, Venezüella'nın projesidir. Ekonomik olarak Latin Amerika'nın entegrasyonu amacını taşır. Özellikle bu fikre çok sıcak bakıyorum, pozitif olduğunu düşünüyorum, ama öncelikle nasıl kapalı ekonominin içine girebilecek? Yani Brezilya ekonomisi, Latin Amerika ekonomisi ABD'den ayrı düşünülemez. Bir süre sonra ABD'ye, NAFTA'ya, AB'ye karşı bir Latin Amerika ekonomik bloğu oluşturulabilmesi çok güç tabii ki. Bu zor, ama olsa da bizim için bir şey değişmez. Yani Latin Amerikalı kapitalistlerin hâkim olması bizim için bir anlam ifade etmez. Biz, yoksulların birlikte hareket etmesinden söz ediyoruz. Bence pek gerçekçi bir proje olarak da görülüyor. Çünkü Latin Amerika burjuvazisi, her zaman ABD ve AB emperyalizmine doğrudan bağımlıdır ve ona karşı cephe alamaz. Latin Amerika'daki bütün burjuvazi sadece emperyalistlere hizmet eder. Gerçekçi değildir. Chavez'in projesine kim katılacaktır? Lula, Kishner ya da Fox mu? Hiçbiri ABD'nin direktiflerinden çıkamaz. Bu bir ütopyadan öteye gidemez. Ancak bu, yoksulların entegresi şeklinde olacaktır. Benim fikrim, bütün yoksulların emperyalizme karşı bir cephesi mümkün olabilir

ki bunun için uluslararası onaylar beklemek zorunda değildir işçiler, köylüler, sendikalar... Bir araya gelebilirler. Tabii ki ABD işçileri de. Bana doğrusu ALBA pek gerçekçi gelmiyor. *Fakat bence kültür değişimi, dayanışma, mesela Küba'nın on bir bin doktorunun Venezüella'da çalışması gibi...* Tabii ki yoksulların dayanışması kesinlikle çok önemli. Bunun için bir ekonomik blok oluşturmak gerekmez ki! Çünkü ALBA ekonomik bloktur. Şimdi bir federasyon, bir Latin Amerika sendikası tabii ki harika olur. Neden Küba ve Venezüella dayanışıyor da, Brezilya ABD ile ticaret yapıyor ki! Ben yoksulların dayanışmasını, işçilerin dayanışmasını önemsiyorum, ama ekonomik blok ileri sürmek hem biraz gringolar gibi, hem de realist değil gibi geliyor bana. *Türkiyeli işçilere söyleyecek bir şeyiniz var mı? Açıklamak istediğiniz bir şey var mı? Memnuniyetle.* Çok ayrıntılı olarak Türkiyeli işçileri bilmiyorum, ama eminim ki benzer sorunlara sahibiz. Şöyle ya da böyle, bütün Türkiyeli işçiler de artık karşı çıkmayı mutlaka düşünüyorlardır. O nedenle birbirimizden öğreneceğimiz çok şey var bence. İşçiler kapitalizme ve burjuvaziye karşı bağımsız bir şekilde örgütlenmelidirler. Militarizme karşı mutlaka örgütlenmelidirler. Eğitimi, insan haklarını savunmalıdır. Direnişi savunmalıdır. Emperyalizmin Latin Amerika'da yaptıklarının benzeri Irak'ta söz konusu, doğuda, hatta Avrupa'da söz konusu. Onların özgürlük ve demokrasi adını verdikleri şey, hiçbir zaman gerçeği karşılamıyor. Özgürlük ve demokrasi, ancak işçi sınıfının örgütlenmesiyle mümkün olur. Brezilya da bir cunta dönemi yaşadı Türkiye gibi ve şimdi biliyorum ki Türkiye hükümeti büyük özelleştirmeler gerçekleştiriyor. Özelleştirmenin anlamı kesinlikle yok oluşturma. İşçiler buna karşı mutlaka örgütlenmelidirler. İflas eden fabrikalar, kapatılan fabrikalar, kötü duruma düşürülen fabrikalar, hepsi işçilerin yaşamını doğrudan ilgilendiriyor. Bunun etkisi bizim için öldürücüdür.

Direnin yoldaşlar! Fabrikaları işgal edin! Örgütlenip hükümete karşı sosyal haklarınızı savunun, onlara sosyal sorumluluklarını hatırlatın. Zaten bütün olanlardan, onlar, kapitalist burjuvazi sorumludur! Ancak biz bu şekilde kolektif bir gelecek inşa edebiliriz.

uruguay
patronsuzlar

işgal fabrikası - sendika

"Los angeles de los trabajadores" 2002 (işçilerin melekleri)
Ricardo, işçi ressam
www.laborart.com

Liliana Pertuy ile Uruguay'da işçi sendikaları konfederasyonunda konuşuyorduk. Bu konfederasyon Uruguay'ın tek konfederasyonudur. Yani bütün sendikaların toplandığı bir birliktir burası. Başkent Montevideo, küçük ve mütevazı bir ülke olan Uruguay'ın nüfusunun yarısının yaşadığı bir yerdir. Uruguay tüm tarihi boyunca, Latin Amerika'nın her zaman çekişme halindeki iki dev ülkesi Brezilya ve Arjantin arasında kalmıştır. Ancak benzer kolonyal tarih, dil ve kültür açısından Arjantin ile ortaklığı çok daha fazladır. Arjantin'de, neredeyse Uruguay'da çalışan nüfusa yakın Uruguaylı çalışır. Bu ortaklık, Arjantin ve Uruguaylı devrimciler arasında da yoğun bir etkileşime yol açmıştır. Askeri cuntalarda, kaçan devrimciler sadece dört saat süren bir tekne yolculuğu ile kendilerini öte ülkede bulabiliyorlardı Bu işbirliği sadece devrimciler arasında değil, aynı zamanda faşist cuntalar arasında da sürdü. Birçok Uruguaylı devrimci, Uruguay cuntasının talebiyle Arjantin'de tutuklandı, işkence gördü ve gözaltında kayboldu. Bu nedenle, özellikle Arjantin ile arasında birçok politik benzerlik de vardır. Hatta Uruguaylı bir devrimci, 'Arjantin'de ne yapılırsa, önce Uruguay'da denerler,' diyordu. Dünyaca ünlü yazar Eduardo Galiano'ya göre de Uruguay 'valium içmiş Ar-

jantin'dir.' İki dev ülke arasında sıkışmak ve sürekli bu biçimde gelişen politik tarih Uruguaylılarda hiçbir zaman kendileri için karar veremeyecekleri hissini yerleştirmiştir. Birçok görüşmede nihai olarak böyle bir düşüncenin etkisi kendini göstermektedir. –Bu duygunun daha da yoğununu Kıbrıslılar yaşar. Daha küçük ve daha karmaşık bir siyasal durum içerisinde, o kadar çok mağdur olmuşlar ve hiçbir etkilerinin olmayacağına inanmışlardır ki, kendileri dışında alınan kararları, değişiklikleri pek tartışmazlar bile, hemen kanıksarlar.–

Liliana Pertuy üniversitede öğretim üyesidir ve aynı zamanda sendikanın kooperatif örgütlenmesinin danışmanı durumundadır. Krizle birlikte ortaya çıkan işgal fabrikaları, işçi denetimi ve kooperatifleşme sürecinin en yakın tanıklarından ve aktörlerinden biridir. *Şu anda işgal fabrikalarının genel olarak durumu nedir Uruguay'da?* Şimdi, elimdeki dökümanda da görebileceğiniz gibi yaklaşık 1990, 1995'ten itibaren gelişen bir süreç bu. Uygulanan politikalar sonucu Uruguay'ın içine girdiği finansal kriz ülkeyi hiçbir şey üretemez duruma sokmuştur. Hiçbir şey burada üretilmez. Çünkü Uruguay'a finans merkezi olarak rol biçmişlerdir. –Küçük, yerleşik hukuksal yapısıyla Uruguay, Latin Amerika'nın İsviçre'si olarak yıllarca anıldı. Sermayenin her zaman rahat hareket edebildiği –altmışlı yıllardan yetmişlerin başına kadar olan gerilla mücadelesi dışında– kendisi için hiç tehdit hissetmediği bir ülkeydi ve Latin Amerika'da emperyalizmin bankası durumundaydı.– Bu nedenle hiçbir fabrikanın yaşamını sürdürmesi mümkün olmamıştır. Kapanan fabrikalar sonucu binlerce kişi işsiz kalmıştır. İlke olarak finans sektörü yalnızca hizmet sektörü ile beslenir ve gerçek üretimi dışlar. Bu nedenle, kapanan fabrikalarda sendikalar, işçi federasyonları işgallere başladılar. Çünkü bütün fabrikalar iflas halindeydi. Bütün teşebbüsler aynı durumdaydı. Çünkü bir sürü işçi hiçbir sözleşme olmadan çalışıyordu. Yüzde elliden fazlası. Aynı zamanda bir sürü şeye de tahammül ediyorlardı. İşçilerin ücretleri ödenmiyordu. Üreticilerin de ödenmiyordu. Hiçbiri yarın iş olacağından emin değildi. Her an yeni bir kapanma olabilirdi. Böylece işgaller başladı. İlk başta, işçiler birinci gün birleştiginde,

ikinci gün fabrika hemen kapanıyordu. Gülüyordu. Korkunç değil mi? Hoşçakal! Yani makineler, hiçbir şey kullanılamıyordu. Ama sonra işçiler de öğrenmeye başladı. Çünkü böyle bir durumda tazminatlar alınamıyor, sigorta ve benzeri sosyal haklar kayboluyordu. Dolayısıyla, işçiler fabrikayı işgal ederek oradan hiçbir şeyi kaçırmalarına müsaade etmiyorlar ve üretime devam edebiliyorlardı. Yoksa makineleri alınmış bir fabrika zaten hiçbir şey demektir. İşte bu şekilde işgal süreci başladı. Sendikalarla yürütülen uzun süreçlerdi bunlar, hem de çok uzun. Bir yıl, bir buçuk yıl. Yoldaşların, gecekonduların, sendikaların bir araya gelerek ortak hareket ettikleri bir zamandı. Çünkü özellikle makinelerin götürülmesine karşı direnmek gerekiyordu. Hemen hemen bütün işgaller benzer bir süreçte gelişerek yeni bir üretim biçimi doğurdular. Çünkü çok zordu. Ücretler nasıl alınacaktı? Üretim nasıl örgütlenecekti? Bir patron yoktu, dediği yapılsın. Bayağı bir değişiklik oldu kapanan fabrikalarda. Bunun için genel olarak kooperatifler örgütlenmeye başladı. Bunun çeşitli biçimleri vardı. Biz sendika olarak destek vermeye başladık. Yani işçilerin, fabrikaların, üretimin kendini sürdürmesi için bütün bir destek. Çünkü bu sadece basit bir işgal değildir, aynı zamanda bir üretim yapma sürecidir fabrikada. Bu bakış, işgal sürecinin çıkışıdır. Nasıl olacak? Nasıl sürdürülecek? Bazen işçiler açıklamalar yapıyorlardı, ama sonuç gerçekdışı oluyordu. Ne kadar krediye ihtiyaçları vardı ve bunu nasıl ödeyeceklerdi? Çünkü üretmek için tabii ki ilk sermayeye ihtiyaçları vardı. Çalışabilmek için. İlk başta tabii ki hiçbir yoktu. Bunun bir ekonomik yönü vardı. Çünkü eğer işçiler üretemezse nasıl maaşlarını alabilirler, nasıl yaşamlarını yürütebilirler. Bu çok çok zor. Ve diğer zorluk; kim sorumlu? İşçilerin maaşlarından sorumlu birileri de yoktu. Bu süreç çok zengin, ama çok komplike bir süreçtir. Ve aynı zamanda büyük zorluklar taşıyan bir mücadele isteyen bir süreçtir. İlk direnişten sonra, barikat kurup işçilerin denetimine geçtiğinde de, bazı işçilerin artık hiçbir zaman patron olmayacak düşüncesine karşı da mücadele etmek gerekir. Çünkü eğer fabrika kapanırsa, patron caddede bekliyor. Bunu anlatılabilmek bir sürü yerde çok zor. Bazı yerlerde bu yıllarca devam etti. İşçiler patronla çalışmaya, talimatla çalışmaya uzun yıllardır alışık. Mesela kırk yıldan fazla çalışmış işçiler için çok zor. Bu baya-

ğı karmaşık bir süreçtir. Tabii buna karşı işgal var, yoksa işsiz kalınacak. Kendini sokakta bulacaksın yani. Bu durumda biz dayanışma için teknik bilgiye sahip olanlardan, ekonomistlerden ya da mühendislerden, sosyologlardan bir grup oluşturarak, fabrikanın ayakta kalması için bir proje yaratmaya çalıştık. Nasıl bir işlevi olacağını ve işçilerin üretimini nasıl organize edebileceğimizi tartıştık. Çünkü üretimin nasıl gerçekleşeceğini bilmemiz gerekiyordu. Önceki dönemde nasıl ürettiklerini ve şimdi nasıl üreteceklerini, fabrikanın başka türlü nasıl örgütlenebileceğini tartıştık. Çünkü daha önceki formda, yani patronun formunda fabrika iflas etmişti. Hayır, hayır, işte bu nedenle bu form ile mümkün değildi. Bu nedenle yeni bir form yaratmalıydık işçiler için ve genel olarak biz bunu bilmiyorduk. Nasıl yapılacağını... Aslında işçiler nasıl üretileceğini teknik olarak mükemmel şekilde biliyorlardı. Ama şimdi girişimin bütünü-nü sürdürmeleri gerekiyordu. Şimdi yeniden bütünü öğrenmeleri gerekiyordu. Çünkü üretimin bir aşamasını mükemmel biliyorlardı, ama fabrika biçim olarak bölümlere ayrıldığından... Çünkü düşünce zaten budur, bilirsin. Bir bölümü çok çok iyi biliyorlardı. Bu ilginçti, yeni bir form sağlamak gerekiyordu. İşçiler için bir bütünü yeniden inşa eden bir öğrenme ve daha iyi bir biçimde. Yeni bir biçim inşa etmeleri gerekiyordu işgalde ve tabii ki daha iyi olanı...

Liliana'nın anlattığı bu sürecin ilk örneklerinden biri FUNSA idi. FUNSA Uruguay'ın ilk ve şu an tek otomobil lastiği fabrikasıydı. Aynı zamanda bulaşık eldiveni gibi başka lastik maddeleri de imal ediyordu. Aslında Montevideo'nun kenar mahallelerinden birindeydi. Fabrikanın ilk işçilerinin meydana getirdiği bu mahalle, gittikçe büyüyen kentin ortasında kalmıştı. Fabrika ile mahallenin ötesinde bu tür duygusal bağ da vardı. -İstanbul, İzmit, Bursa, Ankara, Adana gibi sanayi kentlerinde fabrika ismiyle anılan birçok semt vardır. Bu fabrikalarda çalışan işçilerin, özellikle 1960'larda meydana getirdikleri bu mahalleler aynı zamanda kentin kimliğini de yansıtır. Cerrahpaşa, Mahmutpaşa, Beyoğlu, Gedikpaşa gibi eski semtlerin etrafını Berec, Tekel, Eczacıbaşı, Roche almıştı. Şimdilerde ise, neoliberal şatolar, kulelerle kaplanan İstanbul'da plaza

ve iş merkezleri isimleri kenti tanımlıyor.– Geniş, ara bölmeleri cam ile ayrılmış, büyük ve eski bir ofisin arka taraflarındaki toplantı salonunda konuşuyorduk. Bir bölümü dışında diğer tarafları boştu, ama hâlâ facit'lerle birçok kişinin hesap yaptığı, 1960'lı yılları andıran bir havası vardı. İç içe geçmiş cam bölmeler, floresanlı aydınlatma ve birbirlerine açılan kapılar. Adrian ile konuşuyorduk. Sefiller filmindeki durumuydu Gerard Depardieu'ya benziyordu. Üstünde mavi bir işçi ceketi, omzuna kadar inen uzun kumral saçları vardı. 1934 yılında bu fabrika üretime başladı. 1998'e kadar ulusal bir kurum olarak devam edildi. Bu tarihte özelleştirmeye tabi oldu. ABD'li bir firma olan Titan'a satıldı. Daha sonra bu firma Kasım 2002'de ortadan kayboldu ve biz de fabrikayı işgal ettik. Bu tarihten sonra, işçilerin kontrolünde üretime yeniden başladık. Uzun bir mücadele süreciyle bugünkü duruma geldik. Şu anda altmış-yetmiş işçimiz var ve yaklaşık kırk fazla işçinin çalışabileceği bir kapasitemiz var. Aynı zamanda bir buçuk yıl fabrikanın önüne kamp kurduk. Bir yıldan fazla hiçbir ücret almadan çalıştık. Altmış beş kişi günde sekiz saat, haftada beş gün çalıştık. Makineleri hazır halde tuttuk. Üretime başlamak için hammadde sağlamaya çalıştık. Sonra yavaş yavaş çok küçük ücret alabilmeye başladık. Ofise diğer komite üyeleri de girdi. Dört kişi olduk. Hepsinin üstünde mavi işçi ceketleri vardı. Hepsi hemen hemen aynı uzunlukta konuşmak için özen gösteriyordu. Bazı sorularda, 'Ben böyle düşünüyorum, ama arkadaşlarıma da mutlaka sormalısınız,' diyorlardı. Roberta Carrera ilk günleri anlatıyordu. Biz iyi bir şekilde yürümeye başladık. Uruguay'da işlenmiş hammadde bulabilmek oldukça güçtür, özellikle kooperatifler için. Biz Uruguay için yeni bir şey yaratarak ve mümkün olan en iyi maaşları vererek yürümeye başladık. Bir işgal fabrikasında bunu yapabiliyoruz şu anda. İşgalé ilk başladığımızda hiç para alamıyorduk. İlk başta ilan ettik. Sonra hukuksal süreci başlattık. Hepsi adım adım ilerledi ve sonra birlikte kooperatifi oluşturduk. Normal bir topluluğuz şimdi. Yani şimdi biz işçiler kooperatifiz. Ama bu kooperatif için örgütlenmeye başladığımızda iki yüz yirmi beş kişiydik. İlk önce fabrikanın içine girerek işgal ettik. İkincisi, iki sendikal örgütlenmeye birlikte burada olduk. Biz bir sendi-

kal örgütlenmedeydik. Üstüne basarak. Eğer sendikal örgütlenme olmasaydı, kooperatifleri gerçekleştiremezdik. Ben, sendikalar olmasaydı bu projenin olabileceğine inanmıyorum. –Brezilya’da da başlangıç böyleydi.– Çünkü hem teknik anlamda sözleşmelerde, hem örgütlenme anlamında her zaman birlikte hareket ettik. Çünkü başta da bu proje sendikal bir projeydi ve kapıdan içeri girdiğimizden, ticaret yapabildiğimiz ana dek birçok sorunu tamamen sendika ile çözdük. Buna ticari olarak hareket edebilme, finans sorunu da dahil olmak üzere. Atölyelerde en az on metre uzunluğunda büyük makineler vardı. Bir yandan forkliftlerle taşınan çok büyük lastik ruloları vardı. Yerleştirilen ruloyu makineye tutturuyorlardı. Makine her bir lastik parçasını kesip biriktiriyordu. Üç işçi çalışıyordu. Daha çok makinenin işleyişini denetliyorlardı. Uzun lastik parçasının düzenli akışını sağlıyor, takıldığı zaman hareket halindeyken düzeltmeye çalışıyorlardı.

Uruguay’da sendikalar en baştan beri sürecin içindedir ve bu konumunu da hâlâ sürdürmektedir. Brezilya’da bazı fabrikalarda sendikal mücadeleden hareketle başlasa bile, sonra aralarında mutlak bir ayrılık oluştu. Dayanışma ilişkileri dışında doğrudan sendikanın işgal fabrikasında, işçi denetiminde söz hakkı yoktu. Uruguay’da sendika konfederasyonu bütün işgal fabrikalarının, kooperatifler federasyonunun asıl kurucusudur denilebilir. Liliana da işgal fabrikalarına genel bakışı içinde bunu belirtiyordu. *Kaç işgal fabrikası ve işçisi toplam olarak?* Uruguay’da az aslında, ama Uruguay küçük bir ülke zaten. Hepimiz sadece üç milyon kişiyiz. Bütün Uruguay Sao Paulo’nun bir gecekondu kadardır. Bu size bir fikir versin. Yine gülerek. Yüz yirmi altı kooperatif var ve bin-bin iki yüz kadar işçiye sahip. Bir büyük soğuk hava deposu var. Biz çok büyük bir dana üreticisiyizdir. Bu önemli bir alandır bizim için. Ayrıca tekstil fabrikası var. Çeşitli plastik fabrikaları, büyük bir lastik fabrikası, metal fabrikası, deri fabrikası, matbaa var. *Peki, bu işgal fabrikalarında aynı zamanda sendikalar da var mı?* Evet, evet! Madem kooperatif işçinin, o zaman sendikanın da olmasının nedeni ne diye soracaksın? Öncelikle, genel olarak sendikanın sosyal olarak gerçekleştireceği dayanışma za-

ten kooperatiflerde var. Yani aynılar aslında. İkincisi, sendika işgale katıldı, örgütledi ve mücadele etti. Aynı zamanda yeni kooperatifin de zaten en önemli unsuru. Sendika eskiden fabrikaların yüzde doksanının kapısından giremiyordu, ama şimdi sendika oraları kendi çocukları gibi görüyor. Çünkü mücadelenin içinde başından beri vardı. Yani şimdi hem kooperatif, hem de sendika var aynı zamanda. Hiç bir problem de yok.

Deri fabrikasıydık. Aslında çok büyük bir alandı. Yine Montevideo'nun kenar mahallelerinden birindeydi. Uzun, yüksek duvarın üstündeki teller kopmuştu. Fabrikanın büyük giriş kapısının hasar görmüş tellerinin yerine sac parçaları kaynaklanmıştı. Dar kapı daha da dar hale getirilmişti. Küçük bekçi kulübesinde küçük bir tüp üstünde mate için su ısıtılıyordu. Hazırandı, kışın ortası hava çok soğuktu. Kapıdan girince büyük ve boş atölyeler, kırık camları, hurda makine parçalarıyla daha da soğuk geliyordu. Karşıdaki üstü kapalı deponun ortasındaki derileri bir vinç kenara topluyordu. Bir işçi derilerin izlerini tazyikli suyla yerden kazıyordu. Duvarın kenarındaki bir odaya davet ettiler. Kocaman bir odanın ortasında kocaman bir soba yanıyordu. Bütün yoksul fabrikalar gibi varilden bir sobası vardı. Başında ikisi kadın dört işçi vardı. İçerisi sobaya rağmen çok soğuktu, ama karşılama çok sıcaktı. Bir masanın etrafına oturduk. 'Kahve içersiniz muhakkak di mi?' dediler. 'Evet,' dedik. Ceplerindeki paraları birleştirdiler, bir arkadaş koşa koşa bize kahve almaya gitti. Biz orada var zannediyorduk. Sıkıldık. Onlar gülümsedi. Sobanın üstünde de mate suyu kaynıyordu. Yanında, askıda renk renk deriler asılıydı. Masanın üstündekini de alıp astılar. Kahveye ve mateye yer açtılar. Sonra fabrikayı anlatmaya başladılar. İriyarı, saçları dökülmüş bir işçiydi. Bize anlatmaktan mutluydu. Bu fabrika elli yıllık bir fabrikadır. Özellikle doksanlı yıllardan sonra Uruguay Merkez Bankası'nın büyük kriziyle fabrika da krize girdi ve biz de çok güç bir yolda yürümeye başladık. 1992'de burada sekiz yüz işçi vardı. Her yer faaliyette idi. Bizim satış yaptığımız en büyük pazar Sovyetler Birliği idi. Ekonomik ve sosyal olarak önemli durum-

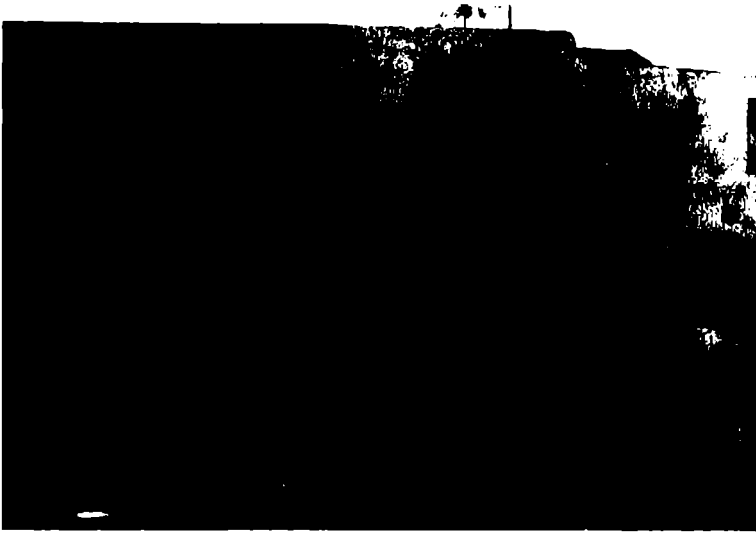
daydı. İkinci pazar ise Küba'ydı. Küba gibi ısının en düşük yirmi derece olduğu bir ülkede bu kadar deri giysi kullanılması bana çok ilginç geldi. Acaba sosyalist doğu bloğu ülkelerinin bir etkisi midir? Belki de oralarda bir prestij meselesi olan deri giysi kullanımı Küba'da bir moda olarak vardı. Genellikle şeker ile takas yapılıyordu. Daha sonra sosyalist blok da satın alıyordu. Çekoslovakya, Macaristan, Polonya, ayrıca Finlandiya ve biraz da Çin... Çin epey miktar aldı aslında. Daha önceki kriz sonunda bu sefer bir özel Alman bankasından bir miktar kredi kullanılmıştı. Bir sürü yere borçları vardı. Sonra biz grev yaptık, üretimi durdurduk ve işgale başladık. Tamamen işsizdik. Evimize hiç para götüremiyorduk. Makineler uzun zaman işlemez halde kaldı. Biz kendi aramızda ne yapacağımızı konuştuk. *Çalışmak istiyor musunuz?* Tabii ki istiyoruz. İyi o zaman, hadi bakalım. 2000 yılında başladık. En önemlisi, sendikal mücadele artık burada vardı. Ulusal sendika hareketi burada vardı. 2000 yılında uzun bir mücadeleden sonra biz eve yine para götüremiyorduk, ancak yaşamak için işimizi koruyorduk. Bu süreç sonunda on dört arkadaş kaldık. Kadın, erkek on dört arkadaş. Burada sorun sadece işsiz kalmak değildi, aynı zamanda ideolojik, sömürgeci sorunlar vardı. Biz burada daha zor bir yol olarak direnişi seçtik. Ancak bu bizi entegre olmaktan da korudu. Bir yıl sonra, 2002'de makineleri kısmi olarak çalıştırdık. Sendikayla birlikte burada ayakta durduk. Şimdi bir makineyi çalıştırıyoruz. Üretim yapıyoruz. Şu anda kısmi olarak fabrikayı çalıştırıyoruz. Arjantin'e de satabiliyoruz. Ancak diğer nokta, hammadde çok pahalı oldu ve biz hiç satın alamaz olduk. Yani aslında şu anki pozisyonda makinemiz var, ama tam olarak üretim yapamıyoruz. 2000 yılının 15 Kasım'ında bir uluslararası İtalyan firması buraları satın aldı. Direkt olarak tanımıyorum, ama bir Venedik firması. Ama aslında eğer otoriteler isteseydi burası çok yeni bir yer olabilirdi. Uruguay'da böyle bir yeri kırk milyon dolara yapamazsın. Sadece on milyon dolara bütün fabrika işler duruma gelebilirdi. Bizde sosyal haklardan hareket ederek ufak bir bölümü kaldı, diğer yerler satıldı. Özel banka tarafından makineler, yer, her taraf bir İtalyan firmasına sadece bir buçuk milyon dolara satıldı. Eğer bizim direnişimiz olmasaydı hepsini satacaklardı. Aslında elli milyon dolar hiçbir şey burası için. Eğer burası satılmasay-

di da normal üretime geçseydi bir yıl sonra ödeme yapmadan diğer yerleri tamamlayıp, diğer yıl beş milyon dolar verebilirdik bir ay için, bir yıl sonra yedi milyon dolar bir ay için, sonraki yıl sekiz milyon dolar her ay için, bir yıl sonra on milyon dolar verebilirdik.

Bütün ülkelerdeki işgal fabrikalarının doğmasına neden olan iflasların iki önemli unsuru vardı. Özelleştirme ve ekonomik krizler. Bir başka tanımlamayla, esas olarak neoliberal politikalar sonucu yapılan özelleştirmeler ve çok büyük oranda bundan kaynaklı ekonomik krizler, iflaslar, sonuç olarak da fabrikaların kapanması. Fabrikaların kapanması bazen doğrudan özelleştirme sonucu olurken, bazen de bir temel ürün alanının, rafinerisinin, dağıtımının, enerjisinin, fabrikasının özelleştirilmesiyle ortaya çıkan bir durum sonucu olabiliyor. Yani hammaddenin pahalalanması, satışın tek elde toplanması ve tekelin kendine bağlı olarak üretim yapması karşısında hiçbir rekabet şansının kalmamasıdır. –Özelleştirme sonucu satın alınan bazı fabrikaların satın alınma nedeni, bazen direkt olarak kapatılarak pazarının ele geçirilmesidir. Buna ülkemizde en iyi örnek SEK'tir. Aslında küçük çiftçiden aldığı ürünleri işlemek için kurulmuş olan SEK, daha sonra parça parça satılarak talan edilmiş, bir sürü yerde sadece ana tekelin deposu olarak kullanılmış, birçok yerde tamamen kapatılarak gayrimenkul rantı elde edilmiş, bazı yerlerde de sadece dağıtım açısından ve pazar payından faydalanılmıştır.– NIBOPLAST plastik fabrikası da bu tür krizlerle iflas etti ve kapanma durumuna düştü. NIBOPLAST kooperatifinin koordinatörü Antonio Garcia ile konuşuyorduk. *Bu kooperatifin tarihçesi nedir?* Bu fabrika aslında bir anonim şirketti. Niboplast 1952'de kuruldu. 1973 ile 1984 arası –ki bu diktatörlük zamanıdır– inanılmaz zamanlar yaşadı. Özel dekorlara sahipti. Özel ürünler üretti. Plastik üreten ürünler arasında çok bilinen bir markadır. Daha sonra, 1992'de piyasanın kötüleşmesinden çok etkilendi. 1999 Brezilya krizinden yine etkilendi ve ikinci bir krizi kaldıramayarak tam anlamıyla sona vardı. İflas etti. Bu süreçten sonra, kapanmasına karşı bizim oluşturduğumuz kooperatif ile ayakta kalmaya çalıştı. Yani aslında kapatıl-

masını biz durdurduk. Cumhuriyet bankasının çok az kredisi ile ko-
ca bir endüstriyel park yaşatılmaya çalışıldı. Buraya dikkatini çeke-
rim. Cumhuriyet bankası da bu süreci öğrenmek ister aslında. Ko-
operatif süreci şu anda çok yavaş da olsa ilerleyen bir süreçtir. Bizim
gibi otuz firma ortadan kalktı. Sonra hiç kimse iş bulamadı. Ben bu
konuda ilk olarak kimya sendikasıyla görüştüm –ki aslında ben me-
tal sendikası üyesiydim.– Bizim işyerindeki kardeşlerle de tartıştık.
Kooperatif olarak bu fabrikayı sürdürelim mi, sürdürmeyelim mi?
Bir potansiyel vardı, ama ne yapacağımızı tartışıyorduk. Nasıl birle-
şeceğiz? Kooperatifin formu ne olacak? İşleyişi ne olacak? Eski bir
soğuk hava deposunun sanayi sitesine dönüştürüldüğü bir
yerd. Hemen fabrikanın karşısındaki bir lokantada konuşı-
yorduk. Sanayi sitesi, Türkiye'deki herhangi bir sanayi sitesin-
den küçük bir yerdi ve lokantanın da, işverenlerinin gittiği ke-
bapçılardan hiçbir farkı yoktu. Masalara konmuş plastik çi-
çekler bile aymydı.

FUNSA'da konuşmaya devam ediyorduk. İşgalin ilk günlerini
anlatmaya başladılar. Her yerde aynı oluyordu. Konuşma nor-
mal bir seyirde giderken bile, direniş günleri anlatılırken he-
yecanlanıyorlardı. Brezilya, Arjantin konuşuluyordu, karşıla-
ştırma yapılıyordu. Enrique Romero FUNSACOOP'un genel
sekreteriydi. Elli yaşın biraz üstündeydi. Burada Arjantin'deki
kooperatiflerden daha değişik bir durum olduğuna dikkat çekmek
istiyorum. Biz farklı bir yoldan yürüyoruz. Bu girişim, Arjantin'den
farklı olarak sendika tarafından başlatıldı. Biz uzun bir yol yürüdük
ve bu yol sonunda legal bir duruma dönüştürdük. Bütün bir ülke
için, halk için bunu gerçekleştirdik. Bunu hukuksal olarak da sağla-
dık. Biz niçin içeri girdik ve işgal ettik? Eğer kapanırsa, yani maki-
neleri alıp götürürlerse ne olacaktı? Bu şekilde kapanırsa, bir daha
açılamayacaktı. Bu nedenle içeri girip makineleri korumak zorunda
olduğumuzu hukuksal olarak da anlattık. Bu yüzden prensip olarak
az sayıda arkadaşla içeride olarak hem fabrikanın içinde makineleri
kullanılır durumda tuttuk, hem de fabrikayı kontrol altında tuttuk.
Her gün saatlerce çalışarak bunu sağladık. On dört ay kadar, hatta
daha fazla hiç maaş almadık. Hiçbir ödeme almadık. Roberto söze

sul yaşamak için...

karıştı gülerek. 'Biz ödedik.' Güldüler hep beraber. Çünkü tabanını hazırlamak zorundaydık değil mi? Çünkü yarınki örgütlenmemizin, üretimimizin hazırlıklarını yapmalıydık. Makineleri yağıyor, boyuyor, sağlam tutuyorduk. Bu esnada, ön tarafa kurduğumuz kampta yemek yiyorduk hep beraber. Tabii ki dışarıda durumumuz pekiyi değildi. Daha çok dayanışma ile yaşıyorduk. Özellikle yemek meselesini dayanışma ile hallediyorduk. Üretime başlayana dek aylarca sürekli yürüyerek ya da bisikletle çok uzak yerlerden işe geldik. İşçiler için bunu yapmalıydık, başka bir yolumuz yoktu. Birçok neden vardı. Birçok serbest yer vardı, ama böyle bir örnek yoktu. Bu nedenle önemliydi. Biz aynı zamanda burjuvaziye karşı politik olarak işçiyi savunan bir çizgideydik ve bu Uruguay cumhuriyeti için de önemliydi. Bunun bu tarafının unutulabileceğini sanmıyoruz. Yani ya bu yol vardı, ya da teslim olmak.

Deri fabrikasında da ilk günler zordu. Daha kıyıcı bir süreç vardı. Birbirlerinin ağzından sözü alarak anlatıyorlardı. Kahve ve bardaklar geldi. Sobanın üstündeki sıcak suyu bir deri parçası ile kaldırıp, kahvelerimize, mateye koydular. Bir yandan da birbirlerini dürterek, elleriyle sözlerinin arasına girerek an-

latıyorlardı. *İlk olarak barikat kurdunuz mu burada?* Evet, evet, olmaz mı? *İlk günü anlatabilir misiniz, işgalin ilk gününü?* Birinci gün işgal. —Gün değil, yıl.— Çok zordu. İlk defa böyle bir şey yapıyorduk ve günlerce işgal... Kahve geldi. Biraz önce bizim için aldırılmışlardı. ‘Bir evde kahve yoksa yoksulluk vardır,’ diyordu Cortazar. *Sen hepsini hatırlıyor musun?* Çok soğuktu... Temmuzun biriydi, Temmuz, 1 Temmuz 1997 idi. Haziran, temmuz ve ağustosun güney yarım kürenin kışı olduğunu hatırlatırım. Biz sokağa çıktık. —Şimdi geldiğiniz yer. —Bütün gecekondu halkı buraya toplanmıştı... *Var mıydı ilk gün polis?* Herkesle birlikte fabrikaya geldik... Kapıya yanıcı bir şey ve bir çakmak. —Evet evet, hazırdı. —Etkisi çok çok fazlaydı. Herkes çekiniyordu. Patlayacak diye. —Eğer polis içeri girerse yakacağız. Ama aslında hiçbir şey yoktu. —Ama buranın polisi çok iyiydi bize karşı. —Daha önce diktatörlük zamanında değil tabii ki. —Evet, evet! yirmi dört saat bekliyorduk. Eğer girmeye kalkarlarsa muhakkak direnecektik, ama girmediler. Liliana da katıldı. Evet. Uruguay’da polis işgal fabrikalarına hiç müdahale etmedi. İyi bile geçindi. Öbür ülkeler gibi değildi. Mesela Arjantin’de polis defalarca işçilere saldırdı. Fabrikadan çıkardı. Burada saldırmadı. Karşılıklı konuşmaya başladılar. Ama demokrasi söyleminin en fazla olduğu zamanlardı. Daha önce olsaydı farklı olabilirdi. Defalarca sokakta direnişçi işçileri öldürdüler. Diğerleri de ‘evet, evet’ diye katılıyordu. İlk gün sendikanın kızıl bayrağını çekmiştik kapıya. Yüzünde bir bahtiyar eda Ama şimdi bir daha olmaz. Yani polis gelmez. —Evet şimdi sol hükümet var. —Ama daha bir yıl önce gene geldiler. Otomatik silahlarla, özel polis bu... *Araştırma Patronun polisleri mi?* Evet. Para istediler. ‘Ödemiyoruz,’ dedik. Sonra Çalışma Bakanı’nı aradık, onlar da ortadan kayboldular. Liliana da şaşırdı. Bilmiyordu. Hep beraber kafalarını sallayarak olayı doğruladılar. Ülkenin kuruluşundan beri, yani yüz altmış beş yıl sonra ilk defa geleneksel partiler ve cunta dışında bir sol koalisyon iktidara gelmişti. Bu bütün Uruguay işgal fabrikalarında, sokaklarında bir umut havası yaşıtıyordu. Zaten bizde bilinenin aksine, Uruguay’ın her şeye rağmen önemli bir demokrasi geleneği vardır. Ama cunta dönemi çok farklıydı. Latin Amerika’nın güneyinde Şili yargısız infazlarıyla, Arjantin

gözetiminde kayıplarıyla, Uruguay da uzun süreli tutsaklıklarla bilinir. Şimdi hükümet değişti ve bu hükümet bir halk hükümeti. Bu yüzden umutluyuz yine de. Bir yoldaş endüstri komisyonunda, bir arkadaş daha çalışma komisyonunda, şimdi daha umutluyuz. Şu anda on beş aile buradan çalışarak para kazanıyor ve yaşamını sürdürüyor. 1987'den beri bir aile buraya sahipti. Adı Rayli. Yetmiş milyon Dolar, bin iki yüz üretim yeri, dokuz apartman, beş pansiyon, yedi-sekiz arabası var ve bir sürü şey. Bizim hiçbir şeyimiz yok buna rağmen. İkinci nesil hiçbir şey ödemedi buraya, hiçbir yatırım yapmadı. 1991'de oğulları ekonomik olarak çok zor duruma düştü. Şimdi bütün ziyaretçiler, mesela Venezüellalı yoldaşlar ziyaret ettiklerinde değişim öneriyorlar. Ve buranın nasıl battığına şaşırıyorlar. Mesela bir Alman yoldaş burada yaşıyor, bütün ziyaretçiler dayanışma duygularını belirtiyor. Evet, durum bu, ama biz devam ediyoruz. Şimdi üniversitenin raporlarıyla da belli ki buranın satılması, kapatılması çok saçmaydı. Diğer yoldaşlar da bu gelişmeyi bekliyorlar. İlk neden zaten insanların işsiz kalmamasıdır. Bazı arkadaşlar ise, mücadeleye katılmadan sadece sonucunu bekliyorlar. Mesela bir Türkiyeli arkadaş da burada açılmasını bekliyor. İşyerinin adı 'kandere'. Muhtemelen Arap'tır. 1900'lü yıllarda birçok göçmen almıştı Latin Amerika ve o yıllarda doğudan gelen herkese Türk denir. Büyük bir kısmının Osmanlı pasaportuyla buraya gelmesi bunun en önemli nedenidir. –Yıllar önce, Kolombiya'nın Panama sınırına yakın küçük bir kasabasında, kız arkadaşım-la birlikte Panama'ya kaçak geçebilmenin yollarını arıyorduk. Denizcilerin uğrak yeri idi. Bir korsan kasabası andırıyordu. Adım başı tahtalardan çakılmış barlar, her çeşit otel, soyguncular, fahişeler ve pezevenklerden ibaretti. Bir lokantada garson kadın, 'Nerelisiniz?' diye sorduğunda, 'Türküz,' dedik. 'Burada çok Türk var,' dedi. 'Gerçek Türk mü?' dedik. 'Evet, evet,' dedi. Lübnanlı Türk var, Filipinli Türk var, Çinli Türk var. – Bizim burada 1980–1990 yıllarında 'Partiyo Clarado', geleneksel sağ parti vardı. Herkes sağcıydı. Her hafta burayı ziyaret ederlerdi. Sonra ellerini ayaklarını kestiler. İşgalden sonra sadece solcular buraya dayanışmaya geldiler. 1983'te demokrasi geri geldiğinde buraya sendika geldi. Yeniden örgütlenme başladı. Ancak çok zor-

du. Buranın yöneticilerinden Senyör Mikami Salomon aynı zamanda Uruguay sağcılarında ve işkenceci. Bu esnada hepsi birden işkenceci diyordu. Ve diğer işkenceci Makador Blanco, diktatörlük zamanında katliamcı, kayıpların sorumlusu. Bütün bunlar insan hakları raporlarında vardır. Diktatörlük zamanında işkenceciydiler. Biz de zaten bir diğer yoldaşla beraber cezaevindeydik. —Birçok yoldaş hapse girdi zaten. —Evet, evet, sonra genel grev çok önemliydi; 10 Temmuz grevi. —Colorado hükümeti idi. Evet, bütün kayıplar, işkenceciler, frente amplio'nun direnişi... Uruguay yakın mücadele tarihini birbirlerinin sözünü alarak aktarıyorlardı. 'İlk miting hâlâ gönlümde,' dedi biri, sonra sanki hüznlendiler. Kahveler yenilendi. Mate kabı elden ele dolaştı yine. — 'Dünyayı değiştiremiyoruz. Bari konuyu değiştirelim.' der James Joyce, Ulyses'te.—

Tekstil fabrikasındaydık. Cooperativa de Produccion Dymae. İşgalci işçilerin hemen hepsi kadındı. Fabrikanın dar girişindeki banko ile ayrılmış ofiste konuşuyorduk. Masa-i saati sona ermişti. Daha doğrusu işleri henüz bitmişti. Masanın başında Alicia Paiba oturuyordu. Mücadeleyi onun sürüklediği o kadar belliydi ki. Kilolu bir kadındı. Sürekli sigara içiyordu. Konuşurken ciğerlerinin sesini duyuyordum. Diğer işçiler başka masalarda, bankonun yanında dinliyorlardı, katılıyorlardı, mate içiyorlardı. Ve dedik ki, işgal edelim. Tamam deneyimiz yok hiç geçmişte, ama işgali yapabiliriz. Daha önce sendikanın örgütlenmesine burada zaten müsaade edilmiyordu. Biz bir örgütlenmeye giriştik ve sendika ile birlikte hareket etmek istedik, çünkü işçileri koruması gerekiyordu. Hiçbir şey bilmiyorduk. İlk defa işgal ediyorduk. On yedi gün işgal ettik. Sendikal hareket, merkez işçi hareketi, yoldaşlar, aileler ve Uruguay işçileri ki çok dayanışmacıdır, her zaman yanımızdaydılar. Eğer polis saldıracak olursa asla teslim olmayacaktık. Biz çıkmayacaktık. Sendika ile de konuştuk, onlar da destekledi. Onlar içeri girmediler, çünkü biliyorlardı ki biz örgütlüyüydük, haklıydık aynı zamanda. Bir sürü değişik kurum bize destek verdi. Kilise, gecekondu hareketleri, sendikadan arkadaşlar, metal sendikası ile yerel toplantılar yaptık sürekli olarak. Bunlarda

nasıl diyaloga geçeceğimizi konuştuk. Nasıl müzakere edilebileceğini görüştük. Bütün işçilerle birlikte... Çünkü biz işgal etmiştik ve hep beraber karar almalıydık. Eğer patronla konuşursak, kesinlikle fabrikayı bırakmayacağımızı, geçmişteki bütün borçlarını ödemediği takdirde ona hiçbir şey vermeyeceğimizi söyleyecektik. Ve işgale karar verdik. Tabii ki güç geliyordu bize, çünkü diktatörlük zamanında sendikanın adı bile geçmiyordu. Bu yüzden üstümüze o zamandan kalma bir korku sinmişti. Çünkü önceden eğer işgal edersen, polis hemen ardından içeri girerdi. Bu yüzden bir grup işçi ürkekti, ama umutluyduk. Bir kısım işçi çok iyi örgütlenmişti. Bir kamyonla geldiler. Bir kamyon işçi, destek için. Ne zaman dışarı çıksak onları gördük. Elli dört gün. Sonra bir bütün halinde yapabiliriz diye düşündük. Bu yüzden organize olmaya başladık. İlk ayın ödemesini zaten sendika yaptı bütün işçilere. Sonra diyaloga başladık. İlk ay, onlar şubat ayında kapatmaya karar vermişlerdi ve biz yalnızdık. Ama şimdi yanımızda sendikamız, kilise, herkes vardı. Bizi destekleyen bir kamyon işçi vardı. Bir komite oluşturduk ve düşündük ki, kapanmaya karşı zaten işgalden başka bir yol yok. Bir yandan patrona karşı hukuksal bir mücadele yürütecektik, bir yandan da elbette sokakta mücadele edecektik. Her türlü mücadelemizi sürdürecektik. Çünkü dedim ya başka yol yoktu Ayrıca, bizim mesela ilk işçimiz burada otuz beş yıldır çalışıyordu. Eğer gençseniz, ufak da olsa başka bir yerde iş bulma ya da belki başka bir ülkeye gitme şansınız var. Yaşlıysanız kesinlikle böyle bir şans yok. Biz işgale karar verdik ve işçileri nasıl koruyacağımızı düşündük. İlke olarak, bütün önerilere açtık. Yani, isteyenler katılmayabilirdi ya da başka türlü devam edebilirdi. Kooperatifleşmeye karar verdik. NIBOPLAST'tan arkadaşlarımız vardı. Ayrıca kooperatifler federasyonu, kooperatif üreticileriyle görüştük. Birçok fabrika bizimki gibi iflas etmişti ve birçok fabrika bu nedenle kooperatif olmuştu. Ama çok büyük üretim yapan da yoktu. Çoğu az üretim yapıyordu. Nasıl bir formda, nasıl bir kooperatif gerçekleştireceğimizi düşündük. 10 Ağustos 2002'de kooperatif olduk. Ancak üretime 2003 yılında fason üretim yaparak başlayabildik. 2003 Nisan ayına kadar üretim yapamadık, çünkü kâğıt ve bürokratik işlemleri yürüttük. Bu süre içinde denetlemeden geçtik ve süreci tamamladık. Bu çok gerekliydi. Merkez

Bankası'ndan kredi alabilmemiz için gerekliydi. Ama olmadı. Bunun üzerine biz, tamamen sermayesiz de olsa çalışma kararı aldık. Esas teknolojik olarak burayı geliştirmemiz gerekiyordu. Zaten bütün ülke olarak teknolojik bir geriliğimiz vardı. Şili ve Arjantin'den birçok alıcı burayı almak istedi. Biz her zaman onlara 'hayır' dedik. Biz burası için çok mücadele ettik ve bırakmayacağız diye karar aldık. Ama sosyal olarak direnirken, aynı zamanda sermayeye de ihtiyacımız vardı tabii ki. Yani sosyal olarak var olabilmek için endüstriyel parkı da genişletmemiz gerekiyordu. Eğer sermaye yoksa bu zordu. Yani tam bağımsız olarak sürdüremeyecek, yani mücadele edemeyecektik. Şu anda mümkün aslında kendi başımıza sürdürmemiz, ama daha önce bu mümkün değildi. Çünkü bir sürü makinemiz çalışmıyordu. Şu anda daha iyi bir teknolojiye sahibiz. Şu anda fason üretiyoruz, ama eğer cumhuriyet bankası kredi verirse kendi bağımsız üretimimizi gerçekleştirebiliriz. Bir başka proje çerçevesinde bu krediyi kullanabilirsek, sosyal bir sorun da çözülmüş olacak. Yani hiçbir şey henüz bitmiş değil, her şey devam ediyor.

FUNSA'da yemek yiyorduk. Küçük bir yemekhaneydi. Herkesin gidip kendi yemeğini koyduğu, her gün birisinin nöbetçi olduğu bir yerdi. Brezilya'daki işgal fabrikalarına göre daha basit bir mönüsü vardı. Zaten fabrika bir bütün olarak 1960'ları hatırlatıyordu; ofisi, yemekhanesi ya da atölyeleriyle ve bütün fabrikalar gibi cezaevlerini. *Peki, üretimi nasıl organize ediyorsunuz*– Biz burada kooperatif olarak örgütlendik. Beş kişiden oluşan bir yönlendirme komisyonu var. Bunun üçü yatırımcı, iki kişi kooperatiften; ben ve Roberto. Bir de işçilerin üretimine ilişkin üç kişilik bir komisyon var. Biz üçümüz. Bütün işlemlerde farklı görüşler tartışılarak bir sonuca varılıyor. *Bir genel meclis var mı?* Evet, kooperatifin toplantıları var. Temsilcilerin seçimleri için yılda bir, ayrıca kaç ay sonra toplanılacağını da belirleyen. Ayrıca, üç kişilik denetim komisyonu ve üç kişilik seçim komisyonu da var. Ve ayrıca yeni bir uygulama olarak, üç kişilik bir disiplin komisyonu oluşturduk. *Peki, öte yanda kapitalist marketin baskısı olmasına rağmen kooperatifin devam edebilmesi mümkün mü?* Adrian: Bunu şimdi sürdürüyoruz. Aynı zamanda da tartışıyoruz. Çünkü biz kardeşlerimizle

fabrikayı ilk işgal ettiğimizde de tartışıyorduk. Sadece tek başına sisteme karşı mücadele etmek mümkün değil. Biz şu anda bir yürüyüş halindeyiz. Şimdilik buradayız ve üretime devam ediyoruz. *Zaten iflas etmiş bir fabrika var ve burada üretime devam etmek çok zor değil mi? Özellikle ilk başta hammaddeyi satın almak?* Enrique Romero: Tabii ki iflas etmiş bir fabrikanın zaten çok fazla paraya ihtiyacı vardır ve her şeyi satın almak için de paraya ihtiyaç vardır. Özellikle de hammadde satın almak için yakın geçmişte çok daha zorlanıyorduk. Tabii ki daha pahalıya satın alıyorduk. Şu anda yeterli oranda paramız var ve daha iyi koşullarda satın alabiliyoruz. Öte yandan uluslararası şirketlerin dönüşüm hızına ulaşabilmemiz çok güç. Bütün gün medyada onların gücüyle mücadele etme zor. Reklâmlardan bahsediyordu. Son yüzyılın tanrısı televizyonun, evimizde kurulduğu başköşede, sabah akşam verdiği vaazlarda emrettiği, almamız, tüketmemiz gerekenlerin reçetesiyle başa çıkmanın zorluğundan. Aslında burası Uruguay'da bu konuda ürün veren tek fabrikadır ve biz şimdi geçmişte olduğundan çok daha iyi üretim yapıyoruz. Ancak yine de özellikle uluslararası rekabet ile mücadele etmek güç. Ama biz de şimdi daha iyiye dönüşmeye çalışıyoruz. *Deri fabrikasında da ise zaten reklâm söz konusu değildi. En büyük sorun hammadde alımıydı. Eğer onu yapabilirlerse, çok daha fazla üretebiliyorlardı. En önemlisi, kendi aralarında örgütlenme biçimiydi. Burada nasıl bir örgütlenme var? Kooperatif mi?* Roberto: Aşağı yukarı... Bizim politikamız olan komünal, anonim bir sosyal yapı var. İşçiler çalışıyorlar. Mesela her perşembe ne kadar paraya ihtiyaçları varsa komünden alırlar. O kadar para yoksa alamazlar tabii. Gülerek. Gerisi komündedir. O hafta mesela bir işçi aldığı paradan daha az çalışmışsa parayı alır ama saatini tamamlar. Eğer bir işçi hasta olursa ya da başka bir nedenden dolayı çalışmıyorsa, o hafta parasını kooperatif tamamen karşılar. Liliana yine şaşırdı. *Yani yasal anlamda bir kooperatif yok di mi? Ve yeni farkına vardı. Anonim bir sosyal yapı var. Bir komün...* Roberto: Evet, evet legaliz, ama tam anlamıyla kooperatif değiliz aslında. Bütün bu kitap-filmde esas olarak başka biçimlerdeki örnekleri vermek tercihimizdi. Yani genel neoliberal politikalardan etkilenen, ancak ülkenin, politik geçmişin, sektörün, hatta çalışan insan-

ların etkisiyle doğan farklı örgütlenme biçimlerini yansıtmak. Bu bilinçli tercihin esas amacı, anlatılanları bir reçete olarak değil, farklı alternatifler olarak sunmaktı. Deri fabrikası bu aykırı alternatifler arasında daha da ayrıksı duruyordu.

Niboplast plastik fabrikasıydı. Yan yana enjeksiyon makineleri vardı. Kovalar, huniler, tabaklar, bardaklar gibi mutfak malzemeleri basıyordu. Büyük, karanlık atölyede baştan aşağı düzensiz ya da kendine göre düzenli makineler, mamul maddeler, hammaddeleler iç içe, üst üste yığılıydı. Masanın üstündeki sifon parçalarının çapaklarını alan iki kadın işçi çalışıyordu. Temizlediklerini torbalara koyup, ağızını yakıyorlardı. Niboplast markalıydı. Çalışanlar pek mutlu görünmüyorlardı. Sonra bir araya gelip kararlar alarak formumuzu belirlediğimizde açıkça ortaya çıkan bir durum vardı ki, o da finans sorunuydu. Parayı düşünüyorduk. Bu çok travmatik, çünkü diğer sorunları aşabiliştik. Bir buçuk yıldır işçiler olarak zaten fabrikayı işgal etmiştik ve Montevideo'da bir projeyi kabul ettirmeye çalışıyorduk. Bu aynı zamanda bir teknolojik park oluşturulması projesiydi, yani iki proje paraleldi. Harman bir şekilde gerçekleşebilirdi. Buraya geldik. Bütün arkadaşlarla bu yollar üzerinde konuşmaya başladık. İlk olarak makineleri ele geçirdik. Makineler bütün işin esas unsuruydu. Yani kooperatifin ana bünyesiydi. Ben burada sadece üretmesi anlamında söylemiyorum, varlığı anlamında söylüyorum. Sosyal adalete uygun değil. Fabrika iflas ediyor, patron kapatıp gidiyor ve makineler endüstriyel parka gidiyor ki esas mesele bu makineler olmalı. Yoksa hiçbir şey olmaz. Ve tartışmaya başladık. Kooperatif resmi olarak 2000'in 21 Ocak'ında kuruldu, ama 2003 yılına kadar esas olarak üretime başlayamadık. Bundan önce, bence çok önemli bir şey, Movimiento Urbano, yani şehir hareketi ve bir Fransız teşebbüs bütün plastik hammaddeyi sağladı. Biz de üretime başlayabildik. Yani 2000'den 2003'e kadar küçük üretime başlayamadık. Tabii aradan bu kadar zaman geçtikten sonra Niboplast'ın pazarda yeniden eski yerini alması hiç de basit değildi. Ve kooperatifin başka bir şansı yoktu. Bütün proje için zaman tükenmişti. Kooperatif gün gün ayakta kalabiliyordu. Sadece ayakta kalabiliyordu. Bu yaralayıcıydı,

ama para yoktu ve hammaddeye ihtiyacımız vardı. Ve biz kooperatifin yaşaması için bu yaralanmaya müsaade ettik. Bu daha sonra kalıcı bir durum aldı. Sürekli yaralandık. Bunu aslında onaylamıyorduk, ama başka çaremiz yoktu. Bir 'sosyalist ülke' sorunları ve çelişkilerine çok benzer durum ortaya çıkıyordu. Kooperatifin yaşaması için kapasitemizin çok üstünde, çok fazla saat çalışıyorduk. Daha önce biz sekiz saat çalışırdık, sonra çeker giderdik. Şimdi saatlerce çalışıyorduk. Tabii ki bunu savunmuyorduk, ama pratikte böyle yapmak zorunda kalıyorduk. Nasıl hammadde alacağız? Yarın almalı, ama sabaha kadar çalışmalı o zaman. Hangi arkadaş çalışacak? Şu. Tamam. Nokta. Sabaha kadar. Liliana girdi araya. Bütün kooperatiflere aslında federasyon yardım etmeli hammadde için. 'Yok yok, böyle olmuyordu,' dedi Antonio. Liliana devam etti. Bu alanda özellikle mühendislerin yardımına çok ihtiyaç vardı. Çünkü spesifik bir alan. Diğer alanlar biraz daha işçinin ağırlıklı olduğu yerler, ama burada nereden alacaksın, nasıl alacaksın gibi fazla teknik bir durum var. Kim bilecek burada? Çok daha fazla bilgiye ihtiyaç var. Antonio onaylayıp sürdürdü. Şimdi, bugün başka bir ilginç düşüncemiz var kooperatiflerin işlemesi için, 'pazar modeli' diye adlandırdığımız. 'Bir ideal yani,' diye girdi araya Liliana. Antonio, Uruguay'da kooperativizmin en önemli uygulayıcılarından ve bunun yeni öneriler ile mutlaka sürdürülmesi taraftarı. Pragmatist yanı ağır bassa da, bu sürece teorik ve pratik olarak en çok emeği geçenlerden biri. 'Pazar modeli', bütün kooperatiflerin bir araya getirilerek, ticaret yapılması için bir alan kurulmasıdır. Bütün Montevideo için 'pazar modeli' bir değişim yaratmak istemektedir. Yani ağacı alıp, işleyip, degere dönüştürecektir. Böylece kooperatifler yeni bir yatırım biçimi oluşturuyor. Direkt üreticiden ya da kooperatiftan satın aldığı ve satığı bir başka 'pazar modeli'. Gerçekte bunun anlamı, kooperatif fabrikaların kontrol ettiği miktar beş yüz milyardır piyasada. Çünkü beş yüz milyar bu 'pazar modeli'ni işler hale getirebilir. Eğer 'pazar modeli' işler hale gelirse, bu deneyimi daha da geliştirerek karşılıklı bir sistem haline getirebiliriz. Bunu bir sistemin ilk noktası haline de sokabiliriz. Şu anda bir tecrübesi var. İlk olarak pilot uygulaması yirmi milyar hacminde burada, on mil uzaklıkta gerçekleşiyor. Fakat bu uzun bir süreç, devam

eden, sonuçlanmamış... Kooperatif sürecinde yatırım yapmak, yatırıma devam etmek çok önemlidir. Şimdi bugünlerde yeni bir biçim gerçekleştiriyoruz. Ortaklar ve çalışanlar şeklinde. Ayrıca metal sendikasıyla ve öbür grup olan plastik sendikasıyla ücret üzerine tartışıyoruz. Bu çok önemli, çünkü normalde kooperatiflerde ortaklar arasında tartışılır. Bu önemlidir. Çünkü biz her şeye hep birlikte tartışıp karar veriyoruz. Bir yatırımcı şöyle böyle yüzde on oranında katılır. Yani bu yatırımcı ile işçi, her şeye, mesela ücretlere bile birlikte karar verir. Mesela bir işçi 22-25 peso alır bir saat için. Şu anda bu ücret bizim sektörümüzde fena fiyat değildir. Kooperatifler için de iyidir, önceki dönemden de iyidir. Ve biz aynı anda özellikle hammadde için bir sermaye birikimi yapmak istiyoruz. Kooperatifler federasyonu teknik eğitim veriyor, üç aylık bir süre. Kesinlikle eğitim çok önemlidir üretim için. Bu nedenle ne yapmalı? Çare bulmalı, koordine etmeli ve yeniden yapmalıdır. Kooperatif başka bir durumdur. Daha iyi ve öteki. Bitirirken mutlaka eklemek isterim ki, kooperatif gelecek içindir.

Tekstil fabrikasında yine kooperatif örgütlenmesi vardı. Kadınlar işgal ettikten sonra diğer kooperatiflerden öğrendiklerini yapmışlardı. Alicia anlatırken heyecanlanıyordu. Muhakkak ki astımlı olan ciğerleriyle soluk soluğa konuşuyordu. *Şu anda nasıl bir örgütlenmeniz var peki?* Biz şu anda, Çalışma Bakanlığı'nın konseyine uygun olarak genel asamble şeklinde organize olduk. Onlarla ortak olarak çalıştığımız bir yönetim konseyimiz var. Mesela Companero Andrea komisyondan. Onlara sorarak nasıl organize olduğumuzu öğrenebilirsiniz. Andera otuzlu yaşlardaydı. Bankonun yanına dayanmış, kollarını kavuşturmuş anlatıyordu. Sanki her zaman böyle bir konsey varmış ve orada bulunmuş gibi konuşuyordu. Sektör olarak, önce mutlaka bütün deneyimleri hesaba katarak hareket etmemiz gerekiyordu. Yani bu koşullarda mutlaka aklımızı kullanmak zorundaydık. Daha öncekinden daha iyi bir şekilde organize etmeliydik. Arkadaşlarımız aslında aşağı yukarı biliyorlardı, ama bu makinelerle daha iyi bir kaliteye nasıl ulaşabilirdik? Bakanlığın aracılığı ile İtalyanlarla ilişkiye girdik ve onlar için üretmeye başladık. Daha çok ve kaliteli üretmemiz gere-

kiyorsa, üretmeliydik. Yani burası bizimdi ve biz daha iyi ücret alabilecektik, bunu biliyorduk. Bu nedenle daha iyi, kaliteli üretmeliydik. Aslında ekonomik olarak sıkıntı çektiğimiz halde bunu yapmalıydık. Alicia aldı sözü yine. Herkesin üstünde resmi olmayan bir etkisi vardı. Bunun mücadeleden kaynaklı olduğu belliydi. Çok zor aslında kooperatifte işçilerin bir araya gelerek üretmesi. Bizim ilk büyük işgalimizden sonra, aynı zamanda bir de büyük ekonomik kriz vardı. O zamanki hükümet herkese birden çözüm bulamazdı ve zaten böyle bir derdi de yoktu. Ayrıca bir büyük tepki vardı. Aynı zamanda, kooperativizm çok yeni bir olguydu. İşçiler için de. Kriz sonrası birçok proje üretildi. Buna karşın olanaklar çok azdı. Diğer ülkelerde kooperativizm birçok avantaj sağlıyordu. O deneyimleri de öğrenmeye başladık. Aslında desteklenmeye çok ihtiyacımız vardı. Hiç paramız yokken nasıl üretebilecektik? O zaman hiç çalışamayacaktık. Ekonomik olarak acil desteğe ihtiyacımız vardı, çok acil. Eğer bu olmazsa, polisle çatışmak, direnmek, hepsi boşa gidebilir. Objektif olarak baktığımızda bunu görürüz. Birçok neden var. Bu bizim aynı zamanda bağımsız olarak üretmemizi ve yaşantımızı da sürdürmemizi sağlayacaktı. Ayrıca bu sadece bize özgü bir şey değil, bütün kooperatifler benzer durumda. Yani burada işgale başladık, tartıştık ve kooperatif olarak örgütlenmeye başladık ve biz bozulmak istemiyoruz. Kooperatif olarak sürdürmek istiyoruz. Biz burada çalıştık, mücadele ettik ve bu yüzden artık bu durumumuzu kaybetmek istemiyoruz. Kooperativizmi yaşatmak istiyoruz. Yani, biz işçiler önce işgal ettik, sonra buraya çalışanlar olarak geri döndük ve kooperativizmi umut ettik. Eğer bu umut boşa çıkarsa, absorbe olursa ne olur? İşçilerin kooperatifleri sürdürmesi bir umuttur. Bu sürdürme sadece bizim için değil, bizden sonra gelecekler için de daha iyi bir yaşam ve daha iyi çalışma koşullarıdır. Bizim burayı sürdürmemiz sosyal anlamda da çok önemlidir. Geçen yıl biz burada kendimiz ve çocuklarımız için yemeklerimizi pişirdik ve paylaştık. Bu çok normaldi. Çünkü bizde bir patron yok. Biz işçiyiz ve bu yüzden çok önemli bir sosyal yönü var.

FUNSA işçi konseyi ile yine ilk günleri konuşuyorduk. *Fabrika işgal fikri nasıl doğdu?* Adrian: Önce kamp kurduk fabrikanın

önünde, terk etmedik. Daha sonra, yaşamak için ne yapabiliriz, nasıl para kazanabiliriz ve fabrikayı nasıl ayakta tutabiliriz diye düşündük. Sonra bir proje ortaya koyup çalışmaya başladık. İlk defa buraya girdiğimizde yasal olarak, sermaye katacak kapitalist aradık, çünkü burası büyük bir girişimdi. Sadece bizim yürütmemiz mümkün değildi. Bütün bunları adım adım yaptık. Makinelerin üretimlerini tespit edip, nasıl basit ve hızlı üretim yapabiliriz diye bir üretim planı yapmak gibi... *Peki, aileleriniz ya da arkadaşlarınız başta inandılar mı size?* Sadece ailelerimiz ve arkadaşlarımız değil, birçok işçi de inanmadı. Biz ne zaman ki ufak ufak her yeri işler hale koymaya başladık, diğer işçiler de geri dönmeye başladı. İlk başta bir grup olarak her şeyi yürütüyorduk. Sonra diğer bir grup arkadaş da katıldı. Sonra aileler de yavaş yavaş inanmaya başladılar. İmkânsız olduğunu düşünüyorlardı, ama imkânsız diye bir şey yok. *Şu anda Uruguay'daki diğer işgal fabrikalarıyla ilişkiniz var mı?* Evet. Biz bütün işgal fabrikalarıyla birlikte kooperatif üreticileri federasyonu kurduk. Birçok kooperatif-fabrika ile bu şekilde doğrudan ilişkimiz var. Aynı zamanda bizim Arjantin'deki fabrikalarla da ilişkimiz var ve şu anda nasıl dayanışabileceğimizi tartışıyoruz. Arjantin'deki kooperatifler de Uruguay'da federasyona dahil olabilecekler. *Peki, aranızda ürettiklerinizin takası mümkün olacak mı?* Tabii ki mümkün. Zaten bunu oluşturmaya çalışıyoruz. Kooperatifler arasında ticaret anlaşması yapmaya uğraşıyoruz. Bütün kooperatifler arasında. Kooperatif için mücadele etmek ve bunu gerçekleştirmek mümkün. Biz bir buçuk yıl büyük bir grup olarak mücadele ettik, ama beş milyon dolar gerekiyordu, bunu bulmak konsey olarak mümkün değildi bizim için. Kamu da zaten vermiyordu. Ancak Uruguay'da başka bir iş bulmak da mümkün değildi. Zaten büyük bir ekonomik kriz vardı. Her şeyin görüntüsü negro-kara idi. Biz bu noktada, nasıl ayakta durabiliriz diye düşündük. Burada söylemiştim, imkânsız bir şey yok. *Peki, şu anda fabrikanın finansı ne durumda?* Enrique: İlk başta, hammadde alabilmek için kreditorlerle çalışmaya başladık. Sonra birlikte üretimi daha kolay nasıl hayata geçirebileceğimizi düşündük. Uzun bir yol bu. Ancak, mahkeme kararıyla şimdi bütün makineler kooperatifin. Bu çok önemli! Normalde çok fazla paraya ihtiyaç var. Şimdi oldukça karmaşık bir süreç var. *Kaliteniz nasıl?* Şu anda gayet iyi.

Bazı düzenlemeler yaptık. Kesme konusunda daha da iyi oldu. Fabrikanın bir bölümünü tamirhane haline getirdik ve dört makineyi burada yeniden işler hale soktuk. Bundan sonra diğerlerini de yapabileceğimizi düşünüyoruz. Bu fabrika hammaddeden sonuna dek üretebilen bir yer. FUNSA'nın eldivenlerinin boyandığı bölümde, onlarca plastik el kalıbının üstünü lastik örtüyordu. Büyük boya kazanlarında yeşil, mavi, kırmızı ve sarıya boyanıyordu. Kaplanmış ve boyanmış eldivenler sonra fırına giriyordu. Sonunda kadın işçilerin eliyle paketleniyordu. Markası FUNSA'ydı. İşçilerin kooperatifi. Bir kadın işçi konuştuk. *Nasıl bir şey patronsuz çalışmak?* Ben burada yirmi beş yıldır çalışıyorum. Bütün arkadaşlarımı, işi çok uzun zamandır tanıyorum. Bu örgütlenme yaklaşık iki yıldır çalışanlara daha fazla sorumluluk yüklüyor, ama bizim için daha iyi. Zaten neden patrona ihtiyacımız olsun ki? Ayrıca fabrika kapanırsa ne biz, ne de çocuklar için hiçbir iş olmayacaktı. *Neden kadınlar için daha zor? Burada kadınlar için bir komisyon var mı?* Çünkü ellerimizle ağır iş yapıyoruz. Kadın komisyonumuz yok. Bizim için herkes bizim yoldaşımız, arkadaşımız... Belki sonra olabilir, ama şu anda sadece ayakta durmaya çalışıyoruz. Şu anda, kooperatife her türlü sorunu ileterek çözüm yaratma şansımız var. Ama bir kadın komisyonu yok, belki dayanışma için sonra olabilir. Neden olmasın? Fabrikanın dış duvarında işçileri yansıtan kocaman bir duvar resmi vardı ve altında da 'Bu fabrika işçilerin yönetimi altındadır' yazıyordu. Bir forklift tamirhaneye götürdü. Tamirhane işgalden sonra daha da büyümüştü. Makineleri sürekli tamir edip, çalışır halde tutmalıydılar. Yoksunluğun doğurduğu yaratıcılıktan yararlanıyorlardı. -'Tanrı bana deha verdi. Geliştirmek için yoksulluk ekledi,' der Travenian'ın bir kahramanı.- yirmi bin dolara satın almak zorunda oldukları bir şey yerine yaptıkları bacayı gösteriyorlardı. Kendi uydurdıkları bir havalandırma sistemiydi ve öncekinden daha verimliydi. *Aldığımız ücretler eşit mi?* Enrique İki yıldır hemen hemen hiç para almadık. Gülüyordu. Ondan sonra da aldığımız para zaten o kadar az ki tamamen dayanışma ile ayakta durabiliyoruz. Biz de şöyle oluyor: Para lazım. Nasıl çözebiliriz? Hadi gidip daha fazla kesip, para kazanıp, ödeyelim. Arkadaşça yani. Roberto: Bu aynı za-

manda kültürel olarak da ayakta durabilme mücadelesiydi. Çünkü fabrikanın kapanması aynı zamanda bu ülke için de bir kayıptı. Fabrikalar kapandığında aldığımız işsizlik parası yalnızca otuz pesoydu. Bu nedenle de mücadele etmek zorunluydu. Bizim bugüne ulaşabilmemizde sendikanın önemi büyük. Bilgisayardaki fotoğrafı gösteriyordu. Fabrikanın kapısında kızıl bayrak dalgalanıyordu. Bak, fabrikaya çekilmiş kızıl bayrağı görüyor musun? O, sendikanın bayrağıdır. Çünkü bu aynı zamanda yürütülen sosyal bir mücadeledir. Hiçbirimizin parası yoktu. Diğer arkadaşların da... Özellikle, başlamak için çok fazla paraya ihtiyacımız vardı. Eğer bunu bulamazsak üretime geçemeyecektik. Öncelikle hammadde satın almak için kesinlikle paraya ihtiyacımız vardı. Başka türlü hareket edebilme şansımız yoktu. Diğer türlü kapıya şöyle yazmamız gerekiyordu: 'Burada FUNSA'nın kadın ve erkek işçileri var, ama işleri yok'. Gülererek arkadaşına, 'Senin de diyeceğin şeyler vardır,' diyordu.

Deri fabrikasında, tabakhanede dolaşıyorduk. Yirmi ile otuz metre uzunluğunda makineler vardı. Çoğu çalışmıyordu. Derinin, kurumuş kan kokusunun içinde tam bir ceset gibi duruyorlardı. Çalışan bütün işçiler üst üste giyinmişlerdi. Bütün olarak ısıtmak mümkün değildi. Koca bir depoydu ve kapısı zaten açıktı. Tepedeki yan camların çoğu kırıktı. Ortada bir varil yanıyordu. Yanı başında hayatımda gördüğüm en büyük deriler bulunuyordu. Başında çalışan, konuşan işgal işçileri, kadınlar ve erkekler. Roberto herkesi bize tanıştırdı. Sonra biraz deri gösterip kalitesinden bahsetti. *Şimdi hangi marketler var?* ABD, Avrupa. Tabii ki oralar Güney Amerika'dan çok daha soğuk. Şu anda buranın en soğuk olduğu zamanları yaşıyorsun. İstanbul'un kış soğuğu gibiydi. Kadınlara sordum. *İsgale katılış mıydınız?* Tabii ki. Birinci günden sonuna kadar... Makineleri göstererek, bu çalışıyor, bu çalışmıyor diyordu. Kadın işçi çok güzeldi. Derileri sayıyordu. Roberto: Bu yoldaş hem finansımıza bakar, hem bizzat çalışır. Onun ikili rolü vardır. Ona sordum. *Kadın olarak burada çalışmak daha zor değil mi?* Evet, şu anda değişik, ama eskiden daha ucuz olduğu için kadınların çalışması özellikle tercih ediliyordu, ama biz aktif olarak mücadele ettik Riviera ve di-

ger makinede çalışan kadın yoldaşlarla birlikte. Onlar kadın işçi istemiyorlardı. Riviera mücadele ederek içine kadınları kattı. Roberto: Maria sendika üyesidir, öbür companero da komite üyesidir. Onlar deri sayıyorlardı. Sayarlarken bir ara verip, yanaklarımızdan bir kez öpüp, saymaya devam ediyorlardı. Bir adam mate içiyordu. En az dört ya da beş kazak üst üste giymişti.

Nasıl bir şey patronsuz çalışmak? Aaa zor, ama biz yıllardır patronsuz çalışıyoruz. Peki, sürdürmek mümkün mü? Tabii ki, daha iyi. Biz her şeyden zaten anlıyoruz, çünkü biz artık biz olarak düşünüyoruz. Liliana araya giriyordu. Kültür değişiyor artık tamamen başka kültür başlıyor. İşçi: Eskiden şu makine çalışmıyordu. Bırakıp gittiler, biz hâlâ çalıştırıyoruz. Nasıl organize oluyorsunuz? Biz, şu lazım, bu lazım falan diye düşünüp yapıyoruz. Öyle çok organizeye gerek yok. Zaten bu işi 15 yıldır yapıyoruz, her şeyi biliyoruz, bir şeye gerek yok. Türkiyelilere bir şey diyor musunuz? Fazla diplomatik olsun istemem. İşgalciler mi? Şu anda yok. Zor ama başarılılar eminim. Adalante-ileri! Çünkü eğer birleşmezlerse –kafayı sallıyor- başka alternatif yok, sadece arkadaşlık var. Birçok insan göç etmek zorunda kalıyor. Birçok arkadaş buradaki problemiyle evine gidiyor, oradaki problemiyle buraya geliyor. İlk gün arkadaşlarınız, aileniz inanıyor muydu? Evet, evet çok, çünkü aynı zamanda onlar için de önemliydi. Hep yardımcı oldular. Bunu hiçbir zaman unutamam, yardım eden arkadaşları. Duvarda 'YAŞASIN İŞÇİ SINIFI' yazısı vardı. Tekstil atölyesinde kadınlar tezgâhlarını yeni terk etmişlerdi. Yan yana dizilmiş dikiş makineleri, ütüler vardı. Son yaptıkların mantoları gösterdiler. Gayet güzeldiler, ama doğrusu giyimden hiçbir zaman anlamazdım. Yine de özenli ve şıktılar. Hep beraber geziyorduk. Biraz önce de, işgalin nasıl başladığını konuşuyorduk. Fabrikayı işgal ederken korkmadınız mı? Yüzlerinde pek korkmamışlar gibi bir ifade vardı. Siyah hırkalı kadın: Hayır. Ya fabrika kapansaydı? İşsiz kalacaktık. Ben, çocuklarım aç kalacaktık. Esas fabrikanın kapanması daha korkutucu... Biz mücadele ettik. Hele Senyora hiç korkmadı mücadele sırasında, ben de öyle hissettim. Hepsi onaylıyordu. Alicia'dan söz ediyordu. O sigara üstüne sigara içiyordu. Adeta yiyordu. Peki, ilk gününü hatır-

lıyor musunuz işgalin? Aralarında konuşmalar oldu hemen, nasıl unuturuz diye. Sonia: Saat sabahın üçünde, elimizde kağıtlarımızla sosyal sigorta toplantısından sonra sokağa çıktık. Önce düşündük, ne yapacağımızı konuştuk. Nasıl işgal edecektik? Ne yapacaklardı işgale karşı? Antonio yoldaşla görüştük. Bizim Niboplast'ta görüştüğümüz koordinatördü. Sonra avukatları aradık, onlarla görüştük. Yalnız başımıza girmek istemiyorduk. Sonra hep beraber fabrikanın kapısına geldik. PSNT de bütün grup olarak katıldı. Bu arada fabrikada hâlâ çalışmaya devam eden son bir küçük grup vardı. O arkadaşlar çıktı, biz içeri girdik. Birlikte hareket ettiğimiz için bir korku yaşamadık kişisel olarak. Hep birlikte işgal ettik. Morali-miz çok yüksekti. *Patron ne yaptı peki?* Patrondan çok alacağımız vardı. Ayrıca onunla görüşürken de başka bir seçenek tanımıyorduk. Bu konuda çok kararlıydık. Ve biz biliyorduk ki, o burada ya da başka bir yerde doğru bir çözüm bulamazdı zaten. Konuşmadık bile, çünkü onunla artık yeni bir sözleşme yapmak istemiyorduk. Bunun için çok nedenimiz vardı. Çok uzun süredir zaten paralarımızı ödemiyordu. *Peki, patronsuz olarak sürdürmek mümkün mü?* Evet, mümkün. İşçiler bunu yapabilir. *Alicia:* Patronlar değil, işçiler üretir. Kaliteli üretenler de işçi kardeşlerdir. Patron sadece bakar ve ticari işleri yapar. Üreten ise işçilerdir. Kooperatif ise farklıdır. Çünkü özellikle konfeksiyonda kalite çok önemlidir ve bunu biz çok iyi biliriz. Yani iyi, mükemmel, ya da sıradan yapabiliriz. Nasıl kooperatif? Hepimiz işçiyiz ve hepimiz buranın sahibiyiz. Direkt olarak kendimiz için üretiyoruz. Biz hep kendi aramızda konuşuyoruz, nasıl üreteceğiz diye. *Patronsuz sürdürmek mümkün mü?* Tabii ki mümkün. Aynı geçmişteki gibi üretiyoruz. Tek değişiklik "biz" kavramının değişmesi ve hepimizin sorumluluk alması ki bu üretimin çok daha iyi olması demektir. Eskiden sadece bir kişinin verdiği kararı bir şey bilmeden uygulamak yerine şimdi sorumluluğumuz var ve bunu yaratıyoruz. Her konuda nasıl davranacağımızı, ne kadar süre çalışacağımızı vs. Sizin aileleriniz ve arkadaşlarınız fabrikanın işgal edileceğine ya da bugüne kadar süreceğine inanıyor muydu? Sonia: Benim ailem idealim için mücadeleleme çok inandı ve çok destek verdiler. Onlar sürekli olarak benim yoldaşımdı. Buraya geldiler, yanımda oldular. Benim ailem kesin olarak yanımdaydı. *Peki, sizin*

çocuklarınız var, işgal ediyorsunuz, bu çok tehlikeli filan diyen hiç arkadaşınız yok muydu? Evet, evet dediler. Hep beraber: Oooo. Alicia: Biz her zaman burada çocuklarımız için vardık. Çocuklarımız için işgal ettik. İlke olarak sürekli onlar için mücadele ettik. İlk gün ailelerimizi direniş sırasında getirmemelerini istedik. Burada üç kez işgali denedik biz. Evet, daha sonra geldiler, ama o zaman herkes buradaydı artık. Sendika ve diğer destekçiler bütün gün buradaydılar. Ama ilk günler tehlikeliydi tabii ki. Uruguay sendikalarının katılması çok önemliydi. Çok dayanışmacı davrandılar. İlk günler katılanların hepsinin yaşamı tehlikedeydi. Patronun silahlı adamları vardı, ama Uruguay sendikaları çok dayanışmacıydı. Türkiye'dekilere söylüyorum, mutlaka sendikalarıyla ilişkilerini güçlü tutsunlar. Dayanışma çok önemli. Biz yaşadığımız için söylüyorum, dayanışma çok önemli ve özellikle ailelerin desteği çok önemli. Şu anda aileler hâlâ desteklerini sürdürüyor. Çünkü büyük bir kriz vardı. Ve burada birçok arkadaş mahvoldu. Özellikle birinci işgalde çok zorluk vardı. Doğru dürüst destek yoktu. Birçok yanlış yapıldı. Çünkü yalnız kalındı. Eğer içeri girildiğinde birleşme gerçekleşmezse, büyük zarar doğar. Sadece işgalde değil, daha sonra da işletme için sermaye gerekir ve bunu sağlayamazsanız üretimi ve dolayısıyla kooperatifi gerçek kılamazsınız. Eğer bir anlaşma yapamazsanız, ikinci anlaşmayı yapamazsınız. Objektif olarak bakın. İnsanlık adına bunu sürdürmeniz gerek, ama bu ticareti sürdürmeksizin burayı açık tutamazsınız. Mücadele etmeli, sonra hadi çalışmalı Eğer senin ailen seni desteklemiyorsa -ki bazıları olabilir- sorun doğar. Mesela ben neredeyse üç yıldır eve zor gidiyorum. Evim var, ama eve, aileme neredeyse hiç uğrayamıyorum. Burada yaşıyorum adeta. Kaçamıyorum buradan. Birçok yoldaş burada uyuyor. Çünkü çok yorgun, sonra kaldırıyoruz devam ediyor. Çünkü çok yorgun...

Brezilya'daki işgalde, işçi denetimindeki fabrikalarda esas talep 'işçi denetiminde kamulaştırma' idi. Uruguay'da ise, işçiler sendika ile birlikte kooperatif oluşturmuşlardı. Lilita ile konuşuyorduk. *Peki, gelecek için ne istiyorsunuz? Kamulaştırma mı, ya da kooperatif olarak mı devam edecekler?* Biz burada kamulaştırma talep etmiyoruz. Brezilya'daki arkadaşlar istiyor. Biz istemiyoruz. Bu-

nu biz de tartıştık; ancak bir form yaratırsak, bir kooperatif formu yaratırsak ve işçiler kendi haklarına sahip çıkarlarsa, yürütebileceğimizi düşünüyoruz. Özellikle bir araya gelerek finans sorununu çözebildiğimizde... Çünkü yeterli sermayeniz olmadığı zaman üretimi de gerçekleştiremezsiniz. Biz, form olarak, genel olarak kooperatife dönüştürüyoruz. Biz çalışarak, çok iyi bir şekilde kooperatiflerin oluşturduğu bir federasyon halinde örgütleniyoruz. Bu formun bizim için iyi olduğunu düşünüyoruz. Ancak başka bir biçim de olabilir aynı zamanda, çünkü esas olarak amacımız işçinin çalışabileceği, yaşamını sürdürebileceği bir form yaratmak ve bu başka biçimde de olabilir. Çünkü gerçeklik olarak, bir yanda işçilerin denetiminde yerler, ama aynı zamanda diğer tarafta kapitalist pazar ve işletmelerin olduğu bir durum var. Bu yüzden nihai bir çözüm olduğunu söyleyemeyiz. Kamulaştırmanın da buna karşı bir çözüm olmadığını düşünüyorum. *Ama bir yanda kooperatif bir süre sonra patron doğurabilir mi? Kararsız... Yani işçilere bağlı...*

FUNSA'da da bunu tartıştık. İşgal fabrikalarının geleceğini... İşçi denetiminde kamulaştırma mı, yoksa kooperatif mi? Sanırım daha önce aralarında hiç bu konu tartışılmamıştı. O anda yorumlayarak cevap verdiler. Gene sözünü birbirlerine bırakarak ve bekleyerek... *Peki, kamulaştırma talep ediyor musunuz?* Adrian: Burada böyle bir talebimiz yok, çünkü gerçekte Uruguay'da hareketin böyle bir talebi yok. Belki de önceki hükümetin böyle bir şey yapma şansı hiç olmadığından. Önceki hükümet tamamıyla özelleştirme yaptığından böyle bir şeyi düşünmek mümkün bile değildi. Enrique: Tabii ki burada bir de şöyle düşünmek gerekir; hangi tip fabrika? Mesela bazı fabrikalar stratejiktir. Telekomünikasyon, petrol, hatta suyu bile özelleştirdiler. Elektrik. Bunlar çok önemli ve çok para kaybettirdiler toplum için. Önce sormak gerek; hangi tip fabrikanın kamulaştırılmasını talep ediyorsunuz? Mesela Brezilyalı arkadaşlara sormalı. Mesela bence burası için gerekli mi? Zannetmiyorum. Adrian: Mesela bir fabrika hammadde üretiyor. Tabii ki kamulaştırılması önemli. Enrique Evet dersiniz mesela burası için, kontrolün işçilerde olması için sözleşme imzalamalı. Aksi takdirde hükümet kontrol etmek isteyecektir. Yarın başka bir hükümetin

başka türlü davranması mümkün olabilir. O zaman ne yapacağız? Şu anda biz kontrol ediyoruz, o zaman ne yapacağız? Tamam, finans ihtiyacımız var, ama bu nedenle kamulaştırma talep edersek kontrol kimin olacak? Onun yerine, bir proje ile işçilerin kontrolünde birlikte çalışma koşulu yaratabiliriz. Roberto'nun dediği gibi, Uruguay çok ince iple bağlı bir pozisyon geçiriyor. Biz çoğu zaman sadece geçmişteki hakları talep ediyoruz. Ya da ilk defa haklar inşa ediyoruz. Ancak çok ciddi olarak, çok küçük bir parayla burayı çok rant sağlar bir hale getirebiliriz. Bunun için çok küçük bir yardım yeterlidir. Yoksa ülke için büyük yanlış olur. Roberto'nun dediği gibi, işsiz olduğu için birçok genç göç etmek istiyor. Bu nedenle, hükümet ciddi olarak bizim projelerimize destek vererek endüstrileşmeyi gerçekleştirebilir. Çünkü bence kamulaştırma yeniden bir başka soygunu da doğurabilir. Tamam, belki daha fazla finans ile daha çok kazanabiliriz, ama ben belki daha az parayla daha çok çalışarak bağımsız bir yapıyı tercih ediyorum. Neden kamulaştırma kooperatiften daha kolay? Aslında kooperatifler de esas olarak cumhuriyetin bankalarından aldıkları kredilerle yaşayabiliyor zaten. Bu nedenle, belki aynı kaynak, ama daha az olarak kullanılabilir. Yani beş milyona ihtiyaç varken sadece bir milyon kredi açıyorlar. Bu çok saçma. Biz bir proje ileri sürüyoruz. Bunu inceleyin. Şu verdiğiniz parayla şu makineleri alacağız, şunları üreteceğiz, şu kadar zamanda diye. Kamulaştırmada belki buna sadece bir insan karar verecek, ama burada bu formda hem daha güvenli, hem de daha basit ve hızlı bir şekilde yardım edebileceksiniz. Daha çok ve daha iyi kalitede... Bilmem açıklayabildim mi? Bu konu önemli bizim için. Çünkü şu anki hükümet bizim kardeşlerimiz. İşçiler proje ileri sürecekler, üretecekler ve işçiler kontrol edecek. Konu aslında kimin için üreteceğinin meselesidir.

Antonia Garcia da kooperatifin geleceği olduğu kanaatindeydi. Kamulaştırma ihtiyacı duymadan, özellikle kendi süreçlerinin deneyiminden etkilenmiş kooperatif işleyişinin, zorlukları içinde de olsa sürdürülebileceği kanaatindeydi. *Ancak büyük bir kapitalist market ve onun baskısı var. Onun karşısında rehabet etmek çok zor. Bu koşullarda yine de kooperatifin devam etmesi mümkün mü? Bence mümkün. Bence kooperatif sistemi iyi... Ama burada*

konuşulması gereken 'kooperatif' değil, 'kooperativizm'. Uluslararası dil ile konuşmak istiyorum. Bence burada insan çok önemli bir unsur... Bence sistem çok kullanışlı. İnsan en ön plana çıkıyor. Kooperatif deneyimi göstermiştir ki, bu ihtiyaçtır. Eee bu konuda ileri gitmelidir, ama teori ile pratik arasında çok fark vardır. İstedigin kadar kategorize et, sonra uygulamak çok başkadır. Düşünce çok güzeldir, ama bunu pratiğe uygulamak hiç de ideal olan gibi gerçekleşmeyebilir. Senin soruna gelince, sistem çok güzel, ama genel olarak uygulamalarda, mesela bir grubun üstünlüğü almasıyla sonuçlanabilir. Bununla birlikte, günden güne gelişen bir süreçtir hâlâ. Ancak, hiçbir şeye başlamazsan hiçbir şey de bilemezsin. Önce bir gereklilikten yola çıkarsın, o sana öğretir. Bir sürü insan ayrılmıştır, ya da bir sürü insan da sonradan katılmıştır. Bu tamamen bir deneyimdir. Ne dersen de, yürüyerek öğrenirsin. Sadece düşünceyle olmaz. Mesela faşist kooperativizmi de var, ama bizim için kooperatif insanlık içindir. *Şu anda kooperatif nasıl bir örgütlenme içinde?* Kooperatifin örgütlenmesi şöyle: Ortaklar arasında genel asamble egemendir, ortak yönetmen ve genel plan koordinatörü tespit edilir. Bu herkese karşı sorumludur. Bu örnektir bence. *Günde kaç saat çalışıyorsunuz?* Başta günde on iki saat, haftada elli saat çalışıyorduk. Geçen yıl haftada 48 saat çalıştık. Önümüzdeki yıl ise kırk saat çalışacağız haftada. *Peki, bir karşılaştırma yaparsak, ücretler nasıl?* Bence bizim sektörde fiyatlar her zaman piyasadaki en düşük fiyatlardır, tarihsel olarak her zaman. Sendikadaki yoldaşlarla hiçbir zaman bu konuda bir sorun olmamıştır. Şu andaki işçilerin hepsi, önceki fabrikanın eski işçisidir. Hepsi bu durumu bilirler. Şu anda kooperatifte hakkı olanların hepsi o süreçten gelmiştir ve iyi bilirler. Gerçeklikte çok az ücretler, başka bir durum pek mümkün değil. Bizim ücretimiz yirmi iki-yirmi beş pesodur normalde, asgari ücret 25.60 pesodur. Yani, en iyi ücret bile asgari ücretten düşüktür. İşte bu her zaman tartışılmıştır. Bir piyasanın gerçekliğine uyup uymama durumu. Bu doğru mu? Hayır, ama bu tarihin dışında hareket edebilme şansımız yok. Biz bir şeyi geri çevirmiş değiliz. Daha önceki koşulların bugüne yansımasıdır. Bugünkü durumumuz bu. 1 Temmuz'da daha düzelen pozisyonlarda, başka uygulamaya gidilecektir tabii ki. O zaman asgari ücret, sağlık sigortası, hepsi eksiksiz tamamlanacaktır ki, bu da bütün sektörün sorunudur aslında. Zorunluluklar, uygulama ve tercih her zaman tartışılacak bir şeydir. *Gelecek hafta, Ağustos'un 30'unda bir genel grev var. Sendikanın ilan ettiği bir uyarı grevi. Bu durum-*

da kooperatif nasıl tavrı takınacak? Eğer kooperatif federasyonu katılıyorsa tabii ki bizde varız. Orada komisyonun karar alması söz konusu. Kooperatif federasyonunun binden fazla işçisi var ve her zaman katılır zaten. Çünkü işçinin hakları için mücadelesinde sokakta, gösterilerde her zaman oluruz.

İşgal fabrikaları, doğuşu ve sonuçları itibariyle tabii ki Uruguay'da da politik iktidarla doğrudan bağlantılıydı. Burada, bütün konuştuklarımız arasında, beklentilerde Brezilya'dan farklı olarak açıkça bir umut vardı. Liliana da bu umutlu bakışa sahipti. *Şu anda yeni bir hükümet var Uruguay'da, bir sol hükümet. İşgal fabrikalarıyla ilişkisi var mı?* Geçen yıl yaptığımız kooperatiflerin konfederasyon toplantısına Tabere Vasques (Sol koalisyon hükümetinin sosyalist başbakanı) katılmıştı. İlk defa Uruguay'da sol koalisyon hükümet oldu. Bu hükümet bizim için önemli, çünkü önceki hükümet ile hiçbir çözüm olmadı. Bu yol, şu yol hepsini denedik ama hiçbir şeye ulaşamadık. Bir prensip olarak hiçbir şekilde tanımak istemediler. Bir fabrika vardı. Çok eski geçmişli olan bir fabrika ve yıllar boyunca çözüm için hiçbir şey yapmadılar. Güçlü bir mücadeleye rağmen... Biz geçen yıl, söylediğim toplantıda bir politik hat belirlemeye çalıştık, şimdiki birçok bakan ve çalışan bu toplantıya katıldı. Ve şimdi bu işgal fabrikalarına ilişkin bir resmi ofis oluşturuldu. Çünkü dehşet verici bir bürokrasi vardı. Yok şudur, budur diye. Hiçbir şey kolay değildi. Zaten bizim açımızdan her şey delegeler üzerinden gönüllülük üstüne yürüyordu. Şimdi bir bakanlık artık bu konuda çalışma yürütüyor. Teknik olarak da çalışmalar yürütüyor. Bu aynı zamanda kredi vermeye de referans olabilecek. Çünkü bu girişim aynı zamanda sosyal bir karakter taşımakta. Bu mücadele tarihi, zaten sosyal olarak gerekliliğini göstermiştir. Bu da, küçük de olsa bir baskı durumu yaratmıştır. Bizim ülkemiz zaten küçük, bizim için önemli bir baskı alanıdır burası. Bu sosyal bir karakter taşıyor. Bu hükümetin henüz kısa bir geçmişi var. Çalışanlar için yeni bir şeyler yapacağına inanıyoruz. Suyun özelleştirilmesine karşı düzenlenen kampanya sonunda referandum yaptırılması ve bu referandumda kazanılan zafer ile suyun kamulaştırılması, ilk sol hükümetin gelmesi için de önemli bir adımdı değil mi?

Evet, evet! Çünkü bu referandum sol bir hükümetin olabileceğini de bize gösterdi ve belki de hükümete o taşıdı. Referandumda, yüzde yetmiş yedi oranında suyun tekrar kamulaştırılmasına 'evet' dendi. Bu kampanyanın öncülüğünü yapan koalisyon seçimlerde hükümet oldu. Su, bu ülkenin cumhuriyetinin yeniden inşa edilmesinin temelini meydana getirdi. Suyun özelleştirilmesi çok önemlidir. Uruguay'da özelleştirmeye karşı önemli bir gelenek vardır. İlk plebisitte, 1992'de bütün özelleştirmelere karşı 'hayır' dendi burada. Daha sonra neoliberalizm, Washington CIA burayla ilgili birçok girişimde bulundu, –gülüyordu- ki bizde birçok kez plebisit olmuştur. Eğer belli oranda imza toplanırsa, plebisit yaparız. 1992'de onlar yine özelleştirme talep ettiler. Telefonun özelleştirilmesi oldu. Biz imza toplamaya başladık. Yani bütün bunların nedeni aslında özelleştirme. Eğitim, sağlık, birçok şey tek tek özelleştirmeye tabi oldu. Bence Uruguaylılar çok ciddi bir şekilde özelleştirmeye karşılar. Daha önce de kamulaştırmayı savundular. Ancak suyun özelleştirilmesi artık inanılmaz bir boyuttu. Yüzde yetmiş yedi zaten çok yüksek bir orandır. Sanırım dünyada natüralizasyonu-doğallaştırmayı ilan eden tek ülke oldu. Su kampanyası, yani suyun özelleştirilmesine karşı kampanya, hem Uruguay'da, hem de dünyada çok önemli bir yere sahiptir. Neoliberal özelleştirme politikalarının son durağı suyun özelleştirilmesine karşı Bolivya'daki Cochabamba su savaşları ve Uruguay'daki plebisit, hemen ardından iki ülkede de seçimle sol hükümeti başa getirmesi açısından da ayrıca dikkat çekicidir. Su kampanyasını sürdüren CNDAV (Comisión Nacional en Defensa del Agua y de la Vida-Ulusal suyu ve yaşamı savunma komisyonu) genel koordinatörü Adrana Marquisio ile Montevideo'da konuştuk. Su meselesi fundamental olarak bir insan hakları meselesidir. Bu nedenle, su komisyonunda işçiler, kadınlar, öğrenciler, toplumun farklı aktörleri vardı suyu savunmak için. Bir araya geldik ve Dünya Ticaret Örgütü'nün kararlarına karşı bir su sekreterliği meydana getirdik. Bu nedenle hep beraber bir prensip etrafında bir araya geldik. Bu prensip: 'Uruguay'daki bütün sular Uruguay halkınındır.' Bu kesinlikle bir insan hakları inşası meselesidir. Özellikle suyu kontrol altına almak için bir form oluşturduk. Bu genel bir çevre formu halini aldı. Ulusal ve uluslar

arası... Bir prensip olarak, suyun ithal edilmesine karşı bir dayanışma yaratmaya karar verdik. Bunun için örgütlenmemiz şu biçimdeydi: Bir genel toplantı (asamble general); bunun ağırlıklı konusu, suyun geri alınmasının başlanabileceği idi. Ondan sonra ekim ayında satışı başladı. Burada konu, suyun ticaret konusu olamayacağı idi. Bu bir insan hakları sorunuuydu. Bir polemik vardı. Hükümet suyu kamulaştırmalı ve bir kamu hizmeti olarak bunu sürdürmeliydi. Monopolün elinden suyu almalıydı ya da ekonomik gelirleri hesaba katılmalıydı. Bizim buradaki tavrımız; bütün ülkede halk hizmetleri direkt olarak kamulaştırılmalıdır. Bu konuda asla halkın kontrolünden vazgeçilmemeli, asla ve asla özelleştirmeye tabi olmamalı. Bu hizmetler mutlaka kamu tarafından yürütülmelidir. Direkt olarak kamunun... Burada polemik olan, insan haklarına bağlı bir şeyin ticaret konusu yapılamayacağıdır. Bu nedenle, ülkenin hiçbir yerinde bu olamayacaktır ve aynı zamanda buna yönelik bir örgütlenme gerçekleştirme kararı aldık. İki su monopolü vardı. Bunlardan bir tanesi AGUA da BILBAO; kırk beş bin su abonesi vardı. AGUA LA COSTA; bu da merkezi Barselona'da olan bir şirketti ve yüzde seksen sermayesi Fransızdı. Burada tartışılan, önceki hükümetlerin bu şirketlerle yaptığı su kontratlarıydı. Burada zaten ilk karşı çıktığımız insan hakkının özelleştirilememesidir. Çevreyi yok etmesi, sömürmesi ve işçileri de işten atması diğer konulardı. Ayrıca bütün ülkeye satılan yüksek tarifeli su. Su yüzde yetmiş beş daha pahalı olmuştu. Bütün bunların yeniden inşa edilmesini talep ediyorduk ve haklarımızı istiyorduk. Bunun için mücadele ediyorduk. Anibal nasyonal-Ülkenin yüzde doksan dokuzunun istediği, ki bu ülkenin hepsidir, bir taleptir bu, kaliteli ve temiz suyumuzu kullanabilme hakkıdır. Su ücretleri, sosyal bir tarife ile belirlenmelidir. Aynı zamanda bu tarife için bir kurul oluşturulmalıdır. Çünkü suda kâr söz konusu olamaz. Aynı zamanda biz genel olarak özelleştirmeye karşı mücadelede kardeşlerimizle dayanışmayı öngörüyoruz Arjantin'de, Bolivya'da. Suyun korunmasında uluslararası bir anlaşma mücadelesi için önce Amerika'da, kontra neoliberalizm için bütün hareketler, işçiler, işgalciler, köylüler, Indianlar, sendikalistler, herkes bir ortak bildiri etrafında 'suyun insan hakları konusu olması' ve ticarete konu olmayacağı üzerine birleşti. Su, uluslararası yatırımcıların konusu olamaz

dolayısıyla. Aynı zamanda, onların ortaklarının da ifade ettiği gibi, su bir kùltürdür. Bu nedenle, uluslararası dayanışma çok önemlidir. Bu yüzden Bolivya'daki Cochabamba ya da Arjantin'deki hareketler bizim için önemlidir. Bizim hükümetimizin de mutlaka kamulaştırma eylemini tamamlamasını ve uluslararası arenada suyun ticarete konu olamayacağını savunan bir girişimde bulunmasını talep ediyoruz. Diğer ülkelerde de, ekonomik olarak değişim zorlanarak aynı sonuçlara maruz bırakılıyorlar. Bu noktada hükümetimizin, süreci etkileyecek şekilde davranmasını istiyoruz. Tabii ki dünya çok büyük, ama biz bu süreci durdurmak için müdahale gerektiğine inanıyoruz. Bunun, bütün mağdur ülkeler için, uluslararası mahkemelerde de yer alması gerekir. Bu durumda Uruguay çok yalnız... Bu nedenle Avrupa'daki sosyal hareketler, tabii ki siz de, dayanışarak bu duruma müdahale edebilirsiniz ve bu durumu uluslararası platformda anlatabiliriz. Aslında bunu sadece su ile de sınırlamıyoruz. Toprak için, su için, enerji için, ülkelerin bağımsızlığı için bir mücadelelenin gerekliliğine inanıyoruz. Bunu, kapitalist modele karşı, uluslararası finans çevrelerine karşı bir mücadele alanı olarak görüyoruz. Ekvator, Bolivya, ayrıca Uruguay'ın çok özel bir durumu vardır. Uzun zaman sonra demokratik bir sürecin işlerliği söz konusu ve bağımsız bir politika üretebilme şansı var. Plebisitte çıkan sonucu kalıcı bir şekilde sürdürmek ve Uruguay'ın bağımsız bayrağını taşımak... *Sizce uluslararası sosyal bir su anlaşması mümkün mü?* Bir ülke düşünün ki, kendisinin ihtiyacından çok fazla suya sahip. Arjantin ve Brezilya'nın bazı yerlerine satabiliriz. Mesela Santa Lusia'ya ve bundan Uruguay para kazanabilir. Ancak su bir ticaret konusu değildir. Bir insan hakkıdır. Bunun pazarda yer alabilmesi mümkün değildir. Ayrıca sadece su da yeterli değil. Biz herkes için bağımsızlığın gerekli olduğuna inanıyoruz. Çünkü şimdi bir sürü yer teknolojik olarak, politik olarak ipotek altına alınıyor. Buna karşı su satılamaz, curso natürel-doğal kaynaktır çünkü. Buna karşı derin analizlere girmek de gerekmiyor. Bir planateizmo-dünyacılık buna gerekir. Kapitalizme karşı 'curso natürel' koymalıyız. Bunu her yerde anlatmalı ve tartışmalıyız. Tamam, biz Amazon'a sahibiz, ama bunu ticari bir meta halinde satmak ve bunu baskı aracı gibi kullanmak istemiyoruz. Su, insanlığın temel elementidir. Yaşam demektir. Bu sa-

dece bir politika ile örtüşmez, her alanda önemlidir. Ulusal açıdan, doğa açısından, her açıdan önemlidir. Bu sadece bir nehrin denize akması değil, sosyal hareketlerin, neoliberalizmin her şeyi pazarlayan, markete sunan anlayışına karşı bir mücadeledir. Bu bir yaşamdır ve biz, mücadele edenler olarak bunun politik olarak sorumluluğunu taşıyoruz. Şimdi bütün sosyal hareketler olarak, özellikle Latin Amerika'da bağlantılarımızı güçlendirerek bir cephe oluşturmaya çalışıyoruz. Akdeniz'deki sosyal hareketlerle de kurduğumuz bağlarla 'curso natürel'i daha güçlü bir şekilde korumaya çalışıyoruz. Şu anda nasıl Ortadoğu'da savaşlar petrol için çıkıyorsa, su da bu duruma gelecektir. Mesela Kolombiya'daki askerileştirme bunun için bir hazırlıktır da...

Deri fabrikasında konu suyun özelleştirmesine geliyordu. Su petrolle aynı fiyata geldi. Ki dünyada en fazla suyun olduğu ülkedir bizim ülkemiz. Liliana, 'Daha da pahalı oldu,' diyor. 'Petrolsüz yaşamır ama susuz olmaz,' diyor diğer işçi. Kartsız su alamıyorsun. Suyun özelleştirmesinde su tröstleri dünyanın her yerinde bu uygulamayı yaparlar. Önce gidip kartı satın alıp, parayı peşin öder ve içeceğin, kullanacağın suyu alırsın. Sonra, eğer paran varsa su içebilirsin. Bu uygulamaya da ilk başta her zaman yoksulların en çok olduğu yerden başlanır. –Güney Afrika Cumhuriyeti, özelleştirme karşıtı platformundan Mokolo ile konuşuyorduk. Orada da benzer olan bu uygulamadan söz ediyordu. Buna karşı mücadele eden platform aynı zamanda pratik çözümler de geliştiriyordu. By-pass yaparak su saatini aşmak ve suyu ücretsiz kullanmak.– 'Hâlbuki burada o kadar çok su vardır ki, değil sadece nehir, göl, kaynak, üç adım at bir su bulursun,' diyor Liliana. 'Su içmezsen ne yapacaksın?' diyordu işçi. Liliana: Çok kaliteli, çok güzel suyumuz. Nasıl bunu bize satabilirler? 'Maden sularımızı doldurup satıyorlar Fransa'ya,' diyordu işçi ekliyordu: 'Doldurup satıyorlar o kadar.' Ben de, bizde Ulu-dağ'da Nestle satılıyor diyorum ve Coca Cola'nın dünyadaki su şirketi hâkimiyetinden konuşuyorduk.

Jose Mujica ile röportaj

Jose Mujica namı değer adıyla Pepe, Tupamoros şehir gerilla hareketinin lideri, şimdiki sol hükümetin tarım bakanı ve parlamento başkanı.

Siz Tupamoros Hareketi'nin liderisiniz ve Tupamoros Hareketi'nin, şehir gerillasından bugünkü Uruguay tarihinin ilk sol hükümetine kadar gelişen enteresan bir süreci var. Bu süreci özetleyebilir misiniz?

Çok uzun yılları içeren bir süreç bu, kırk yıldan fazla. Çok fazla değişiklikler olan bir ülke düşünün. Çok uzun bir süre, askeri cunta altında geçen on dört-on beş yıllık bir cezaevi süreci. Daha sonra bunu izleyen süreçte, anayasal bir demokrasiyle yaşayan bir ülke... Bu süreçte, bir sol cephe (frente amplio) –ki bu cephenin kökeni otuz yıl önceye dayanır– biz sürekli birlikte hareket etme çabası içerisindeydik. Asgari bir program olarak birliktelik... Onların ataklarına karşı biz sosyalistler, komünistler, sosyal demokratlar, diğer hareketlerle birlikte sistem karşıtı bir cephe meydana getirdik. Bir reform programı etrafında, sistemin içinde ama halkçı bir program... Biz hep yoldaşça ilişkilerle üstümüzü ördük. Çünkü bizim ilkemiz ulusal bağımsızlıktır. Esas olarak, bu ülkede materyal ve kültürel olarak, öncelikle yeniden ulusal bağımsızlık düşüncesine geri dönmektir. Bütün yoksullar için başka türlü özgür olabilmek ya da eşitlik mümkün değildir. Bunun anlamı, eğer siz kültürel olarak özgür değilseniz, mahkûmiyetten kurtulmamışsınız demektir. Bu nokta Marksist ve Leninist görüşlere çok yakın bir görüştür. Biz Che Guevara çizgisinde çok önemli bir dönem yaşadık, ama şu anda başka bir dönem var. Bir reform programı aslında... Çok küçük, ama bu bizim için aynı zamanda çok önemli ve aynı zamanda da büyük... Çünkü bizim için çok önemli sosyal değişiklikler yaratacak. Peki, bu sonuç olarak bütün sorunları ortadan kaldıracak mı? Mümkün değil. Burada sorun, halk için ne kadar şey yapabileceğimiz, bunun için ne kadar kapasitemizin olduğu, ne

kadar kendimizi anlatabileceğimiz, onlarla ne kadar ilişki kurabileceğimiz Bir de öteki nokta olarak ABD saldırısı ve baskısı, pratik olarak bütün Latin Amerika'yı, hatta tüm dünyayı ilgilendiren bir küresel durum ortaya çıkıyor. Biz bunun içinde aslında çok küçük bir parçayız, çok küçük bir ülkeyiz. Şimdi zaten bu hükümet bir seçim hükümeti, bir cephe (koalisyon) hükümetidir. Başka türlü bir değişikliğe de müsaade etmez bu hükümet biçimi. Bundan daha iyi bir yol olabilir, ama bizim limitimiz bu, burada bundan daha büyük bir değişiklik yapamıyoruz. Bunun dışında pek fazla bir değişiklik yapamadık, ya da çok az. Liberal demokrasi dedikleri şey, asıl olarak ulusal bağımsızlığın bitişini inşa ediyor. Gülererek. Liberal Papa! Şimdi! Problem sosyaldır, hukuksaldır. Biz, bilinçli olarak böyle bir seçim yaptık. Çünkü kırk yıldır devam eden bir süreç, birçok neslin yaşadığı bir süreç, tamamen mücadeleyle geçen bu süre sonunda başka türlü mü mümkün değildi. Daha yeterince güçlü olmadık, ama mücadele devam ediyor. Yaşım yetmişten fazla olmasına rağmen söyleyebilirim ki, biz mücadeleye devam edeceğiz. Bizim politika tarzımız aşktır. Bunun dışında bir üretmede de biz yaşayamayız. Biz, öbür yoldaşlarımızın mücadelesini sürdürüyoruz. Gerçek daha iyi bir dünya, kültürel olarak çok farklı –zaten esas olan da bu kültürel kayıptır–. Daha gerçekçi bir rota izlemeye çalışıyoruz. Bu geçen on yıl Latin Amerika için bazı değişikliklerin yaşandığı yıllar. Mesela Brezilya hükümeti –ki sınırı çok geniş–, mesela Arjantin hükümeti –ki çok geniş– kapsamlı yaşananlar. Tabii ki bunların hepsi önceliklerden değişik, norm olarak da değişik.. Bence, en az bir on yıl devam edecek olan bu süreçte, bazı değişiklikler yapabiliriz. Latin Amerika için bazı küçük programlar. Ama bu insanlık için önemli değişiklikler olacak.

Neoliberalizm, neoliberal politikalar büyük bir sorun değil mi? Her şeyi sattılar. Mesela sizde su da satıldı. Aslında herkes için çok önemli, yoksullar için daha da fazla, değil mi?

Neoliberalizm her şeyi satmak istiyor, saldırıyor. Peki, siz buna karşı ne yapacaksınız?

Burada, bizden önceki hükümetler suyu sattılar. Bu çok değişik bir süreçti. dokuz-on yıl önce bütün ülkenin su kaynakları için sözleşme yaptılar. Biz felsefe olarak, suyun satılmasına her açıdan karşıyız, uluslararası şirketlere para ödenmesine karşıyız. Bu on yıl sürdü, ama sonra kovduk. Uruguay çok fazla suya sahip bir ülkedir. Bu bizim ulusal kaynağımız, ama bütün insanlık için... Sadece biz, 'su' hakkının anayasal olarak garantiye alındığı tek ülkemiz. Bu unsur, bizim seçilmemiz için de çok önemli bir noktaydı. Bu hem şimdi, hem de gelecek nesiller için çok önemli bir hak. Uruguay'ın çok değerli toprakları vardır, sadece bir metreden bile su çıkartılabilir. Dünyada ikinci büyük su rezervlerine sahibiz. Suyu diğer ülkelere de gönderebiliriz, tüm dünyaya da... Bu bizim görevimiz oldu. Mercosur için de bu çok önemlidir.

Siz aynı zamanda tarım bakanısınız, ama ülkenizde GDO'lu üretim de var. Bunun için bir şey yapmayı düşünüyor musunuz?

Önceki hükümet, GDO'lu tarımın yapılabilmesi için uluslararası şirketlerle çeşitli sözleşmeler yapmış. Bu ülkenin birçok yerinde özellikle de soyada. Biz böyle bir pozisyon üzerine geldik. Böyle bir izni imzalamışlar. Bu gerçekliği değiştirmek zorundayız. Uruguay aslında çok doğal bir ülkedir. Bu her zaman nesil olarak çok önemlidir. Uruguay kültürel olarak doğal bir ülke markasıdır, ancak şimdi uluslararası kapitalist şirketlerle antlaşmalar imzalanmış. Doğal bir Uruguay için buna karşı mücadele etmek gerekir. Neoliberalizm kalıcı etkileri olan bir süreç. Aynı şekilde, daha önceki hükümetin yaptıkları uzun yıllardır devam ediyor. Çünkü burası bir haklar devleti, ne yazık ki bir devrim devleti değil ve şu anda burada bir barbarlık tarımı var, anlatabildim mi?

Latin Amerika'da bir sürü örnek var. Bir yerde Lula, bir yerde Kihcner, diğer örnek ise Chavez. Uruguay ne yapacak, kimlerin yanında yer alacak?

Bizim pozisyonumuz çok değişik. Lula Brezilya'da hükümet, ama kongrede çoğunluğu yok, belli bir sının var. Istese bile her şeyi yapamaz. Kendi programını yaşama geçiremez bence. Chavez'i ise büyük çoğunluk destekliyor. Ayrıca sahip olduğu petrol, hareket etme kapasitesini de artırıyor. Diğerlerinde o yok. Uruguay ise daha değişik bir ülke. Mesela Türkiye'nin pozisyonu da değişiktir. Cumhuriyet normu, parasal durumu daha değişik, başka türlü bir örgütlenme. Arjantin ise büyük bir ekonomik kriz yaşadı ve pratik olarak her şey değişti. Yeni bir hükümet var ve Arjantin zengin bir ülkedir, çok zengin ve işte nasıl bir ortak nokta olabilir, nasıl bir koordinasyon kurulabilir Latin Amerika için? Bu, sosyopolitik anlamda sıradışı ve ABD'ye karşı bir birliktelik yaratmalı, ama bütün bu ülkeler farklı değil mi? Bu sadece bir başlangıç.

Türkiye solu çok farklı gruplardan oluşuyor ve hiçbir zaman bir araya gelemedi, ama Uruguay'da da farklı gruplar var. Siz nasıl bir araya gelebildiniz?

Bunun için Uruguay tarihine de bakmak lazım. Yüz elli yıldan fazladır Uruguay'da iktidara sadece iki parti gelmiştir. İlk defa farklı olarak biz geldik. Aslında bu iki parti sürekli cepheydi. Partiler çok büyüktüler, çok değişik kesimlere sesleniyorlardı. Dolayısıyla, kapasiteleri de büyüktü. Bizde, kültürel anlamda değişik politik gurupların bir araya gelmesi mümkün, değişik bir kültürümüz var. Çok değişik diğer parçalar var Latin Amerika'da. Uruguay solu bunu sosyal olarak öğrendi. Ortak bir minimum program üzerinde birleşmeyi. Biz bunu çok uzun zamanda öğrendik. İlk olarak işçilerin meydana getirdiği bir birliktelik vardı. Otuz yıldır devam eden bir şey bu, sadece seçimden önce değil. Bu süreç otuz yılı kapsar. Bundan sonra pratik olarak, su için mücadelede birleşildi. Çünkü bütün herkes bölüm bölüm etkilendi bu süreçten. Önce bir taraf, daha sonra diğer taraf

katılarak cepheyi oluşturdu. Ayrıca en önemlisi, bizim yaşamak için birlikte olmaya ihtiyacımız vardı, buna zorunluyduk. Bu, çok önemli bir nedendir Uruguay için... Politik olarak yaşamak için bir araya gelmek zorundaydık.

şimdi biz de çok benzer sorunlar yaşıyoruz. Mesela burada ALCA diye bir birliktelik, serbest pazar var. Bizde de, Avrupa Birliği sürecinde köylülerin tasfiye edilmesi söz konusu. Biz yetmiş milyonuz, bizde yirmi milyon kadar köylü var. Siz şimdi ALCA'ya karşı mısınız? Neoliberalizme karşı olmak ALCA'ya karşı olmak mıdır?

Biz ALCA'yla arkadaş, yoldaş değiliz. Biz Mercusur'un yaşama geçmesini istiyoruz. ABD'nin içinde olmadığı ve etkisinin olmadığı, kendi aramızda bir market. Bakalım nasıl direneceğiz?

Chavez ALBA'yı öneriyor, bu konuda ne diyorsunuz?

Biz önce Mercusur'un gerçekteşmesini istiyoruz. Ondan sonra diğerleriyle ilgili bir şey yapacağız. Eğer birçok şey için mücadele ederseniz, hiçbir şey elde edemeyebilirsiniz. Mercusur on yıldır yaşama geçirilmeye çalışılıyor, on dört-on beş yıl sonra esas meyvelerini verecek. Bence Venezüella'nın da Mercusur'a katılması gerekiyor, Latin Amerika için çok iyi olacak bu. Çünkü Brezilya hemen yanı başımızda çok büyük bir ülke ve ABD için bile büyük bir ülke. Mesela, Türkiye'nin de Almanya'yla bu tür bir ilişkisi var tarihsel olarak.

Siz önce şehir gerillasıydınız, sonra uzun yıllar cezaevinde kaldınız, şimdi de bakansınız, parlamento başkanısınız. Hangi dönem daha zordu sizin için?

En zoru, bir dönem kayıp olmaktır, politik olarak kayıp olmak. Hepsi farklıdır, ama düşünsel olarak kayıp olmak en zoru. Sol, bir dönem konjonktür olarak çok olumsuz durumdaydı. Bizim için de en zor olan bu dönemdi. İşte bu en büyük problem... Değişik bir şeyler yapabiliriz yeni bir şeyler yaratmak için, ama halkın bunu anlama kapasitesi vardır. Aslında her zaman bu çok önemli bir faktördür. Gerçekliğin

ne olduğunu anlamak zorundasın. Düşünsel olarak, sosyal olarak anlamak zorundasın. Biz yalnızca gerilla değiliz, biz savaşıyoruz. Fakat biz halkın yaşaması için mücadele ediyoruz, kapitalizme karşı. Biz fantastik bir solu değil, gerçeğin solunu savunuyoruz.

Şu anda devrim istiyor musunuz aynı şekilde?

Evet, kesinlikle. Devrim uzun bir süreçtir, öyle bir iki günde ya da birkaç yılda gerçekleşmesi mümkün değildir. Diğer türlü bir fantazyaya olur. Bir ülke kolay değişmez, teknolojik olarak, sosyolojik olarak bir değişim gerekir. Biz birçok zaman özgürlüğün bayrağını taşıdık. Fakat şimdi, mesela düşünabiliyor musun milyonlarca dolarlık bir sermaye karşısında, kültürel olarak çok önemli bir değişiklik oluyor. Bu neden çok önemlidir? Bir dönem bitiyor, bir sürü şey değişiyor. Hayır, sadece bir bölümü için değil, ben bütün dünyada solun egemenliğini istiyorum. Çünkü bütünyle bir devrim gerekli... Bütün olarak bürokrasiyi yok edecektir devrim. Benim devrim artık bitiyor, şimdi sıra senin devrin.

İzolasyon tipi hücrede tek başınıza tutsak kaldınız değil mi?

Biz, toplam on yıldan fazla yalnız yaşadık. Evet, biliyorum Türkiye'deki çok kötü cezaevi koşullarını, evet, bizde de öyle.

Türkiyeli devrimcilere söyleyecek bir şeyiniz var mı?

Bütün devrimcilere sağlık ve esenlik diliyorum, Kürtlere de. Almanya'dan tanıdığım bir tane yoldaş vardı. Bence Türkiye çok önemli bir bölüm dünya için. Bu süreçte, daha da önemli, çünkü Türkiye hem Müslüman ülkelere çok yakın, hem de diğer ülkelere ve Türkiye'nin çok güçlü devrimci geleneği var, Türk ve Kürt halk hareketleri. Rotanıza devam edin, ama önemli olan sürdürmek. Türk ve Kürt devrimcilerden dünyanın bir sürü şey öğreneceğine inanıyorum.

Çok teşekkür ederim.

Aslında Uruguay'da bütün politik süreç, yaşanan uzun süreli diktatörlükten, uzun tutsaklıktan, baskıdan çok etkilenmiştir. Bu baskı günlük hayatın içine kadar işlemiştir. Arjantin'de de olduğu gibi, apartmanların dış kapılarını otomatik ile açamazsınız. Mutlaka anahtarla aşağı inip açmanız gerekir ve dışarı çıkarken de birisinin anahtarla aşağıyı inip sizi yolcu etmesi gerekir. Yoksa kapıyı açamazsınız. Pencerelerin hemen hemen hepsi panjurla kapalıdır. Bunun en önemli örneklerinden biri de, 1960'lı yıllarda olan bir soygun olayı nedeniyle, taksilerde şoför ile yolcular arasına konulan, fiberden ve mika camdan yapılan ayırmadır. Taksiye sadece arkaya binebilirsiniz ve biner binmez kendinizi bir hücrede hissedersiniz. Tabii ki bu bölme hiçbir zaman şoförün ateşli silahla soyulmasına engel olmaz. Ayrıca Uruguaylı arkadaşların dediğine göre, taksilerde kazalarda başını bu bölmeye çarparak ölenlerin, yaralananların sayısı, soygunlardan kat kat fazladır.

Liliana ile sendika içinde arananlar için yapılan sürekli anonsların arasında işgal fabrikalarının geleceğini konuşuyorduk. Aslında üç katlı mütevazı bir binaydı. Ancak sürekli bir telefon çalıyor, peşinden telefona bulunamayanların anonsu geliyordu. Röportaj yapılanın sözünü mümkün olduğunca kesilmemesi gerektiğine inanan benim için güç zamanlardı. *Peki, yakın zamanda daha fazla işgal fabrikası olması mümkün mü Uruguay'da?* Biz bu sürecin sonunun gelmemesini istiyoruz zaten. Sanıyorum ki, evet mümkün. Biz hükümeti değiştirdik. Benzer sorunlar yaşayan fabrikalar var. Biz, daha iyi kondisyonla çalışan işgal fabrikalarının ortaya çıkmasını istiyoruz. Kapanan fabrikaların aramıza katılmasını umut ediyorum. Diğer bir konu da, bazı fabrikaların uzun süredir işgal altında olmasına rağmen kapalı olması. Yani üretime geçmek için bir proje yaratmadılar. Bence burada dayanışanların bir araya gelerek bir proje meydana getirmeleri ve fabrikayı çalışır hale sokmaları gerekiyor. Burada sendikanın çok önemi var aynı zamanda. Şu anda işgal fabrikalarının sürdürülmesi için bir çalışma var. Teknolojik gelişmeleri de sürece dahil eden, çok önemli bir çalışma. *Peki, bir yanda kapitalist pazar var, öte yanda işgal fabrikaları... Bu*

problem yaratmıyor mu? Kapitalist market için problem olmuyor aslında. Ödemelerin hepsi gerçekleşiyor. Üretilenler bütün diğer mallardan daha kaliteli. Bu yüzden satın alanlar, kapitalist market hep tercih ediyor. Onun ihtiyacı var ve bu yüzden katlanıyor. Peki, işgal fabrikaları arasında, kooperatifler arasında takas var mı? Üreticiler arasında mı? Tam olarak yok. Aslında sadece burası için değil, uluslararası bir takas yaratmak gerekiyor. Bütün Latin Amerika'da bir değişim ağı yaratmak istiyoruz. Bu şimdilik yok, ama fikir olarak var. Hammadde ve mamul maddelerin karşılıklı olarak değişimleri çok iyi olacak.

İlk işgal fabrikalarından FUNSA, beklenen yeni işgal fabrikaları için bir örnek teşkil ediyor. İşçi denetiminde kooperatiflerin ve kooperatifler federasyonunun önemli unsurlarından biri. *Gelecekte ne bekliyorsunuz?* Roberto: Gelecekte... Fabrika daha yeni... Yani fabrika kapandı ve yeniden açıldı. Bizim daha modernleşmemiz gerekiyor. Kapitalist pazarla rekabet edebilmek için mutlaka yeni makineler almamız gerekiyor, bu bir yanı. Öte yanı, bizim bir sorumluluğumuz var ve burayı mutlaka gelecek için sürdürebilmemiz gerek. Burası şimdi gelecek için bir okul durumunda. Bütün arkadaşlar için geleceğin bir örneği burası aynı zamanda. Bu nedenle, burasının kapanmaması lazım... Bu yüzden biz hep gelecek için çalışıyoruz. Herhangi bir problemde, 'Gececek, bu da gelecek,' diyoruz. Biz öğrenmek istiyoruz. Bu yeni bir yürüyüş ve bir süreç... Öğretici ve yeni bir süreç... Enrique: Biz kooperatif olarak örgütlendik. Bundan önce böyle bir durum yaşamamıştık. İlk başta hiçbir şey satın alamıyorduk. Şimdi kendimizi çevirir duruma geldik. Bir yandan öğrenerek yapmak, bu önemli... Çünkü kooperatif bize bir yandan yaşama şansı tanıyor, diğer yandan dönüştürme şansı. Şimdi senin sorduğun sorulara, burada biz değişik cevap verebiliriz, çünkü sadece biz bugünü aşmak için çabalyoruz. Bugün için olduğu gibi gelecek için de farklı düşüncelerimiz vardır, olabilir ki bu da zenginliktir. Mesela keşke çocuklar için de kooperatifler gerçekleştirebilsek. Uruguay'da birçok kapalı fabrikaya iyi bir örnek olma çabamız var. Burada, şu anda yüz elli yıldan sonra ilk defa değişen bir hükümetle beraber başka türlü çalışmaya başlayacağız. Kapalı fabrikadan ye-

ni bir şeyler çıkacak. Biz burada yetmiş-seksen arkadaşız. Herkesin gelecek için umudu var burada. Roberto: Bu fabrika özellikle çok önemli. Çünkü o kadar büyük bir umutsuzluk var ki, Uruguay'ın çoğu başka bir ülkeye göç etmeyi düşünüyor. Bugün en az yüzde on oranında Uruguaylı göçü düşünüyor. Avrupa'ya, ABD'ye göç etmeyi düşünüyor. Kesinlikle devrimci bir dönüşüme ihtiyaç var. Yoksa yaşamı sürdürmek için başka bir olasılık ortaya çıkmayacak. Sizin ülkede de Avrupa'ya göç etmek isteyen birçok insan var değil mi? *Hem de nasıl! En az yüzde seksen kadar insan istiyor. Avrupa çok daha yakın bize. Orada çok para var diye düşünülüyor ki bu da bir hayal, aslında hiç kolay değil.* Tabii ki eğer burada her yerde fabrikalar kapandıysa, başka şans kalmadıysa, insanlar başka ne yapabilirler ki değil mi? Gelecek için, çocukları için başka bir şans yaratmalılar. Dünyanın her kentinde göç edenlere rastlamıştım. Paris'te kaçak yaşadığı on yıldan sonra göçmen kâğıdı alabilme şansı, sadece şansı için bir randevu alması karşısında, her yarım saatte cebinden kâğıdı çıkarıp kontrol eden bir Türkiyeli vardı. Dört çocuğunu ve eşini Türkiye'de bırakıp, sekiz bin Euro insan tircilerine verip, kaçak olarak Fransa'ya girdikten sonra tamamen parasız kalan, tabii ki Türkçeden başka dil bilmeyen bir başkası. Birisiyle Kore'deki tek Türk restoranında dönerci olmak için giderken uçakta tanışmıştım, ilk fırsatta ailesini Kore'ye aldırma istiyordu. Peru'da, Araquipa gibi ufak bir kentte dönerci vardı ve tabii ki Almanya'da yaşayan en az üç milyon Türkiyeli.-

Dymac'ta çalışanların sadece yüzde onu erkekti. Ayrıca çalışanların yanında ailelerden de gelip çalışmaya yardımcı olanlar oluyordu. Yirmi dört tane esas makine vardı. Onun dışında buharlı ütüler, biçki tezgâhları, overlok ve remayözler vardı. Biz fason çalışıyoruz. İş bitince, şimdiki gibi her şey duruyor. Bağimsız üretmiyoruz. *Çin'deki üretim sizi etkiliyor mu?* Evet, evet! Kaliteli değil, ama bizi zorluyor tabii ki. Normalde iki vardiya halinde çalışıyoruz. Eğer kooperatifin, yani bizim projemizi hükümet desteklerse tam kapasite çalıştırabiliriz. Bu hem ülke için, hem de işsizler için çok yararlı olur. Daha önceleri bu fabrika yirmi dört saat

çalışıyordu ve çok iyi ürettiyorduk. Dolayısıyla bir proje ile bunu yine yaratırız. Bu herkes için iyi olur. Sizin yaşadığınız kişisel olarak iş-galden sonra değişti mi? Ben yönetim konseyinin ön cephesinde olduğumdan çok şey yapmam gerek. Her zaman öyle olur. Her zaman daha hızlı, daha iyi, daha kolay, birçok şeyi daha çok yapabilir bir grup vardır. Onun için onların sorumluluğudur bu. Tabii ki değişti. Yaşamım bütünüyle değişti. Bu çok net... Birçok şey değişti bizim için. Şimdi bazen buradaki mücadeleden kendi evimizi unutuyoruz. Eskiden buradan çıkınca işi unutuyorduk. Şimdi durmadan burası aklımıza geliyor. Acaba şunlar bitti mi? Şu ne olacak? Bitmiyor hiçbir şey kafamızda. Gece bir başka arkadaşımı arıyorum. Onlar beni arıyor; 'Che yarın şunu şunu mu yapsak, şunu yapmalı filan.' Tamamen değişti yaşamımız. Önceden eve gider, başka bir şeye başlardık. Şimdi ise hiçbir zaman bitmeyen bir sorumluluğumuz var. Aynı zamanda daha da ileri gitmeliyiz bu koşullarda, onu da düşünüyoruz. Daha tehlikelisi, bu yorucu çalışma sırasında birbirimizi kırmamak zorundayız. Kendi aramızda sürekli barış içinde sürdürmeliyiz. Peki, *patronsuz sürdürmek mümkün mü?* Evet, mümkün tabii ki. Ancak bunun için bir bütün olarak düşünceyi değiştirmek gerek. Önceden patronun sorumluluğu altında olan her şey, artık bir bütün olarak hepimizin üstünde... Başka kimse yok yani. Daha önce bizim için paralarımızı almak dışında pek bir şey önemli değildi. Tabii ki bu mantalitenin değişmesi bizim için güçtü. Çünkü bir bütün olarak başka bir şey bu... Daha çok ve çabuk, iyi üretebilirsek, o zaman daha iyi ödeme alabiliriz ve hepimiz daha iyi para kazanabiliriz. Tabii ki mümkün... Yani biz işçiydik, ama yine işçiyiz, ancak çok değişik bir durum. Atölyenin sonunda bir yer vardı. Camlarından bütün atölye izlenebiliyordu. İçinde ranzalar duruyordu. Bir dolapta oyuncaklar. Bir tahta at vardı köşede. Burası eskiden patronun ofisi ve personel müdürünün yeri idi. Şimdi işçilerin çocukları için kreş yapılmıştı. Onlar burada çalışırken, çocukları da kreşte kalıyordu. Bir profesyonel, biri bütün çalışanlardan geçişerek, iki kişi bu kreşte çalışıyordu. 'Bizim patronumuz yok. Bu yüzden ofise de ihtiyacımız yoktu,' diyorlardı.

Dericilerle konuşuyorduk. Sohbetin, kahvelerin, matenin so-

işçilerin sınırı olmaz

nuna gelmiştik. Roberto: Sizle tanıştığımıza çok memnun oldum, taa Türkiye'den gelip böyle bir çalışma yaptığınız için. Eğer sosyal adalet varsa ve insan hakları varsa, inanıyorsak. Biz birçok şey dikiyoruz alanlara, birçok şey kazandırıyoruz. Bizim ise her zaman söylediğimiz tek şey 'işçilerin sınırı' olmaz. Ne Güney Amerika, ne Avrupa, ne de başka herhangi bir yer... İşçilerin birliği gerçektir. Türkiyeli işçiler de bizimdir. Luis: Biz bir de şey sunmak istiyoruz. En az iki metre büyüklüğünde, harika, mavi işlenmiş bir deri vardı elinde. Bu bizim fabrikamızda işlenmiştir. Bunu Türkiyeli işçilere hediye ediniz. Çocuklarına ayakkabı yapmaları için Montevideolu işçilerden. Bizim kardeşlerimize hediye. Biz günahkârlar hediye aldık. Daha önce bütün işgal fabrikalarında verilen hediyeler, plastik kovalar, tüp gaz borusu, sifon mekanizması gibi orada unutulmuş gibi yapamadık. Ancak, iki kişi toplam iki küçük çantayla dolaştığımızdan, ucuz ulaşım araçlarıyla, hatta bazen yürüyerek yaptığımız yolculuklarda yanımızda taşıyıp Türkiye'ye getiremedik. Ayrıca daha dört ay kadar sürecektir bir gezi olduğundan zaten taşıyabilme şansımız yoktu. Ancak Arjantin'de yine işçi bir aileye bıraktık. Türkiyeli işçi çocukları, bu kitabın hürmetine taksiratımızı affetsin.

Uruguay'da 'Patronsuzlar' esas olarak kooperatif olarak örgütlenmektedir. Ancak işgal de, işçi denetiminde her zaman öncülüğü çeken sendikalarla birlikte bu süreci geliştirmeye çalışmaktadır. Yani her kooperatif örgütlenmesinin içinde sendikanın doğrudan bir ağırlığı vardır. Aynı zamanda, birlikte geliştirilen projelerle, yani bilgilendirme ve teknik destekle, üretimin sürdürülmesi ve büyütülerek işçi denetiminde fabrikaların varlıklarının devamı sağlanmak istenmektedir. Kooperatiflerin bir araya gelerek oluşturdukları konfederasyon ve sen-

dika konfederasyonu aracılığıyla işgal fabrikası işçileri hükümet üzerinde bir güç oluşturarak, birikmiş sorunları ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca ülkede ve Latin Amerika'da diğer işgal fabrikalarıyla işbirliği yaparak, ağırlıklı olarak bir takas pazarı oluşturarak kapitalist pazarın baskısını azaltmayı amaçlamaktadırlar.

arjantin

patronsuzlar

işgal fabrikası - öz yönetim

"The Framworkers One"

Ricardo, işçi ressam

www.laborart.com

Arjantin, Latin Amerika'da işgal fabrikalarının ilk örneklerinin ortaya çıktığı ve en çok işgal fabrikasına sahip ülkeydi. Latin Amerika'da neoliberal politikaların ilk olarak geniş ölçekte uygulandığı ülkelerin arasında olan Arjantin'de, özellikle Menem hükümeti ile 1990'larda başlayan özelleştirmeler peş peşe fabrika iflaslarını getirdi. Bunun sonucunda yüzlerce fabrika kapandı ve binlerce kişi işsiz kaldı. 2001 yılına gelindiğinde, IMF'nin ve Dünya Bankası'nın uysal ve iyi öğrencisi Arjantin için büyük krizin artık saklanabilecek bir tarafı kalmamıştı. Özellikle bankaların çöküşüyle birlikte, zaten yoksulluk sınırının altında yaşayan yoksul çoğunluğa bir de kendi paralarını bile bankadan çekemeyen orta sınıf eklendiğinde büyük bir isyan çıktı. İsyandan önce ve sonra kendisine özgü örgütlenme biçimleriyle yaşamı ve direnişi sürdüren Arjantin işçi sınıfı ve işsizler, Latin Amerika ve dünya için yeni ve önemli deneyimler sundular. Bugün Arjantin'de, bazıları on yılı aşkın süredir devam eden fabrikaları, hastaneleri, otelleri, matbaaları, mezbahaları, okullarıyla işçi denetiminde yüzlerce yer vardır.

Eduardo Murua ile konuşuyorduk. Buenos Aires'in merkezin-
de tek katlı bir ofisti. *Genel olarak Arjantin'de fabrika işgallerinin
nasıl doğduğunu ve hangi durumda olduğunu söyleyebilir misiniz?*
1997-98 yılında meydana gelen kriz Arjantin'de işsizliği tam olarak
oluşturmaya başladı. Ülkede tarihsel olarak her zaman yüzde üç-
dört oranında işsizlik varken, birden yüzde otuz beşlere vardı. Kriz-
den önce Arjantin'de fabrika kapandığında işçilerin tazminatları
ödenirdi. Ancak krizle birlikte yüzde doksan altısının parası öden-
medi. Buna rağmen işçiler üretime devam ettiler. Sendikal hareket
de işsizlik karşısında artık çok yoruldu ve iyice güçsüz kaldı. Buna
karşın, bir diğer işçi hareketi olan işgal fabrikaları el yordamıyla da
olsa çok ileri gitti. Hem bir asamble-toplantı kültürü ve işsizliğe kar-
şı üretimde bir biçim yarattı, hem de bir süreci değiştirdi. Yani hem
ekonomik olarak etkiledi, hem de işçilerine ödeme yapabildi. Mese-
la 1993'te IMPA işgal fabrikasında işçiler tarafından yalnız üretim
değil, aynı zamanda bir toplumsal merkez inşa edildi. Üretimin ya-
nında kültürel etkinlikler gerçekleştirildi. IMPA Arjantin'de ilk iş-
gal fabrikasıdır ve her zaman diğer işgal fabrikaları için örnek
teşkil etmiştir. 2002 yılında, Arjantin'in en eski fabrikaların-
dan biri olan bu işyerini dolaşıyorduk. Üst katında aynı za-
manda sanatçılara yer verilmişti. Orada sanatçılar resim, hey-
kel, afiş yapıyorlardı. 'Biz yeni bir kültür oluşturuyoruz. Fab-
rika kültürü,' diyorlardı. Üst kata çıkarken iki kişilik, gerçek
boyutlarda bir uçak gördük. Uzun koridorun köşesinde duru-
yordu. Kooperatif koordinatörü, "Bu fabrika ilk olarak uçak
üretiyordu. Bunun için açılmıştı. Şimdi dış macunu tüpü üre-
tiyoruz. İşte bu Arjantin sanayisinin tarihidir," diyordu. IM-
PA'nın bu alternatif örneği, diğer benzer fabrikalara öncülük etti. Bir
arkadaş bunu gördüğünde, bu alternatif örneği diğer fabrikaların
mücadelesine taşıdı. Ulusal kooperatif hareketi her zaman diğer iş-
çilerle ve kapatılan fabrikalarla, iflas eden patron ve ödenmeyen üc-
retlere ilişkin her konuda dayanışma halindedir. Bu örgütlenmeye
de her zaman yardım etmiştir.

Buenos Aires'in ana caddelerinde birinde 'Hotel Bouen' adın-
da beş yıldızlı bir işgal oteli vardı. Kapısında üniformalı 'por-

ter'ları gelen müşterileri karşılıyordu. Omuzlarında hayatta tek nefret etmediğim apoletler vardı. Bir şeyleri başarabilmenin onurunu taşıyorlardı. Döner kapısından girince büyük lobisinin bir köşesinde bir Fransız kafesi vardı. Öte köşesinde de bir stand duruyordu. Üç metreye iki metreydi. Ortasında fabrikanın amblemi, hızla akıyormuş izlenimi veren mavi bir çizgi ve önünde ayakkabı numuneleri vardı. Bir başka işgal fabrikası, işgal otelinde, ürettiği spor ayakkabıları sergiliyor ve satıyordu. Kooperatifin adı 'Cooperativa Unidos por Calzado' idi. Senyora Aleksandra anlatıyordu. Fabrika Pilar kentindeydi. 2001 Eylül'ünde iflas etti. Bütün makinelere alacaklar nedeniyle bankalar el koydu. Herkes işten atıldı. Sonra biz 2003'te fabrikayı açmak için San Martin'deki atölyesine geri döndük. Pilar kadar büyük değildi San Martin ama olsun. Başka hiçbir iş yoktu zaten. Toplantı yapıp çalışmaya karar verdik, ama ilkinde başaramadık. 2004'te ikinci bir kez daha döndük fabrikaya açmak için. Bu sefer hepimiz oradaydık. Bir toplantı yaptık. Bir süre ücretsiz çalışmayı da kabul ettik. Başka çaremiz de yoktu. Önce fabrikayı işler hale sokmamız gerekiyordu. Makinelerin çoğu çalışmıyordu. Biz genç-yaşlı, soğuksıcak demeden gene fabrikaya girdik ve onarmaya başladık. Sonra orada iki-üç toplantı yaptık ve çocuklar, "17 Ekim'de ne olursa olsun biz açacağız. Hadi-Bamos!" dediler. 17 Ekim'de üretime başladık. Hiç paramız yoktu. Bulduğumuz çok küçük avanslarla işe başladık. Bütün hammaddeleri haciz sırasında götürmüşlerdi. Sonra bir konsey oluşturarak kararlar aldık ve bir kooperatif kurarak sosyal bir mücadeleye başladık. Son altı aydır da burada, Hotel Bouen'de ürünlerimizi tanıtıp, satış yapıyoruz. Burada da çalışıyoruz. Zaten durumumuz aslında sefalet içindeydi. Eğer yorulursak sokağa düşmekten başka bir yol görünmüyor. Şimdi burada satıyoruz. Eğer bir başka model ayakkabı isterlerse ya da başka bir renk tercih ediliyorsa, ona göre çalışıyoruz. Zor, ama iyi bir markamız var ve bunu yapacağız.

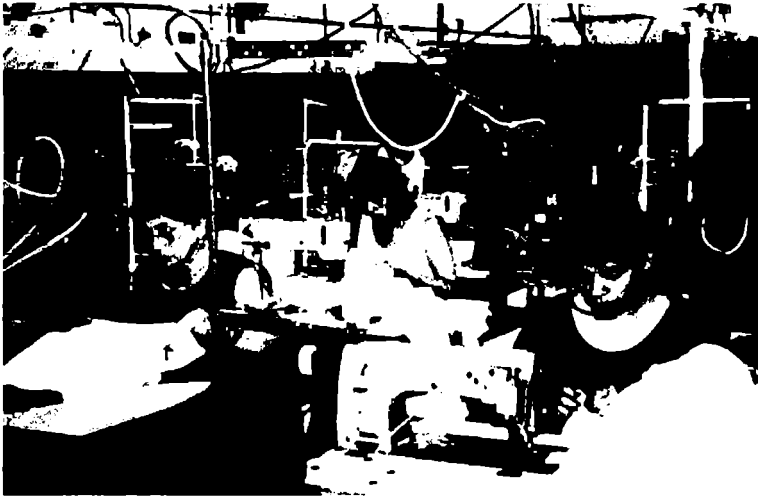
Arkada derinden bir tango sesi geliyordu. Cafede bir İngilizce pop şarkı çalıyordu. Görevliler yüzlerinde tabii ki sahte gülümsemelerle gelenleri karşılıyorlardı. Resepsiyonda üç kişi

yoğun bir şekilde çalışıyordu. Barda İrlanda kahvesi hazırlıyorlardı. –Kahveyi bardağın altına koyup içine iki şeker atıyorlardı. İyice karıştırdıktan sonra üstüne iyi cins bir viski koyuyorlardı. En üstüne süt koyup kahve makinesinin buhar musluğuyla köpürtüyorlardı. İçince ağzınıza önce köpürmüş süt, viski ve kahve ayrı ayrı gelirdi. Cambridge’de barda çalışırken yapardım. Sütün köpürmemesinden nefret ederdim. Meraklısına, sütü köpürtebilmek için süt soğuk olmalıdır.– Toplantı salonlarında neler olduğuna dair ilanlar vardı. ‘ALCA Kuzey Amerikan emperyalizminin son atağı’ ya da ‘Politik mahkûmlar için dayanışma toplantısı’na katılabiliydiniz. Biz Senyorita Elena Gutierrez ile resepsiyonun arka bölümünde konuşuyorduk. Kooperatifin en genç üyesiydi. 23 Aralık 2001’de burası kapandı. Sonra biz bir yıl mahkemede tazminat haklarımıza karşılık burayı işletmek için mücadele ettik. Ardından sendika burayı bir yıl çalıştırdı. Aslında biraz daha fazla. Sonra doğrudan biz işletmeye başladık. Son altı aydır yetmiş kişi çalışıyor. Yetmiş kişi bütün katlara bakıyor. Bunun zor yanı sorumluluğun hepimizde olması. Her ay yirmi gün çalışıyoruz. Bir yıl sendika çalıştırdı, ama o zaman cafe filan işler halde değildi. Çok az müşteri vardı. Hiç para alamıyorduk. Bir hafta sonra kapatmak zorunda kaldık. Çünkü bir sürü kişi ilk gün normal çalıştı, diğer gün hoşçakal. Burada gerekli olan, sendikanın disiplinli çalışmasıydı. Belki patron gibi. On beş gün sonra toplantı yaptık. Herkesle sözleşme imzalandı. Hem çalışma saatleri, hem de para için. Çünkü para alamazsak yaşayabilme şansımız da yoktu. *Şu anda nasıl organize ediyorsunuz çalışmayı?* 21 Mart 2003’ten beri kooperatif olarak çalışıyoruz. İlk başta, genel bir toplantı yaparak karar aldık. Önce yedi arkadaş, maksimum on arkadaş girdi buraya. Sonra kooperatifler hareketine katıldık. Beraber burayı onarmaya başladık. Onlarla birlikte hareket etmeye başladık. Bence bir sürü işsiz için iyi bir iş oluyor bu. Telefon konuşmaları durmadan konuşmayı bölüyordu. Bu otel bir yıldan fazla kapalı kaldı. Bu yüzden birçok onarıma tabi oldu. Giriş bütünüyle değişti. Tamam, fonksiyonel oldu, ama bir yandan çalışırken bu da zor oluyor. Çünkü bu onarımı yapmak için de mahkeme kararını beklemek zorundaydık. Ne olacağı belli değildi. Hâlâ kapa-

lı katlar var. Oraları da hizmete sokmayı umut ediyoruz. Artık buralar daha iyi durumda. Şimdi burada üç ayrı bölüm var. Her meslek kendi içinde bir grup. Yani daha uzun çalışanlar, sorumlulukları daha fazla olanlar daha fazla ücret alıyorlar. Herkes kendi mesleğinde, kendi mertebesinde eşit ücret alıyor, ama yüksek olanların da bir sınırı var. Genel olarak herkesin ücreti eşit. Yani, temel bir ücret var ve bunun üstüne sorumluluklar ve saatler eklenerek esas ücret tespit ediliyor.

Arjantin, neoliberalizmin yarattığı kriz ve sonuçları açısından, yaşayan bir laboratuvar gibidir. İşçi denetiminde, 'Patronsuz' her türlü yer vardır. Klinik de bunlardan biriydi. Buenos Aires'in merkezinde orta sınıf bir semtti. IMECC –Instituto de Medicina y Cirugia Cardiovascular– peş peşe iflas eden işletmelerin ardından önce müşterilerini kaybetmeye başladı ve sonra kendisi de bu kervana katıldı. Ödemelerini gerçekleştiremeyerek iflas etti. Senyora Elsa Montero klinik kapandığı zaman başka bir yerde çalışma olanağına sahip değildi. Kliniğin ana kapısının hemen üstünde bir ofiste konuşuyorduk. Küçük bir büro masasının yanından güçlükle geçilebilecek kadar dar ve üç metre uzunluğunda küçük bir yerdi. Bir arkadaşımız öğrenmiş ve gelip bize kliniğin iflas ettiğini söyledi. Bunu bilmiyorduk. Daha sonra uzun zaman bekledik. Hiç işgal edip işletmek diye bir fikrimiz yoktu. 14 Eylül tarihinde ilk toplantıyı yaptık. Bir arkadaşımız kooperatif yapalım dedi. Sonra işletip işletemeyeceğimize dair düşünmeye başladık. Normalde ilke olarak 'hayır' diyorduk. Nasıl yapacağız? Hayır. Ama diğer türlü kapatılacaktı. Bir sürü sorun vardı. Borçlar vardı. Para gerekiyordu. Burada her zaman en önemli sorunlardan biri enerjidir. Çünkü iflasa yaklaşan firmalar, ilk önce işçi paralarıyla birlikte enerji parasını ödemeye başlarlar. Bu süreci yasal ve yasal olmayan yöntemlerle sürekli uzatırlar ve fabrika ya da işyeri çöktüğünde ardında artık ödenmesi imkânsız bir enerji borcu bırakır. Yeniden üretme, hizmete girmek isteyen işçi denetimindeki yerlerin halletmesi gereken ilk iki sorunu her zaman hammadde ve enerjidir. Sağlık hizmeti sunan bir klinikte de tabii ki elektrik, yakıt

ve su borcu ilk planda karşlarına çıkıyordu. Bu tamamen yeni bir şeydi. Yeni bir inşa süreci. Aynı zamanda bu hakkımızdı, ama bağımsız davranmayı bilmiyorduk. Bunu öğrenmeye başladık. 2003'te projemizi son durumuna getirdik. Bu proje yetmiş sekiz sayfa idi. Yirmi katılımcının imzasıyla birlikte bunu bölge milletvekiline ilet-tik. Burayı tekrar işler hale getirmek için paraya ihtiyaç vardı. Onlar bu projeyi reddettiler. Kamunun kredileriyle burayı işletmek müm-kün olabilirdi, ama reddettiler. İflas etmiş bir yeri yeniden işler hale sokmak için sermayeye ihtiyaç vardı. Sonuç olarak, şubat ayının son gününde, çok kısa bir zaman sonra tazminat olarak İki yüz bin peso vereceklerini söylediler. Bu işe yarar bir şey değildi. Yetersizdi. Ben yirmi beş yıl çalıştıktan sonra evime gittiğimde hiçbir şeydi. Bir çı-kış değildi. İkinci bir işe başlamak mümkün değildi. Yaşamımızı na-sıl idame ettirecektik? Cumartesi, pazar günü toplanmaya karar ver-dik. Çünkü kasımda burası kapanmıştı. Bu süre içinde sendikayla da bağlantıya geçmiştik. Ocak, şubat kapalıydı ve bu sırada biz tecrübe kazanmıştık. Bütün yerlerde ilk başta işgal düşüncesi zayıftır. Bunun arkasındaki düşünce, becerilemeyeceğidir. Sonra bir yandan zorunluluk ve bir yandan da atılan her adımın öğretici ve güven verici etkisi ve de en önemlisi başka yaşanan ör-nekler bu düşünceyi yaratır, geliştirir ve yaşama geçirir. Bu parayla biz kliniği işler hale sokabiliriz diye düşündük. İlk olarak pa-zar günü bir toplantı yaptık. Çalışma hakkımızı insan hakları olarak tanımlayarak bunu talep ettik. Pazartesi kliniğe yürümeye karar ver-dik. Geldik. Kliniğin önüne, caddeye çıktık. Dedik ki, bu alan bizim çalışma alanımız ve yaşama alanımız. Burada bizim kafeteryamız, restoranımız var. Burada yemek yiyeceğiz, burada uyuyacağız. Bu süreç çok uzundu. Bir sürü kâğıt, bir sürü imza. Bir kâğıdı bitir, di-ğerine başla. Yani gerçekte suya ihtiyacın varsa onu bile asla verme-yeceklerdi. Çok fazla bürokrasi vardı. Biz işçiler içinse çok çok faz-la. Bu bizi yıldırıyordu. Çok büyük geliyordu. Bir toplantıda ben ar-kadaşlarıma, 'Neden olmasın, neden biz yapamayalım,' dedim. Biz buraya başlarken bu açıdan hiçbir şey bilmiyorduk, ama teknik ola-rak bütün kliniğin işleyişini biliyorduk. Biz daha iyi bir yaşantı isti-yorsak niye bunu gerçekleştirmeyelim? Bizim bu hakkımız var. Biz işçiyiz, o zaman burayı sürdürebiliriz. Bir sürü işsiz var. Aynı zaman-

da doktorlar işsiz, teknikerler, fizyoterapistler, herkes işsiz. Nasıl yapacağız? Bu kolay olmayacak, ama hepimiz birlikte yapacağız. Hepimiz için en iyisi kooperatif. Öte yanı, direnemezsek kaybolacağız. Küçükler var, çocuklar var, onlar ne yapacak? Buranın işleyişine ilişkin bir plan daha yaptık. Sonra yürümeye başladık, yürümeye. Bir yıl sonra temmuz ayında geçici bir gelişme oldu ama tam olarak işlerlik kazanmamıştı. 24 Kasım'da sonunda ruhsatımızı aldık. Ve o zamana kadar çok fazla deneyim kazanmıştık. Birçok kere eylemler düzenlemiş, yetkililerle görüşmeler yapmıştık. Bu yalnızca hukuksal durumun başlangıcıydı. Ayrıca mesela birçok kötü koşuldaki yeri düzeltmek gerekiyordu. Bu yorucuydu. Bizim için çok önemliydi hepsi ve henüz bitmedi. Şimdi mesela röntgen aletlerinin yenilenmesi gerekiyor. Bu küçük değişim aynı zamanda büyük projenin bir parçasıdır. Yani laboratuvarımız var, tomografimiz ve diğer alanlar... Bunların hepsini teker teker işler hale getireceğiz. Birçok ihtiyacı var buraların tabii ki. Fakat hepsi birbirini tamamlıyor. Yani biri olmadan diğeri zayıf kalır. Birçok proje birbirini tamamlar. Burada, karşılıklı bir dayanışma halinde Venezüella ile işbirliği içinde bunu geliştirmek istiyoruz. Bunun için mücadele ediyoruz. Teknik eksikliklerimizi tamamlamak bunun için önemli. Biz hep söyledik; işgal et, diren ve üret. Özellikle direnmek çok zordur, çok zor. Birçok şey vardır mücadele etmek zorunda olduğun. Bu, özel bir durumun özel mücade-

lesi... Biz burada teknik zorluklar içinde ve büyük sorumluluklar altında yürümeye devam ediyoruz. Burada caddeyi kestik. Bir sürü kişiyle beraber. Helikopterler danı, yüzlerce polis gelmişti. Kasklar, silahlar, coplarla polisler etrafı çevirmişti. O gün tertemiz, mükemmel bir gündü .Bu anı unutmamız mümkün değil. 12 Mart 2004 tarihini. Hepimiz kooperatif için buradaydık Yaşamak için. Yaşamak için bir adım daha, bir adım daha. Bütün yetkililerle biz hep beraber konuşuyorduk. Arkadaşlar buraya geliyorlardı. Hepimiz kardeş gibiydik. Hepimiz her şeye ortaktık. Çünkü başka çıkış yoktu. Hepimiz birliktik. Kooperatif Casepal, IMPA metal fabrikasından çocuklar, gazeteciler cemiyeti...Yetkililere diyorduk ki, işte işçi arkadaşlar, işçileri savunuyor. Kadınlar geldi, mahalle komiteleri. Birçokları mücadeleye katıldı. Herkes. Bir ortak düşünce vardı; o da çalışma, iş. Bunu belirtmeli. Gelenler katılıyorlardı, konuşuyorlardı, arkadaşlık yapıyorlardı, şarkı söylüyorlardı. Buraya az çok nasıl güç verecekler, ona çabalıyorlardı. Anladın mı? Bu harikaydı. Çünkü şu caddede beş yüz kişi vardı hep. Hepsı farklıydı ama diğerinin kardeşiydi. Aynı şekilde insan hakları sekreterliğine de mutlaka teşekkür etmek gerekiyor. Polisler içeride giremezsiniz, duramazsınız dediğinde, bunun için kâğıtlar imzalatmaya kalktığında, onlar sahip çıktı. Mesela, birçok işçi başka bir yerde direnip tekrar buraya bizimle bir olmaya geliyordu. Birçok arkadaş gece gündüz burada duruyordu. Biz burada birçok başka sektörden insanla tanıştık. Ayrıca direnişi sürdürmek için gerekli para da arkadaşların dayanışması sonucu sağlanıyordu. Bu arada aletleri kullanmamız için bir de plaketlere, ruhsatlara ihtiyacımız vardı. Yani çok yeni aletlerimiz olmasına rağmen bunları işletebilmek için belgelere ihtiyaç vardı. Bunları çıkarmak için de paraya. Bu çok zordu tabii ki. Her gün normal mesai olarak sekizden dörde kadar çalışmak gerekiyor zaten, ama mesela bugün seninle konuşuyoruz, altıya kadar kalmalıyız. Sonra toplantı yapmamız gerek, o da gece yarısına kadar sürer. Sonra dönüp bunu yazmamız da lazım, gece iki-ikibuçuk oluyor. Ayrıca özellikle diğer kooperatiflerle toplantı yapmamız gerek. Bütün bunları, işgali sürdürmek için, yaşamımızı sürdürmek için yapmak zorundayız. Ama zaten olanları hiç unutamayız. Biz iki ay boyunca gece gündüz sürekli bu caddede idik. Bunu hiç unutamayız.

Otelin girişinde, spor ayakkabı deniyordu. Roberto Cirilo Perdia, 1970'lerin gerillası, sol Peronist 'montoneros' hareketinin önderlerinden biriydi. Bu işgal otelinin ikinci katında bir avukatlık bürosu vardı. Cuntaya kadar gruplar arasında etkinliği en fazla olan bu hareketi, Che Guevara'yı, Peronizmi, faşist cuntayı ve bugünü o ofiste konuşmuştuk. Bağımsız Marksist PRD ile kurdukları cephe, cuntanın en önemli hedefleri arasındaydı. Arka tarafa bakan, küçük, daha önce patronların kullandığı ofis odalarından biriydi ve Roberto Cirilo Perdia'ya kiralanmıştı. Perdia burada işlerini yürütebiliyor, aynı zamanda otelin hukuksal işlerine bakıyordu. İşgal otelinin avukatı, eski gerilla ayakkabı satın aldı. Bu ayakkabı fabrikası işçi denetiminde ayakta kalmaya çalışıyordu. *Peki, şu anda üretimi nasıl organize ediyorsunuz?* Biz şu anda fason çalışıyoruz. Mesela bir şirket bazı modelleri istiyor ve biz de onu üretiyoruz. Ama bazen de satmak için, kendi markamız için üretiyoruz. *Kaç kişi çalışıyor şu anda fabrikada?* Şu anda elli dört kişi çalışıyor. Normalde iki yüz elli kişi çalışıyordu bu fabrikalarda. Yani bir de bunların mağdur olan eşlerini, çocuklarını düşünün. Aslında şu anda da doğru dürüst para alamıyoruz, çünkü ilk paralarımızla hep hammadde satın almak zorundayız. *Şu anda hiç patron yok değil mi? Peki böyle sürdürmek mümkün mü?* Tabii ki, şu anda daha iyi üretiyoruz, çünkü üretirken kendi evimizi düşünüyoruz. Şu anda kazandığımız ilk parayla önce malzeme alıyoruz ki yarın yeniden üretebilelim. Hele bir makine arıza yaparsa yandık. Tamir bile ettiremeyiz. Bütün bu problemleri düşünüyoruz. *Burası bir otel ve işgal halinde. Diğer fabrikalarla da ilişkiniz var mı?* Evet, evet. Diğer fabrikalarla, kooperatiflerle hep temas halindeyiz: Zenon, Impa ve birçok fabrikayla... Özellikle Zenon, işgal fabrikaları direnişinde bir simge durumundadır. Bir seramik fabrikası olan Zenon, defalarca polisin ve askerin zor kullanmasıyla boşaltıldı. Ancak fabrikayı yeniden, yeniden işgal ederek üretimi sürdüren işçiler, direnişlerinin sonunda kazandılar. Bu nedenle Arjantin işçi denetiminin en güçlü direnişi bu isimle anılır. *Peki, yardım etmeleri mümkün oluyor mu?* Evet. Bütün kooperatifler dayanışıyoruz. *Burada nasıl satış yapıyorsunuz şu anda. Daha önce var mıydı burası?* Burada satıyoruz, sattığı-

mızın kârının yüzde otuzunu onlara bırakıyoruz. Diğer kooperatifler de burada satış yaparlarsa benzer bir duruma sahipler.

Chivilart işgal matbaasında idik. Örnek olarak gösterilen işçi denetimindeki işletmelerden biriydi. Etrafta burada basılmış birçok siyasi hareketin afişleri vardı. Ve kendi afişleri vardı. 'Ocupar-Resistir-Producir-İşgal et, Diren, Üret.' Matbaa makinelerinin yanında küçük ofiste konuşuyorduk. Otuzuna henüz varmış bir işçiydi. Adı Ernesto Gonzales idi. İşgal sürecinin öncülerindendi. Biz patron zamanında matbaada bütün tecrübeye sahiptik. Genel olarak işletmeyi de biliyorduk. Makineler krediyle alınmıştı. Arjantin büyük krizi sırasında hiçbiri borcunu ödeyemedi. Patronlar ortadan kayboldular. Patronlar, işletmeler iflas etti. Yüzde ellisi battı. Buna karşı makineler giderse biz ne yapacaktık? Teknik olarak makineler bu işin anahtarı idi. Makineleri almaları bu fabrikanın kapanması demekti. Bu nedenle biz, burayı işgal etmeyi ve makinelere el koymayı düşündük. Makinelerin geç gündüz kaçırılmasına müsaade etmedik. Yani onların içeri girmesine müdahale ettik. Sürekli buradaydık aslında. Nisan 2002'ydi. Yani bizim ilk işimiz, tepkimiz makineleri bırakmamaktı. Daha sonra bunu garanti ettik. Yoksa zaten mümkün olamazdı. Sonra 'Patronsuz' olarak çalışmayı düşündük. Yani burası tam olarak iflas etmişti. Sonra biz devam etmeye karar verdik. Tabii ki polis saldıracaktı. Önce küçük bir toplantı yaptık. Sekiz kişi sadece. Sonra polisler itfaiyeler, ambulanslarla geldiler. O tarihte durum yeterince karışıkta zaten. Nisan 2002'ydi ve 21 Kasım 2001'de isyanın üzerinden kısa bir süre geçmişti. Halk hareketi çok yüksekti. Genel olarak devlet ve otoriteler anlamında çok hususi bir zamandı. Halk hareketleri çok güçlüydü. Gecekondular, sokaklar. Biz polisten daha güçlüydük doğrusu. Biz burada işçiydik çünkü. Çok özel bir zamandı. Yani biz diyorduk ki, eğer çalışmazsak bize yemek yok. Buradaydık ama çalışmak için mahkeme izni yoktu, ama çalışmak yoksa yemek de yok. Tek düşüncemiz, çalışırsan yaşarsın. Kitapları çıkarmamız lazımdı. Para kazanmak için. Biz arkadan girip çalışıyorduk. Çünkü epeyce polis vardı. Sonra kitapları eve taşıyorduk arkadan. Kitapların çıkarılması ciddi önem taşıyordu. Söze Ana karışıyordu, gençbir ka-

dın işçi. Arka taraftan kadınlar geliyordu. Burası benim garajım, benim arabam deyip yanaşıyordu. Polislerin hepsi fabrikanın önündeydi. İşçiler arkadan bütün kitapları, baskıları çıkartıyorlardı. Hemmen arkasında, bütün işgal fabrikalarında olduğu gibi Che fotoğrafı vardı. İki yaşlı işçi baskı kalıbı hazırlıyordu. Yavaş ve sakın çalışıyorlardı. Arada bir durup baskı kalıbı hakkında tartışıyor, mate içiyorlardı. Sonra özenle devam ediyorlardı. *Peki, bu tehlikeli değil miydi? Özellikle kadın işçiler için. Korkmuyor muydunuz?* Yok, yok. O dönem farklı bir dönemdi. Her şeyi göze alıyorduk. Başka bir alternatif yoktu zaten. Tamamen işsiz kalacaktık. Korkma hakkımız bile yoktu. Evet, korkuyorduk ama işsiz kalmaktan korkuyorduk. Sokağa düşmekten korkuyorduk. Bu nedenle her şeyimizle burayı koruduk. Her şeyimizle. Buradan çıkartılmaktan daha tehlikelisi yoktu. Çünkü ekonomik kriz çok büyüktü, çok.

Buenos Aires merkezinin biraz dışındaki bir semtte özel bir kolejdi. Daha önce orta sınıftan, iyi para kazananların çocukları devam ediyordu. Yani krizden son olarak en çok etkilenenler. Yoksullar son krizden önce de güç durumdaydılar. Ama orta sınıf özelleştirmelerden sonra mali açıdan kısmi bir rahatlık yaşıyordu. Ölümünden önceki nekahet dönemi gibiydi. Zengin çocuğunun babadan kalma mallarını satıp yediği dönemdi. Gökdelenlerden düşerken yere çarpmadan önce her şey iyi gidiyordu. Bankaların çökmesinden sonra küçük birikimlerini bile bankadan geri alamayan orta sınıf hiçbir borcunu ödeyemedi. Dolayısıyla özel okullar da paralarını alamadılar ve ardı ardına iflas etmeye başladılar. Aynı fabrikalar, klinikler, sinemalar, restoranlar ve ülke gibi. Biz öğretmenler, hocalar, herkes dedik ki, bir kooperatif kuralım ve bu koleji yüklenelim. Bu üç yıl önceydi. Sonra hadi! Birçok sorunun üstüne gittik, birçok. Bakanlıktaki işlemler vardı. Çok fazla bürokrasi vardı. Koleji işler halle sokabilmek için izin gerekiyordu. Bizim bir pedagoji bölümümüz vardı, onu çözdük. Otoritelerden izinleri aldık, fakat esas problem olarak katlar kaldı. Bu katlar böyleyken düşündük ki bakanlığa bağlı kulüp olarak çalışalım, sonra tam olarak koleje dönüşürüz. Biz sınıflar için gerekli birçok noktalara resmi olarak uyum sağlamaya ça-

lıştık. Bunların hepsini aslında biz yapıyoruz. Giyiyoruz elbiseleri, sınıfları temizliyoruz, boyuyoruz. Hep biz yapıyoruz. Ben aslında edebiyat öğretmeniyim, ama şimdi kooperatifin sorumlusuyum. Paranın bulunması, ödemeleri yapmak, bankalarla uğraşmak, bir sürü şey. Hepimiz bir sürü küçük şey yapıyoruz. Bütün bunları yaparken biz ders çalışmıyoruz. Biz bilmiyorduk. Hiç fikrimiz yoktu, burayı işletmek nasıldır? Biz şimdi işletmeyi öğreniyoruz. Gülüyordu. Aslında bütün okullar gibiydi. Cezaevine benziyordu. –Bir süre toplama kampında da kalan Althuser sürekli okulda, Sorbonne’da yaşamıştı. Catrin Clements ‘Neden?’ diye sorduğunda, ‘Bana toplama kamplarını en çok okullar hatırlatıyor,’ diye cevap vermişti. – Büyük bir demir kapıdan girişi vardı. Ortada koca bir merdiven boşluğunun etrafında koridorlar uzanıyordu. Oraya açılan daha küçük koridorlardan sınıflara ulaşılıyordu. Üst katların merdiven boşluğu tellerle örülmüştü. Amerikan cezaevi filmleri için ideal bir mekândı. Yani okuldu. Marcelo Rossetti ise hiç bu binaya yakışmıyordu. İçten, sıcak ve dostça davranıyordu. *İşgal etme fikri nasıl doğdu?* Öncelikle bunun nedeni bizim işe ihtiyacımız olmasıydı. Burası iflas edip kapandığında hepimiz işsiz kalacaktık. Ayrıca Arjantin’de kooperatif hareketinin önemli bir geçmişi de vardır. Kooperatif hareketi 1990’dan çok önce başladı aslında. Franco’dan, Mussolini’den kaçan birçok anarşist, komünist, sosyalist buraya kooperativizm fikirleriyle birlikte geldiler. Önce hemen köye yerleştiler ve kooperativizmi denediler. Biz de bundan dolayı bu fikre yabancı değildik hiçbir zaman. Bunun gibi çok eski örnekler vardır. Mesela SANCOR hâlâ yaşıyor. SANta Fe ve CORdoba şehirlerinin birleşmesiyle ortaya çıkan bir şeydir bu SANCOR. Yani bizde güçlü bir kooperatif tarihi vardır. Askeri hükümetler, diktatörlüklere rağmen, yaşamı idame ettirmek için hâlâ ayaktadırlar. Neoliberal ekonomik politikaların en üst düzeyde uygulandığı on yıldan sonra ortaya çıkan ekonomik kriz sonucunda bütün öğrencilerin velileri, herkes parasız kalmaya başladı. Okul taksitlerini ödeyemediler ve burası da kapandı dolayısıyla. Çünkü özel kolej de zaten böyle bir pazarın sonucuydu. İşte bu durumda kooperativizm biz çalışanlara çok yakın, iyi bir çözüm olarak görüldü. Buenos Aires’te çoğu zaman bir sürü işçi benzer çözümü

uyguladı. Eğer bir fabrika iflas ilan ederse, kapanmadan önce hemen işgal ediliyordu. Yeni bir yaşam başlıyordu.

İşgalden sonra ilk iş her zaman yeniden faaliyete geçmektir. Bu en az işgal kadar zor bir süreçtir. Bu, fabrikalarda özellikle enerji borçlarının ödenmesi ve hammadde satın alma, hizmet sektöründe ise daha çok işletme ruhsatı alabilmek için sürdürülen bir mücadeledir. Ancak her ikisinde de geçen süreçte duran faaliyetin yarattığı zararların ortadan kaldırılması, tekrar işler hale sokulmasıdır. Otel Bauen gibi turizme yönelik bir yerde bu daha da itinayla yürütülmesi gereken bir durumdur. *Ne zamandır otel bu şekilde, bu kapasitede çalışabiliyor?* Sekiz aydır bu şekilde. İlk olarak sadece birinci katı açabildik. Sonra diğer katları sırayla işler hale soktuk. Çünkü her yeri yapabilecek paramız yoktu. Kazandıkça yaptık. İlk başta mahkeme kararı yokken illegal çalışıyorduk otelde aslında. Ama zaten başka iş yoktu. Biz işçiyiz, her zaman böyle söylüyoruz zaten. *Peki, şu anda otelin finansal durumu nasıl?* Eğer daha fazla eleman alabilirsek daha büyük bir kapasiteyle çalışabiliriz, ama bunun için de paramız yok. Son toplantıda bunu konuştuk. Ama her geçen gün daha iyiye doğru gidiyor. *Patronsuz olarak burayı sürdürebilmeniz mümkün mü?* Bence bu durum daha iyi... Ama daha önce kartı basar çalışır, sonra yine kartı basar çeker giderdik. Şu anda ise bir sorumluluğumuz var. Çok çok büyük bir sorumluluk... Yani işten sonra da sürekli düşünmek zorundayız. Nereden para gelebilir, nasıl müşteri bulabiliriz, nasıl daha iyi tamir olur filan. Çok önemli olarak, arkadaşlık ve dayanışma var ki bu çok iyi. Eskiden parayı cebimize koyup 'hoşçakal' derdik. Ama şimdi geleceği de düşünmeliyiz. Artık çok uzun vadeli düşünmeliyiz. *İşgalin ilk günleri sizin için tehlikeli miydi?* Evet, evet! İlk gelen arkadaşları polis gözaltına aldı. Aslında senin evine girmek gibi yasadışıydı, aynı yani. Şimdi üst katları da kullanabiliyoruz. O esnada hiçbir kata çıkamıyorduk. Hep buradaydık. Tamam, eğer ilk günlerde de paramız olsaydı mükemmel olarak burayı işler hale sokabilirdik, ama şimdi her geçen gün daha iyiye doğru gidiyoruz bence. 1973 yılından beri hizmet veren bu otelin yaşamını sürdürmek istiyoruz.

Chivilart'ta makineler baskıya devam ediyordu. Bazıları kitap basıyordu. İçlerinde siyasi içerikli kitaplar çoğunluktaydı. Gelecek hafta yapılacak mitingin afişlerinin binlercesi üst üste yığılmıştı. Hava taze mürekkep kokuyordu. Kooperatifin sorumlusu Placido Penarrieta ile konuşuyorduk. O bir yandan çalışmaya devam ediyordu. Bu makineler iki renk basıyor. Birinci renk burada, ikinci renk orada basılıyor. İlk çalışma ofiste oluyor. Yeri çiziliyor. Filmi alınıyor. Sonra buraya geliyor. *Nasıl organize ediyorsunuz çalışmayı?* Biliyorsun burada patron yok. Biraz karmaşık bir süreçtir, ama üretimi birçok kez kontrol ediyoruz. Üç aşamada gerçekleşiyor bu. Çünkü kötü kalite mal vermek istemiyoruz. *Kaç yıldır burada çalışıyorsunuz?* Yirmi beş yıldır. *Peki, patron zamanı ile bu zaman arasında ne fark var?* Çok var. Çok. *Hangi dönem daha zor?* Önce hiçbir sorumluluk yoktu. Şimdi çok fazla sorumluluk var ki bu çok zor. Yani evde de düşünmek zorundayız. Her yerde. *Nasıl başladı işgal fikri?* Fabrikaya polislerle birlikte makineleri almaya geldiler. Biz engel olduk ve sonra yedi ay çalışmadık. Hiç çalışmadık. Birçok neden vardı. Birçok... *Peki, sürdürmek mümkün mü?* Biz üç yıldır sürdürüyoruz. Yalnız burada sorun, makinelerin yenilenme ihtiyacının doğması, teknik bakımlarının yapılması... Uzun vadede bu konuda güçlük doğabilir. Aynı zamanda kâğıt satın almamız gerekiyor, çünkü fiyatı artıyor. Çok mücadele ettik, ama henüz güçlüğü atlatmış durumda değiliz. *İlk hammaddeyi nasıl satın aldınız?* Bu gerçekten büyük problemdi, çünkü çalışmaya başlamak için hammaddeye ihtiyacımız vardı. Ki bu her zamanki sorunumuz. Biz bunu kendimiz örgütlemek zorundaydık, ama sermaye için paramız yoktu. Yoksa nasıl çalışacaktık? Bunu kendimiz sağladık, ama tabii ki çok zor oldu. *Diğer alanlardaki hareketlerle ilişkiniz var mı?* Birçok fabrika iflas etmiş ve kooperatifler kurulmuştu. Tabii ki bir bütün olarak diğer arkadaşlarla ilişkimiz vardı. Şu anda da bir problem karşısında bütün işgal fabrikaları toplanarak çözüm üretmeye çalışıyoruz. Aramızda takas yapıyoruz. Özellikle iş değişimi yapıyoruz ve bir sürü fabrikaya üretiyoruz. Buradaki birçok iş onlar için zaten. Eşitlik içinde karşılıklı çalışıyoruz. En önemlisi aramızdaki koordinasyondur. Bizim fabrika ilk kapandığında yürüyüş yaptık. Buna diğer kooperatifler de katıldı ki bu dayanışma çok

önemli. Ve üretim için hemen bir toplantı yaptık. Çünkü üretim yapamazsak paramız da olmazdı. İşgalimiz karşısında bizi hapse atmak isteyenlere karşı biz her zaman şunu söyledik ve bunu kabul ettirdik: Bu bir haktır. Bu işçinin hakkıdır. Bizim ve ailelerimizin hakkıdır. Bunu bütün toplum için istiyoruz. Ufak tefek, sakallı bir işçiydi. Konuşurken bir yandan da baskıdan çıkan kâğıtları düzeltiyordu. Yanı başında kasketiyle bir başka işçi çalışıyordu. Aslında İspanyoldu. Franco faşizminden Arjantin'e kaçmıştı. Kırk yıldır Arjantin'de yaşıyordu. Çalıştığı makinenin dayalı olduğu duvara 1 Mayıs afişi yapıştırmıştı. Muhtemelen, kendi basmıştı.

Bir çalışan bize kliniği gezdiriyordu. Çok modern tıp aletleri vardı. Buranın batmasının nedeni, bu aletlerin ödenemeyen kredisiydi. Krizden sonra kimse tedavi için gelememişti. Çünkü paraları yoktu. Bu yüzden klinik de krizin açtığı kara çukura herkesin peşinden yuvarlanmıştı. Bir makinenin önünde durduk. Dolaşım bozukluğuna ilişkin bir makineydi. Zaten hiç anlamıyordum. Hastanelerle ilişkim sadece hastane dizile-riyle sınırlıydı ve bu da sadece TRT'nin olduğu eski dönemlere uzanıyordu. Çok görkemli görünüyordardı. Üstlerinde kameralar vardı. Tedavi sürecini tıp fakültesi öğrencilerinin izlemesi için konulmuştu. Doktorlarla konuşuyordum. *Bizde doktor ile diğer çalışanlar arasında büyük bir hiyerarşi vardır. Sizde de var mı?* Burası kooperatif çalışanlarının yönetimi altında, ama burası diğer işgal fabrikaları gibi değil. Herkes aynı olamaz. Orada herkes aynıdır, eşittir, ancak burada değil. Çünkü biz doktor ve uzmanız, burada eşitlik olamaz. *Hiç alternatif tıp yöntemi uyguluyor musunuz?* Bu klinik, ilk tedavi için olan bir klinik. Burası daha önce özel bir klinikti. Sonra iflas edince işçilerin, çalışanların işgali ile yine çalışmaya başladı. Başka şey değişmedi. Ayrıca bir sürü kişi de sigorta ile geliyor. Yani her zaman sağlık sosyal bir alandır. *Peki, halk kontrolü gerekir mi?* Doktor bu soru karşısında sosyal sigortadan söz ediyordu. Aslında benim sorduğum 2002 yılında yine Buenos Aires'te yaptığım bir görüşmeydi. Başka bir klinikti. Henüz legal statüye kavuşmamıştı. Kapısının önüne barikat olarak bir

duvar örülmüştü. Yanında bırakılmış küçük bir aralıktan içeri giriliyordu. İçeride ısınmak için ateş yakılıyordu. İsten kararmış duvarlarında pankartlar asılıydı. Girişte iki nöbetçi, ısıli bir çaydanlık ve mate kaplarından başka bir şey yoktu. Hemen yanındaki bir odadan dumanlar çıkıyordu. Bir işgalciler toplantısından yükselen sigara dumanlarıydı. Daha heyecanlı ve coşkuluydular. İşgali sadece bir çalışma alanı olarak değil, aynı zamanda bir değişim biçimi olarak görüyorlardı. Tıbbın iktidarını da sorguluyorlardı. Sağlıkta halk kontrolünden söz ediyorlardı. 'Bizim işgal kliniğimizin yönetiminde sadece doktorlar, teknikerler, sağlık çalışanları olmakla kalmayacak, aynı zamanda halktan insanlar da komitede yer alarak denetleyecek,' diyorlardı. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1960'lı yıllarda Kara Panter hareketinin ilkeleri arasında okuduklarını hatırlatıyorlardı. İşgal sadece biçim olarak değil, düşünsel anlamda da her açıdan devrimci bir çizgideydi. Üç yıl sonra bir başka klinikteki doktorların aklına bile gelmiyordu. Sağlık, doktorlar ve doktor sendikaları ile ilgilidir, ama genel sağlık politikası devletin işidir. Özel bir konudur. Diğer doktor konuşmaya başladı. Genç bir kadındı. Bu kooperatifin sosyal bir tarafı yoktur. O devletin işidir. Yine sözü erkek doktor aldı. Dayanışma önemli ve özellikle kooperatifin yaşaması gerekli, ama aynı zamanda özel kliniklerden daha dayanışmacı tabii ki. Laboratuvara gidiyorduk. Tertemiz bir çalışma alanıydı. Genç bir laborant çalışıyordu. Burada tek bir patron yok, kooperatif var, ama yine de patron var bence. 'Yani patronsuz demek, hiç kimse sorumlu değil demek değildir,' diye ekliyordu. Özellikle sağlık alanında kendi denetimlerini çok sık vurguluyorlardı. Başboş olmadığını tekrar tekrar söylüyorlardı. Böyle bir endişeyi gidermeye çalışıyorlardı. Senyora Elsa Montero tekrar bize katıldı. *Ne zaman tam kapasiteli olarak çalışabileceksiniz?* Aslında tamamen işler durumunda; sabah sekizden akşam ona kadar. Sonra diğer yerler gibi rutin bir işleyişimiz var. *Kooperatife üye olmayan çalışan var mı?* Evet var. Bazı doktorlar üye, bazıları sadece çalışıyorlar. Bir sürü doktor da şu anda sosyal kültürel anlamda değişti. Buraya doktorlar, çalışanlar, teknisyenler sahip. Doktorlar eskiden, biz öncelikle doktoruz

sonra insan diyorlardı. Burada artık doktorlarla beraber herkes ilk sırada, herkes eşit, herkes insandır deniyor. Yani doktorlar, kapıda çalışanlar ya da cafede çalışanlar, herkes aynıdır. Yani burada bir doktor, 'Beni dinleyin, ben doktorum derse, bak burası işgal kliniği, herkes eşittir,' denir. Aynı zamanda, bizim düşüncelerimiz de değişti. Biraz önce doktorun dediğini duymadığı halde düzeltiyor, tamamlıyordu. Tomografi cihazını gösteriyordu. Bu yeni cihazları gösterirken büyük bir zevk alıyordu. Bu cihazlar için işletme ruhsatını henüz almamışlardı. Anlatırken elini okşar gibi cihazların üstünde dolaştırıyordu.

İşgal okulunun üst sınıflarından iki tanesi, altı yaşından küçükler için eğitim veren sınıflardı. Koca koca renkli resimlerle dolu duvarların arasında küçücük masalarda çocuklar oturuyordu. Mutlu görünüyorlardı ya da zaten çocuktular. Çok genç iki hoca vardı. Çocuklarla iyi geçindikleri belliydi. Biz bu okulda bir ekip olarak çalışıyoruz birlikte. Diğeri daha zor tabii ki. *Nasıl organize oluyorsunuz?* Kooperatifin seçtiği birinci ve ikinci okul için yöneticiler var. Kooperatif olması dışında işleyiş biçimi diğer yönetimle aynı aslında. Biz pedagojik eğitim veriyoruz, ama tabii ki sorunlar var. Yeterince malzeme olmaması filan gibi, *Bu okul sizce patronsuz olarak devam edebilir mi?* Evet, neden olmasın. Evet, birçok kişinin karar alması zor, ama tabii ki mümkün. *Eğitim diğer okullarla aynı mı, yoksa değişik mi?* Yok yok aynı diğer okullarla. *Ben bir öğrenciye sorduğumda o, değişik çünkü hocalar çok açık filan dedi.* Tabii ki burası fazla arkadaşça, fazla yoldaşça, ama eğitim sistem olarak aynı. *Çocuklarınız var mı?* Yok. *Peki, olsaydı bu okula gönderir miydiniz?* Kesinlikle gönderirdim. Hocaların çocukları da bu okula geliyor zaten. Çocuklar önlerindeki kâğıtlara resimler yapıyorlardı. Kâğıtların sınırlarına bile aldırıyorlardı.

Odalar aydınlık ve güzeldi. Bütün konforlu otellerin özellikle rine sahipti. Ayrıca odalar standartlardan daha genişti. Bazılarında iki, üç oturma koltuğu bile vardı. Klasik otel hissini dışında bir şey de taşıyordu. Sanırım bunun nedeni duvarlardaki tabloları. Bir sıcaklıkları vardı. Özenle seçilmişlerdi. –Otel

odalarını iyi bilirim. Bir ara kaldığım bütün otel odalarının fotoğraflarını çekmeye başlamıştım. Dünyanın dört bir yanında, her çeşitten otel odası... Tabii ki çoğu en ucuzlarıydı. Bazen katıldığım film festivalleri ya da seminerler nedeniyle lüks olanları da oluyordu. Hepsinin ortak tarafı yabancılaştırıcı duyguydu. Biraz uzun kalacaksan eşyalarını etrafa yaymalı, bu duygunun üstünü örtmeliydin. Hiçbir zaman çok eşyam olmazdı ve zaten sahiplenmemek daha iyiydi. Bırakmak zorunda kaldığında daha kolay olurdu. Çok kısa bir süre sonra fotoğraf çekmekten vazgeçtim. Çünkü hepsi birbirine benziyordu. Benzemese bile, bu kadar uzun süreli planlar hiçbir zaman yapamazdım. Hepsinin bu kadar standart ve çirkin olmasının iyi tarafı ise, aidiyetsizlik duygusu yaratmasıydı.– Banyoları da güzeldi ve televizyonları vardı. Belki de televizyonun tek yararlı olduğu yerlerdir otel odaları. –‘Öldüren Eğlence’de Neil POSTMAN, ‘Televizyonun tabii ki yararları vardır. Mesela bir arkadaşım üstüne kitaplarını dizip, kitaplık gibi kullanıyordu. Bir öğrencim de ertesi gün sınavı varken gece yarısı bütün ampulleri patlayınca televizyon ışığında dersi çalışabilmişti.’ di-yordu. Tabii ki televizyon otelin yabancılaştırma hissini çoğaltır. Geçmişin seyyahlarının birbirlerine öykülerini anlattığı hanlardan modern otelleri ayırır. Bu yüzden Ahmet Hamdi Tanpınar’ın bahsettiği ‘Seyahat’ten farklıdır bugünün yolculukları.– Odalar bütün turistik oteller için gerekli koşulları taşıyordu. Sizin aileniz ya da arkadaşlarınız size inanıyor muydu? Burayı işletebileceğinize, işgal edip işçi denetimiyle oteli yürütebileceğinize? Evet. Bütün ülke benzer durumdaydı. Çok kötü durumdaydı. Ekonomik olarak da başka tecrübeler vardı önümüzde. Yani herkes benzer durumdaydı. Sadece üç aylık sözleşmeler ile çalışılıyor bu ülkede zaten. Sonra yine sokakta olunacaktı. Yani mesela ben Hotel Presidente’de çalıştım. Sadece bir buçuk ay. Orada sözleşmeler üç aylıktı. Sonra ne yapacaksın? Burada iki olasılık ortaya çıkıyor. Biri, kısa dönem çalışıp, yoksul bir şekilde yaşayacaksın ya da bu zorlukları aşıp, geleceğin için çaba göstereceksin. Burada arkadaş arkadaş omuz omuza direnirsek, yemegimizi paylaşırsak gelecek yaratabilme şansımız var. Birçok arkadaş burada yirmi-yirmi beş yıldır çalışıyor.

Yeni bir iş bulabilmeleri kesinlikle mümkün değil. Bazı arkadaşlar dışarıda çalışıp burada kaldılar. Çünkü kalacak yere ihtiyaçları vardı. Onların kazandıkları parayla yiyecek satın alıp pişirdik ve hep beraber yedik ve böyle direndik. İlk gün herkes endişeliydi, ama yine de herkes yanımızdaydı. Benim ailem beni hep destekledi. Yani benim için kolaydı. Çünkü çocuğum yoktu. Evli değildim. Bu yüzden uzun zaman burada, otele kaldım. Burada çalıştım. *Şu anda kaç saat çalışıyorsunuz bir haftada?* Ben günde sekiz saat çalışıyorum. Telefon ve resepsiyonda olduğumuz için bu böyle. Diğer bölümlerin saatleri değişebiliyor. Mutfakı geziyorduk. Büyük ocaklar, kazanlar vardı, ama birçoğu çalışmıyordu. Yenilenmesi gerekiyordu. Uzun süre yaşanmış ekonomik krizin izlerini taşıyordu. Patronlu dönemden bugüne kadarki her krizin izi vardı.

Chivilart'ta basılmış kitapların içinde Arjantin Komünist Partisi'nin son ajandası vardı. Dünyanın birçok ülkesinden şairler ve yazarlardan alıntılar yerleştirilmişti. Sayfalara bakarken Nazım Usta karşıma çıktı. İspanyolcası bile güzeldi. –Aslında şiirin yazıldığı dilde okunması gerektiğini düşünüyorum. Mesela Neruda'nın şiirlerinin gerçek etkisi hiçbir zaman Türkçede olmuyor. Bir şeyler eksikmiş hissi uyandırıyor. Ama bu şiirin gerçek gücü. Bu yüzden kültürel hegemonya hiçbir zaman tam manasıyla şiiri kaplamamıştır. Yani şiir emperyalizme araç olmaz.– Birlikte okuduk. Güzeldi. Övündük... *Şu anda nasıl organize burası?* Juan Juncal: Farklı olarak şöyle bir durum var; eskiden üstte patron, aşağıda müdür ve sonra şef filan vardı. Şimdi bir toplantı yapıyoruz ve bütün işi organize eden işçilerin genel asamblesi ve örgütlemesi. Her karara herkes katılıyor. Bütün yerler için. Bunda önemli olan ileri gitmek, ama adım adım karar alarak yürümek. Bu yürüyüşte yanlış yapabiliriz, ancak öğrenerek ilerliyoruz, önemli olan bu. Bir sürü yanlış, ama bizim yanlışlarımız. *Şu anda finans açısından ne durumda kooperatif?* İlke olarak, eskisinden çok daha iyi durumda. Deneyimimiz bize sermayemiz olmadan da sürdürebileceğimizi gösterdi. Bizim tek sermayemiz kendi gücümüz ve bu en büyük sermaye bence. Bu aynı zamanda yeni bir yaşam için bir yürüyüş. Aslında basit bir şekilde makinelerin çalışması değil bu.

Şimdi her şey daha sakin, ama bunca yıl çalışmaktan doğan deneyimler gösterdi ki, sadece işçilerin çalışması yeterli değil. Aynı zamanda politik ve sosyal olarak bir mücadele gerekli. *Bugün ücretler nasıl? Daha önceki ücretlerle karşılaştırdınca özellikle?* Eskiden patronun takdir ettiği bir biçim vardı. Şimdi her şeyi farklı belirliyoruz. Kardeşlerimiz için daha iyi. Şu anda çok daha iyi ücret alıyoruz tabii ki. Biz Arjantin'deki ücretlerden daha iyi alıyoruz, ama aslında herkesin daha fazlasına ihtiyacı var ve bunun için de çözüm bulmamız gerekir. Ama tabii ki hepsinden daha iyi.

Çocuklar koridorlarda koşuyorlardı. Bitmeyen bir enerjileri vardı. İki işçi ya da elbiselerini değiştirmiş iki öğretmen, koridorun duvarını boyuyordu. Biz ofiste yönetici öğretmen ile konuşuyorduk. *İlk gün hiç barikat filan kurulmuş muydu?* Biz böyle bir şeye ihtiyaç duymadık. Burası kooperatife dönüşen ilk kolejidir. O sırada otoriteler saldırmıyordu. Tabii ki herkes vardı, televizyon filan, ama saldırmayacakları belliydi ve bu yüzden bizim ihtiyacımız yoktu. Ama bugün için analiz edersek, böyle bir durum ortaya çıkabilir. Yani saldırı söz konusu olabilir. Daha önce de dört yolu kestik, açıklamalar filan yaptık tabii ki. Biz aslında işçiyiz ve buna hazırlıklıyız. *Peki, öğrenciler sizi destekledi mi?* Çok fazla, çok fazla desteklediler. Babaları, anneleri, birçok veli çok destekledi. Aynı zamanda, biz de parasız bir kota sağladık eğitim için ve birçok öğrenci yararlanıyor. Bu kota neredeyse yüzde elli oranındadır. Biz birçok yerden daha iyi bir eğitim veriyoruz. *Burası patronsuz bir yer, peki işi nasıl organize ediyorsunuz?* Gülerek. Ufff çok problemlidir. Öncelikle asamble ile yöneticiler seçiliyor. Normalde bir patron organize eder, çünkü para onundur değil mi? Burada böyle bir durum yok. Hadi şunu ödeyelim, hadi şunu yapalım. Bu yüzden düşünce, başka bir kolej yaratmadır her zaman. Her zaman... Çoğu kez birçok baba okulun parasını ödeyemiyor, ama aynı zamanda bize de para gerekiyor. Bu önemli bir sorun.

Otelin üst salonunda bir şirket kokteyl veriyordu. Manzarada Buenos Aires'in merkezindeki kolonyal yapılarla dolu çok düzgün sokaklar vardı. –Bu ana caddeler o kadar uzundur ki

kilometrelerce, saatlerce sürer. Bu yüzden taksiler sizden sadece sokak adı değil aynı zamanda binanın numarasını da isterler. İlk olarak bir taksiye bindiğinizde bu size garip gelebilir ve sokağa bırakıldığınızda bulabileceğinizi sanırsınız, ama yanılırsınız. Çünkü bir cadde arabayla bile iki saat kadar sürebilir. Nikaragua'da ise hiç kapı numarası yoktur. Orada bir adresi bulmak için kaçınıcı kilometrede olduğunu bilmek gerekir ya da bilinen bir binaya göre tarif edilir.– Kolonyal binalar onarım isteseler bile estetik görünümüleri çok güzeldi. Cortazar'ın anlattığı sokaklardı. Hotel Bouen işgal otelinin teras kattıydı. İşadamları kokteyl veriyordu. Senyorita Elena anlatmaya devam ediyordu. En önemli şeyin çalışabilmek olduğunu düşünüyorum. Tamam, eskiden kulaklarımızı kapatıp işimizi yapıyor ve çekip gidiyorduk. Şimdi bütün müşterilerle tek tek ilgileniyoruz. Çünkü onlar bizim müşterimiz. *Türkiyeli işçilere bir şey söylemek ister misiniz?* Benim söyleyeceğim, işlerine sahip çıkmak için, gerçekçi düşünüp zorluklara rağmen mücadele etmeliler. Başka çare yok çünkü. Adalante adalante-ileri ileri! Hiçbir zaman vazgeçmemek gerekir. Biz bütün fabrikalarla birlikte bizim dışımızda gelişen bu politik krizin, yani kapitalist sistemin krizinin içinde birleşerek ayakta kalabilmeyi umut ediyoruz... Çünkü sadece Arjantin'de değil bütün ülkelerde her zaman işçilere ihtiyaçları var. Biz bugün Arjantin'de sadece yarın için çalışıyoruz. Çünkü bugün çalışmazsak yarın aç kalırız. Bence konsey oluşturarak ve mücadele ederek yarın için daha iyi bir durum yaratabiliriz. Yani sürekli olarak etrafımıza bakmalı, objektif olarak düşünüp hareket etmeliyiz. Mesela bizim hiç sermayemiz yok. Paramız olsa her şey kolay, ama yok. Ona göre düşünüp mücadele etmeliyiz. Benim yaşadıklarımından çıkardığım deneyim budur. Bu deneyimlerden hareketle diğer ülkelerdeki kooperatiflerin de yaşama şansının olduğunu düşünüyorum. İşbirliği halinde hepsi yaşayabilir. *Kapitalist bir işletmeye dönüşmesi mümkün mü?* Evet, olabilir. Bazı müşterilerle daha üst temasta bulunanlar... Olabilir belki.

Kooperatiflerin kapitalist bir işletmeye dönüşebilmesi riski her zaman tartışılmaktadır. Kitabın başındaki bölümde ayrın-

tılı olarak anlattığımız gibi Brezilya işgal fabrikaları işçi dene-timinde kamulaştırmayı talep ediyordu. Aynı zamanda, kamu-laştırmanın uluslararası kapitalist şirketlerle rekabet edebilme şansı getirdiği ileri sürülüyordu. İkinci bölümde yer alan Uru-guay'da ise kooperatif savunuluyor, ancak yönetime, direnişin başından beri etkin olan sendika dahil edilerek denge sağlanı-yordu. Arjantin'de bu konuyu Eduardo Murua ile konuşuyor-duk. *Nasıl bir örgütlenme halinde kooperatifler?* İflasın başlaması ve ücretlerin ödenmemesi sonucu ortaya çıkan işgalde en önemli un-sur, asamble (toplantı) kültürüdür. Bu yeni kültür, koca bir işsizli-ğe karşı bir örgütlenmedir. Bu öncelikle deklare edilir. Bu şekilde ilk fabrikaya girilip açıklama yapıldıktan sonra iki süreç başlar; legalleş-me süreci ve politik süreç. Bu iki süreç esas olarak bütündür. Yani 'işgal et, diren ve üret' sürecidir. *Burada, var olan pozisyona karşı bir örgütlenme durumu mu söz konusudur?* Bazen. Eğer ülke iyi koşullar-daysa bence evet. Yani küçük de olsa yaşama şansı varsa... Aynı kü-çük işletmecilerin durumuna tabidir. Ama Arjantin zaten büyük bir zorluk içindedir market olarak. Bire bir kapitalist üretimle karşılaştırırsak, aslında biz onlardan daha iyi üretiyoruz. Ama uluslararası sermaye ile karşılaştırmak mümkün değil! Bu zaten ülkenin politi-kasına ilişkin bir şeydir. Bu hem sosyal anlamda önemlidir, hem de zaten teknolojik olarak rekabet etme şansı çok azdır. Bu sadece di-rekt olarak pazara, markete ilişkin değildir. Simetrik olarak var olan diğer koşullarla etkileşir. Kapitalist tekeller tabii ki işçilere, koope-ratif işçilerine karşıdır. *Mesela Brezilyalı işgal fabrikacıları kamulaş-tırma talep ediyorlar. Kooperatifin sakıncaları olduğunu söylüyorlar. Sizin fikriniz nedir bu konuda?* Bu konuda biz de düşündük. Sonuç olarak, nasıl olduğu çok önemli değildir. Esas önemli olan, işçi ha-reketine katkıda bulunması ve kapitalist markete müdahale edilme-si açısından öğretici durumudur. Burada önemli olan kendi kendine karar alma sürecidir. Üretim çok önemli değildir, küçük bir bölüm-dür. Önemli olan bölümü, sosyal bir mücadele üretmesidir. Burada bizce girişimin yönüdür. Girişimin yönü işçilerdir. Bu konuda üre-timdeki problemler önemli değil. Tartışma etkisi başka yöndedir. Burada önemli olan işçilerin kendi karar haklarıyla yaşamlarını elle-rine almaları ve bir bütün olarak ekonomi karşısında örgütlenme ça-

balandır. Bu nedenle biz bütün fabrikaların kamulaştırılmasını talep etmiyoruz. Tabii ki stratejik kurumlar mutlaka kamunun olmalıdır. Ama onun dışında biz diğerlerini özyönetimlerle sürdürebiliriz. Bu nedenle kamulaştırma talebimiz yok. Çünkü biz sadece ekonomik üretim yapmıyoruz, sosyal bir üretim yapıyoruz. Bu seçimde işçilerin toplantıları, tartışmaları gibi birçok öğretici gerekçe vardır. Buna karşılık burjuva devletinın sattığı fabrikalarda ya da kamu fabrikalarında çok düşük ücretlerle çalışmak zorunda kaldığımız zamanları da yaşadık. *Çok önemli bir şey değil mi diğer hareketlerle ilişkiler? Sizin fabrika işgalcilerinden başka hareketlerle ilişkiniz var mı?* Biz öğrendik ki, kapitalist sisteme karşı ne kadar fazla örgütlenme varsa o kadar iyidir. Zaten yeni bir sistem talep ediyorsanız, bunun için işçiler ve halkın diğer kesimleri için yeni örgütlenmeler talep etmektesiniz. Fabrika işgalcileri, ücret için mücadele eden sendikacılar, hepsi bu alanın mücadelecileridir. Bütün sosyal mücadeleciler birlikte hareket ettiklerimizdir. Arjantin işgal fabrikalarının tavrının altında tabii ki Arjantin tarihi ve özellikle Peronizm vardır. Peron'un uygulamaları bugünkü yansımalarına ve yorumlamalarına kadar sınıf mücadelesi sürecini olumlu ya da olumsuz olarak etkilemiştir. Halkçı, kooperatif bir sistem savunulmuş, özellikle ilk dönemlerde iyi bir gelir dağılımı sağlanarak geniş bir orta sınıf yaratılmıştır. İşçi sınıfı örgütlenmeleri bastırılmak ve dağıtılmak yerine organik ilişkilerle absorbe edilmiştir. İşe alımlarda, kademe ilerlemelerinde ya da her türlü bürokratik işlemde sendikalar bir aracı kurum olarak kullanılmıştır. Kriz dönemlerinde sendika yöneticileri aracılığı ile grevler bastırılmış ve engellenmiştir. Bu nedenle özellikle son kriz döneminde hiçbir politikacıya, yöneticiye güven duyulmamaktadır. Bütün bunlara sendika yöneticileri de dahildir. Yani sendika devletten bağımsız algılanmaz. Brezilya'da henüz çok yeni, ancak yirmi yıllık bir tarihi olan sendikal hareketin, diktatörlükten önceki tarihinde de devlet ile bağı Arjantin kadar değildi. Bu yüzden farklı bir konumdadır. Arjantin'de son krizin en önemli sloganı 'Que se vajan todos-Hiçbirinizi istemiyoruz'un kastettiklerinin başında politikacılar, yöneticiler ve aynı zamanda da sendikacılar gelmektedir. Bütün bu ne-

denlerden dolayı, Brezilya'daki 'işçi denetiminde kamulaştırma' ya da Uruguay'daki 'sendika katılımı ile işgal fabrikası yönetimi' yerine daha çok otonom kooperatiflerin birlikte dayanışma oluşturmaları biçimindedir.

Chivilart matbaası, kooperatif biçimi altında işçi denetiminin çok düzgün olarak işlediği bir örnektir. Uzmanlık ayrımının sınırlarının zayıf olduğu, günlük yemeğin bile dayanışma içinde ve nöbetleşe çözüldüğü, işçilerin kendi aralarındaki sıcak ilişkilerin kolayca anlaşıldığı bir ortam vardır. *Gelecek için ne istiyorsunuz?* Biz, Arjantin'in işçi sınıfının bir parçasıyız. Dolayısıyla işçi sınıfı için mücadele ediyoruz. Yani bunun anlamı sadece bu fabrika ile sınırlı kişisel bir mücadele değil, işçi sınıfının mücadelesinin bir parçası. Biz patron değiliz ve olmak da istemiyoruz. Biz işçiyiz. *Ote yanda kapitalist pazar varken kooperatif kendini sürdürebilecek mi sizce?* Şöyle böyle... Arjantin'de uzun yıllardır kooperatif deneyimleri yaşanıyor. Çeşitli, farklı, ama hiçbirisi aslında kapitalist olmadı. Evet, bazıları iflas etti yeniden ama esas olan sosyal bir tecrübe olarak kooperativizmin olmasıdır. Bence gerçekte bu deneyim bu kadar yıldan sonra yine de sisteme entegre olmadı. Bazıları değişti tabii, ama bence genel olarak daha çok bir işçi hareketi olarak başka hareket biçimi, mücadele biçimi olarak gelişti. Bir başka özel teşebbüs biçimi olarak değil. Bence aslında yeterince güçlü bir hareket. Biz Arjantinli işçiler patronsuz başka bir fabrikada üretiyoruz. Siz de bunu yapabilirsiniz...

Brezilya MST-Topraksız İşçi Hareketi'nin en önem verdiği unsurların başında uyguladıkları alternatif eğitim gelmektedir. Poula Freire'nin eleştirel pedagoji yöntemi ile işgal topraklarında eğitimi yaşamadan soyutlamayan biçimi, örgütlenmenin temellerinden biridir. Arjantin işgal okulunda ise işletiliş

biçimi dışında eğitim sistemi olarak genelde eski biçimini korumaktadır. Ancak yine de işgal kişiliğini eğitime yansıtmaktadır. Gelecek için biz iki ayrı yolda devam eden bir kolej umut ediyoruz. Biz diğer yerlerden daha iyi bir eğitim vermeye çalışıyoruz. Ayrıca bunu kültürel anlamda da farklı yaratmaya çalışıyoruz, adım adım bunu gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Yani aynı zamanda işbirliğini anlatmaya çalışıyoruz. Sadece dil, tarih, coğrafya değil, aynı zamanda birlikte çalışmayı, dayanışmayı öğrenmeli. Bu çok önemli *Peki başka türlü bir eğitim var diyebilir miyiz? Alternatif bir eğitim?* Bir anlamda evet. Çünkü özel bir kolej durumundayken burası kullanılan malzeme olarak daha iyiydi. Sosyal yapının üst katmanının çocukları geliyordu. Daha iyi olanaklara sahiplerdi. Şimdi o kadar malzememiz yok ama çocuklarımız da daha mütevazı. Ayrıca bizim şimdiki eğitimimiz herkes için yapılan bir eğitim. Bu anlamda da değişiktir. Bunu toplanıda belirledik ve biz bu insanlar için bir kolej istiyoruz. Eğitim normalde tartışmasız yapılır, ama biz tartışarak eğitimi sürdürüyoruz. *Kooperatifi sürdürmek mümkün mü sizce?* Evet, kesinlikle evet! Bence böyle çalışmak çok daha iyi, böyle çalışmak daha yaratıcı... Eğer ben iyi çalışırsam, iyi yaşarım. Şaşkın bir tavırla. Burada patron var aslında, burada patron hepimiziz.

Arjantin'de işgal fabrikaları ve kooperatifler bir süre sonra bir yönetim çekişmeleri de yaşamaktadır. Bu fabrikalardan IMPA, üç yıl önceki ziyaretim sırasında bulunan yönetimi değiştirmişti. Bu ziyaret sırasında kooperatif başkanı, bu fabrikada kırk yıldır çalışan bir işçiydi. Üst katta sanatçılar tiyatro oyunları, heykeller, dekorlar, reklam panoları, serigraf baskı yapıyorlardı. –Mayakovski devrimden sonra pankart yazıyordu. Arkadaşlar! Çetindir yolu geleceğin. Dayanıklı pabuçları olmalı öncülerin. Elitist sanatı yıkıyordu.– O sırada Arjantin'e gelme nedenim olan 'Tress Continantes' festivalinin afişini de yapmışlardı. Bir de fabrikanın girişinde büyük bir IMPA afişi vardı. 007 James Bond'dan esinlenilmişti. Sırt sırta vermiş iki kişi. 007 James Bond ve dünya güzeli bir manken. Bunun yerine bizim 1.50 boyundaki kooperatif başkanı, saçı dökük, çekik gözlü, gözlüklü ve ona sırtını dayamış mayolu bir Latin

güzeli vardı. Ellerinde silah yerine, Latin güzelinde bir büyük somun, başkanın elinde de büyük bir Fransız anahtarı vardı. *Ben üç yıl önce IMPA'yı ziyaret etmiştim. Şaşırdı Eduardo Murua: Kim vardı? İsim saymaya başladı. Ben isimleri zaten unutmuş-tum. Festivali filan anlattım. IMPA! Biz bu modeli savunuyorduk tam anlamıyla. Farklıydı. Kültürel merkez olarak, işçi kültür merkezi olarak, sağlık merkezi olarak kullanılıyordu. Çok önemliydi. Resmi olarak ilk işgal fabrikasıydı. İşçiler ve halkın birlikte örgütlenmesi açısından çok önemliydi. Biz bu modeli istiyoruz. Chivilart matbaası da, orası da iyi bir örnek bizce. Aynı zamanda kültürel merkez olarak bir yer daha vardı. Bir de okul. IMPA aynı zamanda diğerlerinin öncüsü durumundadır. Biz fabrikanın kapatılmasına karşı sosyal bir girişim olarak örgütlenmiştik. IMPA'nın birçok sanatçıyla, diğer kültür alanlarıyla güçlü bağları vardı. *Güzel bir örnekti. IMPA özellikle kültürel anlamda çok önemli bir yer tutuyordu. İşçiler, öğrenciler, profesyoneller anlamında bütün alanlarla politik olarak da çok önemli ilişkileri vardı. Peki, IMPA şu anda aynı kondisyon-da mı? Yok, yok, hiçbir zaman. Artık IMPA aynı kondisyonu yakalayamaz. Hiçbir zaman da ekonomik olarak çok iyi bir durumu yakalayamadı aslına bakarsanız. Yani yeni kredilerle yeni makineler satın alamayınca çalışmayı sürdürmesi çok zordur. 2004'ten önce ücretlerde iyi bir miktar yakalanmıştı. Bin yüz peso. Ancak 2005'te büyük bir devalüasyon karşısında yine bir düşüşe tabi oldu ki bu se-kiz yüz pesoydu. Yani üç yüz dolar; bu çok düşük bir ücretti. Kapı açıldı. Tesadüfen bizim afişteki başkan geldi. Biraz yaşlanmış-tı. IMPA'yı hatırlayıp hüzünlendi. Biraz daha yaşlandı. Cuma ve cumartesi akşamları üç ayrı yerinde eğlence olurdu. Fabrika binaları çok uygundu buna. Bazen bir tiyatro oyunu, bir film ya da iki ayrı müzik yapılan fabrika atölyeleri. Tangodan heavy metale kadar birçok müzik olabiliyordu farklı salonlar-da. Devasa presler alüminyum parçalar basarken, şık şık ka-dınlar giriş parası ödeyip içeri giriyorlardı. İki adım ötede çorizo-sucuk ekmek satılıyordu. IMPA hâlâ işgal fabrikasıydı as-lında. Sadece yönetim değişmişti. Etkinlikleri ise kısmi de olsa devam ediyordu. Başkanın IMPA afişi yerinde yoktu artık herhalde. Üç yıl önceden hatırladınız mı? Nasıl gidiyor? Hatırladım,**

hatırladım. Kooperatif şöyle böyle gidiyor... Bir sürü şey değişti... Hareket değişti... Bir sürü deneyimden sonra. Bir sürü insan ziyaret etti o zaman; Almanya, Japonya, ABD, Kanada... *Bugün kooperativizmin süreceğine inancınız var mı hâlâ?* Evet evet. Şöyle böyle.

Pencereden boş havuz görünüyordu. Bu yaz faaliyete geçireceklerdi. Üç kişi içinde çalışıyordu. Genç çocuk odayı topluyordu. Elektrik makinesini kapattı. Çarşafı toplamaya başladı. Burada çalışmaktan memnunum, çünkü ben aslında öğrenciyim ve istediğim saatlerde çalışabilme şansım var. Karşılıklı olarak konuşarak biz işçiler için birçok opsiyon yaratabiliyoruz. *Peki, patronsuz çalışmak mümkün mü uzun süre?* Tabii mümkün. Biz burada üç yıldır devam ediyoruz ve daha iyi hizmet veriyoruz. Bizim için de daha iyi. Barda çalışıyordu. Orta yaşlarda bir kadındı. *İlk günü hatırlıyor musunuz?* Evet. Ben ilk girenlerden değilim. Üç ay sonra geldik ama aynı şeyler yine vardı. Biz genel olarak toplantı yapıyoruz ve konseyi seçip onlara taleplerimizi bildiriyoruz. Sonra konsey yönetimi var. Tabii ki daha iyi ama daha zor, çünkü sorumluluğu çok fazla... *Patrona mı ihtiyaç var?* Çok kesin bir tavır. Hayır. Biz hepimiz hep beraber yapabiliyoruz. Niye patrona ihtiyaç olsun ki! Eskisi gibi sadece birisi yönetmiyor. Patronsuz sürdürmek mümkün. Bir- birçok insanı, birçok ülkeden müşteriyi ağır ediyoruz. Bu bizim için çok önemli ve bunu başarıyoruz. Biz burada mükemmel hizmet veriyoruz. Barın önünde papyon kravatı ile başgarson duruyordu. Yanında genç garson kız vardı. *Patronsuz çalışmak nasıl bir şey?* Çok sakın. Bak bizim patron bu. Yanındaki kızı gösteriyordu.

Makineler ofset tekniği ile çalışıyordu. İki renk üzerinden matris baskı yapıyorlardı. Bir makine dört renkli, diğer makineler iki renkli basıyorlardı. Ofsette önce renklileri, sonra siyahı bütün makinelerde basıyorlardı. Bazı makineleri sadece yeşile özgü çalışıyordu. Sinyorita Ana Gilardini yirmi beş yaşındaydı. Atak ve işgal fabrikasının militan bir çalışanıydı. *Patronsuz çalışmak nasıl?* Bu aslında çok özel bir soru benim için, çünkü ben hiç patronla çalışmadım. Benim neslimdeki Arjantinliler hiçbir zaman uzun yıllar kesintisiz bir işte çalışmadılar zaten. Genel-

likle en fazla bir yıl, çünkü ekonomik olarak böyle bir şey mümkün değildi. Üç ay, beş ay... Yani sadece yaşamı sürdürmek için. Öyle uzun ömürlü işler yoktu. Sadece benim için değil, benim neslim tamamen böyle. *Bir nesil işçinin bir kısmının senin gibi Sin Patron-Patronsuz çalışması çok ilginç bence.* Ben 'Patronsuz'luktan çok hoşlanıyorum. Ben başka yere çalışmaya gidebilirim, ama neden gideyim ki? Burada ben başka türlü bir çalışma kültürü edindim. Ben burada çok uzun çalışabilirim: On yıl, on beş yıl, yirmi yıl, hatta bütün ömür boyunca. Arjantin'de bu olabilir. Burada birçok figür var ve bu çok yeni henüz. Bunu pratikte de gösterebiliyoruz, başka türlü bir form mümkün çalışmada. Yani arkadaşlar her zaman der ki, kooperatif fabrikalar deneyimi Arjantin için iki yola çıkar: Birincisi, fabrika kapandı, iflas etti diye eve çekilip kenarda oturmak yerine üretmek demektir. Ya da gidip evine oturursun ve fabrika kapanır. Esas olan, önemli olansa, işletmenin işçi sınıfına dönmesidir. Ayrıca başka bir şey yapmak için neden yok. Patron iflas eder, sen bir şey yapmazsan fabrika kapanır. Hiçbir şey yapamazsın. Bu demektir ki, 'Patronsuz' iyi olandır, değil mi? Daha iyi olandır yaşam için. Fabrikaya girerken esas olarak önemli olan şudur: Bu sadece bir çalışma değildir. Kooperatifteki toplantıda tartışırsın, nasıl iş organize edeceksin? Bir politikadır. Bu işleyişin politikasıdır. Ne üreteceksin? Nasıl daha iyi üretirsin? Her şeyi. Aynı zamanda bu toplantılara katılan herkes tir. Değil sadece kooperatifin çalışanları, herkeştir. Yani birçok arkadaşımın babası da katılıyor, eşleri de katılıyor. Diyorlar ki; burası ve evim. Sonra çocuklar niye böyle diye soruyorlar. Çocuklar yarın bir başka işte sadece 'evet' ya da 'hayır' diyecekler. Bunu kabul edemezler. Anladın mı? Çünkü onun babası böyle bir şeye 'hayır.' diyor. Benim için çok önemli bir deneyimdir. Bu sadece sokağa düşmemek için bir çalışma değil. Bence en önemli deneyimdir. Bunun anlamı yeni bir oluşumdur. Bu fabrikanın tarihçesi aslında direnişle başlar. Çünkü kapandı mı kapanır ve işsiz kalırsın, o kadar. Artık oranın tarihi filan yoktur. Tarih mücadele olmazsa unutulur. Ben çok zengin olmak yerine bu deneyime sahip olmayı tercih ederim. Bu sadece bir üretim değil aynı zamanda bir yaşam deneyimidir. Bu, esenlik için bir direniş deneyimidir. Bana göre daha iyi. Bütün gün, daha iyi bir düşünceye ulaşabiliriz diye düşünüyoruz.

İşçi denetimindeki yerler sadece ekonomik işletmeler değildir. Politik ve özellikle de sosyal yanı her zaman daha önce gelir. Bu nedenle diğer hareketlerle sürekli bir ilişki hali vardır. Ayrıca kültürel etkinlikler de farklı alanları birbirine bağlayan ilişki ağlarıdır. 2003'te Arjantin'deki işgal fabrikalarından biri olan galeta fabrikası 'Fabrica Grissini'de üretim çok düşük düzeyde gerçekleştirilebiliyordu. Dağıtım arabalarını, üstlerinde haciz olduğundan dışarı çıkaramıyorlardı. Barikat arkasında, fabrikanın içinde tutuyorlardı. Galeta ekonomik krizde daha zor satılan bir şey halini almıştı. Fabrikada çalışan seksen işçi, işgali ve yaşamlarını sürdürebilmek için fabrikanın salonlarından birini sinema salonu haline getirmişlerdi. Galeta teneke-lerinin üstüne konulmuş kalaslarla yapılmış sıraların üstünde filmler izleniyordu. Benim Türkiye'deki ölüm oruçlarını konu alan belgesel filmim 'F' de burada gösterilmişti. Ayrıca Leonardo Bertulazzi ile yaptığım Para Pachamama filmi de. –Bir işgal fabrikasında filmlerimin gösterilmesi bende birçok festivalden daha önemli bir iz bırakmıştır.– Filmler ücretsizdi. Film esnasında içeride bira ve yaptıkları börekleri satıyorlardı. Nasıl kazanıyorsunuz diye sorduğumda, eskisinden iyi diyorlardı. Aynı zamanda üst katta resim sergisi vardı ve mahalle komitesi toplantılarını bu salonda yapıyordu. Okulda da yine bu soruyu sordum. *Üç yıl önce IMPA'yı ve diğer işgal fabrikalarını ziyaret ettiğimde kültür ile çok güçlü ilişkiler görmüştüm. Sizin de ilişkileriniz var mı?* Evet, bir anlamda. Bizim ilişkimiz kooperatif hareketiyle var. Dolayısıyla onların hareketleriyle de var. Ayrıca bizim heykel hocamız önemli bir sanatçıdır. Bizim bu konuda birlikte birçok şey meydana getirme şansımız var. Birçok sanatçı zaten sosyal problemleri işlemekte... Mesela müzik hocamız bütün hareketler ile dayanışma halinde çalışıyor. Piqeteros ve diğer hareketlerle... Biz sosyal hareketlere çok önem veriyoruz. Biz kooperatif olarak buna söz verdik. Sanata sahip çıkmaya.

İşgal fabrikalarının pozisyonu ülkenin politik durumuyla doğrudan bağlantılıdır. Arjantin'de neoliberal politikaların uygulanması sonucu doğan krize karşı mücadelenin içinde işgal

fabrikalarının varlığını sürdürmesinde en önemli etken politik durumdur. Eduardo Murua bugünkü hükümeti de bu açıdan değerlendirmektedir. Bu hükümet, Arjantin oligarşisinin politikasını devam ettiriyor. 1973'ten itibaren başlayan askeri diktatörlük otuz bin yoldaşımızı kaybetti. Ondan sonra sözde demokrasi döneminde ABD emperyalizminin politikalarını yine uygulayan Alfonsin, Menem ve sonrasında Kishner hepsi aynı ekonomik modeli sürdürüyorlar. Bütün bu politikalar, işçilere düşman politikalar. Bu hükümet gerek işgal fabrika işçilerine, gerek diğer halk hareketlerine hiç destek olmamıştır. Bu hükümet bence kolonyal bir hükümettir. Emperyalizmin hükümetidir. *Mesela Brezilya'da MST çok büyük bir hareket, fakat bir partiyle doğrudan bir ilişkiye girmek istemiyorlar. Sizin fikriniz ne bu konuda?* Biz otonomuz ve politik olarak da otonom bir yapıyı savunuyoruz. Sosyal bir örgütlenme, tartışma sonucu bulunan bir yol izlenerek gerçekleştirilen bir örgütlenme olmalıdır ve bu ulusal bir politika ile ilişki içinde olmalıdır. Bence eğer seçimle değiştirilebilir bir ülke durumu mevcutsa, politik bir parti ile doğrudan ilişki kurmalı. Sosyal bir örgütlenme politik bir örgütlenmenin yan kolu olarak algılanmamalı. Nasıl bir strateji sürdürülerek çıkış sağlanabileceği hiçbir zaman kesinlik taşımaz. Bence sadece seçimsel bir değişim yaratabilme şansı varsa evet, ama başka türlü, mesela silahlı mücadele veren bir yapıyla ilişki irrasyoneldir. Özellikle zaten böyle bir deneyime sahip değildir. Bence biz sektör olarak böyle bir düşmana karşı bir şey yapamayız. Ama seçimsel bir durumda etkili olabilme şansı doğabilir. Zaten halk bir cephe olarak bir örgütlenme gerçekleştirirse içinde olunacaktır. Mesela sisteme karşı başarı sağlama şansı taşıyan arkadaşlar vardır. O zaman işbirliği yapılabilir. Ama seçimsel bir hareketle bence, silahlı mücadele beni korkutur. Proletarya farklı düşünür ve örgütlenmesi de güçtür. Sosyal hareketler, politik hareketler... Çok zordur bir cephe yaratmak şu anda, ama yine onu yaratmak gerekir. Esas olarak burada önemli olan, kolonyal hükümet ya da kolonyal olmayan hükümet durumudur. Her zaman örgütlenmenin bir otonomisi olması gerekliliğidir. Bir politik örgütlenme stratejisini belirler. Ona katılıp katılmamak tercih edilir. *Peki, sizin çok fazla deneyiminiz var. İşgal fabrikası tarihinde sizce hangi problemler vardı?* Öncelikle, bu deneyimde bir tek

merkezi politika olduğunu söyleyemeyiz. Problem kapitalist market sorunu, krediler ve çalışmak için yetersiz sermaye olması, hatta hiç sermayesiz olmak... Aynı zamanda birçok kooperatif ne zaman biraz iyi duruma gelse o zaman örgütlenmeye ilişkin problem ortaya çıkmaya başlıyor. Başka bir problem de, problemlerin sadece fabrikadan kaynaklandığı düşüncesidir. Fabrikanın bir bütün olarak, girişim olarak tartışılması ve ilke olarak aslında diğer politik hareketlerle, sosyal hareketlerle koordineli yürümesi gerektiği birçok toplantıda tartışılmasına rağmen çoğunluk diğerleriyle ilişkilerini kesti, sürdürmedi. En büyük problemlerimizden biri de, bir yoldaş çok iyi çalışıyorsa, çok iyi deneyimlere sahipse, öbür arkadaşların mücadeleyi unutup olmasa. Böylece kooperatiften çıkıyor ve sadece isim olarak kalıyor geriye. Biz bunu her zaman arkadaşlarla tartıştık. Dayanışma hiç kalmamaya başlıyor ki, bu da problem yaratıyor.

İşgal fabrikalarının yaşayabilir olup olmadığını Chivilart'taki genç militan Ana ile konuşuyorduk. Özellikle öte yanda kapitalist market varken bunu sürdürebilmek mümkün mü? Önce uzun uzun düşündü. ...Evet. Birçok iş var, çok uzun bir zaman var sürecin tamamlanmasına, ancak ülkenin ekonomisi sadece bu fabrikadan ibaret değil. 2001-2002'de yüzlerce fabrika vardı bu durumda olan. Şu anda da var. Mesela birçok fabrika kooperatif var, ama onlara aslında kooperatif denilemez. Başka bir yere yönelmiş, artık kooperatif fabrika değil, ama yine de önemli. Çünkü deneyime sahip, yani bize yanlış da olsa tecrübe kazandırmış. Şu durumda bence gerçek bir kooperatif fabrikanın sürdürülmesi mümkün... Eğer kendi çizgisinden saparsa bu ekonomik durumda sürdürebilmesi mümkün değil. Ancak bu ülke için, sınıf için bir deneyimdir yine de. Arkasında yaşlı işçi Juan Juncal grafik tasarımına devam ediyordu. Türkiye'yi biliyoruz. Çünkü Ortega orada oynuyordu. Gülerек. Çok kötü oynadı, biliyorum. Takımı da abondene etti. Ne zaman ki Türkiye dünya kupasında üçüncü oldu, o zaman Türkiye diye bir ülke olduğunu Güney Amerika daha çok anladı. Ama Juan'ın bilgisi bununla sınırlı değildi. Türkiye tarihini de biliyoruz. Biz Türk halkına demek isteriz ki; 'Siz sosyalizme yakın bir ülkesiniz. Hadi yürüyün sosyalizme! Bütün insanlık için.' Yanında koopera-

tif koordinatörü vardı. O söze karıştı. ABD'ye de izin vermedi. –Teskerenin reddi, ülkemin yöneticilerinin istemeyerek de olsa aldığı bu karar hayatımda tek övündüğüm şeydir. O esnada Arjantin'deydim ve beni tanıyan insanlar yolda çevirip, ABD ordusuna müsaade etmediğimiz için bana sarılıyorlardı. Bizi çok cesur buluyorlardı. Çok güzeldi. *Nasıl bir şey patronsuz çalışmak?* Juan; Biz bütün olarak bir farklı kombinasyon şeklinde örgütleniyoruz. Hepimizin eşit olduğu bir biçimde... Bu bizim kapasitemiz ve ihtiyacımız aynı zamanda. Yani bir sosyalizm, ama küçük... Sosyalist sistem, ama sadece bir birim için. Biz kapitalizmin içinde de olsa başka bir biçimde üretim, başka bir yöntem gerçekleştiriyoruz. Aslında bütün işçilerin sahip olduğu ileri bir potansiyel. Çünkü işçiler için daha iyi bir topluluk ortaya çıkıyor. Biz üretim yapıp onu paylaşıyoruz. Bir başka çalışma biçimine de uyum sağlıyoruz. 2002'de yüzlerce fabrika iflas etti. Sonra işçiler kendi başlarına üretti, kontrol etti. Bir kısmı gayet iyi, ama bir başka kısmı bocaladı. Brezilya'da da benim hatırladığım birçok örnek var. Ama sermaye güçlüğü çekiyorlar. *Sürdürülebilir mi peki?* Bu çok uzun zaman tartışılacak bir soru. Sosyalizm kapitalizm ile birlikte olabilir mi? Bu İngiltere'de on dokuzuncu yüzyılda da bir girişim olarak denendi bunun gibi. Carlos Mann ABD'den diyor ki; ütöpik sosyalizm. Fakat yapabiliriz. Çünkü bu ülkede büyük bir dayanışma var. Yapabiliriz, olabilir... İşte yapıyoruz.

Eduardo, Türkiye'yi soruyordu. Iflaslardan ve özelleştirmelerden bahsediyordum. Özelleştirmel! Hâlâ öğrenmediler mi bunun sonuçlarını? Biz yaşadıklarımızı mutlaka hızla anlatmalıyız. Özelleştirmenin nasıl bir şey olduğunu, bütün Arjantin'in yaşadıklarını... Özelleştirme esnasında bir araya gelemediğimizden, karşı çıkamadığımızdan bu zor günleri yaşıyoruz. Özelleştirmeden sonra nüfusun yüzde yetmişinden fazlası yoksul duruma düştü. İşçilerin de bir sorumluluğu vardır. Kapatılan fabrikaları işgal etmeli ve özelleştirmeye karşı çıkmalıdır. Çünkü kapitalist baskının altında yok oluş demektir bu aynı zamanda. Özellikle petrol gibi temel maddelerin üretimlerinin özelleştirilmesinden sonra yüzde yetmiş daha fazla yoksullaştık. Belki genel politikayı anlamak zor olabilir, ama Arjantin bize

gösterdi ki, biz hiçbir zaman özelleştirmeden önceki, 1990 yılındaki koşullarımıza dönemedik ve dönemeyeceğiz de.

Chivilart'ta Ana'ya aynı klasik sorumu sormuştum. Nasıl bir şey Patronsuz-Sin Patron çalışmak? O ise Arjantin'de başka bir kültürün neslindendi. Ben çalışmaya 2000 yılında IMPA'da başladım. Orası da bir işgal fabrikası, kooperatifti. Yani işçi kontro-lündeydi. Şimdi Sin Patron, Patronsuz çalışmayı sorduğunda bana o kadar doğal bir şey olarak geliyor ki! Bence, eğer patronlu çalışsay-dım o zaman sormalıydın patronla nasıl çalışabiliyorsun diye. Bana göre patronsuz olarak çalışma bütünüyle doğal çalışma biçimidir. Hep beraber tartışmak, hep beraber karar vermek demektir. Mesela hep beraber karar vermişiz, belki kötü karar vermişiz, ama hepimiz-in kararı bu. Değil mi? Bana göre doğal çalışma budur. Yalnızca do-ğal olan değil aynı zamanda doğru olandır da. Ayrıca bu benim sev-diğimdir de. Ve yeni üretimdir. Ayrıca İspanya İç Savaşı sırasında da biliyorsun şarkısı vardır. Biliyor musun? Şarkıyı söylemeye başla-dı. Yani, eğer birisinin çok toprağı ve çok parası varsa demek ki onu diğerlerinden almıştır. Birçok insandan. Ben burada, bu fabrikada çalışıyorum. Çünkü ben bu deneyime sahibim. Patronla birlikte ça-lışmak değil, böylesi doğru olan. Şimdi daha farklı bir şey sorabili-rim: Üretirken kim karar veriyor? Bu sadece bizim ülkemizin gerçe-ği değil, aynı zamanda sosyal ekonomik bir gerçeklik de. Benim nes-lim için özellikle çalışmak istiyorsan; Nerede çalışacaksın? Nerede iş var? Yemek yemek, öğrencilik ya da yalnız yaşayabilmek sadece kendini sokakta satmakla mümkün olabilir. Arjantin'de sokaklara bak. Bedenini satanlar ne kadar çoğaldı? Yani doğal olan 'Sin Pat-ron'dur. Diğeri gerçek olmayandır aslında. Sin Patron herkesin en çok istediğidir de. Burada herkesin kanaati patronsuz çalışmanın mümkün olduğudur. Gülerek bitirdi. Sonra tekrar aynı şarkıya başladı. İspanya İç Savaşı'ndan bir şarkı söylüyordu Ana. Ar-jantin'de Chivilart işgal fabrikasında, hayatı boyunca patron-suz çalışan yirmi beş yaşında bir işçi. Belki de şarkıyı duyuyorsunuz...

moşconi

patronsuzlar

barikatçılar - doğrudan demokrasi

"Los trabajadores" 2002 (işçiler)

Ricardo, işçi ressam

www.laborart.com

İşgal fabrikaları, neoliberal travmanın yarattığı bir karşı duruş biçimidir. Ancak neoliberal politikaların, özellikle özelleştirmenin ortaya çıkardığı yıkım karşısında yaşamı sürdürebilme mücadelesinde tek biçim değildir. İşçi denetiminde fabrikalar (Patronsuzlar), Brezilya, Uruguay ve Arjantin'de gördüğümüz farklı karşı duruşlarından oldukça ayırık başka direniş biçimleri geliştiren halk hareketleri de doğurdu. Bunların arasında dünya solunun gündeminde en çok sözü edilen hareket olan Piqueteros-Barikatçılar, Arjantin'de krizden çok önce yarattıkları örgütlenmeyle direniyorlardı. Özelleştirme sonucu işsizleşen işçiler, üretimden doğan güçlerini kullanarak haklarını talep edemediler. Bu yüzden şehre gelen anayollara Piquete-Barikat kurarak ulaşımı kestiler. Şehre gelen hammadde ve şehirden çıkan mamul madde akışını durdular. Dolayısıyla üretimi durduran ve grevle aynı etkiyi yaratan bir biçim ortaya çıktı. Arjantin büyük krizi sırasında yoksulların bu direnişine, git-tikçe yoksullaşan, kendi paralarını bankalardan alamayan or-

ta sınıf da katıldığına hareket büyüdü ve Piqeteros Hareketi bu isyanın esas belirleyicisi durumuna geldi.

'Piqeteros Hareketi' tam anlamıyla bir bütünlük ifade etmez. Aslında en önemli özelliği de bu bütünlükten yoksun oluşudur. Travmanın, yani 'big bang'in etkisiyle ortaya çıkan yıldız parçacıkları gibidir. Benzer duruma maruz kalmış işsizler, birbirlerinden duydukları, her seferinde kendilerinden bir şeyler kattıkları ve kendi sınırlarını belirledikleri biçimler ile harekete geçtiler. Gelişen süreçte ortaya çıkardıkları siyasal duruş, bir ya da birkaç sloganın etrafında ve mutlaka başkaldırı ve isyanı içeren bir çizgi dışında başka bir şey değildir. Arjantin'de henüz neoliberal politikaların ipliği pazara çıkmadan çok önce, yani bütün dünyaya hâlâ IMF'nin politikalarının en sadık ve en başarılı örneği olarak sunulurken, aslında yoksullar her geçen gün artan işsizlikle daha da yoksullaşıyorlardı. Buna karşı isyan da çok önceden başlamıştı. –Meksika Chipas'ta, Zapatista komününde kalırken Arjantinli iki arkadaş vardı.

Krizden yıllar önce bu durumdan söz ediyorlardı. Arjantin'in gerçek durumunu ve Piqeteros Hareketi'ni ilk olarak onlardan duymuştum. Aynı günlerde ülkemde de burjuva finans çevresinin, ekonomi uzmanlarının, akademisyenlerin ağızlarından düşürmedikleri ülke de Arjantin'di. Üst üste başarı hikâyeleri, bugün güzel bir şeyler yazmalı zamanı olan pazar günleri gazeteleri dolduruyordu. Hatta Sakıp Sabancı Arjantin'de bir su fabrikası bile açtı. Bu fabrikanın akıbetini hâlâ bilmiyorum. Belki de şu anda işgal fabrikasıdır.–

Piqeteros Hareketi'nin ilk ortaya çıktığı iki yerden biri Mosconi'dir. Kuzey Arjantin'de yer alan bu kentteki Piqeteros grubu UTD-Mosconi şu anda da bütün ülkenin en büyük gruplarından biridir. Hatta birçokları tarafından en önemlisi olarak kabul edilir. Bu nedenle UTD-Mosconi'yi hem ayrı bir film olarak, hem de kitapta da ayrı bir bölüm olarak aktararak, özelleştirmenin bir kent üzerindeki yıkıcı etkisini ve karşı çıkışın

kendine özgü biçimini vurgulamak istedik. Aynı zamanda UTD-Mosconi, Sin Patron-Patronsuzlar içinde de ayrı bir durumda bulunur. Bu yüzden kitaptaki Brezilya işgal fabrikalarının önerisi, İşgal fabrikaları-Kamulaştırma; Uruguay işgal fabrikalarının önerisi, 'Kooperatif-Sendika'; ve Arjantin işgal fabrikalarının önerisi olan 'Kooperatif-Özyönetim'in ardından, burada genel olarak 'doğrudan demokrasi-doğrudan hareket' olarak tanımlanabilecek bir biçim ile sonlandırıyoruz. 'Patronsuzlar'ın ikinci kitabı ile de bu tartışma Bolivya ve Venezüella üzerinden devam edecek.

UTD -Urbanos Trahabodores Desocupados-

Mosconi yirmi bin kişilik bir kentti. Burayı ayakta tutan İTPF, yani kamunun petrol şirketi, satılıncaya kadar genel gelir düzeyi yüksek bir yerdi. İşçilerin benzerlerine oranla yüksek maaş aldığı, işçi kulübünde tenis kortlarının, yüzme havuzlarının bulunduğu bir yerdi. Özelleştirmeden sonra bir gecede kentin yüzde sekseni işini kaybetti. Kentin dükkanları birer birer kapandı. Kentin üniversitesi kapandı. Buna karşı UTD-Şehirli İşsiz İşçiler hareketi meydana geldi. Sadece eylemler yapmakla kalmayıp aynı zamanda insanlar için çalışma programları üreterek yaşamlarını sürdürebilmelerini sağladı. Bir basketbol sahasında konuşuyorduk. Önümüzde bir ateş yanıyordu. Ateşin üstündeki kapkara olmuş bir çaydanlıkta mate için su kaynıyordu. Ateşin başında olanlardan biri Fernando'ydu. Yanaklarının biri koka yapraklarıyla doluydu. Dudaklarının kenarı koka yapraklarından yeşillenmişti. Konuşurken sopayla ateşi canlandırıyordu. Burada her iş için ayrı bir grup, konsey var. Biz ağaç işi yapıyoruz bu dönem. Bu işler dönüşerek yapılıyor. Ayrıca bir metal atölyemiz, bir tane plastik atölyemiz, bir kamyon ve traktörümüz var. Hepsinde 'companero' usulü çalışıyoruz. İspanyolcada companero yoldaş, arkadaş anlamına gelir. Ancak Uruguay ve Arjantin'de kullanımı daha çok arkadaşadır. Peronistlerin de sık kullandığı bir sözcüktür. Bu yüzden sosyalistler, komünistler Arjantin'de, diğer ülkelerde daha az kullanılan camarada-yoldaş kelimesini tercih ediyor. Burada sözünü

ettiği ‘companero usulü’ ise, esas olarak paylaşmayı, dayanışmayı öne çıkaran özel bir kelime olarak kullanılmaktadır. Bu yüzden ben de İspanyolca kullanmayı tercih ediyorum. Elinde, otları biçmek için kullanılan, bir metre uzunluğunda bir makine vardı. Yolların kenarındaki otları biçiyorlardı. Geniş tabanındaki küçük bıçaklar kesiyor, kesilmiş otları yanındaki borudan kenara atıyordu. 2002’de iki makinemiz vardı. Sonra dört makine oldu. Belediyenin de beş makinesi var bizde. *Kaç kişi çalışıyor?* Şimdi yeni beş makine var ve beş arkadaş çalışıyoruz. Bazen dört kişi, bazen beş kişi. Bunu dışında ağaç kesiciler, tuğla imalathanesi, motosikletliler, inşaat işçileri var. Ateşin başında oturanlar arasında bir de kız vardı. Buenos Aires’te yaşıyordu. Bir butikte çalışıyordu. Tabii ki sadece son üç ay orada çalışmıştı. Zaten Arjantin’de iş sözleşmeleri hiç uzun süreli olmazdı. Gazeteci olmak istiyordu. İki ay Bolivya’da dolaşmış, sonra da Mosconi’de UTD’yi ziyaret etmek istemişti. Yırtık bir pantolonu, bir Canon fotoğraf makinesi vardı. Adı Carina’ydı. O sordu. *Şimdi bir ‘Plan Trabajar’ için mi çalışıyorsunuz?* Yok yok. ‘Plan Trabajar’, yani çalışma planı Piqeteros eylemlerinin yarattığı bir biçimdir. İşsizliğe karşı mücadelede yolu kesen Piqeteros hareketleri iş talep ettiler ve yolu açmaları karşısında devletten iş hakları elde ettiler. Bu haklara ‘Plan Trabajar-Çalışma Planı’ adı veriliyordu. *Patronunuz var mı?* Yok, yok ne patronu. *Gülüyorlardı. Nasıl sürdüreceksiniz patronsuz?* Patron demek, sizi satın almak demektir. Sermaye filan da yok. Patron demek, onun bütün gün oturması, senin çalışman demektir. *Peki, böyle sürdürmek mümkün mü?* Evet, tabii ki, Sin Patron-Patronsuz olarak sürdürmek mümkün. Hepimiz arkadaşız. Hepsinde biz karar veriyoruz. Ağaç için mesela. Bunda çalışma planı dahilinde çalışıyoruz. Başka yerden de buraya çalışmaya gelenler var. Bizim ofisimiz filan yok. Hepimiz bir arada çalışıyoruz. ‘Companero usulü’. Ateşin başında Francisco vardı. O da Buenos Aires’ten kız arkadaşı ile birlikte UTD ile çalışmak için gelmişti. Çok uzun boyluydu. Enine çizgili komik bir pantolonu vardı. İtalyan düşünür Antonia Negri çizgisinde bir hareketin mensubuydu. Burada tanışmıştık. Hava serindi. Birlikte mate içiyorduk. Kız arkadaşı da genç üni-

versiteli bir aktivistti. Buradan Bolivya'ya gideceklerdi. UTD ülkede örnek gösterilen bir harekettir her zaman. Gerçekte bu hareket en mücadeleci, en işçi karakterli harekettir. *Öğrenci ve işçi hareketi arasında ilişki var mı? Çok var. Özellikle bizim burayla ilişkimiz çok. Fazla kitaplarımızı getiriyoruz. Buraya geliyoruz, mücadelenin boyutlarını öğrenmek ve yakından görmek için karşılıklı bilgi alış-verişinde bulunuyoruz. Kız arkadaşı da katıldı. Francisco'ya göre çok kısa boylu, hoş bir kızdı. Proje üzerinden de çalışıyoruz. Mesela, Pepino Buenos Aires'e geldiği zaman bizimle kalır, biz buraya geldiğimizde onlarla kalırız. Mesela radyo röportajını da biz yaptık. Pepino Arjantin'in, özellikle de Mosconi'nin efsanevi ismidir. Herkesin adından hayranlıkla söz ettiği mücadele adamıdır. UTD'nin de her şeyidir. Kardeşi Hippi ve yakın arkadaşı Chiki ile birlikte bütün hareketi sürükler. Bu mücadelenin mimarı ve farklı karakterinin de yaratıcısıdır. Bizim kaldığımız süre esnasında Buenos Aires'te olduğundan bizim görüşmelerimiz daha çok Hippi ve Chiki üzerinden yürüdü.*

Hippi'nin evindeydik. Esas adı Juan Carlos Fernandez'di. Üzerinde bir eşofman vardı. Evin salonunda konuşuyorduk. Tam anlamıyla bir taşra yoksul evinin salonuydu. Çok eski bir büfe, bir yuvarlak masa ve dört sandalyeden ibaretti. Konuşmaya gelmeden önce dolabın kapağını açıp, kapı açılır açılmaz yerlere düşmek isteyen rulo halindeki projeleri yakalayıp masanın üzerine koydu. Projelerden boşalan kucağını hemen küçük çocuğu doldurdu. *UTD nasıl bir organizasyon, nasıl bir örgütlenme, teknik ve diğer çalışmaları nasıl yürütüyor?* 1992-1993'te bir bütün olarak işsizlik başladıktan sonra ne yapabileceğimizi düşünmeye başladık. Bizim bütün mücadelemiz, hangi yolu izlediğimiz, hepsi yaşanan bu süreçle ortaya çıktı. Birçok arkadaş tamamen işsiz kalmıştı. Profesyonel işçiler, teknikerler, herkes işsiz kalmıştı. Sadece burası değil, bütün ülke aynı durumdaydı. Neoliberal politikaların sonucu büyük bir işsizlik hâkimdi her yerde. Senin evin, ailen, hepsi aç kalıyordu. Biz de o zaman 'Que se vajan todos-Hiçbirinizi istemiyoruz' sloganıyla yola çıktık. Pratik olarak yaşamımızı sürdürbilmek için alternatifler aramaya başladık. Bu arada önündeki

projeleri tek tek açıyordu. Masanın üstü fotoğraflarla, çizilmiş planlarla dolmaya başladı. Çocuğu kucığına gelmek istedi. Aldı. Konuşmaya ve projeleri açmaya devam etti. Hangi yöntemlerle daha iyi bir yaşam sağlayabilirdik? Ne yapabiliydik? Bunun için başka anlamda bir çalışma yarattık. Herkes için, bütün toplum için çalışmak ve paylaşmak. Bütün bu çabanın içinde toplumun bütün ihtiyaçları vardır. Mesela okul da böyle bir ihtiyaçtır. Toplumun en fazla ihtiyacı olduğu şeydir aynı zamanda. İlk olarak yemek yenmesi gerekiyordu. Herkesin buna ihtiyacı vardı. Herkesin yemek için toprağı ihtiyacı var. Bence ilk olarak bunun kontrol edilmesi gerekir yaşamın sürdürülebilmesi için. Aynı zamanda sağlık da çok önemliydi ve insanların sağlığı için de mücadele etmeliydik. Bu yüzden daha çok üretmek zorundaydık. Bu tabii ki zordu. Nasıl değiştirebilirdik üretimi? Bu yüzden fabrikaları kurduk; elbise fabrikası, metal fabrikası. Başlangıçta çok küçük bir hareket ettik. Buradan hareketle bir başka düşünce yarattık. Burada en önemli nokta 'bir başka düşünce' yaratmaktır. UTD-Mosconi örgütlenmesi küçük bir lider kadronun etrafında romantik bir duruş sergiler. Her yaptıkları şey arkasından, kendilerine güveni artan bir halkın ortaya çıkardığı bir bütündür. Bu nedenle, işgal spor salonundaki soyunma odasında yaşamını sevgilisi ve bir çocuğu ile sürdüren Pepino, babasının evinde eşi ve çocuklarıyla yaşayan Hippi ile ya da yine ailesinin küçük evinde yaşayan Chiki ile herkesin doğrudan ilişkisi vardır. Her şeye herkesin gözü önünde karar verilir. Toplantılara bile ihtiyaç duymayan bir biçimde. Bu 'bir başka düşünce'nin parçasıdır. Bence bunların hepsi aynı düzlem üstündedir. Yani evde bilgisayar olması, okulda laboratuvar olması, fabrikaların olmasıyla çok bağlantılıdır. Bu aynı zamanda çocukların bilgilendirilmesini, toplumsal bir gelişimi sağlar. Yani buradaki evlerin sağlıksız olması, yeni ev yapılamamasıyla petrolün uluslararası şirketlere verilmesi arasında bağ vardır. Yani petrol savaşları ya da yakın gelecekte olacak su savaşlarının küçük bir örneğini biz burada yaşıyoruz aslında. Bunları kim kontrol ederse güç onların elinde oluyor.

Chiqui Peralta ile yine spor salonunun bir köşesindeki ofiste

konusuyorduk. Arkadaki dolabın üstünde hâlâ takımın kupaları duruyordu. Maradona'nın çok gençken oynadığı bir takımdı. Kent çöktükten sonra tabii ki futbol takımı da çökmüştü. UTD burayı işgal etmişti. Her şey buradan yönlendiriliyordu. Yirmi bin kişilik bu kentte UTD'nin son mitingine on beş bin kişi katılmıştı. Hareketin iki bin beş yüz kişiye yakın sürekli çalışanı vardı. Bu, kentin çalışan nüfusunun çok büyük bir oranıydı zaten. Hareket pratikte ilk olarak kardeşlerimizin işsiz kalması ve sosyal olarak gösterilere başlamasıyla başladı ve politik olarak fonksiyon kazandı. Kardeşlerimizin sorunları dile getirmeleri, işsizlik ve kültürel çöküş, eğitim ve sağlık gibi bütün kamu hizmetlerinin yok oluşu. Çünkü kamu çökmüştü bir bütün olarak tüm ülkede ve üretimde. Çünkü bütün üretimde büyük bir değişim yaşanmıştı. Kazançların dağılımında büyük değişiklik vardı. Özelleştirmeye birlikte büyük bir işsizlik ortaya çıktı. İşletmelerin özelleştirilmesiyle, daha gelişkin teknolojinin gelmesiyle işsizlik arttı. Buna karşılık politik olarak bir arkadaşlık ilişkisi geliştirdik. Çünkü sorun herkesin sorunuydu. Bütün ülkede ortaya çıkan bir durumdu. Pratikte bir sosyal probleme karşı arkadaşlık, yoldaşlık biçiminde bir karşı çıkış vardı. Yavaş yavaş bir şeyler yaptık. Öyle birden büyük değişiklikler değil. Federal hükümet ve yerel belediye de bir değişiklik ihtiyacı halindeydi halk için. Bir grup kardeşimiz mutlaka birleşmeliydi. Herkes, uluslararası şirketlerde çalışanlar bile, hatta polisler ve gazeteciler de ki onlar bütün her yerde örgütlüdür. Yerel anlamda durumumuzu anlatmaya başladık. Propagandalar yapmak, diğer işsizlerle gösteriler yapmak, diğer hareketlerle birlikte haklarımızı savunmak. Bütün ülkede mücadele çok sert ve çok zordu. Chiqui ile konuştuğumuz gün 'Amigos günü'ydü. Herkes arkadaşına bir hediye veriyordu. İlk girdiğimizde bir sürü insan hediyelerini değiş tokuş ediyordu. Küçük, henüz tüketimin saldırganlığından uzak şeylerdi. Konuşurken masanın üstü küçük hediyelerle doluyordu. Elle yapılmış bir resim çerçevesi, kapalı bir zarf, bir kitap ve hediye aldığını zaman, 'İçini niye boş?' diye espri yaptığı bir cüzdan. Biz aynı zamanda sadece protestolarla bir şeyler gerçekleştiremeyeceğimizi düşündük. Mümkün değildi. Bununla birlikte ekonomik bir şeyler yapmalıydık. Diğer ar-

kadaşlarla birlikte mutlaka bir şeyler üretmeli, proje yapmalı ve bağımsız bir ekonomik üretim oluşturmalydık. Çünkü kamu da o zaman çok kötü durumdaydı. Bence tüm toplumda negatif bir durum söz konusuydu. Bürokrasi ve kamu da bütün mekanizmalarda aynı durumdaydı. Önemli bir oranda özelleştirme de onları çok etkilemişti. Biz yapabilme sınırlarımızı biliyorduk ve önce birini, sonra bir diğerini, sonra bir başka proje yaparak ilerledik. Bu bir sorundu. Yeterince zordu. Çünkü daha önce işçilerin çoğu endüstriyel işçiydi, petrol işçileriydi ve mesela hiç toprakla ilgili çalışmamışlardı. Toprakla ilgili bir şey bilmiyorlardı. Bütün toprakları kullanmaya parasal olarak ihtiyacımız vardı ve politik karar ile bunların kaydedilmesi de gerekliydi. Yani, bir gecedен sonra sabah bin hektarlık bir toprak oluyordu. Biz bizim adımıza toprak alınmasını istiyorduk. Eğer üretmezsek tabii ki toprak da olmayacaktı. Hepsı buydu. Toprağımız yoktu. Çalışmayı bilmiyorduk orada. Her şeyi öğrenmemiz gerekiyordu. Böyle bir atmosfer vardı ve biz mümkün olanı yapmayı öğrenmeliydik. Yaşamın devamını sağlamalıydık.

Fernando bizi gezdiriyordu. Ölü bir istasyondan geçiyorduk. Vagonlar çürümeye terk edilmişti. Tepelerinde birikmiş topraklarda çiçekler açıyordu. Tren yollarını kaplayan çiçeklerle aynı cinstendi. Artık buraya tren de çalışmıyordu. Özelleştirmeyle başlayan travmanın yıktıklarındandı. Domino taşlarının peş peşe yıkılması gibiydi. İstasyonun penceresine tavuklar tünemişti. Yan duvarına Genleri Değiştirilmiş Organizmalar-GDO'lu soya fasulyesi ağacı yaslanmıştı. Boyu istasyonun boyunu geçmişti. Kalınlığı bir ağacı aratmayacak kadardı. Tek kusuru artık fasulye veremez olmasıydı. GDO'lu, yani zaten sağlığa zararlı olduğu için belki de daha iyiydi. Toprak ise verimliliğini kaybetmişti. Nerdeyse artık başka şey yetişmiyordu. Hepsinin arkasında eskiden İTPF'nin olan büyük arazi ve binalar vardı. Özelleştirmeden sonra hepsi boş kalmıştı. Şimdi UTD orada yerler işgal edip çeşitli şeyler üretiyordu. Bir meydana pet şişeler doldurulmuştu. Toplanmış, sıkıştırılarak paketlenmişti. Yanında altı-yedi metre uzunluğunda bir plastik kırma makinesi duruyordu. Fernando anlatıyordu. Yanağı

doğrudan demokrasi!

koka yaprağından biraz daha şişmişti. Bunu devlete satın aldirttik. Proje ise plastik şişe projesi. UTD sokaktan topladığı plastik şişeleri burada kıracak. Bu, işgal edilen yerlerde üç aşamada gerçekleşecek. Bundan dört makine daha gelecek ve biz bunu proje olarak verdik ve direnerek aldık. Bu makine geleli iki hafta oldu. Sonra diğerleri de gelecek. İki hafta sonra diğer makineler de gelirse tam bir üretim alanı oluşacak. Burada otuz ya da kırk kişi çalışıyor. Bu arkadaşlar da UTD'den; burada herkes UTD'dendir.

Aslında bütün kentte her şeyi örgütleyen UTD idi. Sadece işyerlerini değil, okulları, sağlık ocaklarını, kiliseleri, hatta evlerin yapımını planlayan, inşa edendi. Bütün bunların koordine edildiği spor salonunun küçük odasında Chiqui ile konuşmaya devam ediyorduk. *Şu anda ne yapıyorsunuz? Nasıl örgütlendiniz.* Biz ilke olarak işgal edip, iş elde ediyoruz. Mesela petrol işletmelerinin, yani ITPF'nin uluslararası şirketlere satılması büyük bir işsizlik yarattı. Dolayısıyla bu işsizlik sözleşmeli işçiler yani her an işsiz kalabilecek, sefaletin kıyısında işçiler yarattı. Bu durumda ailenin de hiçbir güvencesi kalmadı. 2000 yılında biz 'Plan Trabajarlar'ı yaşama geçirdik. İşgalleri geliştirdik. Okullar, hastaneler inşa etmeye başladık. Demir atölyeleri, plastik atölyeleri, tekstil atölyeleri kurduk. Sonra bir proje ofisi kurduk Hippi'nin yürüttüğü. Burada ulusal hükümetle birlikte yaptığımız projeler ürettik. Ayrıca Pepino da hemen hemen bütün koordinasyonları yürütür. Yani bizim öyle yürütme komisyonlarımız filan yoktur. Hepimiz zaten bir yerdeyiz. Bizim örgütlenmemiz çok kalptendir. Gönüllüdür. Bizde öyle çok fazla toplantı filan yoktur her gün. Yani aksiyon directo-doğrudan eylem. Geçici kararlar alınır. Gösteriler yapılır. Hazırlık da çok yoktur aslında. Biz bütün gün arkadaşlarla direkt ilişkiyiz. Herhangi bir şey gerekirse 'hadi

yapalım' der, yaparız. Çok dinamiktir, çok. Bizim bağımsız bir politikamız, diğer adıyla özgür bir biçimimiz vardır. Özgürlük çok önemlidir bizim için.

Hippi ile Indianların yanına gidiyorduk. Ölmüş tren istasyonlarının yanından, GDO ile öldürülmüş toprakların üstündeki soya fasulyesi ağaçlarının gölgesinden yürüyorduk. Tren yolunun traverslerini yabani otlar bürümüşü. Hemen kıyısında yabani elma ağaçları büyümüşü. Küçük, yeşil, buruk elmaları vardı. Hüzün gibiydi. Acı ve hoş. Hippi başka bir bitkiyi eline aldı. Bu 'pichina'. Yerliler bunu kullanır. Oklarının ucuna eskiden bunu sürer ve zehirlerlerdi. Düşmanlarını bayıltırdı. Bu da 'maduna'. Fasulye gibi küçük bir tohumdu. Tren yolundan devam ediyorduk. Bir yerli ile konuştu. Yerli UTD'ye gidiyordu. Su ile ilgili sorunları vardı. 'Tamam,' dedi Hippi, 'sen gidip bizim arkadaşlara söyle. Olmazsa gelince konuşuruz.' Tren yolundan ters istikamete yürümeye başladık. 'Esas su sorununu halletmeliyiz bütün kentin,' dedi. Tren yolundan çıkıp iki yolun birleştiği asfalta çıktık. Tek şeritli bir yoldu. Yolun kıyısında iki metre uzunluğunda haçlar vardı. Biz her zaman buraya yolu kesmek için barikat kurarız. Burası barikat güney, öteki taraftaki barikat da kuzey... Bunlar burada öldürülen arkadaşlarımız. Haçların üzerinde kalpler vardı. Alejandro Matio Gomez 1981 doğumlu. 9 Mayıs 2000'de öldürülmüş. Anibal Veron 10 Kasım 2000'de. Orlamao Javier 1979 doğumlu. 9 Mayıs 2000'de öldürülmüş. *Nasıl barikat kurmuştunuz?* Tahtalardan, yanan lastiklerden filan... *Peki, silahınız var mıydı?* Yok, sadece sapanlarımız vardı. İlk başta aşağı yukarı iki yüz kişiydik, sonra çok kalabalık oldu. Ama askerler üç bin kişiydi. Silahlarla, tanklarla...

İşgal yerlerini geziyorduk. Dev bir yerdi burası. Yan yana onlarca fabrika binası olabilecek yer vardı. Büyük bir organize sanayi sitesi gibi bir yerdi. Bazı yerlerde işçilerin kendi aralarında meydana getirerek kurduğu kooperatif atölyeler vardı. UTD'nin bir metal atölyesi vardı. Kaynak makineleri, iki küçük pres, mengeneler, metal kesme makineleri bulunuyordu.

Küçük ofislerinin duvarında Che Guevara fotoğrafı asılıydı. İnşa ettikleri okulların, evlerin demir konstrüksiyonlarını bu atölye yapıyordu. Aynı zamanda makineler de onarılabiliyordu. Bir başka binada tekstil atölyesi vardı. Biz burada bir proje ile çalışıyoruz ve şimdi bütün UTD çalışanlarına işçi kıyafeti üretiyoruz. Bu şekilde birçok kadın arkadaş burada üretim yapabiliyor. *Nasıl organize ediyorsunuz buradaki işi?* Hükümetten 'Plan Trabajar' alıyoruz. Makinede çalışmasını bilenlerden bir grup oluşturduk. Bu şekilde, çalışma planı içinde üretim yapıyoruz. Burada kişiseliktir yoktur. Her zaman herkes için bir üretim söz konusu. Her zaman 'biz' söz konusu. Yani biz başka türlü bir düşünceye sahibiz. Dolaşmak ister misin? Pantolonları gösteriyordu. Mavi işçi pantolonlarıydı ve mavi işçi gömlekleri dikiyorlardı. Basit, kalın dikişli, beyaz iplikleri sınırlarını çiziyordu. Bence güzeldi. *Satıyor musunuz ayrıca markette?* Hayır, esas olarak çalışan arkadaşlarımız ve diğer üyeler için üretiyoruz. Bu nedenle satmıyoruz. Satmak için üretilmiyor yani. Bu makinede gömlekler üretiliyor, diğer gün pantolonlara başlıyoruz. *Kaç kişi burada çalışıyor?* On beş kişi. *İşgalden önce, yani bu atölyeden önce bu işi biliyor muydunuz?* Evet, evet biliyordum. Tabii bazı mamulleri bilmiyorduk. Geliştirdik tabii ki. Bir başka arkadaş da iyi biliyordu. Biz daha çok diğer arkadaşlara gösterdik. Bazı kadın arkadaşlar da tasarım yapıyorlar evde, okulda ve diğer el ürünlerini üretiyorlar.

Her yer büyük bir bombardıman ile yıkılmış gibiydi. İçinde yeniden bir şeyler üretilmeye çalışılıyordu. Yıkımın yaraları ağırdı. Kovboy filmlerindeki gibi sokaklarında dikenler uçan kasabalara dönüşen kent yeniden yaşamaya çalışılıyordu. Chiqui ile konuşuyorduk. *Özelleştirmenin anlamı ne sizce?* Bu öyle bir kelime ki tamamıyla negatif. Bütün halk için, çalışanlar için, toprak-takiler için açlık demektir. Herkes için. Burada toprak çok da zengindir aslında. Nasıl aç kalınabilir? Am'a önemli bir kesim aç kalmıştır. Özelleştirme kapitalizmin en öldürücü darbesidir. Özelleştirme herkes için ölüm demektir. Düşün, federal devletin bile ölmesi demektir. Yani çalışma, sosyal yardımlar, her şeyin ülkeyi terk etmesi demektir. Buna globalizasyon adı veriliyor. Esas olarak ise uluslara-

rası şirketlerin, bu ülkede, bu halktan her şeyi alıp kaçırmaması demektir. Bu objektif olarak böyledir. Burada baskın politik bir durumu ifade etmektedir. Yani kamu hizmetlerinin uluslararası şirketler tarafından sürdürülmesi bizim için çok kötüdür. Birçok üretim alanında, özellikle sağlık ve eğitimde etkileri daha da beterdir. Politik olarak bütün yolsuzlukların arkasında uluslararası şirketler vardır. Onlara kâr gereklidir. Menem hükümeti sırasında özellikle uluslararası şirketlerin satın almasında büyük yolsuzluklar vardır. 1970'te askerlerin gelmesiyle başlayan ve sonra Menem ile devam eden otuz yıllık süre dehşet vericidir. Askerlerin kaybettiği otuz bin insanın etkisi hiç geçmemiştir burada. Çok zor değil mi? Sonra demokrasi sırasında da sefalet devam etmiştir. Dolayısıyla özelleştirme, demokrasi, politika, bizim için kötü sözcükler durumuna dönüşmüştür. Bir sürü kişi 'Nedir ideolojik politik hattınız?' filan diye soruyor. Biz ise 1998'den itibaren 'Que se vajan todos' diyoruz. Çünkü politika yapmak yolsuzluk yapmakla aynı duruma gelmiştir. Bu işe girip, işin sonuna gelene kadar birden zengin olmaktadırlar. Çok zordur yolsuzluğa bulaşmamak. O zamanlar durmadan propaganda yapıyorlardı. Özelleştirmeciler, ekonomi kurmayları, ekselemları uluslararası pazar, borsa diye bir sürü yalanla oyları çaldılar. Şimdi ortaya çıkan ise bu.

Kentin bir başka semtindeydik. Kazılmış bir çukurun yanında duruyorduk. Bir başka UTD'li arkadaş bizi getirmişti. Buranın hemen hemen bütün erkekleri gibi yanağı koka yaprakları ile şişmişti. Sadece Hippi ve Chiqui koka çiğnemiyordu galiba. Koka yasal olmasa bile, Kuzey Arjantin'de meşruydu. Polisler de çiğniyordu. Kente iki saat uzaklıktaki Bolivya'da zaten yaslandı. Çukurun içinde bir kısmının örtüldüğü belli oluyordu. İlk başta burası sekiz-dokuz metre kadar kazıldı, kapatıldı. Esas dört-beş bin metre kazılmalı petrol için. Bu politik bir karar, hükümet çıkarmak istemiyor çünkü. Satmak için. Biz buraya proje sunduk, yeniden arama yapalım diye. Uluslararası şirket burası için önceden para yatırmıştı. Biz bunu iptal ettirmek için mücadele ediyoruz. Çünkü buradan çıkacak doğalgazla bütün yerleşimin ihtiyacını karşılayabiliriz. Biz bunu yapabiliriz. Venezüella elçiliği ile temas halindeyiz. Bu proje olursa onların teknik yardımı ve yatırımlarıyla

bunu yapabiliriz. Normalde bu proje gerçekleşirse üç bin-dört bin insanın çalışması da sağlanabilir. –Bütün ‘Patronsuz’ yerler gibi burada da Venezüella ve Chavez bir umuttu. Bu nedenle Chavez’in etkisi sadece Venezüella ile sınırlanamaz. Ayrıca bu ‘dışarda’ki etki aynı zamanda Venezüella içinde de bir tesir bırakmaktadır. Venezüella’nın yoksul halkı, başkanlarının Latin Amerika’daki etkisinden ve dünyaya kafa tutmasından çok memnundur. Yürümeyen bir sürü şey yanında bu destek Chavez’i her zaman diri kılmaktadır.– Gezi devam ediyordu. Büyük bir bahçenin içinde büyük bir binaydı. Burası bir üniversiteydi, sonra özelleştirildi. Sonra da her şeyle birlikte kapandı. Iflas etti. Şimdi tekrar hükümetin sorumluluğu altında... Bunu şimdi Katolik özel bir üniversiteye verecekler ve çocuklar para ödemek zorunda kalacak yine. Bizse burası için bir devlet üniversitesi istiyoruz. Zaten ilk olarak burayı alışveriş merkezi yapacaklardı ve biz şimdi işgal ettik üniversite yapılması için. Bilmiyorum hangi bilimler olacak, ama ziraat fakültesi filan istiyoruz. Buranın yerel yönetimiyle zaten ilişkimiz var. Onlar da çok istiyor, ama hiç paraları yok. Kamyonları, traktörleri var bu okulun ve hepsi yatıyor. Bak bu yatakhaneler, hocalar, öğretmenler, öğrenciler, herkes boş şu anda. *Alternatif bir eğitim biçimi düşünüyor musunuz?* Yok, yok, aynı şekilde bir eğitim. Büyük bir kampus. Çoğu bölümü çalışmıyordu. Sözü-nü ettiği Katolik üniversite birkaç kursa başlamıştı. Ağaçlar arasında, güzel binaların önünde harap olmuş bahçeler vardı. Traktörlerin, arabaların uzun süredir yerinden kımıldamadığı belliydi. Düzgün bir spor salonu vardı. Biraz ötede kentin sineması vardı, ama o da kapalıydı. Onu da UTD açmaya çalışı-yordu. Yanındaki kilise de kapalıydı. Yardımlardan oluşan bütçesi artık yoktu. Üst camları kırılmıştı. Çanı kendi başına sallanıyordu. Kentin kıyısında bir orman vardı ve büyük bir su kaynağı. ‘Buradan kente su dağıtmayı planlıyoruz,’ diyor-lardı. Yanında ormandan kesilen kütükler yatıyordu. UTD’nin yürüttüğü iş programlarından biriydi. Kentin işçi kulübü bomboş kalmıştı. Artık işçi yoktu. Tenis kortu duruyordu. Havuzun tabanı susuzluktan çatlamıştı. Hippi masanın üstüne ha bire proje taşıyordu. –Masa da ma-saydı ha–

Masa Da Masaymış Ha

Adam yaşama sevinci içinde
Masaya anahtarlarını koydu
Bakır kâseye çiçekleri koydu
Sütünü yumurtasını koydu
Peñcereden gelen ışığı koydu
Bisiklet sesini çkırık sesini
Ekmeğin havanın yumuşaklığını koydu
Adam masaya
Aklında olup bitenleri koydu
Ne yapmak istiyordu hayatta
İşte onu koydu
Kimi seviyordu kimi sevmiyordu
Adam masaya onları da koydu
Üç kere üç dokuz ederdi
Adam koydu masaya dokuzu
Pencere yanındaydı gökyüzü yanında
Uzandı masaya sonsuzu koydu
Bir bira içmek istiyordu kaç gündür
Masaya biranın dökölüşünü koydu
Uykusunu koydu uyanıklığını koydu
Tokluğunu açlığını koydu.

Masa da masaymış ha
Bana mısın demedi bu kadar yüke
Bir iki sallandı durdu
Adam ha babam koyuyordu.

Tek tek açıklıyordu projeleri. Tam bir aydınlanmacı dönem coşkusuyla anlatıyordu. Yeni bir dünya kurduklarını düşünüyordu. Öğrenciler On beş kilometre uzağa gitmek zorundaydı. Onun yerine biz bu okulu yaptık. İşte bunlar yedi-sekiz okul daha. Hepsi topluluk için bizim yaptığımız 'Plan Trabajar'lar. Sağlık ve eğitim için bir sürü şey yaptık. Yani işsiz kalınmasıyla birlikte sürüklenen marjinal durumu da böylece yok ettik. Biz bu okul inşaatları ve diğerleriyle hem işsizliği, hem de çocukların ihtiyaçlarını karşıladık. Birçok ev çok kötü durumdaydı. Sadece tahta parçalarından meydana gelmişti. *Bunlarla ilgili hükümet size para ödüyor mu?* Yok, biz sadece sosyal programdan yararlanıyoruz. Malzemeleri de yolları keserek büyük fabrikalardan istiyoruz ve elde ediyoruz. Bu bizim için daha iyi. İşte bu da başka bir okul. İşte inşa ettiğimiz kilise yine. İşte sağlık ocağı filan... *Ama sağlık ocağına doktor da lazım değil mi?* Evet, biz inşa ettik, ama sağlık elemanı bekliyoruz. Onlar gelirse parasını da belediye ödeyecek. Ona MST-Brezilya Topraksız İşçi Hareketi'nin alternatif sağlık programını anlatıyorum. Bütün gezginler gibi bir tarafın öyküsünü diğerine taşıyorum. O da dikkatle dinliyor. Bir yandan yine proje sayfaları açıyor. Evet, bizim de mutlaka ihtiyacımız var... İşte, diğer gecekondu mahallelerinin inşaatları filan. Burada yine okullar, hastaneler bir sürü. Bunların hepsini 'companero' usulüyle yaptık, yoksa hiçbir şey yapamazdık. Biz bir çalışma yaptık ve orada bir gelecek yarattık. Çünkü kimsenin geleceği yoktu. Kimse gelecek için hiçbir şey düşünmüyordu. Bu kadar şeyi yapabilmenin birçok nedeni vardı. Fakat en önemli nedeni arkadaşlıktır. Birçok profesyonel çekip Buenos Aires'e gitti. Biz burada onlarsız yaptık bir sürü şeyi.

Yine aynı yerde ateş yanıyordu. Kadınlar vardı. Yanlarında getirdikleri börekleri paylaştık. Yer yemez insanın midesine çöküyordu. Tok tutuyordu. *İlk barikat kurduğunuz günü hatırlıyor musunuz? Çatışma çıktı mı polisle?* Tam bir işçi kadındı. Elleri nasırlıydı. Heyecanla anlatıyordu. Üstünde bir mont ve pantolon vardı. Kırkından fazlaydı ya da öyle gösteriyordu. Jandarmalar ve polisler geldiler, uzun silahlarıyla. Biz sapanlarla taş attık onlara. Gülüyorlardı. *Ne kadar polis vardı?* Binlerce, binlerce polis, jandar-

ma... Her taraftan geldiler, bombalar ve silahlarla. Ateş açtılar. Senyora ayaklarından vuruldu. *Nasıl organize oldunuz?* Ben ve işte bu Senyora Iline. Biz örgütledik. Çünkü işimiz yoktu ve 'Plan Trabajar' istedik. Bu yüzden çalışma planı için yolu kestik ve bize bunu verene kadar da açmadık. Gece-gündüz orada kaldık. Yirmi gün kapattık. İki bin polis vardı. Bütün gün oradaydık. Tabii yemeği de orada yiyorduk. Üstümüzü plastik ile örtüyorduk. Arkadaşlarımızla paylaşıyorduk ne varsa. Biz sosyal mücadele veriyoruz. Bu nedenle hiçbir şeye kapalı değiliz, her şeye açığız. Biz kadın olarak bunun için mücadeleye ettik. Mate için su kaynakları. Bir şey kullanmadan sıcak ve ıslık çaydanlığı eline aldı. Mate kabını doldurup bana verdi. İçine şeker koymuşlardı, ama yine de börekten sonra güzeldi.

Hippi ile işgal yerlerini dolaşıyorduk. ITPF'nin boşalttığı, UTD'nin işgal ettiği. Özelleştirmenin kasıp kavurduğu kocaman bir yerdi. *Sizce özelleştirme ne anlama geliyor?* Eğer herhangi bir şeyi özelleştirelim derlerse hiçbir şeyi özelleştiremezler. Çünkü her şeyi zaten özelleştirdiler. Petrolü, suyu, her şeyi... Bu yüzden her şey çok kötü. Yalnız Arjantin'de değil, bütün Latin Amerika'da benzer şeyler yaşandı. Asya'da, Afrika'da hep benzeri; birinci dünyanın şirketleri işgal ettiler dünyayı. Hepsini özelleştirmeye. Biz yeniden mücadele ediyoruz. Biz kamulaştırıyoruz. Kamu için, herkes için yaratıyoruz. Biz yeniden inşa ediyoruz. Bu bizim plastik fabrikamız, Coca Cola ve diğer pet şişeleri tekrar üreteceğiz. Aslında bizim buradan giden petrol ile yaptıkları şişeler... *Sizin buraları işgaliniz özelleştirmeden sonra mı başladı?* Özelleştirmeden sonra ITPF, yani şirket çok ufaldı. Şirketin eski yerlerini küçük işletmeler aldı. *Şu anda burada başka kooperatif var mı?* Yok, uluslararası şirketlerden sonra iki küçük girişimci şirket kaldı. *İşgal fikri nasıl gelişti?* Önce biz UTD'de örgütlendik ve daha sonra ne yapacağımıza karar verdik. Elbise fabrikası, demir fabrikası, plastik fabrikası... Bir sürü yerde UTD Plan Trabajar tabelası. Tabelada, uluslararası petrol şirketlerinin de işbirliği yaptıklarını göstermek için adları vardı. *Burada sizinle birlikte petrol şirketinin de adı var, peki nasıl yardım ediyorlar? Neden?* Buradan iki kilometre ötede onların stratejik bir yeri var. Biz de yolu kesip ihtiyacımız olan hammaddeyi ondan alı-

yoruz. Onun hammadde girişini kapatarak. Yani vermek zorunda kalıyor, değil mi? Evet, yoksa işletmesi çalışmaz.

Fernando bizi dolaştırıyordu. Koka yapraklarını beraber çiğniyorduk. Yanağımızın kenarına biriktirip emiyorduk. Kabak çekirdeğini kabuğuyla yer gibi bir tadı vardı. Bence hiç etkisi de yoktu. Bir atölyeye girdik. Tabii ki yine UTD'nin yeriydi. Kadınlar fasulye torbalıyordu. UTD'nin işgal topraklarında ekolojik olarak üretiliyorlardı. Bir kız, küçük terazinin kefesine doldurduğu fasulyeleri tartıp torbaya dolduruyordu. Üstünde sarı bir kazak ve küçük, becerikli elleri vardı. *Nasıl çalışıyorsunuz burada?* Burada biz iyi organize olduk. Öyle kartlara, kâğıtlara ihtiyacımız yok. Fernando: Bu önemli bir iş, çünkü burada ürettiğimiz fasulyeleri torbalarsak satabiliyoruz. UTD tabelaları arasında geziye devam ediyorduk. Kentin her tarafında varlardı. Okullar, evler, sağlık ocakları, kiliseler, her şey. Burayı da, bu binayı da UTD yaptı. Bütün malzemeler de dahil... Burayı okul olarak inşa ettik. Şu anda kapalı, çünkü inşaat var. *Ne zaman açılacak?* Gelecek pazartesi. *Burası halk okulu değil mi? Ve kimse para ödemiyor?* Evet, hiç kimse para ödemeyecek. Herkes gelebilecek... Burayı UTD inşa etti dayanışma için. Zaten hiç para filan almadı. *Pe-ki, malzemeleri, demiri, çimentoyu nasıl aldınız?* Malzemelerin bir kısmını yerel yönetimden aldık. Bir kısmını Amerikan petrol şirketi verdi. Yolları keserek alıyorlardı. Kolektif bir Robin Hood öyküsüydü bu. Mesela, bu metal kısımları metal fabrikası yaptı. Bütün her şeyi yaptı. Ağaçlar da bizim atölyeden geldi. Yarın sabah yine ağaç keseceğiz... Burayı da bizim yoldaşlar inşa ediyor... Bütün bu evleri de UTD yaptı. Daha sonra belediye kura ile evleri ihtiyaç sahiplerine dağıttı. Artık onların evi var. Bu çocuk parkını da UTD yaptı. Tahterevalliyeye bindi gülerek. Francisco'nun kız arkadaşı da karşıya. Kız, 'Çok yüksek di mi?' dedi. Hızla aşağı yukarı indiler. –Aslına bakarsanız çocuk parkları bana çok gereksiz gelir. Hiçbir çocuğun orada üç kez kaydırdıktan kaydıktan, beş dakika sallandıktan ve beş kez tahterevalli ile inip kalktıktan sonra daha fazla oynadığını gördünüz mü? Çocuk parkları şehirlerin çocuk akvaryumlarıdır. Otomobiller ile dehşete

düşürülmüş kent sokaklarının, dört tarafı apartmanlarla kuşatılmış mahpushane havalandırmaları gibidir. Gerçekte hiçbir çocuk burada kısa bir süreden sonra zevk almaz. Yıkık bir ev, küçük bir koruluk, heyecan verici bir yokuş, saklanabilecek kümeleri olan evler, ıvır zıvır dolu sokak... yani hayat her zaman daha çekicidir. Çocuk parkları, öğretmenlerin sınırlı hayallerinin yansımasıdır. Sadece ve sadece ergenlerin ilk kırıştırma ve ilk sigara içme eylemlerinin gerçekleşme alanıdır, ya da çocuklu ailelerin tanışma bahanesi.– Çocuklar için bir kreş vardı. Yeni yapmışlardı. Bir teyze boya kalemlerini topluyordu. Çocuklar bütün buralara resim yaptılar, daha sonra başka bir grup çocuk burada çalışıyor. *Sizin UTD ile ilişkiniz var mı?* Tabii ki, bu proje bir UTD projesi zaten. Onlarla komisyonda bir araya geldik ve bu projede de pratik olarak ben yer aldım. Henüz bitmedi, ama bitireceğiz. Kültürel etkinlikler ve çocuklar için kurslar da düzenleyeceğiz. Eksikliklere ilişkin ne yapabileceğimizi konuşmak istiyoruz. Bu düşünceyi hayata geçirdiğimiz için mutluyuz tabii ki. Henüz bitmedi, ama UTD'li çocuklarla bitiririz. Biz onlarla her zaman temas halindeyiz.

Hippi evinde anlatıyordu. Kâğıdın üstüne eğilip parmaklarıyla tek tek gösteriyor. Her işaretli yerin fotoğrafını çıkarıyor. 'İşte bak, biz kanıtıyoruz,' diyor. Mesela bu da su projesi ve turizm projesi... Bu projeyi gerçekleştirebilirsek bütün şehre yirmi dört saat su gelecek. Bunu sadece elli bin dolara mal edebiliriz. *Mühendis filan var mı bu projeyi yapan?* Yok, babam çalışıyordu orada. O yıllardır düşünüyordu. Ayrıca biz bu projeyi üniversiteye gönderdik. Onlar da bunu onayladı. Biz öyle ofis çalışmaları, uzmanlar kullanmadan, hayatın içinden çıkan sonuçları yaratıyoruz. *Kaç yılda olur bu?* Eğer hükümet olmazsa, yani bu projeye destek vermezse, dört yıl sürer. Eğer onlar destek verirse, evler için sadece iki hafta yeter. Çünkü borular gerekiyor. Biz onun fabrikasını yapıyoruz, ama bu zaman alacak. Çünkü beş milyon peso tutuyor. Eğer borular olsaydı hemen olurdu. Biz şu anda üç yüz tane ev inşa ediyoruz. Bununla ilgili birçok insan çalışıyor. Bununla ilgili her şeyi UTD yapıyor. Mühendis filan yok, ama sonra sorup onay alıyoruz. Biz zaten

barikat çocukları

bunu değiştirdik. Yaşamı teoriden kurtardık. Biz hayata geçiriyoruz. Yani elektronik ya da diğer şeyleri bilmiyoruz, ama bildiğimizi yapıyoruz zaten. Biz burayı biliyoruz, düşünüyoruz, yapıyoruz. Bum. Bum. Bum. Eliyle önündeki haritanın üstüne vurarak gösteriyor. Yaptıkları işi bundan iyi tanımlayacak bir hareket olamazdı. Bum. Bum. Bum. Mühendisler, uzmanlar kullanmıyoruz. Onlar için zaten para gerekir. Şehir planlarını filan soruyorum. Bu proje için ne kadar para gerekli? Direkt olarak miktarı söylüyor. *Peki, bunu nasıl bulacaksınız?* Bu zor işte... Federal devlet, yerel yönetim filan... Bunu hiç bilemeyiz, hiçbir zaman. Şu anda sadece altı saat su var. Bu yapıldıktan sonra yirmi dört saat su gelecek. Üniversite de onayladı. Fotoğrafları gösteriyor. Profesyoneller 'otuz iki milyon dolar,' dedi. Bizim bir milyon çıkardığımız projeye. Buna alternatif proje daha küçük ve daha az para gerekiyor. Eğer petrolü biz işletirsek çok kolay bizim için. Çünkü o zaman bu fabrikada boru üreteceğiz. Eğer bu proje olursa kaç tane insan bunda çalışacak biliyor musun? Çok fazla. Yüzü gülüyordu. Benim babam 1950'den beri burada çalışıyor. Oraya yıllarca gitti geldi. Sonra üniversite ile sürekli görüş alışverişi yapıyoruz. Onlar da petrokimya fabrikamızı destekliyor. Zaten bilgileri oradan aldık. Eğer onu başa

rabilirsek, her şeyi kontrol etmek istiyoruz. Bütün değerleri. *Bu projelerin çevreye zararları olabilir mi?* Zaten özelleştirme hep bunu yapıyor. Kanseri ve diğer şeyleri yaratan fabrikaların hepsinde uzmanların imzası var. Biz fabrikaları açmaya çalışıyoruz. Hepsi kapandı, hepsi. Biz onları yeniden açmak istiyoruz. Biz, insanların sağlığını ön planda tutan, eğitimin önemli olduğu bir şey yaratmak istiyoruz.

Fernando ile kentin bir ucundan diğer ucuna dolaşmaya devam ediyorduk. Bütün bunları işsizler olarak örgütlüyoruz. Aynı ayrı komisyonlarımız filan yok. Birçok projeyi Pepino düşünür, tartışır, uygular. Her şeyi Pepino yapar... Burası da özel bir ortaokul, para ödeniyor. Biz burayı para ödenmeyen bir okul hale getireceğiz. Bu özel okula eklenen üç sınıfta, yani bizim inşa ettiğimiz üç sınıfta, parasız okuyacak öğrenciler. Yani UTD özel okula gidip, 'Sen burada parayla eğitim veriyorsun. O zaman üç sınıf da biz yapacağız. Oradakilere de parasız eğitim vereceksin,' diyor. Yine ITPF'nin alanından geçiyoruz. O kadar büyük ki kentin bütününde var denilebilir. Bu alan en az Karabük Demir Çelik Fabrikası'nın Karabük'ü kaplaması gibidir, ya da Erdemir'in Ereğli'yi. Bu yüzden buranın özelleştirilmesi sonucu ortaya çıkan işsizlik de bütün kenti yıkan bir boyut taşır. Bütün buralar özelleştirmeden sonra kapandı. Sonra UTD burayı bütün olarak temizledi. Şimdi bir kısmı park olarak kullanılıyor. Ayrıca eski fabrika bölümlerini de şimdi atölyeler kurarak çalıştırmaya başladık. Bazı yerlerde de tarım yapıyoruz. *1970'lerde burada gerilla çok güçlüydü. Bunun etkisi var mı?* Çok bilmiyorum. Ben zaten 1970 doğumluyum. Burası da sağlık merkezi, hastane ama kapalı. Biz burayı tamir edeceğiz. Burayı bir sağlık okulu yapmak niyetimiz var. Bu telleri de okulun kenarına biz çektik. Bunları belediye satın aldı. Biz yaptık... UTD yerlerini dolaşmaktan yorulduk, bıraktık.

Arjantin, ABD ile birlikte dünyada en çok GDO'lu bitki üreten ülkedir. Otuz beş milyon nüfusuna rağmen, Türkiye'nin üç katından daha büyük bir yüzölçümüne sahiptir. GDO'lu bitkiler, kolera bakterisi taşıyan yonca, akrep geni taşıyan pamuk, tavuk genli patates, balık genli domates gibi gıdalar ile karşı-

mıza çıkarken, Arjantin'de de özellikle mısır ve soya fasulyesi ekimi çok yüksek orandadır. Neoliberal uygulamaların bir diğ-
 ğer ayağı, GDO'lu bitkiler ve tarımın büyük şirketlerin tekeli
 haline getirilmesi Mosconi'de de sonuçlarını gösterdi. Hippi
 anlatıyordu. Arjantin büyük ve tarıma çok uygun olan toprakları
 var. Bu nedenle uluslararası şirketler göz koyup topraklarımızda
 GDO'lu ürünler üretiyorlar. Daha önce buralarda hayvancılık yapı-
 lıyordu, ama şimdi tamamen uluslararası şirketlerin. Biz natüralize
 edeceğiz. Çünkü toprak bizim. Yoksa GDO'lu ürünler insanlarımızı
 göçe zorluyor, göç ettiriyor. Aynı zamanda toprağı öldürüyor. Biz
 sadece soya, sadece mısır üretimine son vereceğiz ve çok çeşitli üre-
 tim gerçekleştireceğiz. *Köylülerle bir ilişkiniz var mı?* Bizim herkesle
 ilişkimiz var. Ayrıca kendi dört-beş hektar yerimiz var. Orada her
 şeyi yetiştiriyoruz. Bunun dışında onlar için eğitim projeleri geliştiri-
 yoruz. Eğitim projeleri, mesela Indianlar için geliştirdiğimiz proje
 var. Dolaba gitti hemen. Yeniden pelur kâğıda çizilmiş bir pro-
 je getirdi önümüze. İşte burası giriş yeri, burası sağlık ocağı, bura-
 sı okul, burası su deposu. Biz onların toprağından çıkan petrolden
 onların da pay almasını istiyoruz ve onlar Goranice konuşuyorlar.
 Bu nedenle bir Gorani Okulu kurulmalı. *Bu projeyi nasıl organize
 edeceksiniz?* Biz bunu yaptık, daha sonra üniversitenin teknik kısmı-
 na gönderdik ve onlar da bu projeyi onayladılar. Ancak burada tek-
 nik ya da teorik kısmı değil, pratik kısmı önemli. Her yerde olduğu
 gibi... Bunu yine biz yapacağız. Burada yoldaşlarımız Indianlar için
 ilk defa böyle bir şeyi biz gerçekleştireceğiz. İlk defa onlarla birlik-
 te, onlarla yapacak olan UTD'dir. Bu cumartesi bir sürü kadınla bir-
 likte Indian toplantısı yapacağız. Eğer onlarla birlikte yaşarsanız bu
 mümkün olur. Çünkü onlar bilirler ki UTD kendilerindendir. Yani
 bunu yapıyorsunuz, şunu yapıyorsunuz. Hepsi bir diğ-
 erinin referan-
 sı oluyor. Yıllardır Indianların toprak sorunu var. Biz birlikte çalışı-
 yoruz. Indianlar birçok yerde problem olarak görülürken burada
 birlikte yaratıyoruz. Biz onlarla birlikte yasal hak mücadelesini sür-
 düyoruz. Çünkü onlar oradalar ve onların kültürel yapılarının ya-
 şaması gerekir. Bu yüzden kültür evi yapacağız. *Orada Indian kültü-
 rü mü olacak?* Evet, kesinlikle onu yaşatmamız gerek. Çünkü onlar
 orada yaşayacak. Bir topluluk olarak yaşamalılar. Bir cemaat olarak

kültürleriyle yaşayacaklar. Bu onların okullarının başlangıcı olacak aslında. Bizim düşüncemiz onları ilk harekete geçirecek alanları yaratmak. Sonra onlar orada diğer yaşantılarını örgütleyecekler. Onlar karar verecek. Kâğıdın üstüne küçük evler, okul ve sağlık ocağı çizilmişti. Herkesin bahçesi, ortak tarım alanları belirlenmişti. Hatta evlerinin yanında hayvanları için yerleri bile. –Jacques Lacan anlatıyordu. Brezilya’da Indianları yerlerinden kovmak için hastanelerden getirdikleri çarşafı attılar. Basit hastalıklara karşı bile bağışıklığı olmayan Indianlar hastalıktan kırılmaya başladı. Ancak bu ortaya çıkıp tepki almaya başlayınca başka bir yöntem uyguladılar. Onları modernleştireceğiz diye, yaptıkları apartmanlarda yaşamaya zorladılar. ‘İşte o zaman,’ diyor Lacan, ‘gökyüzü başlarına çöktü.’– Bu projenin onları yakından tanıyarak yapılmış olduğu belliydi. *Bu projeye nasıl karar verdiniz?* Genellikle biz yapıyoruz. Tabii ki onlarla konuşarak yapıyoruz, ama proje üretme merkezi burası. Eğer toplantılar filan yaparsak, proje filan olmaz. Proje yaparız, onun üstünde tartışırız. Yapabilirsen yapabilirsin. Şu anda ne kadar yapabilirsen, o kadar ilerleme sağlayabilirsin. Onlar şimdi diğer ötekiler durumunda. Ne kadar sistem içinde olurlarsa aynı zamanda bizim yanımızda da yer alabilirler. Elektriğin, suyun bağlanması önemli... Francisco sordu. Benimle aynı endişeyi taşıyordu. *Onlar kabul etti mi bunu?* Onlar kabul etti. Ama birçok kez karşımıza çıkan bir durum var ki şudur: Eğer her şey tartışılmaya kalkılırsa, işler nasıl yürür? UTD okul yapar, sonra insanlar onun yararını görür. Zaten, tarihsel olarak onlar her zaman ayrımcılığa maruz kalmıştır. Bu yüzden onlarla ilişki kurmak çok zordur. Bunu ilk yapan da biziz. Onlara her zaman yalanlar söylendi. Politik sisteme entegre etmek için, seçimsel sisteme entegre etmek için her zaman yalan söylenmekte. Bir şey yapacağız diye oy alınıp, sonra hiçbir şey yapılmadı. Biz hiçbir şey istemeden onlara birçok şey yapıyoruz.

Hippi bizi bir atölyeye götürdü. Elli kadar kişinin çalıştığı bir yerdi. ITPF’den geriye kalan iki-üç yerden biriydi. Burası da özelleşmişti. Kentin altından her gün otuz sekiz milyon dolarlık gaz, petrol çekip alan uluslararası şirketlerden birine taş-

ron iş yapıyordu. İşçilerle patron arasında daha çok arkadaşlık ilişkisinin olduğu, ayakta kalmaya çalışan bir yerdi. Özelleştirmeye ve UTD'ye, geride çok az kalan orta sınıfın bakış açısını göstermesi açısından iyi bir örnekti. Sahibi eskiden ITPF'de çalışan bir mühendisti. Ben burada otuz beş yıldır çalışıyorum. Henüz çok gençken işe başlamıştım. Sonra ITPF kapandı. Biz ITPF'yi çok severdik. Daha önce de kapatılmak istenmişti. Sonra biz kampanyalar yaptık. Elli dört yıllık bir yerdi burası ve çok önemliydi. Burası özelleştirmeden önce çok iyi bir işletmeydi. Vergileri çok yüksek olarak devlete ödüyordu. Politik olarak da çok önemliydi. Çünkü çocuklarımız için önemliydi. Politik olarak büyük yanıltı özelleştirme. ITPF olduğunda sağlık güvenliği, eğitim hepsi vardı. Teknik okul önemliydi ve sadece teknik okullar değil, yemeğe ilişkin okullar bile vardı. Yani özelleştirme aynı zamanda eğitimi öldürdü... Yani eğitim olmadığı zaman her şey nasıl gelişebilir ki! Asma kattaki bir ofiste konuşuyorduk. Duvarlarda Arjantin'in ünlü ressamlarının illüstrasyonları vardı. Sade, abartısız bir yerdi. Dünyanın bütün benzer atölyelerinin ofislerinde olduğu gibi, hemen oturduğu yerin yanında küçük bir kasa vardı. Hugo Autonia Casrera ellili yaşlardaydı. Bence özelleştirme, objektif olarak böyledir. Çünkü biz her şeyi günbegün yaşadık. Önce dediler ki, eğer özelleştirme olursa siz refaha kavuşacaksınız. Daha iyi olacak... Emekliler için daha iyi olacak. Bizim için özelleştirmenin anlamının ne olduğunu şimdi çok net söyleyebilirim mesaj olarak: Bir bütün olarak her şeyin bitmesidir. Bütünüyle aleyhimize olmuştur. Belki klasik olacak sizin için ama şöyle sorayım: Ne oldu bizim eğitime? Ne oldu bizim sağlık sistemimize? Ne oldu emeklilik sistemimize? Hepsi yok oldu. Sadece benim için böyle değil. Herkese sorun, herkese. Nereye gitti eğitim. Yalnız burada değil; Catamarca, Tucuman, Jujuy... bütün eyaletlerde. Karşı çıkmak için o kadar çok neden var ki? *UTD ile bir ilişkiniz var mı? UTD hakkında fikriniz ne?* Ben aslında UTD'yi insanlar olarak tanıyorum. Pepino, Hippi filan. Burada bölge parlamenti, senatör ya da idareciler, bakanlık sekreteri çözüm getiremedi. Hiçbiri objektif olarak bakamadı, hiçbir zaman tam olarak anlayamadılar. Hippi'yi kastederek. Politik olarak her zaman onlara karşı oldular. Hastanenin kapısında ko-

caman yazar: 'Salta bölgesi hükümet hastanesi'. Ama ben dinleyince bir kez daha anlıyorum ki, hükümetin o hastaneyi açmasının nedeni mücadelenin sonucudur. Yol kesildi mi Pepino ve Hippi'ye giderler, ne yapabiliriz diye. Konu mutlaka hastanedir, okuldur ya da 'Plan Trabajar'dır. Yani onların yapılmasının nedeni mücadeledir. Yaşamak içindir bunu biliyoruz, yaşamak için. Yollar kesildikten sonra hastaneler, okullar inşa edildi burada. Bunu biz yapmadık, mücadele edenler yaptı. Bu doğru... İki yüz metre ilerde bir başka atölyeye gidiyorduk. Kuşa çevrilen ITPF'nin hâlâ var olan ender bölümlerinden bir onarım atölyesiydi. İnsanlar konuşmaktan çekindiler. İşsiz kalmaktan çekindiler. Ofiste bir yaşlı adama vardı. 'Ben konuşacağım. Bir şey olursa olur. Bundan başka ne olacak zaten,' dedi. Diğerleri, 'Sen bilirsin,' dediler. Şahit olmamak için hepsi birden kahve getirmeye gitti. Birbirinden ince plakalarla ayrılmış küçük ofis odalarından birinde konuştuk. Biz bağımsızlığımızı kaybettik. Üretim yapacağız ama kimin için? Peron diyordu ki, ailen için. Peki, şimdi ne kadar ücret, ne ödeniyor? Hiçbir şey. Biz çalışıyoruz, ama işçiler için hiçbir şey yok. Peki, bunun nedeni ne? Tabii ki özelleştirme. Çünkü Menem burada özelleştirme ile her şeyi elimizden aldı. Peron ve Evita'ya şükürler olsun, işçilerin haklarının ne olduğunu bize gösterdiler. Bizim işçi haklarına sahip olduğumuzu gösterdiler. İşçi sınıfının en rahat olduğu dönemlerdir o zamanlar. Bence, işçi sınıfı için genel olarak işçiler düşünmeli, mücadele etmelidir. Biz neler kaybettik kısa zamanda! On üç yılda her şeyimiz bitti. Biz burada hâlâ çalışıyoruz özelleştirmeden sonra, ama işçilerin yüzde doksan ikisi işini kaybetti.

Arjantin, İkinci Dünya Savaşı sırasında dünyanın en zengin beş ülkesinden biriydi. Popülist bir diktatör olan Peron, uzun süre bu zenginlikten işçi sınıfına pay verdi. Bu şekilde Latin Amerika'nın rahat ve orta sınıfı en geniş ülkelerinden biri oldu Arjantin. Daha sonraki yıllarda gelişim eğimi tersine dönsede, özellikle faşist askeri diktatörlük ve daha sonra Alfonsin, ardından Menem iktidarı esnasında yoğun olarak uygulanan neoliberal politikalar, özellikle yaşlıların o döneme büyük bir özlem duymasına neden olmaktadır. Bu sadece yaşlılarla

sınırlı değildir tabii ki. Arjantin’de yelpazenin çeşitli kanatlarında da olsa hâlâ en etkili siyasal hareket Peronizmdir.

Uzun bir araç kuyruğu meydana gelmişti. Bolivya’ya yük taşıyan kamyonlar, otobüsler, aksi istikamette Buenos Aires’e petrol taşıyan tankerler, arabalar hepsi duruyordu. Sürücüləri aşağı inmiş sohbet ediyorlardı. Mosconi’ye komşu kentte Piqueteros grubu yolu kesmişti. Hızlı hızlı yürüyerek yetişmeye çalışıyorduk. Fernando ‘Acele etmeye gerek yok, nasıl olsa uzun sürer,’ diyordu. Yaklaştığımızı otomatik silahlı jandarmalardan anladık. Yolun ortasında lastikler yanıyordu. Ağaç dallarını üstüne atarak ateşi pekiştiriyorlardı. Dumanların ortasında genç kadın ve erkekler. Yolun kenarına da oturmuşlardı. İki yüz kişi kadardılar. Bir eylemden daha çok bir iş yapıyorlarmış izlenimi vardı. Tedirgin filan değillerdi. Çok alışkındı. Bazen yolun bir tarafına geçiş veriyorlardı. Sürücüler arabalarına acele etmeden biniyor, kornalarıyla selam verip geçiyorlardı. Bazıları geçerken para veriyordu. Hatta para verip geçiş hakkı alanlar bile gördüm. Küçük bir Deli Dumrul öyküsüydü. –Tabii ki esas Deli Dumrul, kapitalizm, neoliberalizmin kendisidir. Ülkemizde de yakından bildiğiniz gibi paralı köprüler ve yol uygulamaları onlarındır. Dünyada neoliberal uygulamaların gerçekte ilk uygulandığı ülke olan Pinochet faşist diktatörlüğü altındaki Şili’de, bir önceki sözde sosyalist Lagos hükümeti bu yolları bile özelleştirdi. Dünyada bunu tek geçebilecek örnek bizde gerçekleşecek. Tayyip Erdoğan denizleri doldurup özelleştirmekten söz ediyor.– Fernando arabalardan para alınarak geçit verilmesine çok kızdı. ‘Bizde, UTD-Mosconi’de kesinlikle böyle olmaz,’ diyordu. Eylemi çekmek istedim. ‘Zannetmiyorum,’ dedi. Gidip sordu. ‘Sen kimsin?’ dediler. ‘UTD-Mosconi’denim,’ dedi. ‘Pepino, Hippi ya da Chiqui yok mu?’ dediler. Bizle beraber Senyora Ilina da gelmişti. Arkadan seslendi. Herkes ona döndü. Hepsı öpüşmeye başladı. ‘Bunlar bizim arkadaşımız,’ dedi. ‘Tabii o zaman,’ dediler. Kameranın etrafına çember yaptılar. Kuzey Arjantin anayolunun üstüne oturduk. Bütün trafik akışını durduran

barikadın, iki üç yanan lastik ve ağaç dallarının, ön sıralarda bekleyen sürücülerin, otomatik tüfekli jandarmaların önünde konuşmaya başladık. *Niçin yolu hesiyorsunuz?* Çünkü kardeşlerimiz için iş sağlayan kâğıdın imzalanmasını talep ediyoruz. Çünkü UTD-Mosconi ile imzalandı, ama bizimle hayır. *Kaç gün keseceksiniz?* Ne zaman kabul ederlerse... üç-dört gün. *Peki, jandarma, polis gelirse ne yapacaksınız?* Var zaten şurada polis. Bize bir şey demeye hakkı yok ki, biz iş istiyoruz. Yanakları koka yapraklarıyla doluydu. *Özelleştirme ne demek sizce?* Genç bir kadın konuşuyordu. Kucağında bir çocuk vardı. İki, üç yaşlarındaydı. Ağzında emzik vardı. Annesi konuşurken sanki dinliyormuş gibi ona bakıyordu. Arkalarında kamyonlar, sürücüleri, duyulmayan konuşmaları, belki maç tahminleri, belki karı-kız muhabbetleri, fırsattan istifade asfaltta zıplayarak koşan bir köpek, yolun kıyısındaki otomatik tüfekli jandarma silüetleri ve havada yanan lastik kokusu vardı. Özelleştirme, burada hepimizin aç kalması demektir. Burada binlerce aç, yoksul var ve özelleştirmeden sonra ne iş kaldı, ne üniversite. İlkokul bittikten sonra ne işçi olabiliyorsun, ne de öğrenci. Biz burada mutlaka iş sözleşmesini istiyoruz, yoksa yolu hiç açmayacağız. Benim de küçük çocuğum var ve onlar için mücadele ediyorum. İşim de şimdilik var, ama arkadaşlara destek veriyorum, çünkü aynı şey iki ay sonra yine başımda. İlkokul bittikten sonra okul yok. İş de yok, yani ne öğrenci, ne işçi. Bütün paraları yanlış sarf ettiler. Şimdi mücadele ediyorum kendim ve çocuğum için. *Peki, korkmuyor musunuz polis ve jandarmadan?* Yok, niye korkalım ki? Onlar da çalışıyor ve onların da çocukları var. İşsizliğin ne olduğunu bilirler. Bence bizi savunurlar, çünkü onların da ailesi var ve çocukları da yarın bu durumda burada olacak. Hepimizin işe ihtiyacı var. Bunun için buradayız. Yan yana geçtik. Piqueteros karako-piqueteros geçirecek sloganı attık. Yukarıda saydıklarım şöyle bir bakıp işlerine devam ettiler. Yolun kıyısında diğer kadınlar oturuyordu. Yoksullukları yüzlerinden belliydi. Çocuklar koşturuyordu. Senyora Iline onlarla beraber sigara içiyordu. Hepsisi ona saygıyla bakıyorlardı. O ayağında bol pantolonuyla yanlarına oturmuş, bizi seyrediyordu. El-den ele mate dolaşıyordu. Biz iş istiyoruz, bundan en fazla çeken

kadınlar zaten. Başka kadın aldı sözü. Hastane ya da eğitim yok. *Çocuklarınız var mı?* Hepimizin, hepimizin. Eğer iş olmazsa çocukları nasıl doyuracağız ki? Diğer türlü mümkün değil. Bir diğeri. Biz yolu kesiyoruz grup olarak ve iş istiyoruz. *Ne kadar zaman yolu açacaksınız?* Hep beraber cevap verdiler. Ne zaman imzalarlarsa... Biz otoriteler ile diyalog değil, iş istiyoruz. İşsiziz ve iş istiyoruz. Biz de aslında yolu kesmek istemeyiz. *Polisten korkuyor musunuz?* Yine hep beraber. Hayır, hayır! Çünkü biz iş istiyoruz ve buna ihtiyacımız var. Başka türlü nasıl yaşayacağız?

Hippi ile bir türlü boşalmayan proje dolabının önündeki masada konuşuyorduk. Masanın üstü de projelerle doluydu. Üstlerinde kahve ve mate lekeleri vardı. Sadece kâğıttılar. Esas olarak yaptıklarına önem veriyorlardı. Onlar binlerce hektar toprakta GDO'lu ürünler üreterek de aynı şeyi yapıyorlar. Bunların hepsi neoliberal politikaların sonucudur. Biz birinci dünyanın işgali altında kalıyoruz. Biz buna karşı baskı yaratmak, direnmek zorundayız Arjantin olarak. Baskı total, direniş de total olmalı. Yani bir bütünü inşa etmek gerek anladın mı? Biz buna, aya yolculukta bir parça diyoruz. Bu zor tabii, ama aya yaklaşırsanız daha da çok enerjiniz olur. Şu anda yolculuğumuz devam ediyor. Bunu yapmadığımız zaman, pratik olarak zaten dünyayı kaybedeceğiz. Bu konuda mücadele ettik. Arkadaşlarımızı kaybettik. Şimdi üniversitelerle birlikte projeler yapıyoruz. Daha çok deneyim kazandık. Her seferinde daha çok... Bu gelişmelerden sonra sisteme entegre etmeye çalıştılar bizi, politik bir partiye girmemiz için zorladılar. Onlarla entegre etmek istediler, ama biz hayır dedik. Eger yıllar önce gelseydiniz, şu an çok daha iyi durumda olduğumuzu görecektiniz. Hem fonksiyonel olarak, hem de örgütlenme olarak. UTD Mosconi'nin en önemli tarafı kendine özgülüğüdür. Hayatın içinde doğrudan

! i k e t i !
t a r e k e t i
u e p n i f o n

eylemlilikle adım adım kendini savunan bir yaşamdan yarını inşa eden bir örgütlenmeye geçiş söz konusudur. Bu, sonradan bile teorize edilmesi güç eylemin yaratıcılığıdır. Klasik yöntemlerin ve bakış açılarının dışında bir süreçtir. Yirmi bin kişilik kentte son yaptıkları mitinge on beş bin kişi katıldı. Bu neredeyse herkes anlamına geliyordu. *Burada seçim var mıydı? Peki, siz seçime katılmak istemez miydiniz?* Vardı, ama hayır. Çünkü eğer partide olsaydık bunları yapamazdık. O zaman biz komünüz diye, biz herkesiz diye söyleyemezdik ki. Üretemezdik. Biz bu nedenle daha çok ürettik. Belediyeden daha çok ürettik. Biz stratejik olarak, hep birlikte, herkes için yaratmaya çalışıyoruz. Bunu bize deneyimlerimiz öğretti aslında. Bizim için tek bir seçim, mesela bir belediye seçimi belirleyici olamaz ki. Bizce, bir sendika ya da asamblede bir şey üzerine karar verilir. Yani ona 'evet' ya da 'hayır' denir. Seçim budur bizce. Yoksa seç dört-beş yıllığına, her şeyi bırak, bu değildir ki. Pozisyon ve kapasite olarak herkesin karar vermesi demektir ki, pratikte bunu zaten UTD gerçekleştiriyor. Uzun yıllar boyunca edindiğimiz deneyimim bunu bize kesinlikle gösterdi. Bu illegal mı? Evet, illegal... Yasadışı, ama biz daha özgür, daha temiz ve harikayız. Bu yüzden daha iyiyiz. Biz aslında ne illegaliz, ne de legal. Yani yasadışıyız, hiçbir kurumsal durumumuz yok, ama aynı zamanda okullar, sağlık ocakları, kiliseler inşa ediyoruz. Sosyal programlar, üretim programları gerçekleştiriyoruz. Bu bizim tercihimiz. Kendimiz için hiçbir şey, herkes için her şey. *Yani siz herhangi bir hükümet istemediğinizi mi söylüyorsunuz?* Evet. Hükümet ya da politik partiler... hiçbirini istemiyoruz. Biz özgürce yapabiliriz. İşçiler, bütün halk yapabiliriz. Bu yaptığımız inanılmaz şeyleri televizyonlardan izlediklerinde anlamıyorlar. Biz geleceği inşa ediyoruz. Biz burada gelecek için bir marka, model inşa ediyoruz. Gerçek olan bir model... *Peki, bu nasıl bir gelecek olacak?* Biz gelecek için önce yıllar önceki güzel günlerimize kavuşmak istiyoruz. Yani eğitim ve sağlığın yaygın olarak herkesçe kullanabildiği, herkesin yeterli yaşayabilmek için işinin olduğu günlere. Tabii ki bunun bir sürü nedeni var. Petrolün özelleştirilmesi vb... Ama o zaman direniş yoktu. Biz şimdi hep beraber kendi geleceğimizi yaratmak için direniyoruz. Sürekli bir mücadele hali olacak. Şu anda daha az anlaşılıyor yaptığımız,

ama yıllar sonra her şey daha çok anlaşılacak ve her şeyin değişimi söz konusu olacak. Biz Piqeteros Hareketi olarak birçok değişiklik yaratacağız. Bizim çocuklarımız gelecekte, babalarımız ne yapmış demeyecek. Bu sistemi sorgulayan ve değiştiren olmalıyız. Sadece aylık işsiz parasıyla nasıl geçinilecek diye değil. Herkes için, özellikle Indianlar için de bu geçerli. Biz sürekli ileri bakıyoruz ve sürekli daha yükseliyoruz. *Devrim istiyorsunuz denilebilir mi?* Durdu. Düşündü. Benim kişisel görüşüme devrim denemez belki, ama ben sistemin değişmesini istiyorum. Belki daha güzel bir kelime devrim, ama neoliberalizmin bütün olarak değişmesi ancak bütün dünya için mümkün. Yani sadece Arjantin'in değil, bütün dünyanın değişmesi gerek. Çünkü natüralize etmek bir bütünü kapsıyor. Yani daha çok şey yaptığımızda, daha çok şey yapabilme gücümüz olacak ve daha çok şey yapabileceğiz. Adım adım değişimin sağlanması gerek. Bütün yoksullar dünyayı değiştirmek için direniyorlar. Dünyada biz yoksullar çoğunlukta. Buradan bir günde otuz sekiz milyon dolarlık petrol çıkıyor. Bir gün. Çok para. Ayda otuz sekiz çarpı otuz. Bunun dışında su, toprak var çok değerli. Ama aynı zamanda burada yaşayan insanlar aç, kötü koşullarda ve hastalıklar içinde. Biz bunun için bir bütünü istemenin dışında ufak parçaları istiyoruz. Hayatın değişmesi için. Burayı herkes terk etti. Profesyoneller, uzmanlar. Bence zaten tarihe bakılamaz, tarih her zaman yeni deneyimlerini yaşar. Yaşayan bir süreçtir yani. İtalya'da Mussolini, İspanya'da Franco... hepsi değişti. Tarih her zaman değişen bir süreç... Özelleştirme hayatımızı yıktı. Yok etti. Şimdi mücadele ederek petrolü, suyu, hepsini geri alacağız.

Indianların yerlerini Hippi ile birlikte geziyorduk. Küçük tah-tadan kulübelardı. Ortada cılız tavuklar koşturuyordu ve on-lar kadar cılız çocuklar. Herkes Hippi'yi tanıdığı için kimse bi-ze yabancı gibi davranmıyordu. Küçük bahçelerinde bir şeyler yetiştirmeye çalışıyorlardı. GDO'lu soya ağaçları sınırlarına dayanmıştı. Bahçelerinin ortasından toprağın karnına dalan büyük borularla gazı ve petrolü alıyorlardı. Burada günde Otuz sekiz milyon dolarlık petrol çıkıyordu. Evlerin elektriği ve suyu yoktu. Burası dedelerinin ve onların da dedelerinin

toprağıydı. –Latin Amerika talanının simgesi Kristof Kolumb'un bu kıtaya ayak basmasından yüzyıllarca önce onların ataları buradaydı. Petrol ve gazın sahibi 'Texas oil'dı. Yaşasın hukuk ve mülkiyet. Yasalarınız, demokrasiniz, adaletiniz ve özgürlük heykelleriniz.– Tahta kulübelerin altı topraktı. İki tencere vardı bir masanın üstünde. Odayı ikiye ayırmaya çalışan bir perde vardı. Kenara tutturulmuştu. Bir plastik bidon duruyordu hemen altında. Ve her tarafta, camsız pencerelerde, giysilerde ve çocukların yüzlerinde yoksulluğun izleri vardı. Buraya varmadan uzaktan bir gurultu duyuluyordu. Ya günde çıkartılan Otuz sekiz milyonluk gaz, ya da yerlilerin açlığının sesiydi. Bu yerli komünü, işsizlerle birlikte hareket etmenin en iyi direnme biçimi olduğunu öğrendi. Bu yüzden UTD'nin cephesinde yer aldılar. Ondan sonra mücadeleyi daha iyi kavradılar ve kendi alanlarının özgürlüğünü yaşattılar. Petrol rafinerilerinden özellikle mücadele ile topluluk için yeni haklar almaya başladılar. Burada daha azlar, ancak diğer tarafta daha büyük yerleşimleri var. Bahçelerini gezdik. Ekolojik tarım yapıyorlardı. Zaten başka şansları yoktu. Tarım ilacı zaten satın alamazlardı. Adam küçük bir çapayla çalışıyordu. Yüzünde derin çizgileri, güzel bir gülümsemesi vardı. Koka yaprağı çiğniyordu. Üstüne yıpranmış bir marlboro tişörtü giymişti.

UTD'nin ofisinde, yani işgal spor kulübünün odalarından birinde Chiqui ile konuşuyorduk. *Gelecek için ne istiyorsunuz? Gelecek için...* Gerçekte biz büyük bir işsizlik yaşıyoruz. Kamuda, her yerde... Bu yüzden geçmişe geri dönmek bile daha bir sükûnet getirebilir. Biz devrimci değiliz. Biz savaşçı değiliz. Biz basit işçileriz. Biz sükûnet içinde evimizde çocuklarımızla yaşamak istiyoruz. Fakat şu anki pozisyon bunu çok yakında olacakmış gibi göstermiyor. Bizim ihtiyacımız olan sakin bir yaşam çok zor görünüyor. Bu nedenle bizim sınıf mücadelemiz henüz bitmiş değil. Bir gün geldiğinde, bütün kartları masaya serip gerekirse silah satın almaya bile varabilir. Biz yaşantımızı sürdürmek için iş istiyoruz. Bence her şey devam edecek. Çünkü çocuklarımızı düşünmek zorundayız. Gelecek için kesinlikle sosyal mücadele vermeliyiz. Genç arkadaşlar için konuştu-

gumuzda tabii ki bir iş güvenliği yok. Yani bir iki ay çalış, sonra yine sokakta kal. Bence onlar için daha zor olacak, aynı zamanda daha sert bir mücadele. Bizim durumumuz bu işte.

Evlerin çatılarından tabanlarına kadar yeni yapıldığı belliydi. Banyosunu ve mutfagını gezdirdiler. UTD inşa etmişti. Hippi ile UTD'nin tuğla imalathanesine gitmiştik. Bir derenin kıyısında yapıyorlardı. Toprağı iyiydi. Yedi-sekiz sıra kesilmiş tuğla güneşte kurumaya bırakılmıştı. Diğer köşesinde talaş tepesi vardı. Toprakla karıştırılarak tuğla yapımında kullanılıyordu. Hareketin marangoz atölyesinden getirmişlerdi muhtemelen. Tuğlaların hepsi elle yapılıyordu. Kesiciler bir günde yedi yüz-sekiz yüz tane kesiyorlar. Özel bir toprağı var buranın. Sonra nerede ihtiyaç varsa orada kullanılıyor. Biz bunları okullarda, sağlık ocaklarının yapımında, laboratuvarlarda ya da ev yapımında filan kullanıyoruz. *Hiç satmıyor musunuz?* Bir kısmını satıyoruz da. Şimdi listede elli bin gerekli. Onun için yarın sabah çalışılacak. Burada yedi, dört, on iki, on beş... yani değişerek insan çalışıyor. Tabii ki bu iş için profesyonel insanlar da lazım. Tuğla üretiyoruz, çünkü ihtiyacımız var. Her zaman birçok alternatif vardır. Mesela kapatılan yerler için de böyle. Her zaman alternatif bir çıkış yolu bulunur yaşamda. Yaşamı savunun, çünkü önemlidir. Yaşam herkes için önemlidir ve gelecek nesil için bu dünyayı sizin bırakmanız gerekir. Biz daha iyi bir dünya bırakmak için mücadele ediyoruz.

Ateşin başında muhabbet ediyorduk. Spor salonunun köşesinde, UTD'nin gözü gibi baktığı, son aldığı Mercedes kamyonun yanı başındaydık. Her sabah değişerek ağaç kesmeye gidiyorlardı ormandan. İnşaatlarda kullanılıyordu. Yoksul evlerinde, hastanelerde ya da okullarda... Senyora Iline konuşmaktan kaçınıyordu. Kırmamak için sürekli olarak, 'Sonra sonra,' diyordu. Konuşmak yerine gösterilerde sapanla taş atmak daha kolay geliyordu. Biz de onunla sadece mate içiyorduk. Ateşin başında diğer kadınlarla konuşuyorduk. *Gelecek için ne istiyorsunuz?* Biz bugün çalışıyoruz. Yarın çalışıyoruz. Öbür gün ne olacağını bilmiyoruz. Seksen beş peso neye yeter ayda. Ne yemeğe, ne ete,

ne sağığa, ne de eğitime... Biz ne mi istiyoruz? Biz yarın çocuklarımız için bunları istiyoruz. Daha ne isteyeceğiz? *UTD nasıl bir örgütlenme?* Şu anda Pepino ve Hippi Buenos Aires ile diyalog halinde. Yeni projeler için ulusal hükümetle. Demir, tekstil ve marangoz projelerine ilişkin... Binlerce insan için bir yıllık proje istiyoruz. Eğer olursa iki yıllık iş çıkacak. İki yıl sonrasını bilmiyoruz tabii ki. Bana göre ya petrolü ya da tarımı geliştirmemiz gerek. Bence yaşamak için petrolden de vazgeçip toprakta çalışmalıyız. Bence hükümet tarım ürünleri fabrikası kurmalı, domates filan. Çünkü burada çok iyi üretiliyor. *Peki, hükümet hayır derse ne yapacaksınız?* Eğer hayır derse, mücadele ederiz, ta ki evet diyene kadar. *Nasıl mücadele edeceksin?* Yollara cephe oluşturup, barikat kurup, 'Plan Trabajar' talebinde bulunuruz. Onlar istekleri yerine getirir. Hemen 'evet, evet' derler. *Kaç kişi var eyleme katılacak?* Binlerce. Kadın, erkek, çocuk, aileler. *Peki diğer kişiler ne diyor?* Ooo herkes biliyor ki, eğer burada mücadele etmezsen bir gün sonra aç kalırsın, aç. Çocuklar birbirleriyle konuşurken, onlar mücadele etmiyorlar, bizim annelerimiz savaşıyor, mücadele ediyor, diyor. *Özelleştirmeden önce nasıldı durumunuz?* Daha önce işimiz vardı, petrol şirketinde çalışıyorduk. Tamam, çok iyi durumda değildik, ama aç kalmıyorduk ve ayrıca iş garantimiz vardı. Yaşayabiliyorduk, ama şimdi boynumuzu kopardılar. Özelleştirmeyi düşünün. Özelleştirme bütün bunların, aç kalmamızın nedenidir. Burada herkes bilir ki sorun özelleştirmedir. Herkes, bunu yapan başkanı herkes kesmek ister. *Türkiye'de özelleştirme çok hızlı sürüyor. Onlara söyleyecek bir şeyiniz var mı?* Düşünün, düşünün. Türkiye'deki kadınlara diyorum ki, bizim evde çocuklarımız var, erkeklerle sorunlarımız var ve her şey önce bizi etkiliyor. Pantolonu ayağınıza çekip mücadele edin, çünkü bizim çocuklarımız var. Birçok kadın UTD'de mücadele ediyor. Çünkü biz kadınlar ailemizi savunmak için barikat kurmalıyız. Biz topraklarımız için mücadele etmeliyiz. Eğer yankee'ler buraya gelirse, onlarla da mücadele ederiz. UTD müsaade etmez. Onlar buraya geliyorlar çünkü bizim toprağımız çok zengin. Tarımsal olarak, doğal zenginlik olarak. *Bolivya'da da öyle zaten değil mi?* Bolivya'da da artık biliyorlar ve mücadele ediyorlar. Onlar diyor ki, biz çocuklar, erkekler, kadınlar hepimiz birlikte mücadele ediyoruz. Hepsisi. Bu çok iyi. Bu çok iyi.

Emperyalistlere müsaade etmemeliyiz. Kesinlikle. Değil mi?

Hippi, ben ve Dilek Indianların yanından dönüyorduk. Yolun kenarında konuşa konuşa yürüyorduk. Arkadan iki polis bisikletle bize yaklaştı. Arjantin en az bizim kadar endüstriyel bir ülkeydi, ama bazen taşrada bisikletli polisler de oluyordu. Ancak bu sefer tek bir bisiklet ve iki polis vardı. Biri bisikletin önüne, gidona oturmuştu. Düşerle durur arası önümüzü kestiler. Bisikleti kenara bırakıp bize döndüler. Yerdeyken bisikletin soluk soluğa kalmış pedalları hâlâ dönüyordu. Hippi'ye kimliğini sordular. O da, 'Neden soruyorsunuz ki?' diye onlara sordu. Onlar bir daha kimliğini göstermesini istediler. O da, 'Hayır, niye gösteriyim ki diktatörlük zamanı mı?' dedi. Elllerinden sıyrılıp yürümeye başladı. Biz de peşinden yürüdük. Bize sordular. Bir yere gittiğimizde, misafir olduklarımız nasıl davranıyorsa öyle davranma ilkemiz vardı. Göstermedik. Pasaportlar yanımızdaydı. Polisler kolumuzdan tutup durdurmaya çalıştılar. İspanyolca 'Anlamıyoruz,' dedik. 'Pasaport, pasaport,' diye bağırdılar. Aldırmadık. Yürümeye devam ettik. Polisler düdüğü çaldılar. Yolun kenarındaki ITPF tellerine bir sivil koşarak geldi. Ona durmadığımızı ve başka polis çağırmasını söylediler. O koşarak gitti. Biz yürüyorduk. Eski fabrikanın alanına girdik. Hippi, kapıdaki bekçiye UTD'ye haber vermesini söyledi. 'Tamam,' dedi bekçi. Işık çalarak bisikletle dolaşan bir çocuğu çağırdı. Onu spor salonuna gönderdi. 'Bunlar bize pislik yapmak istiyor,' dedi. Fabrikanın içinde altı-yedi polis önümüzü kesti. Yine kimlik istediler. Hippi, 'Beni tanımıyor musunuz? Herkes beni tanır. Size kimlik filan göstermiyorum,' dedi. 'Diktatörlük zamanı mı, yoksa demokrasi mi?' dedi. Sivil polis yanımıza geldi. Bize sordu. 'Biz anlamıyoruz,' dedik. Yabancı bir ülkede polisler karşı en iyi cevaptı. Defalarca denemiştik. Bizi durdurmaya çalıştı. Sıyrıldık geçtik, ama yürüyerek gidiyorduk. Tren yolunu geçtik. Önümüzü bir kamyon polis kesti. Otuz kadar polis ve bir o kadar da otomatik tüfek vardı. Bu sefer tamamen sardılar. Hippi, 'Ben göstermem,' dedi yine. Gelen komiser Hippi'yi yakından

tanıyordu. Çok nazik davranıyordu. Pepino son gözaltına alındığında karakolu yakmışlardı. ‘Tamam,’ dedi komiser. Yan çizdi. ‘Biz zaten esas onların kimliğini soruyoruz. Kimlikleri yoksa gözaltına alacağız.’ Kolumuzdan tutup götürmeye başladılar. Hippi bağırdı: ‘Yok mu kimliğiniz arkadaşlar?’ ‘Var,’ dedim. ‘Neden göstermiyorsunuz?’ dedi sivil. ‘Arkadaşımız göster desin gösterelim,’ dedim, ‘sizin demenizle olmaz.’ ‘Gösterin,’ dedi Hippi. Biz de gösterdik. ‘Karakola geleceksiniz.’ Kolumuzdan tutup kamyonun hücre kısmına taşıdılar. Hippi arkamızdan, ‘Merak etmeyin. Ben onların başına yıkıcam orayı,’ diye bağıırıyordu. Sivil polis sinirden kıpkırmızı olmuştu. ‘Bana sürekli neden İspanyolca bilmiyorum dedin,’ diye kızırıyordu. Ben de, ‘Bana ne. Ne bileyim sen kimsin?’ diyordum. Karakola vardık. Arada ne olduğunu Dilek’e çevirmeye unuttuyordum. O durmadan bizi tutan polisin kollarını itiyordu. Karakola girdik. Bütün karakollar gibiydi. ‘Hazırlıklı ol,’ dedim Dilek’e. Kimse benimle ilgilenmedi. Dilek’in pasaportunu istediler. Alıp, telsizle bir yere sordular. ‘Pardon yanlışlık olmuş. Biz kayıp bir Kanadalı kadın gazeteciyi arıyorduk. Gidebilirsiniz,’ dediler. Tabii ki yalan söylüyorlardı. ‘Bunu baştan bize söyleseydiniz zaten söyledik,’ dedim. ‘İsterseniz sizi oraya bırakalım,’ dediler. ‘Hayır,’ dedim. Yürüyerek spor alanına döndük. Kapıdan içeri girdik. Yüzden fazla insan toplanmıştı. Başkaları da geliyordu. Herkes etrafımızı sardı. Hepsinin yanağında koka vardı. Anlatmaya başladım. Birkaç dakika sonra avukat geliyor, dediler. İkiye ayrıldılar. Avukat bir scooter’la yaklaştı. Yanağında koka vardı. Anlattım. O gün beş radyo, üç te’evizyon kanalına anlattım. Onlar özür dilediler. ‘Diktatörlük zamanı mı bu?’ dediler. Biri özür dilemek için Türkçe müzik çalacağını söyledi. ‘Beğendiniz mi?’ dedi. ‘Arapçaydı ama beğendim,’ dedim. Sonra, sadece diktatörlük zamanlarında sokakta kimlik sorulabileceğine ben de inandım.

Tekstil atölyesindeydik. Örnek işçi gömlekleriyle burada dikiyenlerin farklarını konuşuyorduk. Örnekler kalındı. Pepino bu yüzden ince kumaş tercih etmiş. Çünkü yazın burası çok

sıcak oluyordu. Bütün kadınları tanıyorduk Amigos-arkadaşlar gününde hepsiyle dans etmiştik. Beraber küçük pastalar yemiştik. Bir işçi pantolonu armağan etmişlerdi bana. Zaten var olan iki pantolonum yırtılmıştı. Bir de kot pantolona yama yapmışlardı. *Patronsuz çalışmak nasıl bir şey?* Bizim burada patron yok, compenismo ve komün anlayışı var. Hepimiz bu düşünceyle yola çıktık zaten. Çünkü bu çok önemlidir. Eğer bir araya gelsen yoldaşça, patrona ihtiyaç yoktur. Bütün grup bu düşüncededir zaten her zaman. Bir arkadaş, kim sorumlu diye sormuştu. Hepimiz sorumluyuz her şeyden. Çünkü bu girişim tam anlamıyla arkadaşlık üzerine kurulu bir durumdur. Biz bu düşünce altında projelerde çalışıyoruz. *Türkiye’de de benzer problemler yaşıyoruz. Bir mesajınız var mı?* Eğer bağımsızlık istiyorsanız, mücadele etmek zorundasınız. Çünkü eğer ortak hareket etmezseniz kimse bir şey vermiyor. Bu nedenle, kadınlar her zaman evde sorunlarla karşı karşıyadır. Bu yüzden ileri! Birçok erkek hükümetlerde yönetimdedir. Politikada bu yüzden kadınlar daha fazla mücadele etmek zorundadır. Bu sorun sadece şimdi doğmuş değildir. Yıllar önce de vardı. Eğer bağımsızlığını korumak istiyorsan sadece macheta ile değil, nuestra (bıçakla değil, birlik) ile korumalısın. Yani esas olarak düşünce ile korumalısın. Uzun yıllar kadınlar bunu yapmadılar. Burada Dilek’e bakıp konuşuyordu. Bu hâlâ geçmedi tam olarak. Bunu evdeki politika üzerinden bile düşünmeliyiz. Çünkü bunun için hâlâ mücadele etmeliyiz. Çocukların eğitiminde ve beslenmesinde de. Bunu başkaları yapamaz, sadece biz yapabiliriz. Yani bu nedenle bağımsızlığı, kadının bağımsızlığını koruyarak mücadele etmesi gerekir. İşçilerin sadece tekstil için değil, bütün alanlarda, bütün işçilerle birlikte mücadele etmesi gerekir. Çünkü sürekli compenismo üzerine toplandı yapıyoruz. Biz sadece kendimiz için değil çocuklarımız için de mücadele ediyoruz. Eğitim, okul, ev için mücadele ediyoruz. Eğitim sadece okul değildir tabii ki. Burası eğitimidir aslında. Bizim çalışma biçimimiz de. Biz aynı zamanda, özelleştirilen okullara karşı halk okullarını meydana getirmek zorundayız. Sadece burada keserken değil, diğer şeyleri yaparken de arkadaşlık geçerli olmak zorunda. Bütün yaşamda. Allah’a çok şükür ayaktayız hâlâ...

Chiqui Türkiye için son sözünü söylüyordu. Ben Türkiyeli yoldaşlara, dünyanın diğer tarafındakilerin başına gelenleri mutlaka öğrenmeliler diyorum. Sakın aldanmayın yalanlara, propagandaya. Özelleştirme ile daha iyi bir yaşantıya ulaşacakları yalandır. Bu büyük çoğunluk için açlık ve sefalet demektir. Özellikle çocuklar için, burası gibi felakettir. Çünkü ekonomik durum kaotik bir biçime dönüşür. Sadece tek bir yol var. Sürekli mücadele etmek, yaşamı sürdürmek için. Bu ekonomik model, ülkenin geleceğini hiç önemsemez. Birlik olmak ve hep birlikte karşı çıkmak. Tek yol, sorumluluğu üstlenmektir. Yoksa sonra çok geç kalırsınız, çok geç.

Brezilya, Uruguay, Arjantin ve Mosconi... İşgal fabrikaları, okullar, klinikler, oteller, madenler, barikatlar ve mücadeleleri... Latin Amerika da neoliberal travmaya karşı direniş öyküleri bu kitap için bitiyor. Bolivya ve Venezuela 'Patronsuzlar'ının öyküleri bir sonra ki kitapta gelecek. Orada ki işçi denetimi, 'Patronsuzlar' ise işgale, direnmeye ve üretmeye devam ediyor. Ve Venceremos....

Metin Yeğin

Haziran 2006-İstanbul

patronsuzlar

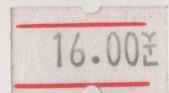
metin yeğin

İşgal et, diren ve üret !

'Patronsuzlar' Neoliberal travmaya karşı yaşamını savunan işçilerin öykülerini anlatıyor. Brezilya, Uruguay, Arjantin, Bolivya ve Venezüella'da işgal fabrikalarını, madenlerini, okullarını, otellerini yani binlerce işçinin direnişini aktarıyor. Bütün bu ülkelerde 'işgal fabrikaları' kendilerine özgü farklı nitelikler taşısalar da ortak yönleri hepsinin 'işçi denetiminde' olmalarıdır. Bu yüzden Brezilya'da işçilerin 'işgal fabrikası-kamulaştırma', Uruguay'da 'işgal fabrikası-sendika', Arjantin'de 'işgal fabrikası-öz yönetim' ve Mosconi'de 'Barikatçılar-doğrudan demokrasi' uygulamaları arasında ki karşılaştırmayı ve tartışmayı da içerir. Aynı zamanda bu film-kitabın hemen ardından gelecek olan Venezüella, Bolivya film-kitaplarıyla birlikte dünyanın en geniş kapsamlı 'Patronsuzlar' çalışması durumundadır. Yine bu kitapla birlikte yayınladığımız, 'Topraksızlar' film-kitabıyla birlikte 'Neoliberalizme karşı direniş' üçlemesinin parçalarını meydana getiriyor. Ve bütün bu anlatılanlar aslında uzakta masalsı ülkelerde olan pembe rüyalar değil, Neoliberalizmin kışkacında bizim kendi öykülerimizdir.

"Bu kitap-röportaj bütün işçi sınıfınındır. Metin Yeğin'in bu kitabı bizi de yüreklendiriyor. Çünkü işgal fabrikası mücadelesinin, tarihsel olarak kolektifi zafere taşımasında ki payını yansıtıyor. Metin Yeğin'in bu çalışmasının mutlaka okunması gerektiğini söyleyebilirim."

Brezilya İşgal fabrikaları konseyi koordinatörü Serge Goulart

ISBN 9944-989-09-6

versus

